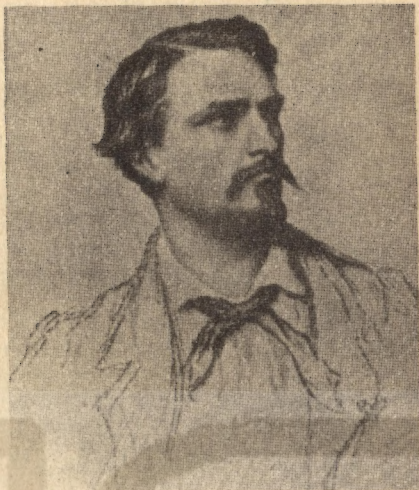

mistral

999

mistral
mirèio

«Mirèio se încadrează în seria marilor poeme pe care Umanitatea le-a închinat permanențelor universaliilor Omului, în confruntările sale, sublime sau tragice, cu mediul înconjurător, cu semenii lui, și, mai ales, cu sine însuși. Totul în poem, subiectul, în primul rînd, nu este însă decît un nobil și eficace pretext, care permite autorului să ne prezinte, în formele poetice ale celei mai bune tradiții provenșale, o istorie vie, prezentă, în toată bogăția și frumusețea ei, a Provenței.»

VALERIU RUSU

mistral

Lei 5

editura minerva

Ilustrația copertei : *Adrian Ionescu*

frédéric mistral

mirèio

poem provensal

IN ROMĂNEȘTE DE
NICOLAE TEICA

PREFAȚĂ ȘI TABEL CRONOLOGIC DE
VALERIU RUSU

EDITURA MINERVA • BUCUREȘTI
BIBLIOTECA PENTRU TOȚI • 1979

Pentru versiunea românească
toate drepturile rezervate
Editurii Minerva (B.P.T.)

PREFAȚĂ

PROVENȚA, ÎN PERSPECTIVA CELOR 3 SIMBOLURI M : MAILLANÉ, MISTRAL, MIRÈIO

În istoria culturală a Provenței, această „țară“ din sudul Franței, scăldată, generos, de razele soarelui, de valurile mării Mediterane, de rafalele Mistralului și de apele Ronului, îmbătată de aromele tari, nostalgice și rafinate ale lavandei, ale ierburilor și ale viilor, ale mășlinilor, litera M este un simbol și o deviză.

Maillane, Mistral, Mirèio (Mireille) sînt elemente de bază ale unei civilizații înscrise în al treilea *cri de l'homme d'oc* (strigăt al omului d'oc, din sudul Franței), dornic să se afirme, definitiv, în secolul al XIX-lea, în confruntările sale dramatice cu alte culturi și civilizații.

Cronologic, prima afirmare a spiritualității meridionale este reprezentată de literatura și activitatea trubadurilor, începînd cu Guillaume al IX-lea, Conte de Poitiers (1071—1127), pînă la Guiraud Riquier, ultimul trubadur, aparținînd secolului al XIII-lea¹, cu o mențiune pentru Bernard de Ventadour, unul dintre cei mai semnificativi trubaduri ai secolului al XII-lea.

Se cuvine, dealtfel, să precizăm că „mișcarea (trubadurescă) a pornit din Sudul Franței, mai precis de la curțile senioriale de la Poitiers, Narbonne, Toulouse etc. În acele locuri, femeii inteligente și cultivate se înconjurau de trubaduri, ale căror protectoare se făcură.“²

¹ Vezi Ovid Densusianu, *Originea poeziei trubadurilor*, curs universitar rezumat, 1922—1923.

² J. Lafitte-Houssat, *Troubadours et cours d'amour*, PUF, 1966, p. 22.

O contradicție surprinzătoare caracterizează această epocă : pe de o parte, locul cu totul nesemnificativ pe care îl ocupă femeia în societatea feudală, și, pe de altă parte, prestigiul acelor „*Cours d'Amour*“, mai ales în viața spirituală.¹

„Singura fericire a trubadurului este de a iubi, de a iubi cu adevărat și în întregime... și de a cînta dragostea sa... Cu Bernard de Ventadour se exprimă, deci, pasiunea și el este deja romantic fie în pasajele care ne fac să ne gîndim la melancolia lui Lammartine, fie în acelea care se aseamănă mai degrabă accentelor tragice ale lui Musset.“²

Unul dintre spiritele cele mai distinse ale timpului este bunul Roi René (secolul al XV-lea), care întreține o curte rafinată la Aix-en-Provence și organizează serbări populare, precum procesiunea de la Tarascon, a cărei amintire este păstrată, pînă astăzi, în cîntecul *Lagadigadèu*, atribuit, dealtfel, aceluiași rege René³.

La încheierea acestei etape consemnăm crearea, în 1323, a „Academiei Jocurilor Florale“ („*Académie des Jeux Floraux*“), de la Toulouse, a cărei activitate continuă și astăzi, în orașul violetelor, și a asociației „*Consistori del Gai Saber*“.

Prestigiul poetic al trubadurilor în lumea din acea vreme este reflectat și în plan lingvistic, occitana fiind recunoscută și utilizată drept limbă-tip a poeziei. Cruciadelor, masacrelor, asasinatelor și confruntărilor armate, din viața socială și politică a Hexagonului (denumire a Franței, după conturul țării), ca urmare a rivalității între Nord și Sud — Parisul fiind nu numai orașul Luminilor, ci și orașul unui imperialism acut — le corespunde o ofensivă netă a limbii franceze contra occitanei. Evident, imperialismul lingvistic al Capitalei se manifestă, în primul rînd, în acte, documente — într-un cuvînt, în stilul administrativ — fapt consfințit în Edicatul de la Villers-Cotterêts (1539) și prin Circulara Abatelui Grégoire (1790).

¹ J. Lafitte-Houssat, *op. cit.*, p. 7.

² J. Lafitte-Houssat, *op. cit.*, p. 86.

³ Vezi, *Mirèio*, cîntul al nouălea, p. 175, și nota 125.

Cel de-al doilea moment de afirmare a occitanei este epoca barocului, secolele al XVI-lea, al XIX-lea, în care un rol de seamă îl au orașele Toulouse, Aix, Montpellier.

„Aix nu este în urma Parisului în privința modei. Montpellier rămâne, prin Universitatea sa, un centru înalt de intelectualitate europeană. O țară unde este plăcut să trăiești, această Occitanie dinaintea anului 1560... Și mai profund, în Albigeois, Rouergue, Auvergne, bunul trai se instalează; burghezia — comercianții și proprietarii de pământuri —, nobilii — demnitari sau militari — construiesc cele mai frumoase locuințe...”¹

Barocul occitan derivă din Renaștere, dar „Barocul occitan s-a născut, ca și celelalte variante ale barocului european, dintr-o rănire a speranței...”²

În fine, cel de-al treilea moment în care se afirmă renașterea occitană, secolele al XIX-lea — al XX-lea, este cel al felibrilor.³

Asociația „*Le Félibrige*” a fost fondată la 21 mai (Saint-Estelle), la castelul Font-Ségugne, în apropiere de Châteauneuf-de-Gadagne, de către cei 7 poeți provenșali: F. Mistral, Joseph Roumanille, Théodore Aubanel, Anselme Mathieu, Alphonse Tavan, Paul Giéra, Jean Brunet.

Mistral a fost printre inițiatorii acestei reuniuni de aleasă chemare, care va fi invocată și într-un moment dramatic al cîntului al șaselea din poemul *Mirèio* (p. 106):

„Prietenii ai adolescenței,
Vestii felibri ai Provenței”.

Fără îndoială, orientarea și ideologia acestei asociații vor fi supuse unor oscilații și devieri, destul de sensibile, în raport de contextul social și politic, francez și european, în ansamblu, de preferința acordată de o anumită personalitate aspectelor istorice și etnografice, sau celor cu o tentă net contemporană.

Problemele grave, cu multiple și profunde implicații, cu care se confruntă Occitania secolului al XIX-lea — industrializarea,

¹ Robert Lafont, *Clefs pour l'Occitanie*, Seghers, 1971, p. 85.

² Robert Lafont, *op. cit.*, p. 86.

³ Robert Lafont, *op. cit.*, p. 131 ș. u.

urbanizarea, transformarea agriculturii — au constituit sursa unor mutații permanente economice, sociale și ideologice.¹

Am menționa, în acest sens, o problemă politică, problemă care a suscitat și suscită încă numeroase discuții și chiar aprige controverse: nu cumva încurajarea limbilor și a culturilor regionale denotă tendințe separatiste, de autonomie totală?²

Pentru concepția lui Mistral, cântul al unsprezecelea din *Mirèio* (p. 217), în care ultimul rege al Provenței își spune cel din urmă gând, este elocvent :

„Eu, Franță, mor : îndrumă-ți sora !

Le-a spus un rege-amîndurora.

Purcedeți mină-n mină spre viitoare punți

.....

Frumoasă-i ea, tu ai tărie...”

„*Le Félibrige*“ prezintă, totuși, o dominantă, în pofida acestor contradicții : speranța și încrederea romantică în puterea poeziei divine, capabilă să trezească popoarele la o viață spirituală demnă și fecundă, așa cum rezultă și din imnul felibrilor, *Le Chant de la Coupe* (1867), care afirmă că poezia *change l'homme en Dieu* (schimbă pe om în Dumnezeu).³

Căci poezia exprimă, în general, în raport cu celelalte genuri literare, o notă sufletească superioară, în sensul precizărilor lui Ovid Densusianu : „Trebuie să recunoaștem că ascensiunea unei literaturi numai de la un gen bine hotărît, un gen autentic, a putut să vină și acesta nu poate să fie decît acela al inspirației poetice”.⁴

¹ Emmanuel le Roy Ladurie, *Histoire de Languedoc*, PUF, 1962, 126 p.

² Vezi Riccardo Petrella, *La renaissance des cultures régionales en Europe*, Editions Entente, Paris, 1978 ; René Nelli, *Mais enfin qu'est-ce que l'Occitanie ?*, Ed. Privat, Toulouse, 1978 ; Renée Musset-Goulard, *Les occitans, un mythe ?*, Albin Michel, Paris, 1978.

³ Robert Lafont, *op. cit.*, p. 134.

⁴ Ovid Densusianu, *Evoluția estetică a limbii române*, în *Opere*, III, ediție îngrijită și note de V. Rusu, Editura Minerva, 1977, p. 627.

Este evident că cei 3 M — Maillane, Mistral, Mirèio — sînt emblema celui de-al treilea moment de renaștere occitană, „*Le Félibrige*“.

De unde își trag izvoarele aceste simboluri ?

Pămîntul Provenței, aspru și, aparent, zgîrcit, dar care se impune prin coloritul său, roșu aprins sau alb dens ; din care urcă seve ascunse, semnificative în butucii de viță de vie, în trunchii de măsline sau în tufele de lavandă ; care hrănește caii, taurii și oile din Camargue, grîul și orezul, fructele și legumele provenșale ; pămînt presărat de enigmaticele *bories* (un fel de cabane, pătrate, rotunde sau dreptunghiulare, construite din piatră, fără liant)...

Soarele Provenței — provincie pe care Mistral o definea *l'Empire du soleil* (Imperiul Soarelui), stîrnind acel strigăt avid de bucurie și de înalt al cigălelor : *Lou souléu mi fi canta* (Soarele mă face să cînt —, planînd pe cerul provenșal, nemărginit, în profunzime și nuanțe, fără de care o parte însemnată din pictura impresionistă ar rămîne un simplu exercițiu de tehnică picturală, cel mult virtuos...

Ronul, cu a sa deltă (Camargue), Alpii și Masivul central, din care descinde vîntul Mistral, pentru a realiza unirea cu marea cea de azur, în zona curioaselor *calanques* și pentru a defini astfel, împreună, o lume delimitată geografic, dar infinită în semnificații și mitologii, urme istorice și fapte contemporane, în festivaluri folclorice și muzicale, tîrguri, carnavaluri, curse de tauri, poezie și artă...

În fine, *omul* acestor locuri, tipul meridional prin excelență — din care au descins, deopotrivă, trubadurul și mușchetarul, viticultorul și navigatorul sau păstorul, constructorul de viaducte și canaluri, arene și catedrale, Cézanne și Fernandel, Henri Bosco și René Char, Pagnol și Mireille Mathieu, Giono —, purtînd în fața și în sufletul lui însemnele aspirațiilor și ale aptitudinilor valurilor de populație, atît de eterogene, din care s-a plămădit, în decursul secolelor, în cîntece de dragoste, dar și în cruciade singeroase, acest distinct *Homme d'Oc*, în tot ce are el mai înălțător...

În această ambianță de geografie fizică și umană se află implantată localitatea *Maillane*.

Și pentru a da mai multă savoare acestei *farandole* proven-sale, să-i facem părtași și pe santonii *creșelor* provensale, în rit-mul *tamburinei* și *pipeau*-ului, să participăm la *ferrade*-le din Ca-margue (marcarea taurilor cu fierul roșu), la jocul de *boule*, din piețele și grădinile străjuite de platani, să împărțim cu prietenii provenșali bucatele stropite cu uleiul de măsline și însoțite de vinul roșu-aprins sau roz, de la Châteauneuf-du-Pape sau Gigon-das, iar pentru a stinge focul aprins de l'*aioli*, să continuăm cu fructele *confits*, cu *calissoanele* Aixului sau *nuga*-urile din Mon-télimar.

Cînd pașii ne duc, în peregrinări provenșale, în cîmpia fertilă la *Petite Crau* sau *Crau de St. Rémy*, la nordul munților Alpilles, la sud de Durance și la est de Ron, între Avignon, Tarascon, Arles și les Baux, aflăm așezarea *Maillane*.

Să urmăim, însă, discret dar atent, un ghid ales și rafinat, hră-nit profund de sevele acestui pămînt provenșal :

„Am făcut drumul într-un suflet și, în sfîrșit, după trei ore de mers, am zărit înaintea mea păduricile de chiparoși în mijlo-cul cărora satul Maillane se adăpostește de frica vîntului.

Nu era țipenie de om pe ulițele satului ; toată lumea plecase la slujba cea mare. Cînd am trecut prin fața bisericii, «șarpele» (instrument muzical în formă de șarpe — n. t.) sforăia, și am văzut luminările strălucind prin geamurile colorate.

Locuința poetului e la capătul satului : cea din urmă casă, pe mîna stîngă, pe drumul spre Saint-Rémy — o căsuță cu un sin-gur cat și grădină în față... Intru încetișor... Nimeni ! Ușa de la salon e închisă, dar aud că umblă cineva înăuntru și vorbește cu glas tare... Cunosc bine pasul și glasul ăsta... Mă opresc o clipă în sălița văruiță, cu mîna pe clanța ușii, foarte emoționat. Îmi bate inima. E acolo. Lucrează... S-aștept oare să-și isprăvească strofa ?... Ei ? fie ce-o fi, intru.“¹

În centrul localității Maillane se află „*La Maison du Lézard*“, pe care Mistral a locuit-o, din 1855, cînd, în urma morții tatălui

¹ Alphonse Daudet, *Scrisori din moara mea*, trad. de Livia Storeescu, „Biblioteca pentru toți“ (nr. 256), Editura pentru litera-tură, 1964, p. 112.

său, François, a părăsit „*Mas du Juge*“, pînă în 1876, cînd se căsătorește cu Marie-Louise Rivière și se instalează în casa în care va trăi pînă la sfîrșitul vieții (25 martie 1914), devenită casă-muzeu.

Dar pentru formația literară a poetului, în general, și pentru geneza poemului *Mirèio*, „*Mas du Juge*“ reprezintă atmosfera părintească, anii copilăriei, apoi anii experienței rustice provenșale :

„Acest poem (*Mirèio*) pe care Mistral l-a început într-o seară de toamnă (la semănat), privind pe muncitorii care urmau, cîntînd, plugul pe brazdă nu este o operă literară propriu-zisă, «Este cîntecul spontan care a izvorît din tinerețea sa». «Cînd m-am eliberat — îi scrie el lui M. Ripert — de amintirile mele de școală, și cînd, la casa părintească, complet izolat de orice relație cu lumea mondenă, m-am pătruns de gîndirea rustică (țărănească), atunci, plin de credință, am început *Mireille*... Fără să fi făcut vreodată vreun plan ! Eroii mei trăiau în mine și îmi povesteau viața lor, ca și cum i-aș fi văzut.»¹

Mas-ul este locuința-tip provenșală : relativ mică, cu pereți dați cu var, fără ferestre spre nord, spre a fi protejată contra Mistralului, și adăpostită, la exterior, de o perdea de chiparoși și micoculieri, cu acoperiș puțin înclinat, din țigle roșii și plate, fixate cu pietre.

Frédéric Mistral s-a născut la 8 septembrie 1830, la Maillane, la „*Mas du Juge*“, din părinții François și Adelaïde Poulinet (a doua căsătorie a tatălui), fiica primarului din aceeași localitate.

Genealogia familiei lui Mistral — „*une famille terrienne*“ (o familie țărănească); cum și-o definește el însuși, descinsă din Dauphiné și Savoie (dioceza de Genève), pe valea Ronului, la Saint-

¹ *Anthologie du Félibrige Provençal (1850 à nos jours), Poésie*, par Ch.-P. Julian et P. Fontan, I, Les fondateurs du Félibrige et les premiers félibres, Paris (1920), p. 44. Fotografiile diferitelor case locuite de Mistral, în *Memòri e raconte*. Morceaux choisis, Avant-propos et notes critiques de Charles Rostaing, Textes choisis et classés par Camille Dourguin, 1971.

Rémy — poate fi rezumată astfel : „Prin zece generații succesive, în linie bărbătească și numeroși strămoși, în linie feminină, marele Mistral se înfige, prin originile sale, ca un arbore secular, în acest pământ provensal cu care înaintașii săi au trăit strâns uniți. Este un titlu de noblete, de invidiat mai mult decât oricare altul.“¹

Filiația cu nobilii seniori de Montdragon nu este cu totul exclusă.²

Motivul descinderii l-ar putea constitui Tîrgul din Beaucaire, o adevărată atracție comercială și artizanală, dar absența unor comercianți între strămoșii lui Mistral pare să infirme această presupunere.

Sensul migrațiunilor umane este, în general, cel urmat de familia lui Mistral : „Niciodată nu se observă o deplasare inversă, de la cîmpie spre munte“.³

Prima mențiune a unui Mistral, în Provența, o aflăm la 30 decembrie 1457 : Elzéar Mestral, din Tarascon, este co-autor al unei înțelegeri administrative, reprezentînd pe propriul său fiu, Guillaume Mestral.

Cu o persistență într-adevăr țărănească — în sensul etimologic, originar al cuvîntului, dar marcînd și o realitate evidentă : aproape toți descendenții acestei familii au fost muncitori agricoli, grădinari etc. — colonia de Mistrali se va afirma, semnificativ, în biografia acestei regiuni.

Deviza lor, dealtfel, era : „Tout ou rien“ (Totul sau nimic.)

Tatăl poetului, François Mistral, proprietar al „Mas-ului du Juge“, născut la Saint-Rémy, la 8 ianuarie 1771, ne este descris,

¹ H. Rolland, *Les origines du poète Frédéric Mistral*, Saint-Rémy-de-Provence, 1968, p. 28. Vezi și Marcel Bonnet, *Propos sur les origines «jardinières» de Mistral*, în *La France latine*, supplément no. 72-73 (*Actes du Colloque mistralien de Maillane*, 10 septembrie 1973), p. 23-40.

² H. Rolland, *op. cit.*, p. 4 ; vezi și *Memòri...*, ed. 1906, p. 4.

³ Louis Michel, *Migrations humaines et aires dialectales en Languedoc méditerranéen*, în *Les dialectes romans de France à la lumière des atlas régionaux*, Editions CNRS, 1973, p. 245-253.

în linii corecte și severe — portretul este marcat de statutul militar al autorului, anume căpitanul Perrin de Caumon —, în textul permisiiei eliberate pentru a-și vizita rudele, cu ocazia sărbătorilor de iarnă : „Noi, Perrin, căpitan la transporturile militare, dăm liber cetățeanului François Mistral, brav soldat republican, în vîrstă de 22 de ani, talie de 5 picioare și 10 degete, nas normal, gură idem, bărbie rotundă, frunte mijlocie, față ovală, de a merge acasă prin întreaga Republică, și la dracu' dacă îi place”¹.

Dacă am menționat aici acest portret al tatălui poetului, care depășește, totuși, măcar prin nota finală, cadrul militar, am făcut-o și pentru că relațiile, de data aceasta literare, între cele două familii, vor fi mult mai semnificative, ceva mai târziu.

Căpitanul Perrin a fost bunicul poetului Adolphe Dumas, care l-a introdus pe fiul lui François Mistral la Alphonse de Lamartine, și care a făcut cunoscut Franței poemul *Mirèio*.²

Figura lui Adolphe Dumas, care a condus-o pe Mirèio, ținînd-o de mîină, în Parisul îndepărtat, este invocată în cîntul al șaselea din *Mirèio* (p. 107) :

„Și, în sireapa năboire-a
Durènței, tu, ce-ți moi gîndirea,
Și încălzești franceza la mîndrii noștri sori,
O, Adoufe Dóumas : crescută,
Mirèio, pruncă-abia născută,
De tine,-n uluirea-i mută,
A fost prin tot Parisul plimbată-adesiori !“

Mistral și-a mărturisit constant recunoștința pentru educația primită și admirația față de tatăl său, așa cum o face, de exemplu în scrisoarea adresată, la 12 martie 1859, aceluiași Adolphe Dumas : „Dacă l-ați fi cunoscut pe tatăl meu, ați fi încîntat ca și mine... Vă vorbesc mult de bătrînul meu părinte, pentru că el este acela care m-a făcut poet.”³

¹ H. Rolland. *op. cit.*, p. 14.

² *Idem*, p. 14.

³ Vezi Frédéric Mistral, *Memòri e raconte*, Morceaux choisis, avant-propos et notes critiques par Charles Rostaing, textes choisis et classés par Camille Dourguin, 1971, p. 84.

Este justificat, de aceea, portretul pe care îl aflăm în memoriile poetului : „Tatăl meu, acest om simplu, domina toate, prin înălțimea sa, prin judecata și prin noblețea sa. Era un bătrîn voinic și superb, demn în vorba sa, decis în hotărârile sale, amabilul cu lumea, dur cu sine.“¹

În ciuda faptului că sentimentele față de mama sa sînt la fel de profunde, pasajele în care ne este prezentată Adélaïde sînt mai reținute, poate din pudoare, cum s-a presupus², poate, mai degrabă, aceasta se explică prin ponderea diferită pe care o aveau, chiar și în secolul al XIX-lea, părinții într-o familie provençală.

Să ne amintim și de faptul că scena în care s-au cunoscut François cu Adélaïde, la secerișul grîului, este favorabilă mai ales fiicei primarului din Maillane, care, în fața nedumeririi viitorului soț, că o fată de rangul ei social lucrează alături de secerători, se arată mîndră că ia parte la adunarea recoltei.³

Strănepotul Adélaïdei, D. Poulinet ne oferă un portret al mamei lui Mistral, la o vîrstă mai înaintată, dar în care se regăsesc aceleași trăsături din tinerețea fiicei primarului din Maillane : „Iată ce era mama lui Mistral, femeie ordonată și cu gust, nerisipitoare, miloasă și, în plus, frumoasă și îmbrăcîndu-se bine. Voi păstra la nesfîrșit imaginea acestei bune mătuși, atît de draguță cu mine... Atît timp cît voi trăi, o voi avea fără întrerupere în fața ochilor mei cu fusta sa de poplin gri, cu șorțul ei negru și cu frumosul său fular violet închis.“⁴

Ne vom opri aici cu aceste cîteva observații privind contribuția părinților la formarea personalității lui Mistral, aprecierile putînd lesne devia spre considerații subiective.

În ceea ce privește portretul lui Frédéric Mistral —, a cărui înfățișare este profund marcată de momentul respectiv, anume al

¹ *Idem*, p. 85.

² Vezi Charles Rostaing, în ed. cit. de *Memòri*, p. 80.

³ *Idem*, p. 81-82. (Pentru locul pe care secerișul, adunarea recoltei în general, îl ocupa în economia și în viața spirituală a satelor provenșale, vezi cîntul al șaptelea din *Mirèio*, p. 134-140 și p. 147-148.)

⁴ *Idem*, p. 80.

definitivării poemului *Calendau* (1867), închinat Provenței, cu istoria, legende, obiceiurile și peisajele ei —, acesta ne este oferit în linii vii, expresive, de către Alphonse Daudet :

„Ah ! parizieni, cînd poetul din Maillane a venit la voi s-arate Parisul Mireilliei sale, și cînd l-ați văzut în saloanele voastre pe acest Chactas¹ în haine de oraș, cu guler tare și pălărie mare, care-l stînghereau tot atîta cît și gloria lui, ați crezut că acela era Mistral... Nu, nu era el. Nu-i decît un singur Mistral pe lume, cel peste care am dat duminica trecută în satul lui, cu tichia de fetru pe o ureche, fără vestă, în jachetă, cu brîul catalan roșu în jurul șalelor, cu ochii strălucitori și flacăra inspirației în obraji, falnic, zîmbind blînd, elegant ca un păstor grec, umblînd cu pași mari și cu mîinile în buzunare, făcînd versuri...”²

Descrierea datorată lui Lamartine aparține, firește, unei alte linii stilistice :

„Un frumos și modest tînăr, îmbrăcat cu o sobră eleganță, ca iubitul Laurei (aluzie la Petrarca — *n. n.*), cînd își peria haina sa neagră și își pieptăna luciosul păr pe străzile din Avignon. Acesta era Frédéric Mistral, tînărul poet al satului, destinat să devină ca Burns, țăranul scoțian, Homer al Provenței.

Fizionomia sa, simplă și dulce, nu avea nimic din această tensiune orgolioasă a trăsăturilor sau din această iradiere a ochilor care caracterizează adesea pe acești oameni mai mult vaniți decît de geniu, pe care îi numim poeți populari ; ceea ce natura îți dă, se păstrează fără emfază și lăudăroșenie. Tînărul provensal era în largul său în tovărășia talentului ca și în aceea a hainelor sale ; nimic nu-l jena, pentru că el nu încerca nici să se umfle și nici să se ridice mai sus decît îi era firea. Perfecta sa bună-cuviință, acest instinct de echilibru în toate situațiile, care dă atît păstorilor cît și regilor aceeași demnitate și aceeași distincție în atitudine și vorbă, stăpînea întreaga sa făptură. El avea bună-cuviința adevărului, el plăcea, el interesa, emoționa, în frumusețea sa băr-

¹ Indian din America de Nord, numele unui erou din romanul *Atala* de Chateaubriand (1768—1848) (*n. t.*).

² Daudet, *Scrisori din moara mea*, ed. cit., p. 112-113.

bătească se vedea că era fiul uneia dintre acele superbe arleziene, statuii vii ale Greciei, care trăiesc în Sudul nostru.”¹

Casa lui Mistral împrumută, evident, din trăsăturile poetului, semn al unei afinități profunde, casa nefiind o simplă „mașină de locuit”, ci o imagine, a celui care o locuiește, despre lume și despre sine :

„După-masă, prea obosiți ca să mai colindăm, ne-am urcat în odaia lui Mistral, odaie țărănească modestă, cu două paturi mari. Pereții nu-s tapetați ; se văd grinzile din tavan... Acum patru ani, cînd Academia dădu celui care a scris *Mireille* premiul de trei mii de franci, doamna Mistral avu un gînd :

— Ce-ar fi să punem tapet și să facem un tavan în odaia ta ? zise bătrîna fiului ei.

— Nu ! nu ! răspunse Mistral... Aștia-s banii poezilor, nu ne atingem de ei.

Și odaia rămase goală ; dar cît ținură banii poezilor, cei care au bătut ușa lui Mistral i-au găsit totdeauna punga deschisă...”²

O viață de om, profund atașat pămîntului natal, care a restaurat o limbă și o civilizație, în perspectiva celei de a treia renașteri provenșale. Prin această activitate s-a înnobilit un nume :

„Palatul restaurat este limba provenșală. Fiul de țăran e Mistral.”³

Să marcăm cele mai semnificative momente ale creației mistraliene : *Mirèio* (1859), *Calendau* (1867), *Lis Isclo d'or* (1875), *Lou Tresor dóu Felibrige* (1878—1886), *Nerto* (1884), *La Rèino Jano* (1890), *Lou Pouèmo dóu Rose* (1897), *Memòri e Raconte* (1906), *Les Oulivado* (1912).

¹ Apud F. Jean Desthieux, *Frédéric Mistral, son oeuvre*, Paris, 1922, p. 42-43. Costumul acestor frumoase fete din zona orașului Arles este bogat prezentat de Mistral în poemul *Mirèio*, cîntul al optulea, p. 151-152.

² Alphonse Daudet, *Scrisori din moara mea*, ed. cit., p. 117.

³ *Idem*, p. 119.

...1854, crearea asociației „Le Félibrige“ ; în 1899, se inaugurează Muzeon Arlaten ; în 1904, se acordă lui Mistral Premiul Nobel.

În perspectiva acestor date care punctează viața și activitatea lui Mistral, trebuie să subliniem faptul că înființarea asociației „Le Félibrige“ constituie un moment de seamă în biografia lui Mistral și a Provenței.

Pe lângă scopurile culturale, „Le Félibrige“ a fost marcată, totodată, de o nuanță politică evidentă, propagând ideea unui regionalism și a unui federalism, în perspectiva Hexagonului, dar și mai departe, între țările de origine romanică.

În discursul ținut la Marsilia, în 1882, Mistral afirma : „Să vă amintiți că dacă, într-o zi, această mare idee, a federației latine, se va verifica, «le Félibrige» va fi miezul (centrul).“¹

Participarea lui Alecsandri la Concursul de poezie, organizat de felibri, în 1878 — câștigând marele premiu, cu a sa *Gintă latină* — și la sărbătorile latine internaționale de la Forcalquier și Gap (mai 1882)², are semnificația unei adeziuni spirituale profunde a literelor românești la această Idee, în sensul precizărilor lui Ovid Densusianu : „A privi cu simpatie pe alții, chiar pe cei mai mici, a nu te arăta disprețuitor și a fi în același timp aristocrat, e iarăși una dintre notele distinctive ale latinității.“³

Să menționăm — deși orgoliul nostru ar putea fi satisfăcut deja — și faptul că limba română literară, așa cum se înfățișa în epoca lui Vasile Alecsandri, în baza orientării sale spre sursele populare, a constituit un model în rezolvarea chestiunilor lingvistice (mai ales ortografice și lexicale) atât de prezente în discuțiile purtate de felibri. Precizările lui Mistral, din memoriile sale, sînt și în acest punct, semnificative :

¹ Apud F. Jean-Desthieux, *Frédéric Mistral, son oeuvre*, Paris, 1922, p. 25.

² Vezi volumul publicat cu această ocazie, *Fêtes latines internationales de Forcalquier et de Gap, Mai 1882*, Gap, 1883, 369 p.

³ Ovid Densusianu, *Sufletul latin și literatura nouă*, I—II, 1922, p. 134.

„Împreună cu Roumanille consideram că pentru a scrie în limba poporului, trebuia să se pună în lumină, trebuia să se valorifice energia, francheta, bogăția de expresii care o caracterizează, trebuia să cădem de acord să scriem în limba curată, așa cum se vorbește în locurile nesupuse încă influențelor din afară.

Așa s-a întâmplat la români care, după cum ne-a spus poetul Alecsandri, când au vrut să înalțe limba lor națională — pe care burghezia o pierduse sau o stricase — au mers și au căutat-o la câmpie și în munți, la țărani cel mai puțin atinși de civilizație.“¹

Astăzi, asistăm la încercări de conciliere, mai bine-zis de înglobare a felibrilor, a adepților lui Mistral, în mișcarea mai largă occitanistă.²

Mirèio, celebrul poem al lui Mistral, a fost terminat în 1858, după 7 ani de elaborare (inclusiv traducerea în franceză). Ideea poetică apăruse în gândirea lui Mistral încă din anul 1850.

Scrierea poemului începe într-o zi de noiembrie 1851, în ambianța de la „*Mas du Juge*“, casa sa părintească străjuită de vechii platani: „Acest poem, copil născut din dragoste, a înflorit încet-încet, puțin acum, puțin mai apoi, la voia întâmplării, la căldura soarelui și în legănarea Vint-largului, în vremea când domeniul *mas*-ului era condus de tatăl meu — care apoi, la 80 de ani ai săi, a orbit“³.

Este un pasaj esențial care pune în evidență ambianța rustică a genezei poemului, cu o determinare geografică precisă — Provența — și marcată de o afinitate profundă pentru tatăl lui Mistral.

Numai o asemenea creație originală, dezvăluind în cele douăsprezece cînturi ale sale o lume cu resurse excepționale, de daruri spirituale și de elanuri de afirmare, putea să beneficieze de o entuziastă primire prin pana lui Lamartine :

¹ Frédéric Mistral, *Memòri e Raconte*, ed. cit., p. 182-183.

² Pierre Bec, *La langue occitane*, PUF, 1963, 119 p.

³ Frédéric Mistral, *Memòri e Raconte*, ed. cit., p. 179-180.

„Fii binevenit printre cîntăreții noștri ! Tu vii dintr-o altă lume și de la o altă limbă, dar ai adus cu tine atmosfera ta, limba ta și cerul tău. Noi nu te întrebăm nici de unde vii, nici cine ești : *Tu Marcellus eris !*“¹

Această primire generoasă explică dedicația pentru Lamar-tine, pe care Mistral o scrie, la 8 septembrie 1859, în fruntea poemului său :

„Lui Lamartine

Ți-o dedic pe *Mirèio* : mi-e inimă și floare
Deschisă an de an ;

E un ciorchine proaspăt din Craul meu, pe care
Ți-l dăruie-un țaran“.

Poemul este deci floarea anilor de tinerețe, pe care un poet-țaran provensal, adînc ancorat în cîmpia Crau, o oferă unuia dintre cei mai subtili și mai profunzi creatori pe tărîmul poeziei.

Și această floare, pătrunsă de aromele tari și aspre, sălbatice și sărate ale Provenței, s-a adăpat, deopotrivă, la izvoarele enciclopedice ale acestei zone,² constituind, în fond, o variantă poetică a lucrării savante, realizată cu mijloacele celui mai distins filolog, *Lou Tresor dóu Felibrige*, și a cărei publicare începe la 20 de ani după ivirea poemului *Mirèio*.

Să menționăm aici că printre primii literați de prestigiu ai Franței care au întîmpinat cu entuziasm poemul lui Mistral s-a aflat și Victor Hugo,³ pentru care poetul din Maillane nutrea o admirație sinceră, dar că, în schimb, George Sand, pe care Mistral și-o propunea, în 1858, patroană a poemului său, nu s-a arătat prea impresionată.⁴

¹ Apud F. Jean-Desthieux, *Frédéric Mistral, son oeuvre*, Paris, 1922, p. 30.

² Vezi, de exemplu, pentru sursele lingvistice regionale ale acestui poem, Charles Rostaing, *Utilisation des variantes dialectales dans l'oeuvre de Fr. Mistral*, în *Travaux de linguistique et de littérature*, Strasbourg, IX (1971), 1, p. 323-328.

³ Fr. Mistral, *Memòri e Raconte*, ed. cit., p. 52, n. 12.

⁴ *Idem*, p. 164, n. 5, și p. 197.

Se poate afirma, fără teamă de a exagera, că cei trei *M*: *Maiano* (*Maillane*), *Mistral* și *Mirèio* au făcut Provența să beneficieze de un statut socio-cultural de excepție.

Așadar, structura autentic-populară a personalității lui *Mistral* se reflectă cu deosebire în apartenența socială a eroilor poemului — *Vincèn*: împletitor de coșuri, ca și *Calendau*, din poemul cu același nume: un modest pescar din *Cassis* —, în forma lingvistică utilizată, limba provençală, și în auditoriul căruia i se adresează mesajul poetic:

„(În limba mea disprețuită)
Căci eu cînt doar păstorii și oamenii din *mas* !“¹

Ezitatea lui *Vincèn* în fața dragostei pe care i-o mărturișește *Mirèio* se justifică prin aceleași criterii:

„O, taci, te rog ! Vrea cruda soartă
Un labirint să ne despartă,
.....
La *Mas di Falabrego*,-n tine
Văd toți regina-ntre regine...
Eu, răchitar, ca vai de mine
Știu numai să bat cîmpul și mladele să-ndoi !“²

Poemul se adresează, deci, poporului, reprezentat de cele două categorii, esențiale pentru secolul al XIX-lea, păstorii și agricultorii, a căror activitate se desfășoară în jurul *mas*-ului, formă specifică a existenței rurale în Provența.

Din altă perspectivă, studiile clasice — anii petrecuți la Couvent de Frigolet, la Avignon (pensionatul Dupuy) și la Nîmes (bacalaureatul) și, în special, anii de studenție (drept), petrecuți la Aix-en-Provence, explică modelul pe care și l-a ales:

„..... biet ucenic
Al lui *Homer* de altădată.“³

¹ *Mirèio*, cîntul întîi, p. 5.

² *Idem*, cîntul al doilea, p. 40.

³ *Idem*, cîntul întîi, p. 5.

Homer, deci, este pentru Mistral modelul declarat pentru creația sa literară — deși găsim în opera mistraliană și numeroase urme ale concepției și artei poetice a lui Virgiliu.¹

Între altele, modelele pe care și le-a ales se reflectă și în tehnica adoptată pentru dispunerea materiei poemului pe cînturi, cu expunerea rezumativă a cuprinsului fiecărui cînt.

Atmosfera clasică a poemului nu este însă numai de natură livrescă, datorată formației lui Mistral, ci ea are o rezonanță mai profundă în istoria pămîntului provensal, așa cum remarcă și Lamartine care saluta în poetul de la Maillane pe „fiul uneia dintre acele superbe arleziene, statui vii ale Greciei, care trăiesc în Sudul nostru“.

Fără îndoială, pentru a ne întregi imaginea poetică a Provenței, în viziunea lui Mistral, va trebui să parcurgem *Lou Pouèmo dōu Rose* (Poemul Ronului, 1897), ultimul mare poem al poetului, cu care se încheie sinteza peisajului provensal: „Este chiar epopeea unei țări, într-o estetică regăsită“².

Am putea aminti, anecdotic, remarcă pe care o făcea Paul Meyer, în scrisoarea sa din 1 februarie 1863, în legătură cu ezităările lui Mistral de a cere mîna fetei lui Azaïs, Gabrielle, întrucît nu avea o situație corespunzătoare: „Dumneavoastră vorbiți de *mas*. Dar fiecare din cele 12 cînturi ale lui *Mirèio* nu face mai mult decît un *mas*, și *Culesul* (vezi cîntul al doilea) pentru o fată valorează cît tot aurul unei țări!“³

Această viziune era în consonanță cu ambiția mărturisită a felibrilor: „Noi sîntem, din contră, poeții Franței și ai Europei cei mai apropiați de înțelegerea populară (...)“⁴

¹ Frédéric Mistral, *Mirèio*, Morceaux choisis, 2me édition revue et corrigée, Introduction et notes critiques de Charles Rostaing, notice biographique de René Jouveau, 1971, p. 18.

² André Bouyala d'Arnaud, *Le secret de Mistral*, în *Arts et livres de Provence*, Bulletin, numéro 45, IV, 1960, *Frédéric Mistral*, p. 68.

³ *Correspondance de Frédéric Mistral avec Paul Meyer et Gaston Paris*, recueillie et annotée par Jean Boutière, Introduction d'Hedwige Boutière, Didier, 1978, p. 43.

⁴ *Correspondance* cit., scrisoare către G. Paris, 3.X.1894, p. 228.

Declarația de principiu este întărită prin două exemple : succesul pe care l-a avut Mistral, chiar în anul publicării poemului *Mirèio*, 1859, cînd a citit primul cînt, încă inedit, în fața a 2000 de marseillezi — „*ouvriers et gens du port*“ (muncitori și locuitori ai portului), precizare semnificativă căci lărgeste considerabil sfera celor cărora se adresează mesajul — sau cînd a citit alte două fragmente — „*devant un public populaire, à Nîmes, et ce fut une frénésie*“¹. (În fața unui public popular, la Nîmes, și aceasta fu o frenezie.)

Este adevărat că, în același timp, Mistral arată interes și pentru aprecierea poemului *Mirèio* de către împăratul Braziliei, Don Pedro II d'Alcantara, pe care îl cunoscuse personal la Marsilia, în 1872.²

Decisive ni se par însă precizările pe care poetul le face într-o scrisoare adresată, la 21 noiembrie 1894, lui Gaston Paris, în legătură cu simpatia de care *Mirèio* se bucura în straturile populare : „Aceasta a fost intenția inițială, pe care am urmat-o toată viața mea : *car cantan que per vautre, o pastre e gènt di mas !* S-a pretins că nu este, aici, decît o formulă literară și fără convingere. Din contra, este una dintre cele mai vechi și mai statornice sincerități ale mele. Nu am făcut nici o strofă din *Mirèio* sau un vers dintr-un alt poem al meu fără să-mi spun imediat : «Oare un om fără cultură va înțelege aceasta ?» ; acesta a fost criteriul întregii mele literaturi.“³

Dar, opera lui Mistral, în general, poemul *Mirèio*, în special, au fost substanțial marcate de o a treia dimensiune, în raport atît cu tradiția clasică cît și cu specificul Provenței, anume sursele trubadurești.

Charles Camproux⁴ consideră, în acest sens, că trăsătura esențială a poemului *Mirèio* este aceea de „*poème d'amour*“.

¹ *Idem*, p. 228.

² *Loc. cit.*, scrisoare lui Paul Meyer, 3 martie 1872, p. 109.

³ *Idem*, scrisoare lui Gaston Paris, 21 nov. 1894, p. 235.

⁴ Charles Camproux, *Mirèio, poème d'amour*, în „*Mirèio-Mélanges pour le Centenaire de Mireille*“, Paris, 1960, p. 99-120.

Jacques de Caluwé¹ subliniază că mesajul poemului este mult mai complex, putînd fi puse în lumină aspecte diferite ale unei etnii : umanist, regionalist, spiritual.

Am urmărit, pînă aici, contextul în care a apărut și s-a format Mistral și geneza, ideologică și literară, a poemului *Mirèio*.

Cum s-a născut *textul* poemului *Mirèio* și cum a fost recepțat în conștiința literară a epocii ?

Disponem, astăzi, de 4 variante ale poemului : ediția originală, publicată de Roumanille, la Avignon, în 1859 ; *textul*, refăcut, în 1860, pentru ediția pariziană Charpentier și cel din 1886, revizuit pentru editorul Lemerre ; ultimul text revăzut și corectat de Mistral este cel pentru ediția, din 1900, publicată de Koschwitz, la Marburg.²

Printre edițiile de bază ale poemului trebuie înscrisă și aceea publicată de Hachette, în 1883 (ediție ilustrată).

S-au păstrat 2 manuscrise : manuscrisul A, conservat la Museon Arlaten,³ ca donație din partea moștenitorilor lui Mistral, care îl achiziționaseră de la Seguin, proprietarul imprimeriei unde a apărut ediția princeps a lui *Mirèio* — și manuscrisul B, corectat și transcris, care cuprinde numai cîntul întîi, și care a fost donat Muzeului Palatului Papilor din Avignon de către Maître Camman, notar la Tarascon, ginerele lui Seguin.

Primul manuscris cuprinde *textul* (în provençală și în franceză, însoțit de notele pentru fiecare cînt), pregătit pentru ediția

¹ Jacques de Caluwé, *Le Moyen Age littéraire occitan dans l'oeuvre de Frédéric Mistral*, Utilisation éthique et esthétique, Editions A.-G. Nizet, Paris, 1974, p. 71-72.

² Frédéric Mistral, *Oeuvres poétiques complètes*, Directeur d'Edition Pierre Rollet, I, 1966, Notes, p. XLVII.

³ Muzeul Arlaten, pe care poetul îl consideră *son dernier grand poème* (ultimul său mare poem) (*Anthologie* cit., I, p. 52), a fost inaugurat la 21 mai 1899 ; în 1909, 29-31 mai, au loc la Arles festivitățile legate de semicentenarul lui *Mirèio*, muzeul se mută într-un nou local, vechiul Palat Laval, și se ridică o statuie a lui Mistral, vezi *Correspondance* cit., p. 179, 245.

din 1859. (Ambele manuscrise sînt redactate pe foi de 19×28,5 cm.¹)

J. V  ran a consacrat manuscrisului B un studiu am  nun  t² examin  nd versurile în forma lor primară   i în cea definitivă.

Concluzia sa este edificatoare : „(...) *Mireille* este o operă foarte mult elaborată (...). Acest pur artist, din marea familie clasică, a urmărit, înainte de toate, simplitatea, claritatea, armonia. Această triplă căutare a impus   i explică toate corecțiunile sale.“³

Am evocat, mai sus, condi  iile în care a apărut ideea poemului *Mir  io* (1850)   i a început redactarea, în noiembrie 1851.

Momentele mai semnificative ale crea  iei poemului *Mir  io* le aflăm prezentate în coresponden  a lui Mistral, în special în scrisorile trimise de acesta lui Roumanille, pe care îl cunoscuse încă în timpul studiilor la Avignon, unul dintre cei mai buni prieteni   i compagnon din familia felibrilor, pe care îl preferă ca editor al poemului.

Să amintim c  teva dintre aceste momente :   n scrisoarea din 15 iunie 1852, adresată lui Roumanille, ne este   nf         atmosfera în care a redactat primele două cînturi :

„Eu tai în adev  r  tul granit provensal două sau trei strofe pentru răchitarul meu (Vincèn)... Poemul   mi absoarbe g  ndurile mele   i nu-mi permite nici cea mai mică diversiune de la povestirea dragostei lui Mir  io. Două cînturi au   i fost elaborate.

Primul se va chema : *Lou mas di Pruno*, al doilea, *La Cullido*...   n cîntul al treilea vor sosi *Li dimandaire*...”⁴

Remarcăm îndeosebi faptul că ancorarea mai puternică a poemului în p  m  ntul provensal se va realiza, între altele, în

¹ Frédéric Mistral, *Oeuvres poétiques complètes*..., I, 1966, Notes, p. XIX.

² J. V  ran, *Sur un manuscrit de «Mireille»*, *Le Génie au travail*, Paris, 1932, 50 p.

³ *Idem*, p. 5.

⁴ Toate referirile, care urmează, la coresponden  a lui Mistral cu Roumanille se fac după Frédéric Mistral, *Oeuvres poétiques complètes*, I, 1966, Notes.

forma definitivă a textului, și prin schimbarea titlului primului cînt, din *Mas di Pruno*, în *Mas di Falabrego*.

În scrisoarea din 8 iulie 1852, către Gaut, autorul precizează că poemul va avea 8—10 cînturi ; în rîndurile adresate lui dr. Astros, la 7 noiembrie 1852, structura poemului era înfățișată în 12 cînturi, din care fuseseră realizate, pînă la acea dată, jumătate.

În scrisoarea adresată lui Roumanille, la 12 aprilie 1853, asistăm la un moment de criză în procesul creației :

„Începînd (*Mirèio*) am elaborat prea repede ; am mult de refăcut, de corectat, am mult de adăugat.

Pentru moment am ajuns la cîntul al zecelea. *Mirèio* urcă pe Golgotha sa, episodul ceresc va începe.“

Intrucît se apropie acest episod, Mistral mărturisește că își propune să facă, în luna mai a aceluiași an, un pelerinaj la Saintes-Maries-de-la-Mer (*Li Santo*), acolo unde *Mirèio* speră că își va afla înțelegerea și sprijinul necesar în încercările prin care trece.

La 21 ianuarie 1854 îi adresează lui Roumanille prima strofă din cîntul al doisprezecelea, redactarea poemului apropiindu-se, deci, de sfîrșit.

Și totuși vor trece încă 4 ani pînă la publicarea poemului, căci pe lîngă revizuirea textului : „Am ocupațiile și distracțiile mele, ca și ceilalți, și proza de la *Armana*, și una și alta, și *Mirèio* pe care îl împodobesc, îl cizelez și îl alint cu o dragoste mereu crescîndă...” (subl. n.) ; intervine orbirea și apoi, în 1855, moartea tatălui său ; epidemia de holeră din 1854, crearea asociației „*Le Félibrige*”, în 1854 — evenimente cu rezonanțe profunde, din perspective diferite, în viața și activitatea poetului.

La 4 februarie 1858 Roumanille scrie lui V. Duret : „Mistral a terminat *Mireille* ; el face traducerea cuvînt cu cuvînt, ceea ce-l plictisește, după cum îmi scrie...”¹

¹ Frédéric Mistral, *Oeuvres poétiques complètes*, I, 1966, Notes, p. XIX.

Traducerea în franceză a poemului, Mistral o face la îndemnul lui Jean Reboul, poetul-brutar din Nîmes, protectorul primilor felibri.

În fine, Mistral depune manuscrisul la Imprimeria Seguin din Avignon și alege pe Roumanille ca editor.

Mirèio apare la 2 februarie 1859.

Urmează ascensiunea permanentă în conștiința literară provençală și a Hexagonului, în general, prin edițiile succesive, și, în afara acestor delimitări geografice, prin traducerea poemului în 16 limbi, în 56 de ediții (inclusiv în esperanto, în 1909).¹

Pînă la ediția de față, care redă, integral, în română, poemul *Mirèio*, spațiul cultural românesc nu a avut privilegiul unei cunoașteri directe și aprofundate a creației mistraliene, în ciuda prieteniei spirituale, elevate, cu Vasile Alecsandri.

Se pot reține, totuși, în sensul acesta, cîteva date mai semnificative.

În 1885 Mistral a fost primit, în stațiunea termală Amphion, pe malul lacului Léman (Elveția), de Principesa Brîncoveanu, mama Annei de Noailles.²

La Jocurile florale de la Forcalquier, din 1882, profesorul Anton Naum (Iași) a cîștigat premiul de poezie „La plume d'or” (Pana de aur) pentru traducerile sale din provençală în română : *Mirèio*, cîntul al patrulea și *Tambour d'Arcolo* (din volumul *L'Isclò d'or*).³

Profesorul Dumitru Murărașu consacră un studiu lui Mistral — cu prilejul sărbătoririi acestuia — în revista *Cele trei Crișuri* (Oradea, anul XI, sept.-oct. 1930, p. 102-103).

Ion Pillat îi dedică, în *Caietul verde*, următoarele versuri :

„Poet drag Minervei, mai drag Mediteranii,

Fiu tainic al Provansei și-al cerului latin,

Din urma veșniciei zadarnic pică anii —

De-argint rămîne versu-ți ca frunza de măslin.

¹ *Arts et livres de Provence* cit., p. 49, 55 și 80.

² *Correspondance* cit., p. 230, n. 3.

³ Vezi *Fêtes latines internationales de Forcalquier et Gap*, Mai 1882, Gap, 1883, p. 295-310 ; la p. 310 se dă și o traducere din cîntecul despre Magali.

Tu ai cîntat păstorii, pescarii și plugarii
În graiul lor cel simplu cu ritmul larg și lin,
Și ai adus pe cimbrul colinelor Maillanii
Albinele Heladei cu zumzetul divin.“¹

Este de subliniat, cu atît mai mult, semnificația actului cultural — în general, și în perspectiva relațiilor provenșale-române, în special —, pe care îl reprezintă această primă transpunere integrală în română a poemului *Mirèio*, datorată lui Nicolae Teică.

În ciuda a numeroase analogii și concordanțe între provenșală și română,² traducerea lui *Mirèio* a ridicat o seamă de probleme, între care am menționa, îndeosebi, adaptarea numelor proprii, de locuri și persoane, care populează bogat poemul și redarea cît mai fidelă a versificației mistraliene, de factură clasică.

Traducătorul a valorificat, în acest sens, pe de o parte, resursele limbii române, în varianta literară și populară (uneori chiar dialectală), și, pe de altă parte, experiența sa în redarea versului clasic în română.

Iată un exemplu luat din cîntul al doilea, în care se realizează o rimă interesantă din *Mirèio* :

„Că și în ris de-ar fi să-l iei, o !
Pe-mpletitorul de curmei, io
Tot te iubesc, iubesc, *Mirèio*.“³

Același cînt al doilea (p. 32 ș. u.) realizează în formă fericit aleasă și însoțită de incantație de basm feeric, înmugurirea dragostei dintre *Mirèio* și Vincèn :

¹ G. Călinescu, *Istoria literaturii române de la origini pînă în prezent*, București, 1941, p. 778.

² Vezi F. Vidal, *Etude sur les analogies linguistiques du Roumain et du Provençal*, Aix-en-Provence, 1885, 29 p. (extras din *Memoriile Academiei din Aix*) și V. Rusu, *Concordances linguistiques entre les idiomes du Midi de la France et le Roumain*, în *Revue de linguistique romane*, tomul 35, 1971, p. 74-82.

³ De remarcat, în acest sens, sînt și cînturile al șaselea și al șaptelea.

„Și ea, și el se înfioară ;
Obrajii li se-nvăpăiară,
Și amîndoi în inimi simțiră focul viu,
Nemaisimțit de ei vreodată“ ... ș.a.m.d.

„Cum, ești de mine-ndrăgostită ?
Cu viața-mi, încă fericită,
Să nu te joci, Mirèio, te rog, pe sfîntul cer !
Nu-mi susura minciuni deșarte,
Că eu le cred, plăcîndu-mi foarte,
Și-aducătoare-mi sînt de moarte !
Nu rîde, nu, de mine, Mirèio,-atîta cer !“

După această prezentare de ansamblu a biografiei poetului și a creației sale se impune să facem cîteva considerații pe marginea textului, pentru a ancora mai pregnant ideile degajate pînă aici în expresia poetică pe care Mistral a fixat-o în strofele din *Mirèio*.

Examinarea variantelor primelor două strofe¹ este concludentă pentru travaliul poetului și pentru semnificația generală a poemului :

I — text primitiv	II — text definitiv
„Cînt o fecioară, ce, sârmana“	„Cînt o fecioară din Provența“. ²

Prin înlocuirea termenului *la pauvrette* cu (*filles*) de *Provence*, „el a marcat printr-un cuvînt sensul operei sale, de inspirație provensală, în întregime creată pentru glorificarea Provenței“³.

Să precizăm, totodată, că prin această modificare dimensiunea socială nu este anulată, ci lăsată doar pe planul al doilea, după ancorarea geografică și spirituală a eroinei ; determinarea socială implică, între altele, caracterul restrîns al circulației isto-

¹ J. Vèran, *op. cit.*, p. 20-21. Vezi și Emile Ripert, *Notes et commentaires pour le poème de Mirèio*, Chant premier, Paris, 1935, 103 p.

^{2, 3} J. Vèran, *op. cit.*, p. 20.

riei sale, istorie ce merita a fi fost cunoscută și în afara Provenței natale :

„...Și cum e-o fată
De pe la țară, niciodată
De ea, din Crau altunde nu s-a vorbit nimic“¹.

În răstimpul celor șapte ani, cât a durat elaborarea poemului, conștiința artistică și prestigiul felibrului Mistral au cunoscut o ascensiune și o maturizare evidentă, fapt care se reflectă și în schimbarea versurilor :

„Mi-am propus în gândul meu
Să fac cunoscută nenorocirea-i...“

în textul definitiv, prin :

„Vreau mult s-o văd pe culmi suită
Ca pe-o regină,-n veci slăvită“...²

Vole „vreau“ — imperativ, sigur — a înlocuit pe *Iéu me siéu* „mi-am propus“ — mai modest, cu o nuanță impersonală — iar dorința de a face publică nenorocirea lui Mirèio devine, în textul definitiv, ambiția fermă de a o ridica în glorie, ca pe o regină, și de a o mîngia, în durerea ei, prin limba provenșală, disprețuită pînă atunci, dar al cărei statut este înnobilit de gestul pe care și-l revendică Mistral :

„Vreau mult s-o văd pe culmi suită,
Ca pe-o regină,-n veci slăvită
În limba mea disprețuită“³.

Invocația din strofa a V-a este un argument decisiv privind semnificația poemului și a limbii în care a fost creat :

„O, Doamne, pe aripa moale
A limbii noastre provenșale
Ajută-mă la creanga cea mai de sus să zbor !“⁴

¹, ² *Idem*, p. 21.

³ *Mirèio*, cîntul întîi, p. 5.

⁴ *Idem*, p. 6.

La branco dis aucèu „la branche des oiseaux“, metaforă aleasă¹ pentru faptele și sentimentele pe care Mistral își propune să le cînte, desprinsă din arborele vieții provenșale, poate fi atinsă numai prin cuvinte aprinse și suflu înălțător :

„Tu, ce-i ești țării mele scutul,

O, Doamne,-ntre păstori născutul

Înflăcărează-mi graiul, dă-mi slove de izvod !“²

Intenția poetului era ca poemul să fie adoptat numai de pămîntul provenșal, așa cum precizează în scrisoarea din 27 octombrie 1859, referitor la îndoiala exprimată de criticul Saint-René Taillandier (în *Revue des Deux Mondes*), în această chestiune : „Credeti-mă, domnule și scumpe critic, că întreprinzînd poemul meu provenșal nu mi-am propus să am un succes dincolo de Ron. Vă spun asta în fața lui Dumnezeu. Intenția mea intimă era de a renaște atașamentul provenșalilor pentru limba lor care le este proprie, cîntînd, în această limbă, obiceiurile, credințele și peisajele țării. Voiam mai ales să ajung la țărani, de aceea superstițiile poetice ale satelor noastre și credințele vii ale oamenilor noștri ocupă în poemul meu un loc așa de întins...”³

Această profesie de credință concordă cu versul din *Mirèio* :

„(În limba mea disprețuită)

Căci eu cînt doar păstori și oamenii din *mas* !“

În care poetul își selectează, în linii precise, riguros, auditoriul (păstori și locuitori ai *mas*-urilor, agricultori și grădinari).

¹ O curioasă coincidență pentru istoria ideilor literare și a figurilor de stil : aceeași metaforă o folosisse Sapho. Într-o scrisoare din 21 octombrie 1905, adresată lui Charles Maurras, Mistral mărturisește că ignorase această expresie la data elaborării poemului : „*Cela me prouve que je pourrais bien être de la race ou de l'effluve des poètes helléniques*“ (Aceasta îmi arată că aș putea aparține, foarte bine, rasei sau emanației poetilor elenici.), J. Vèran, *op. cit.*, p. 33.

² *Mirèio*, cîntul întîi, p. 6.

³ J. Vèran, *Sur un manuscrit de «Mireille»...*, 1922, p. 22.

Cum a conceput Mistral intriga acestui poem rezultă din însemnările sale (*Memòri*, cap. XI) : „Mi-am propus să fac să se nască o pasiune între doi copii frumoși ai naturii provenșale, de condiție diferită, și apoi să las să se rostogolească ghemul pe jos, ca în viața reală, imprevizibilă, în voia soartei”¹.

Mirèio, este, în fond, o dramă, obișnuită, de dragoste, între un sărac impletitor de coșuri, de pe malurile Ronului, Vincèn (Vincenț), fiul lui Mèste Ambròsi (Maître Ambroise), și *Mirèio* (Mirreille), fiica lui Mèste Ramoun (Maître Ramon), proprietar al *Mas-ului di Falabrego*, dar felul în care se desfășoară intriga și semnificația pe care o acordă Mistral fiecărui cînt, în parte, și poemului, în ansamblu, fac din *Mirèio* o capodoperă a poeziei provenșale.

Este adevărat că mîndria și demnitatea lui Ambròsi — derivînd, între altele, și din faptele sale de arme, întru apărarea Franței — ar fi suficiente pentru a obține o decizie favorabilă din partea tatălui lui *Mirèio*, Mèste Ramoun :

„Dacă averea noastră-i mică”

Noi inimă avem mare, așa să știi, Ramoun !”²

Răspunsul lui Ramoun este, în ciuda acestor fapte, anualtiv :

„La naiba ! Ciinele-ți păstrează,

Eu lebăda-mi păstrez acasă !”³

Strigătul de durere al poetului, cînd *Mirèio*, „pelerină a iubirii”, cade răpusă de soarele implacabil, în drumul său spre Saintes-Maries-de-la-Mer, capătă rezonanțe profunde, impunînd participarea naturii provenșale la această dramă :

„ . . . Vestejită,

O, Crau îți este floarea ! O, plîngeți-o, flăcăi !”⁴

¹ Apud Frédéric Mistral, *Mirèio*, Morceaux choisis, 2me édition revue et corrigée, Introduction et notes critiques de Charles Rostaing, Notice biographique de René Jouveau, 1971, p. 15.

² *Mirèio*, cîntul al șaptelea, p. 145.

³ *Idem*, p. 147.

⁴ *Idem*, cîntul al zecelea, p. 187.

Coloratura romantică a poemului este evidentă.

Mirëio se încadrează, prin subiect și structură, în seria marilor poeme pe care Umanitatea, atât de diversificată, geografic și stilistic, le-a închinat în ascensiunea ei istorică, permanențelor, universalizării Omului, în confruntările sale, sublime uneori, tragice adesea, cu mediul înconjurător, cu semenii lui și, mai ales, cu sine însuși.

Secolul al XIX-lea dă naștere, astfel, în Franța, *Legendei secolelor* a lui V. Hugo, în timp ce în literele românești apar poemele și epopeile — cel mai adesea de substanță istorică, populară — datorate lui Ion Budai-Deleanu, Ion Heliade Rădulescu, D. Bolintineanu, B. P. Hasdeu, V. Alecsandri, M. Eminescu etc.

Iubirea dintre cei doi eroi, cu „încercările“ inerente cărora trebuie să le facă față — ca în basmele populare — : Alări, păstorul, Veran, hergheliegiul, Ourrias, îmblânzitorul de tauri — personaje impregnate adânc, prin ocupația lor și prin comportamentul lor, de atmosfera provençală, vin, pe rînd, să ceară mîna lui *Mirëio*.

Total, subiectul, în primul rînd, nu este, însă, decît un nobil și eficace pretext, care permite autorului să etaleze, în formele poetice ale celei mai bune tradiții provençale, o istorie vie, prezentă, în toată bogăția și frumusețea ei, a Provenței : cîntecul eroic al lui Baile Sufren (Bailli de Sufren), pescuitul de lipitori, miracolele de la Saintes-Maries-de-la-Mer, cursele de alergări (de oameni) de la Nîmes, creșterea viermilor de mătase, les Baux-de-Provence, ai căror seniori erau o rasă de vulturi, niciodată vasali, la Fontaine de Vaucluse, unde Petrarca se va retrage, neconsolat, pentru a rămîne acolo 16 ani, după ce a eunoscut-o pe Laura (la 6 aprilie 1327, într-o biserică din Avignon), Ronul și Durance, vrăjitoarea Taven, masivul Lubéron, Cîntecul Magali, „Curțile de iubire“, Alpili și Camargue, Saint-Rémy, *ferrade-le*, transhumanța, miracolele mătrăgunei, spiritele de la Les Baux, farandola și focurile de Sant-Jan, Cîmpia Crau și Arles, *bouillabaisse* și la Saint-Victoire, *cigalle-le* și Maguelonne, Tarasco și *Lagadigadèu* și Avignon, Regele René...

Chiar și credințele legate de tenebrele de la les Baux, domeniul vrăjitoarei Taven, sau superstițiile din atmosfera miraculoasă de la Saintes-Maries-de-la-Mer sînt profund provenșale, existența lor neputînd fi concepută în afara unui context real, Provența, în cea mai autentică și variată înfățișare : „În *Mireille*, Mistral vrea să spună că superstițiile nu sînt numai rămășițe ale omului de altădată, ci expresia neîndemînică, respinsă pe nedrept, a instinctelor de viață. El se slujește de păgînism pentru a denunța un raționalism și un creștinism modern, la fel de repressive. La urma urmelor, nimic nu ne împiedică să vedem în aceasta o semnificație revoluționară profundă, nefericit degajată, deviată de simbolistica arhaică pe care o adoptă, în lipsa unui limbaj mai clar. Trebuie să recunoaștem că marii felibri (noi excludem, bineînțeles, pe puritanul Roumanille și pe discipolii săi) au vrut să înlătore nenorocirea care apăsă asupra unei părți însemnate a sufletului omenesc.“¹

Concepția laică, profund hrănită de terenul fertil și bogat al tradițiilor provenșale este afirmată în termeni clari de Mistral încă din 1848, într-o scrisoare adresată lui Roumanille, pe marginea poemului său *Les Moissons (Secerișul)*, atît de înrudit, ca tematică, cu *Mirèio*, care va fi terminat și publicat peste zece ani : „Dumneavoastră îmi spuneți că noi nu sîntem creștini fără nici o valoare, o mărturisesc ; dar aceasta nu împiedică faptul că, în fiecare zi, se întîmplă pe meleagurile noastre intrigi amoroase mai mult sau mai puțin lascive și, în ciuda tuturor predicilor domnului părinte, pînă la sfîrșitul lumii se va iubi fructul oprit... Ah ! asta ! Spuneți-mi să pun pe foc poemul meu în întregime sau să fac un poem al Religiei... și nu mai veniți să-mi cereți un tablou al vieții țărănești. Poemul meu nu este destul de religios ? Și ce vreți să pun în el ?...“²

Dar, pentru a înțelege mai bine semnificația gestului lui Mirèio, să urmărim îndeaproape evoluția evenimentelor.

¹ Robert Lafont, *Clefs pour l'Occitanie*, Seghers, 1971, p. 147-148.

² Frédéric Mistral, *Oeuvres poétiques complètes*, cit., I, 1966, Notes, p. XVIII.

Mai întâi să precizăm că chiar din metafora prin care o caracterizează Mistral, anume „pelerină a iubirii“, aflăm motivația hotărîrii fetei de a părăsi casa părintească : *dragostea*. Or, acest sentiment, cînd nu este împlinit sau împărtășit, devine, mai ales în perspectiva poeziei de factură romantică, sursa unor atitudini excepționale, uneori nebănuite, ce ies de sub controlul rațiunii atingînd tărîmul fantasticului.

În afara acestui statut sufletesc, de *îndrăgostită*, esențial pentru înfiriparea gîndului și aplicarea hotărîrii evadării, cel puțin încă trei factori concreți determină contextul în care Mirëio purcede pe această cale.

În primul rînd, un fapt deloc neglijabil : *leacul* acestei „boli“ i-l oferise chiar Vincèn, iar îndrăgostita își aduce aminte la începutul cîntului al optulea că :

„Dacă un necaz are să-ți vină,
O, să te duci la Sfînte ! te duci, și scapi de rău !“

Era *un consèu*, „un sfat“, spune poetul, căci experiența de viață, mai bogată, a lui Vincèn, îi acordă acestuia prestigiu — încrederea lui Mirëio în el devenind, în acest caz, totală, dacă nu oarbă ! În căutarea unei ieșiri din nefericita-i situație Mirëio nu merge, în imaginația ei, mai departe decît ființa cea mai apropiată inimii sale.

În al doilea rînd, plecarea tinerei fete, arzînd de fiorii iubirii, are loc *noaptea*, aproape de zorii zilei, cînd : „Văzduhul strălucește senin și diafan“, leit-motiv care anunță și pregătește înălțătorul deznodămînt.

În fine, *calea parcursă*, în fugă : cîmpia Crau, aridă și pietroasă, susurînd de vraja poveștilor provenșale, la ora cînd, în iunie, greierii atinși de iarba care arde, își „...repetă prelungul fîrîit“, și apoi sărata Camargue, delta Ronului, unde aripile dragostei o poartă pe Mirëio.

Sub văpaia soarelui camarguez, la capătul puterilor și începutul deznădejdiei, mintea lui Mirëio se pierde, realul devine fantasmagorie, halucinație : își fac apariția miraculosul păgîn și

creștin, specific epopeii, dar cu implicații în realitățile istorico-sociale ale Provenței din secolele I—II.

Miracolul „văzut“ în aceste momente, de Mirèio : orașul, către care vrea să zboare, este prea concret și prea dur pentru a-și mai păstra aura ademenitoare.

Este de la sine înțeles însă că în învălmășeala de evenimente și imagini, de impresii și de trăiri, sufletul tânăr, neîncercat și avid de puritate al lui Mirèio devine o pradă. O salvează, totuși, pentru o clipă, și numai în mod simbolic, un roi de țințari.

Căci întâlnirea visată și adevărată, pînă la urmă, nu va fi cu sfintele Marii — care de fapt nici nu îi vin în ajutor, ci numai îi propun o consolare în fața morții apropiate — ci cu acela care a urmărit-o, credincios, pînă la capăt, cu Vincèn, pentru care Mirèio era : „...viață și avere“.

Delirul („cum aiurează biata fată !...“) se metamorfozează, în aceste condiții, în apoteoză.

Căci, în ciuda tuturor împotrivirilor, încrederea lui Mirèio în iubire rămîne trează și neștirbită :

„Am să găsesc pesemne-n stele
O inimă sau două ce s-or putea iubi
În toată voia !...“¹

Fără îndoială, nu trebuie să uităm că ne aflăm, prin scenele evocate în acest cînt din *Mirèio*, în momentul creării Provenței. Or, acest moment fundamental, al formării popoarelor și a patriilor lor, este, prin excelență, favorabil apariției miturilor și a simbolurilor : „Anumite popoare, vechi și moderne, au conservat mituri și urme mitologice mai mult sau mai puțin fragmentare, relative la originea lor“.²

Mitul este, în mod deosebit în această ipostază — de exprimare nostalgică a originilor —, expresia unei „treceri“ : *faptul*

¹ *Mirèio*, cîntul al doisprezecelea, p. 232.

² Mircea Eliade, *De Zalmoxis à Gengis-Khan...*, Payot, Paris, 1970, p. 131.

real (motivată istoric) devine *vorbită*, *cuvînt* și, apoi *limbaj mitic*. Este evident că nu orice fapt poate parcurge această cale, intervenind, în permanență, o selecție a istoriei.¹ Mesajul implicat de textul mistralian din acest cînt nu poate fi înțeles în afara acestei transfigurări — evenimente în categorii, și personaje în arhetipuri² — și a acestei selecții.

Să notăm aici că sărbătorile provenșale, animate și amuzante — *les vot* și *les roumavage* — „sînt excursii populare foarte căutate, la dată fixă, la un sanctuar consacrat unei devoțiuni a regiunii respective, și în care evlavlia și plăcerea își au deopotrivă locul lor (...) Pentru Mireille, este vorba de aceste pelerinaje pitorești și vesele care se fac pe grupe, în trăsură, vorbind, rîzînd, cîntînd refrene care nu sînt totdeauna bisericești, și unde, între momentele religioase, se mînnîcă pe iarbă, cu veselie, într-un loc frumos și unde, după-masă, perechile se îmbrățișează și dansează.”³

Nu mai o astfel de ambianță, de petrecere populară, al cărei fond nu este deloc afectat de pretextul inițial, poate să justifice versurile poetului A. Tavan :

„În ziua praznicului (*roumavage*), cine știe
Cîte jocuri ai jucat !”⁴

Această veridică farandolă, de fapte și culori, de oameni, orașe și sate, de ape și munți, de tradiții și credințe populare, de bucăți de pămînt și petece de cer, este un IMN al Provenței, în tot ce are ea mai uman.

Trăirea etică și estetică pe care ne-o solicită această exuberantă farandolă poate ne ostenește, puțin ; este o oboseală măreață însă, născocitoare de noi perspective, asemenea aceleia pe care, de mii de ani, o încearcă veșnicul tînăr Ron :

¹ Roland Barthes, *Mythologies*, du Seuil, 1957, p. 194.

² Mircea Eliade, *Le mythe de l'éternel retour*, *Idées*, Gallimard, 1969, p. 58.

³ J. Vêran, *Sur un manuscrit de «Mireille»...*, 1932, p. 39-40.

⁴ *Idem*, p. 40.

„Ținînd cu-un murmur slab isonul
Sleitei unde, curge Ronul ;
Și regretînd străvechiul palat din Avignoun,
O farandolă,-o simfonie,
Ca un moșneag în agonie
Pare cuprins de-o jale vie
Că-și pierde-n mare apa și numele străbun.“¹

Numele acestei farandole este Mirèio, creație a marelui poet
provensal *Mistral*.

Însoțirea lor, de un secol, pe plaiurile de la *Maillane*, este un
simbol, hrănit de permanența gestului și de înălțimea ideii.

VALERIU RUSU

¹ *Mirèio*, cîntul al zecelea, p. 183.

TABEL CRONOLOGIC¹

Secolul al X-lea Boèce, fragmente ale unui poem de 258 de versuri, și *Chanson de Sainte-Foy d'Agen*, fragment de 593 de versuri, cele mai vechi documente în occitană.

1071 Se naște Guillaume, al IX-lea duce de Aquitania și al VII-lea Conte de Poitiers, primul trubadur (moare în 1127).

Secolele XI—XIII Occitana este recunoscută și utilizată ca limbă-tip a poeziei.

1208 Începe cruciada contra „*les Albigeois*“ (1229).

Secolul al XIII-lea Trăiește ultimul trubadur, Guiraud Riquier.

1309—1378 Avignon devine reședința papilor (și a antipapilor, până la 1403).

1323 Se pun bazele asociației „*Consistori del Gai Saber*“ și ale „*Academiei Jocurilor Florale*“ („*Académie des Jeux Floraux*“), de la Toulouse, care își desfășoară activitatea până astăzi.

Secolele XIV—XVI Franceza înlocuiește, treptat, occitana; în acte, documente etc.

1408—1480 „*Le bon Roi René*“ — duce de Anjou, Conte de Provența, rege al Siciliei.

1486 Adunarea reprezentanților celor 3 ordine, ținută la Aix, hotărăște unirea Provenței cu Franța.

1501 Se instituie Parlamentul din Aix (sau Parlamentul Provenței), curte suverană de justiție.

1513 „*Consistori del Gai Saber*“ se transformă în „*Collège de Rhétorique*“, care nu admite la concursurile sale lite-

¹ Surse : studii și monografii consacrate lui Mistral, memoriile și corespondența sa.

rare decît texte în *langue d'oïl* (franceză), confirmînd, astfel, prestigiul francezei faţă de limba *d'oc* (occitană).

1539 Edictul de la Villers-Cotterêts impune, definitiv, limba franceză în actele juridice.

Secolul al XVI-lea Începe prima renaştere literară a occitaniei. Pierre Goudouli (1580—1649), lansează, la Toulouse, în 1617, un veritabil manifest în favoarea limbii *d'oc* (varianta toulousană), întrucît aceasta este capabilă să răspundă tuturor necesităţilor de expresie literară.

1771 8 ianuarie Se naşte, la Saint-Rémy, tatăl poetului, François Mistral, care devine proprietar al „*Mas-ului du Juge*“, pe drumul de la Maillane la Saint-Rémy, unde se naşte şi Frédéric Mistral şi unde va locui pînă la moartea tatălui, la 4 septembrie 1855. La „*Mas du Juge*“ a cunoscut Provenţa rurală.

1789 Revoluţia franceză ; căderea Bastiliei.

Declaraţia drepturilor omului.

1790 Circulara Abatelui Grégoire asupra graiurilor, în care se afirmă necesitatea de a impune limba franceză, în detrimentul dialectelor.

1791 Avignon şi Comitatul Venaissin sînt reunite cu Franţa.

1792 500 de voluntari marseillezi defilează la Paris în acordurile Marşului armatei Rinului, compus de Rouget de Lisle, marş care se va numi, de la această dată, *Marseil-leza*, imnul naţional francez.

Este proclamată prima Republică.

1800 25 februarie Prima căsătorie a lui François Mistral cu Françoise Laville, decedată la 16 ianuarie 1825 ; a avut 3 copii cu prima soţie.

1804 Se naşte George Sand (moartă în 1876) ; în 1839 se instalează la Nohant, în Berry, care îi permite o bună cunoaştere a vieţii ţăranilor şi publicarea, în consecinţă, a

unei serii de romane regionaliste : 1846, *La Mare au Diable* (Balta Dracului) ; 1847, *François le Champi* ; 1848, *La Petit Fadette* (Mica Fadette) ; 1853, *Les Maîtres Sonneurs* (Meșterii clopotari).

1803 Se naște Victor Gelu (mort în 1885), poet-brutar, din grupul „realiștilor“ marseillezi.

1819 Apare antologia *Le Parnasse Occitanien* (Parnasul ocitan) sau *Choix de poésies originales des troubadours tirées des manuscrits nationaux* (Culegere de poezii originale ale trubadurilor din manuscrisele naționale), îngrijită de M. de Rochegude, urmată de un *Glosar* occitan.

1816—1821 Se publică antologia, în 6 volume, *Choix de poésies originales des troubadours* (Culegere de poezii originale ale trubadurilor), alcătuită de François Raynouard, în care este inclusă și *Grammaire de la langue romane ou langue des troubadours* (Gramatică a limbii romane sau a limbii trubadurilor), și *Grammaire comparée de langues de l'Europe, dans leurs rapports avec la langue des troubadours* (Gramatică comparată a limbilor Europei, în raporturile lor cu limba trubadurilor), unele dintre primele studii de filologie romanică comparată, în care noțiunea de „limba trubadurilor“ se confundă cu aceea de „limba romanică“.

1820 Apar *Les Méditations* (Meditațiile) lui Lamartine, prima culegere de lirică romantică.

1822 Apar *Les Odes* (Odele) lui Victor Hugo, republicate, în 1826 și 1828, sub titlul *Les Odes et Ballades* (Odele și baladele).

1827 V. Hugo publică *Cromwell*, cu o prefață anticlasicistă, în care definește drama romantică.

1828 26 noiembrie A doua căsătorie a lui François Mistral, cu Marguerite Adélaïde Poulinet (n. 30 aprilie 1803), una dintre fiicele primarului din Maillane, cu care are un singur copil, Frédéric.

1830 8 septembrie Se naște, la Maillane (Bouches-du-Rhône), în sudul Franței, Frédéric Mistral (prenumele întreg : Joseph-Etienne Frédéric ; ultimul prenume este dat în amintirea unui băiat, Frédéric, care fusese mesager între părinții poetului, în perioada logodnei acestora).

25 februarie Este jucată, pe scena Comediei Franceze, piesa *Hernani* a lui Hugo, o adevărată revoluție literară anticla-sicistă.

Apare *Le Rouge et le Noir* (Roșu și Negru) de Stendhal. Se publică *Les Harmonies Poétiques et Religieuses* (Armonii poetice și religioase) de Lamartine.

1831 Apare *Notre Dame de Paris* de V. Hugo.

1833—44 Jules Michelet publică *Histoire de France* (Istoria Franței) (6 volume) ; între 1855 și 1867 vor apărea volumele VII—XVII.

1835 Se naște Leon Berlucc-Perussis (mort în 1902), proprietar al castelului de Porchières, lângă Forcalquier, unul dintre conducătorii felibrilor.

1837 Mistral își începe studiile la Școala rurală de la Saint-Michel-de-Frigolet, apoi la Pensionatul Dupuy, la Avignon și Colegiul Regal din Avignon, unde și-a făcut „ses humanités“ (studiile sale umanistice).

1840 Se naște, la Nîmes, Alphonse Daudet.

1838 Apare *Ruy-Blas*, dramă în versuri de V. Hugo.

1842 Începe să apară *Comedia umană* a lui Balzac.

1846 Prima încercare poetică a lui Mistral, traducerea unui psalm, este văzută de Joseph Roumanille, „repetitor“ la Colegiul la care învăța Mistral, unul dintre cei mai apropiați colaboratori și prieteni.

1846—1848 Apare, la Digne, *Dictionnaire provençal-français* (*Dictionar provensal-frances*) al lui D'Honnorat, cuprinzînd mai mult de 100 000 de cuvinte.

1847 Mistral trece cu succes bacalaureatul la Nîmes.

1848 Mistral rămîne, un timp, indecis, la „*Mas du Juge*“, în ambianța părintească; schițează poemul, în 4 cînturi, *Li Meissoun (Secerișul)*, imitație a *Georgicelor* lui Virgiliu.

Este trimis la Aix-en-Provence spre a-și lua licența în drept.

Publică singura poezie pe care a redactat-o în franceză, o *Odă* entuziastă pentru Republică.

Este proclamată a II-a Republică.

1849 Își propune să consacre un poem, din aceeași sferă a activităților rurale, culesului viilor.

1851 Se publică, la Avignon, de către Saint René Taillandier, *Li Prouvençalo (Provensalii)*, o antologie a poeziei occitane, care se deschide și se încheie cu două poeme de Mistral.

1852—1853 Se țin, la Arles și, respectiv, la Aix-en-Provence, două congrese consacrate discutării ortografiei occitane.

1852 Al II-lea Imperiu.

1852—1856 Lamartine publică *L'Histoire de l'humanité par les grands hommes* (*Istoria umanității prin intermediul personalităților*).

1852 Iunie Primele două cînturi din *Mirèio* sînt scrise; poetul redactează cam un cînt pe lună; în noiem-

brie are scrise aproape jumătate din cele douăsprezece cînturi prevăzute.
Roumanille discută cu ilustratorul poemului, J. B. Laurens.

1852—1853 Nici un semn (în corespondența sa etc.) despre redactarea poemului *Mirèio*.

1853 21 ianuarie Mistral cumpără *Dicționarul* lui d'Honorat, ca urmare a preocupărilor pentru chestiunile de lingvistică, în general, pentru probleme de ortografie, în special ; Mistral sugerează realizarea unor vederi unitare, în disputa dintre Roumanille și Școala marseilleză.

12 aprilie Redactează cîntul al zecelea din *Mirèio*. Mai Își propune să facă pelerinajul la Saintes-Maries-de-la-Mer, căci *Mirèio* se apropie, și ea, de acest moment în poem.

Roumanille publică poemul *Part dou bon Dieu* (Plecarea bunului Dumnezeu), precedat de considerații asupra ortografiei occitane.

1854 21 ianuarie Mistral îi trimite lui Roumanille prima strofă din cîntul al XII-lea al poemului *Mirèio* ; deci poemul este redactat ; și, totuși, vor trece 4 ani pînă la publicare ; evenimentele care urmează explică, în mare măsură, această întîrziere.

Tatăl poetului se îmbolnăvește (orbire). În Provența bîntuie o epidemie de holeră.

21 mai (Sainte Estelle) Se creează asociația „*Le Félibrige*“, de către cei șapte poeți provensali : F. Mistral, J. Roumanille, Théodore Aubanel, Anselme Mathieu, Alphonse Tavan, Paul Giéra, Jean Brunet, în apropierea localității Châteauneuf-de-Gadagne, la Castelul Font-Ségugne ; această mișcare este considerată a doua renaștere literară a occitanei.

1855 Moare tatăl lui Mistral.

Revizuieste textul lui *Mirèio*, traduce poemul în franceză, la îndemnul lui Jean Reboul (1796—1864), poetul-brutar din Nîmes, protectorul primilor felibri.

Se fondează *l'Armana Prouvençau* (*Almanahul provençal*), în care Mistral va publica sub pseudonimele: Felibre dôu Mas, Bello-Visto și Gui de Mount-Pavoun.

1856 Lamartine începe să adreseze, în fiecare lună, abonaților săi, *Cours familier de littérature* (*Curs familiar de literatură*); cursul al 15-lea, *La Vigne et la Maison* (*Via și casa*), una dintre capodoperele lirice ale lui Lamartine; cursul al 40-lea va fi consacrat poemului *Mirèio*.

Apare *Madame Bovary* de Flaubert.

1857 Apare volumul *les Fleurs du Mal* (*Florile răului*) de Baudelaire.

1858 Redactarea poemului *Mirèio* este terminată; manuscrisul este depus la imprimeria lui Seguin din Avignon, Roumanille fiind ales ca editor.

La sugestia lui Ludovic Legré, Mistral merge la Paris, însoțit de acesta, pentru a face cunoscut poemul, încă inedit; acum îl întâlnește pe Alphonse Daudet. Însoțit de același Legré, va cunoaște litoralul de la Cassis, care va fi înfățișat în poemul *Calendau*.

1859 Mistral citește cîntul întii, încă inedit, în fața a 2 000 de marseillezi, și alte fragmente, la Nîmes.

2 februarie Apare ediția originală *Mirèio*, la Seguin, Avignon.

Apare *La Légende des Siècles* (*Legenda Secolelor*), a lui Hugo, completată, prin noi serii, în 1877 și 1883.

1860 Apare ediția Charpentier, la Paris, a poemului *Mirèio*.

1862 Se întâlnește, la Maillane, cu Paul Meyer, cu care va purta o bogată corespondență.

Apar *Les Misérables* (*Mizerabilii*) de V. Hugo.

1863 Mistral este Cavaler al Legiunii de onoare.

1864 Damase Arbaud publică *Chants populaires de Provence* (*Cîntece populare din Provența*).

1866 4 aprilie Are loc sărbătorirea lui Baile Sufren (1729-1788), amiralul-erou provensal, prezentat în cîntul întii din *Mirèio*.

1866—1869 Alphonse Daudet publică în *L'Événement* și în *Le Figaro*, *Lettres de mon Moulin* (*Scrisori din moara mea*), în care aflăm o descriere poetică generală a Provenței, a localității Maillane, a casei lui Mistral.

1867 Mistral publică poemul *Calendau*, în douăsprezece cînturi, la Avignon.

Este lansat imnul felibrilor, *Chant de la Coupe* (*Cîntecul cupei*).

Eugène Garcin publică *Français du Nord et Français du Midi* (*Franceza din nord și franceza din sud*), în care respinge ideile, așa-zis separatiste, ale lui Mistral.

Moare Lamartine (n. 1790), părintele literar al lui Mistral și, mai ales, al lui *Mirèio*.

1869 Baronul Charles de Tourtoulon creează *Société des langues romanes* (*Societatea de limbi romanice*) și *Revue des langues romanes* (*Revista de limbi romanice*).

1870 A III-a Republică.

1870—1871 Războiul franco-german; Alecsandri va trimite fondurile realizate din vânzarea poemului său *Dan*, căpitan

de plăi pentru a contribui la plata datoriilor de război impuse Franței. Bardul de la Mircești a scris, cu aceeași ocazie, *Căderea Rinului și Nobila cerșetoare*.

1871 Comuna din Paris.

- 1872 Mistral îl cunoaște, la Marsilia, pe Don Pedro II d'Alcantara, împăratul Braziliei, care va face cunoscut poemul *Mirèio* la curtea sa.

Se joacă *l'Arlésienne* (*Arleziana*) de Daudet, pe muzică de Bizet.

Daudet publică romanul *Tartarin de Tarascon*.

- 1873 Mistral cunoaște, la Crăciun, la Maillane, pe Gaston Paris, celebru lingvist (profesor al lui Ovid Densusianu, la Collège de France), cu care va purta o bogată corespondență.

1874 18 iulie În Provența se comemorează 500 de ani de la moartea lui Petrarca (1304—1374), care o întâlnise pe Laure de Noves, idolul iubirii sale, în 1327, la Avignon.

- 1875 Apar, la Avignon, *Lis Isclo d'Or* (*Insulele de aur*), culegere de poezii ale lui Mistral.

Se organizează, la Forcalquier, *Jeux Floraux de Notre Dame de Provence*.

- 1876 27 septembrie Mistral se căsătorește, la Dijon, cu Marie-Antoinette Rivière (decedată la 6 februarie 1943).

Se naște Anna de Noailles.

1877 Fr. Damé publică *Studiu comparativ între limbile românească și provençală (română și romană)*, în revista *Buciumul român*; editor: Teodor Codrescu, Iași, anul II, 1877 și anul III, 1882.

1878-1879 Începe să apară *Lou Tresor d'ou Felibrige* (pînă în 1886); acest dicționar tezaur, enciclopedic, consacrat Provenței, cuprinde peste 1100 de pagini, în două volume, publicate la Aix și la Paris; în 1967 apare o nouă ediție, la Aix-en-Provence; sub îngrijirea lui Xavier de Fourvières, apare, în 1902, *Lou Pichot Tresor*, o variantă prescurtată a dicționarului lui Mistral.

7 mai 1878 Se decernează marele premiu la concursul de poezie organizat de „*Société de langues romanes*” și de felibri (pe terasa castelului Clapiès, de lângă Montpellier), lui Vasile Alecsandri, pentru *Ginta latină*.

1880 Apare *Albumul Macedo-român*, sub îngrijirea lui V. Alexandrescu-Urechia, în care, alături de contribuții românești (Alecsandri, Creangă, Hasdeu, Macedonski, Odobescu, Veronica Micle, A. D. Xenopol, S. Fl. Marian), și de nume de personalități ca V. Hugo, Leconte de Lisle, E. Littré, E. Picot, A. Ubicini, semnează și felibri ca Theodor Aubanel, C. William Bonaparte-Wyss, Mistral, Alphonse Tavan, A. Roque-Ferrier.

1881 Apare versiunea franco-provensală a poemului *Mirèio*, datorată lui Maurice Rivière, socrul lui Mistral.

Alphonse Roque-Ferrier publică, la Montpellier, *La Roumanie dans la littérature du Midi de la France* (România în literatura din sudul Franței).

1882 13—15 mai Vasile Alecsandri participă, ca invitat de onoare al felibrilor, la „*Fêtes latines internationales de Forcalquier et de Gap*” („Sărbătorile latine internaționale de la Forcalquier și Gap”); aceste sărbători ale latinității au constituit încă un prilej de reafirmare a ideilor culturale și politice ale felibrilor; cu această ocazie are loc, simbolic, inaugurarea viaductului de la Forcalquier, președinte de onoare fiind Alecsandri; pe pilonul central al viaduc-

tului se află gravate catrene în diferite limbi și dialecte romanice, închinat acestei construcții, între care și catrenul bardului de la Mircești. La concursul de poezie organizat cu același prilej, Anton Naum (Iași) va câștiga premiul „Pana de aur” pentru traducerea Cîntului al patrulea din *Mirèio* și a *Toboșarului de la Arcola* (din volumul *Insulele de aur* al lui Mistral), publicate în volumul *Fêtes latines internationales de Forcalquier et de Gap*, Gap, 1882, p. 297—310.

1883 Apare ediția ilustrată (de Eugène Burnand, 1850—1921) a poemului *Mirèio*, la editura pariziană Hachette.

1884 Apare nuvela lui Mistral, *Nerto*.

1885 Mistral este primit, la Amphion, stațiune termală pe malul lacului Léman, de Prințesa Brincoveanu, mama viitoarei poete, Anna de Noailles.

François Vidal (tipograf, apoi conservator al Bibliotecii Méjanes din Aix-en-Provence) publică *Etudes sur les analogies linguistiques du Roumain & du Provençal (Studiu asupra analogiilor lingvistice dintre română și provensală)* (extras din Memoriile Academiei din Aix).

Moare Victor Hugo.

Emile Zola publică romanul *Germinal*.

1886 Apare ediția Lemerre (Paris) a poemului *Mirèio*.

1890 La editura pariziană Lemerre apare *La Rèino Jano (Regina Jano)*, tragedie provensală în 5 acte, a lui Mistral.

1891 Începe publicarea revistei *L'Aioli*, fondată de Mistral și condusă de Folco de Baroncelli (din care apar, pînă în 1899, 324 de numere).

1894 S-a ridicat, la Saint-Tropez, statuia lui Baile de Suren, amiralul-provensal, erou al cîntului întîi din *Mirèio*.

1897 Apare *Lou Pouèmo dóu Rose* (*Poemul Ronului*), ultimul mare poem al lui Mistral, cu care se încheie sinteza peisajului provensal, alături de *Mirèio* și *Calendau*.

Academia franceză acordă premiul său acestui poem.

1898 Tabloul *La Farandole* al lui Bernard, comandat de Mistral, a fost instalat la Primăria din Maillane (Mistral era Consilier municipal); o copie a acestei picturi se află în vestibulul casei-muzeu a lui Mistral.

1899 21 mai Este inaugurat, din inițiativa și cu sprijinul material al lui Mistral, *Museon Arlaten*; în acest muzeu de la Arles se conservă cele mai variate forme ale folclorului și etnografiei Provenței; Mistral mărturisea că este „ultimul său mare poem“.

1900 Apare, la Marburg, ediția Koschwitz, ultimul text al poemului *Mirèio*, revăzut de Mistral.

1904 Se acordă lui Mistral *Premiul Nobel*; fondurile respective sînt cedate de Mistral pentru amenajarea Muzeului Arlaten.

1906 În editura pariziană Plon-Nourrit apar memoriile lui Mistral, *Moun espelido. Memòri e Raconte* (*Originile mele. Memorii și povestiri*).

Apare, la Avignon, volumul de discursuri ale lui Mistral: *Discours e Dicho* (*Discursuri și povestiri*).

1908 J. Ronjat publică *L'ourtougràfi prouvençalo* (*Ortografia provensală*).

1909 29, 30, 31 mai Se ridică statuia, în bronz, a lui Mistral, la Arles, în piața Forum, și se sărbătoresc 50 de ani de la apariția poemului *Mirèio*; cu aceeași ocazie, *Museon Arlaten* este instalat într-un nou local, Palatul Laval.

Apare versiunea în esperanto a poemului *Mirèio*, datorată lui Paul Champion, din Avignon și dr. Noël, din Lille.

1912 Apare, în editura pariziană Lemerre, culegerea de poezii lirice ale lui Mistral, *Lis Oulivado* (*Culesul măslinilor*).

1914 25 martie Mistral moare, la Maillane, în urma unei gripe.

În același an mor: J. Jaurès (n. 1859), Ch. Péguy (n. 1873), Alain Fournier (n. 1886).

Se declanșează primul război mondial.

1917 Apare versiunea catalană a poemului *Mirèio*, datorată lui Maria-Antònio Salvà.

1919 Se creează asociația *Escòla Occitana* (*Școala occitană*), la inițiativa lui Prosper Estieu și Antonin Perbosc.

1919 Apare revista *Le Gai Saber*, sub egida „Academiei Jocurilor florale” din Toulouse.

1930 Apare primul volum din *Grammaire istorique* (sic!) *des parlers provençaux modernes* (*Gramatica istorică a graiurilor provenșale moderne*), a lui J. Ronjat (următoarele volume apar, la Montpellier, în 1932, 1937, 1941).

1935 Louis Alibert publică *Gramatica occitana segon los parlars lengadocians* (*Gramatica occitană după graiurile din langue d'oc*).

1936 Se creează „*Societat d'Estudia Occitans*” („Societatea de studii occitane”).

1945 Ia ființă „*Institut d'Etudes Occitanes*“ („Institutul de studii occitane“).

1951 Este votată legea *Deixonne* — propusă de deputatul Deixonne, din „țara“ și partidul politic al lui J. Jaurès — care favorizează învățămîntul în limbile regionale (bretona, occitana etc.).

1955 Se ține, la Avignon, primul Congres internațional de limba și literatura din sudul Franței; ultimul congres, intitulat Congres internațional de limbă și literatură d'Oc și studii franco-provensale, s-a ținut, la Montélimar, în 1975.

1959 18 decembrie La Palatul Chaillot din Paris se organizează o mare expoziție consacrată Centenarului poemului *Mirèio*.

1975 Apare primul volum din *Atlasul lingvistic și etnografic al Provenței*, de Jean-Claude Bouvier și Claude Martel.

1978 9—16 mai Se reiau, la Avignon, „Jocurile latinității“, cu ocazia sărbătoririi Centenarului acestora.

1979 martie-aprilie Se sărbătorește, la Aix-en-Provence, la Biblioteca Méjanes, 100 de ani de la apariția monumentalului dicționar al lui Mistral, *Lou Tresor dóu Felibrige*.

V. R.

NOTA TRADUCĂTORULUI

Traducerea de față s-a făcut după volumul *Mirèio, Pouèmo Provençau de Frederi Mistral, emé la traducioun literalo en regard*, Paris, Bibliothèque-Charpentier, Avignon, Roumanille, Libraire, 1923. În realizarea versiunii românești a poemului s-a respectat strofa lui Mistral, adăugându-se însă o silabă (feminină) la cezura celor doi alexandrini.

În text au fost păstrate numele proprii (geografice, onomastice) în grafie provençală, cu foarte rare excepții, unde s-au folosit corespondențele românești : Marsilia, Lazăr, Sfântul Iacob, Ștefan, Marta ș.a. În acest sens, s-a considerat necesar ca în cadrul *notelor* — în majoritate aparținând lui Mistral și, ca atare, menționate cu (n. a.) — să se dea, în paranteză, corespondentul francez al acestora.

Pentru a ușura lectura, indicăm principalele caracteristici fonetice ale limbii provençale :

ai = ai (diftong)

au = au (diftong)

iau = iau (triftong)

e, é = e (închis)

è = e (deschis)

èu, òu = eu, ou (diftongi)

oi = oi (diftong)

ou = u

u + vocală = u

u + consoană = ü (u francez)

em, en = em, en

im ,in = im, in

ce, ci = se, si

ch = ci

ge, gi = ge, gi

gue, gui = ghe, ghi

que, qui = che, chi

j = gi

h (intervocalic) — este mut, nu formează diftong

s (intervocalic) = z

MIRÊIO

LUI LAMARTINE

*Ți-o dedic pe Mirèio : mi-e inimă și floare
Deschisă an de an ;
E un ciorchine proaspăt din Craul meu, pe care
Ți-l dăruie-un țăran.*

MISTRAL

Maiano (Bouco-dou-Rose)
8 septembrie 1859

CÎNTUL ÎNTHI

MAS DI FALABREGO ¹

Expunere. Invocarea lui Crist, născutul între păstori. Un bătrîn împletitor de coșuri, meșterul Ambròsi, și fiul lui, Vincèn, cer găzduire la Mas di Falabrego. Mirèio, fiica meșterului Ramoun, stăpînul moșiei, îi primește cu plăcere. După masa de seară, lucrătorii de pe ogoare îl roagă pe meșterul Ambròsi să le cînte. Bătrînul, fost marinar, cîntă o luptă navală purtată de *lou baile* Sufren. Mirèio stă de vorbă cu Vincèn. Povestirea lui Vincèn : prinderea cantaridelor, pescuitul lipitorilor, miracolul sfintelor Marii, alergările tinerilor la Nîmes. Mirèio este fermecată, încolțirea dragostei ei.

Cînt o fecioară din Provența ².
Iubirea-i și adolescența,
Prin Crau ³, spre mare,-n lanul de grîu — biet ucenic
Al lui Homer de altădată —
I le urmez. Și cum e-o fată
De pe la țară, niciodată
De ea, din Crau altunde nu s-a vorbit nimic.

Măcar că fruntea i-o dezmiardă
Doar tinerețea, și nu poartă
Diademă de aur sau mantă de Damas,
Vreau mult s-o văd pe culmi suită,
Ca pe-o regină,-n veci slăvită
În limba mea disprețuită,
Căci eu cînt doar păstorii și oamenii din *mas* !

Tu, ce-i ești țării mele scutul,
O, Doamne,-ntre păstori născutul,
Înflăcărează-mi graiul, dă-mi slove de izvod !
Știi că-n frunzarul făr'de șoaptă,
În zori, cînd soarele-și îndreaptă
Privirea spre smochina coaptă,
Ca lupul pradă omul întregul pom de rod.

În arborii ce el nu-i cruță,
Tu însă-adaugi vreo crenguță,
La care nu mai poate să-ajungă mîna lui,
Frumoasă mladă, timpurie,
Cu miros și neprihănie,
A Magdalenei roadă vie,
Pe care-și stinge foamea tot păsărețul șui.

Văd creanga tînără cum crește,
Și frăgezimea-i mă-mboldește !
Văd cum adie vîntul și leagănă ușor
Frunzișul, roadele-n petale...
O, Doamne, pe aripa moale
A limbii noastre provensale
Ajută-mă la creanga cea mai de sus să zbor !

Jos, lîngă Ron, între răchite,
Și plopi și sălcii despletite,
Într-o colibă roasă de apă locuia
Un răchitar ce, ziua-ntreagă,
Cu fiul lui, fecior în vlagă,
Din *mas* în *mas* umbla, să dreagă
Panere, coșuri rupte și tot ce se dregea.

Odată, cînd mergeau pe-acele
Cîmpii, cu snopii de nuiele,
Vincèn strigă : — „Vezi, tată, ce soare-i înapoi !
Iar jos, pe Magalouno ⁴, -ai zice
Că norii stîlpi vor să ridice !
De-or crește zidul și pe-aice,
Pînă-a sosi la fermă, ne udă ca pe noi.“

— „Vînt-largu ⁵-n frunze mi se-nfoaie...
Nu !... nu-i aducător de ploaie,
Răspunde tatăl. Alta-i cînd se stîrnește Rau ⁶ !...“
— „Știi cîte pluguri ară odată
La Mas di Falabrego, tată ?“
— „Păi, șase, fiule, o ceată !
Domeniului perechea nu i-o găsești în Crau !

Da' vezi întinderea livezii ?
Și-ntre măslini, ici-colo, vezi-i :
Migdali, butași de viță... Nici nu ți-ar da prin gînd
(Pe coastă, alta nu-i mai mare),
Că are rînduri — de-a mirare ! —
Cam cîte zile anul are,
Și trunchiuri tot pe-atîtea-s în fiecare rînd !“

— „Ehei, strigă Vincèn, ce oaste
De fete trebuie să-adaste
Culesul !“ — „La Totîsfînții, cînd vin din Baus ⁷, să vezi,
Pe-aici, copilele străine,
Pe pături adunînd măslina,
Și rumenii și-amigdaline !...
Și cîntă, și adună belșugul din livezi !“

Și meșterul Ambroi tot zice...
Și soarele peste colnice,
Pictînd firavii nouri pe cer, a scăpătat ;
Și vin, pe vite de povară,
Plugari, la masa din deseară,
Săltînd țepușele-ntr-o doară...
Și noaptea se-nnegrește în mlaștini nencetat.

— „Ei, iată,-ncepe să se vadă .
Un stog de paie în ogradă,
Rostește băietanul : avem coperămînt !“
— „Acolo, oaia-și face casă !
Căci, vara, pe sub pini se-ndeașă
Și iarna-n ocina pietroașă,
Începe iar bătrînul... Pe-aici, de toate sînt !

Și-acești copaci cu deasă umbră
Ce-acoperișurile-adumbră !
Și izvorașu-acesta pierdut în- heleșteu !
Și stupii-aceștia cu albine
Prădate-n veci, cînd toamna vine,
Da-n luna mai, pe sîmbovine
Se-atîrnă-n roiuri grele, cu sutele, mereu !“

— „O, tată, dacă-ai ști că mie,
Din toată-această avuție,
Rosti Vincèn, de fată îmi place cu temei...
Ea ne-a cerut, an-vară, nouă,
Coșarce de măsline, două,
Să-i facem din răchită nouă,
Îți amintești ? — și toarte la coșulețul ei !“

Și vorba după vorbă-i poartă,
Se pomeniră lingă poartă.
Ea viermii de mătase-i hrănise cu prisos,
Și-acum, pe prag, înrouată,
Torcea din fus, voioasa fată.
— „Fie-vă seara-mbucurată !“
Urează-mpletitorul, zvirlind răchita jos.

— „Și dumitale, fata-i spune,
Meștere-Ambròsi ! Eu mi-oi pune
Deoparte fusul, iată !... Tîrziu sosiți la noi !
Și dincotro ? Din Valabrego ⁸ ?“
— „Da ! și cum Mas di Falabrego
Ne-a fost în cale,-aș vrea s-aleg o
Căpiță, cu băiatul, să mînem amîndoi.“

Și-mpletitorul cu băiatul
Pe-un tăvălug se-așed, de-a latul.
Și fără altă vorbă să împletească-ncep
La un croit paner ; în pripă
Doar se privesc în ochi, o clipă,
Și din răchită-l înfiripă
Sucind-o, răsucind-o, cum bine se pricep.

Nici șaișpe ani Vincèn nu are ;
Dar după chip și-nfățișare
Ce mai flăcău e, mîndru și chipeș, să-l tot vezi !
Și cît de oacheș !... Dar pămîntul
Negriu dă grîul bun de-a rîndul,
Și negrul strugure — încîntul
Vinului negru, care te-mbie să dansezi.

Cum se cuvine minuită
Mlădița lungă de răchită
Știa de-a minunare ; e-n van să-l bănuiești
Că într-o doară treaba-ar face :
Coșăr-ci de pus pe dobitoace,
Tot ce se cere prin conace,
Și tocuri pentru cute, și virșe pentru pești,

Vreun coș din trestii despicate,
De dat pe bani ori pe bucate,
Și tirnuri... și de toate, ca-n joacă, uneori,
Le meșterea dintr-o suflare,
Cu mîini-minuni, de meșter mare...
Dar de prin landă și ogoare
S-au și întors, în ceată, ai gliei truditori.

În reveneala din grădină,
Mirèio, bună gospodină,
Pe masa grea, de piatră, -o salată mare-a pus ;
Și din castronul larg, cu linguri
Argații-și trag în față singuri
Bob neted, merișor din crînguri...
Bătrînul și băiatul tresar. — „Ce-i asta ? Sus !

Meștere-Ambroi, nu vii la masă ?
Cu fața lui morocănoasă
Dă glas stăpînul casei, ce-i meșterul Ramoun.
Hai, lasă-odată împletitul !
Pe cer sînt stele, l-au spuzitu-l !...
Mirèio, du-te și-adă blidul !
Ați obosit, nici vorbă. Veniți la masă, spun !“

— „Venim !“ răspunde-mpletitorul.
Și se așază cu feciorul
În coada mesei, piine își taie amîndoi.
Mirèio, sprintenă, se-ntoarnă,
Ia untdelemnul din povarnă
Și peste bob cu picul toarnă ;
Și blidul plin l-aduce tot ea, cu pas vioi.

Ani cincisprezece-avea Mirèio...
Meleag albastru din Font-Vièio⁹,
Și voi, din Baus coline, și cîmpuri voi, din Crau,
N-aveați minune mai frumoasă !
Ruptă din soare, luminoasă ;
Pe frageda-i, copilăroasă
Și albă față două gropițe-i se-adînceau.

Și-avea o rouă în privire
Vindecătoare de mîhnire...
Mai pură-i decît raza și-al stelei licărit ;
Cosîta-i strălucea corbie,
Cu negri cîrlionți, o mie,
Și pieptu-i rotunjit îmbie
Cu piersicele-i două ce-abia s-au pîrguit.

De zvăpăiată și vioaie,
Putea sălbatică să paie...
Într-un pahar cu apă minunea de-o vedeai,
Ai fi sorbit-o dintr-odată !
Și după ce vorbiră, roată,
Despre-ale muncii, toți din ceată
(Ca-n vremea și-n ograda lui taică-meu, vai, vai !)...

— „Meștere-Ambròsi, astă-seară
Nu cînți nimic ? îl întrebă.
Stăm să-adormim la masă, măcar că nu-i tîrziu !“
— „Tăceți, copii !... Că-l pedepsește
Cel-sfînt pe cine zeflemește,
Ca pe sfirlează-l răsucește !...
Cîntați și voi, că tineri și în puteri vă știu !“

Spun ceilalți : — „Meștere Ambròsi,
Nu, nu te-mpungem, ca nerozii !
Dar ți se varsă vinul de Crau fără de șart...
Hai, tată, să ciocnim paharul !“
— „Ehei, pe vremuri aveam harul
Cîntării, zice răchitarul ;
Dar astăzi, ce să facem ? oglinzile s-au spart ¹⁰ !“

— „Cîntarea dumitale-ncîntă,
Mirèio spune, hai, ne cîntă !“
— „Frumoasa mea copilă, răspunde-atunci Ambroi,
Mi-e glasul spic fără de boabă ;
Dar ca să-ți plac, mă-ndemn la treabă.“
Și-ncepe cîntecul degrabă,
După ce soarbe-o dată din vinul cel de soi :

I

*Sufren, lou baile ¹¹, -n zvon de darabană,
În portul din Touloun ¹² semnal a dat...
Noi, provensali cînci sute, am plecat.*

*Vream pe englez să-l batem, ca-n hîrjoană :
Acas' să nu ne-ntoarcem, am jurat,
Cît timp englezul nu e pus pe goană.*

II

*Dar prima lună colindăm pe mări,
Și nu zărim pe nimeni, nicăirea,
Doar goelanzii ne furau privirea.*

*Dar luna-a doua trece-n colindări :
Și uraganul ne-ar fi fost pieirea
De n-am fi scos noi apa în căldări !*

III

*Dar luna-a treia-i scrișnet de măsele :
Cum să nu fierbi și cum să nu scrișnești,
Cînd țintă n-ai, cu tunul s-o țintești !*

*Dar zice-atunci Sufren : „Copii, la vele !“
Și tot atunci, spre țarmii arăbești,
Privi străjerul îndoit din șele...*

IV

*„O tron-de-bon-goi ¹³ ! strigă cel străjer ;
Trei vase mari încoace dau năpuste !“
„Ochiți, copii, în navele auguste !*

*Strigă și preamăritul ofițer.
Smochine de Antibo ¹⁴-ntii să guste,
Pe urmă-i săturăm din alt paner.“*

V

*Și parcă doar o flacăără țîșnește :
Zeci de ghiulele,-ncinse pîn' la miez,
Bat vasele trufașului englez...*

*Pe unul l-a-nhățat bulboana-n clește !
N-auzi decît al tunului nechez,
Lemn pîrîind și marea cum vuiește.*

VI

*În scurtă vreme, de dușman ne mai
Desparte-un pas : nu ne codim nici unul !
Sufren, lou baile, nenfricatul, bunul,*

*Stînd neclintit pe punte,-n fumegai :
„Copii, acum lăsați, ne zice, tunul !
Să-i ungeți, vreau, cu untdelemn din Ai ¹⁵ !“*

VII

*Și-ndată se repede echipajul
La halebardă, lance sau pumnal ;
Cu cangea-n mîini, tot neamul provensal,*

*Ca unul strigă : „Facem abordajul !“
Sărim pe bordul vasului regal,
Și-ncepe, dintr-o margine, carnajul.*

VIII

*Ce hăcuială ! Doamne, ce frămînt !
Cum pîrîie catargul și se frînge
Și geme puntea năclăită-n sînge !*

*Englezul piere-n valuri blestemînd ;
L-inhață provensalu-n pumn și-l strînge,
Și marea i-i englezului mormînt !*

— „Nu credeți, poate, ce vă turui ?
Întreabă meșteru-mprejuru-i.
S-a petrecut întocmai cum zice viersul meu.
Pierit-a spaima, pe vecie :
Am fost, la cîrmă,-n bătălie,
Și minte țin ! Ehei, și-o mie
De ani să duc în spate, mi-aș aminti mereu.“

— „Ai fost acolo, sărăcanul !
Cum bate-n secere ciocanul,
V-or fi bătut ; pe unul să sară trei — v-au rupt !
— „Pe noi, englezii ?“ aprig sare
Bătrînul luptător pe mare...
Apoi, zîmbind și mîndru tare,
Începe iară cîntul de unde l-a-nterupt :

IX

*Însîngeratul zăngănit de fier a
Ținut pînă-n amurg, de la nămiazi.
O sută dintre frații-camarazi,*

*Cînd număram, nu-i mai avea galera ;
Dar trei corăbii mari, le văd și azi,
Trei nave,-n schimb, pierduse Englitera !*

X

*Și cînd sosim în patrie,-napoi,
Cu cala ciuruită de ghiulele,
Cu-un ciot de vergă și fișii din vele,*

*Glumind, lou baile zice către noi :
Cu bine, camarazi de zile grele !
Am să-i vorbesc chiar regelui de voi !“*

XI

*„Cinstit îți e cuvîntul, amirale.
Și-o să te-asculte regele... i-am spus.
Dar ce folos, cu asta, ne-ai adus ?*

*Ne-am părăsit cămin, străbună vale.
La bătălie pentru el ne-am dus,
Și n-avem piine, mesele ni-s goale.*

XII

*Dar de-o să-ajungi acol', aminte ia,
Cînd le-i vedea spinările-aplecate,
Că noi, doar, te iubim de-adevărate !*

*O, bunule Sufren, dacă-am putea,
Pînă-a ne risipi cu toții-n sate,
Te-am face rege,-n cît ai scăpăra !“*

XIII

*Un martegal ¹⁶, ăst cîntec, într-o seară,
Cînd plasele-ntîndea, l-a ticluit...
Către Paris lou baile s-a pornit ;*

*Însă mărimile din acea țară
Pismașe-au fost pe gloria lui rară,
Și marinarii nu l-au mai zărit.*

Încheie, murmurînd arare,
Marinăreasca lui cîntare,
Că-i începuse glasul să tremure a plîns ;
Dar prea degrabă isprăvise
Pentru ceilalți : plutind, ca-n vise,
Cu buzele întredeschise,
Îi ascultau murmurul și după ce s-a stins.

— „Cînd Marta, hei, torcea ¹⁷, mai zice,
Așa se viersuia pe-aice !
Balade lungi, sfătoase și multe, să alegi...
Cam vechi, e drept, dar ce păcat e ?
Acuma-s altele cîntate,
Pe franțuzește și-mpănate
Numai cu vorbe-alese... Dar cum să le-nțelegi ?“

Și, cum bătrînul încheiase,
Argații mîna cele șase
Perechi neadăpate de vite spre pîrău,
La apa susurînd curată ;
Și, fredonînd vechea baladă,
De meșterul bătrîn cîntată,
Adapă și catirii-n umbrarul cu budău.

Mirëio,-atunci, surîzătoare,
Ea, singură — o, ce-ntîmplare ! —
Doar cu Vincèn rămîne, al lui Ambroi vlăstar ;
Sporovăiau de toate cele, —
Unindu-și pletele-inele,
Mereu, ca două *cabridele* ¹⁸
În floare, aplecate de-un vesel vînt hoinar.

— „Aşa-i, Vincèn ? spunea fecioara,
Cînd umbli-n spate cu povara
Şi drumăreşti prin lume, panerele dregînd,
Tu vezi castele din vechime,
Alaiuri, jocuri, o mulţime,
Ori vreo silhuie-mprejurime !...
Din cîlvia noastră, noi nu ieşim nicicînd !“

— „Hei, domnişoară, drept grăit e !
Şi coacăzele strepezite
Aidoma sting setea ca apa din ulcea ;
Şi dacă umbletul ni-i rostul,
Că ne-mbelşugă-adesea postul,
El a ajuns pe placul nostru,
Şi-n umbra din potecă uităm arşiţa grea.

Îndată ce intrăm în vară
Şi măslinişurile iară
Se-nvăluie-n ciorchinii de floare, ca-n omăt,
Noi prin livezi şi nalte smide
Şi-n frasinii cu vii hlamide
Pornim să prindem cantaride,
Că par mai verzi în soare şi, strălucind, se văd.

La negustor se vînd, cu coşul...
Mai adunăm cîrmizul roşu
'N *garrigo* ¹⁹ ; şi mai prindem, în lacuri, lipitori.
Ce pescuială minunată !
Năvod nu-ţi trebuie, nici nadă ;
Baţi apa rece cîteodată,
Şi vine lipitoarea, te prinde de picior.

Ia spune,-ai fost cîndva la Sfinte ²⁰ ?...
Mult poate-acolo să se cînte,
Și mulți betegi se-adună,un necurmat șuvoi !
Am fost și noi la sărbătoare...
Biserica defel nu-i mare,
Dar ce strigări ! ce *exvoto* ²¹-are !
«O, Sfintelor slăvite, aveți milă de noi !»

E anul marelui miracol...
O, Doamne, Doamne, ce spectacol !
Un copilaș în glie se tînguia durut ;
Frumos ca Ioan Botezătorul,
În glasu-i frînt punîndu-și dorul :
«O, Sfintelor, striga feciorul,
Dați-mi iar ochi, și-al vostru-i mieluțul meu cornut.»

Curg lacrimile, ploaie deasă.
Ci estimp raclele se lasă
Încet, de la-nălțime peste-un norod pestriț ;
Și cînd frînghiile se-nmoaie,
Toată suflarea se-nvăpaie
Și, ca furtuna prin zăvoaie :
«O, Sfintelor, se-aude, în ajutor veniți !»

Și cînd, din brațele nănașei,
Minuțele subțiri, gingașe,-i
Ating de cîteșitrele Mariile,-ntr-adins,
Copilul strînge și cuprinde
Aieva raclele preasfinte
Cu zvîcnetul cu care prinde
Naufragiatul birna ce marea i-o a-ntins !

Și-ndată ce el pune numai
Pe moaștele din veacuri mîna-i
(L-am văzut eu !), copilul dă glas neîntrecut,
Plin de credință-adevărată :
«Văd raclele-minuni, le iată !
Văd pe bunica-nlăcrimată !
Hai, repede, să-aducem mieluțul meu cornut !»

Vreau, domnișoară, lină cale
Să ai în viața dumitale !
Dar dacă-un lup, un șarpe, șopîrlă sau dulău,
Ori altă scîrnavă jivină
Te ia în colț și te-nvenină ;
Dacă-un necaz are să-ți vină,
O, să te duci la Sfinte ! te duci, și scapi de rău.“

Tot astfel trece blînda seară.
Căruța deshămată,-afară,
Din roți împinge umbra peste pămînt, tiptil ;
De dinspre mlaștina văleancă
Răzbate bangăt de talangă...
Și cucuveaua de pe creangă
Cu bocetu-i îngînă-al privighetorii tril.

— „Pentru că-n arbori și-n băltoace
Nu-nceată luna să se joace,
Ai vrea de-o alergare să-ți povestesc, cînd eu
Aproape-am fost să ies în frunte ?“
— „Da, povestește-mi !“ ea-i răspunde,
Și bucuria nu-și ascunde,
Și,-abia suflînd, de tînăr se-apropie mereu.

— „Era-n Nimes ²², pe Esplanadă,
Că-ntrecherile, nu o dată,
Acol' se țin, Mirëio !... Mulțimea sta ciopor
Să vadă-ndătinata joacă,
Să se desfete, să petreacă.
Desculți și fără haină, iacă,
Alergătorii-n mijloc se strâng cu mare zor ;

Dar iată-l pe temutul rege,
Al alergării, se-nțelege,
Vlăjganul Lagalanto, pe care, să nu zici
Că nu-l cunoști măcar din nume,
Pe marsiezul cu renume,
Ce-a-nvins nenvinșii de pe lume,
Italiani cu faimă și provensali de-aici.

Grozav picior avea rivalul,
Precum Jan Cueisso ²³, seneșalul !
Și talere,-o mulțime, din cositor, avea,
Cu-ntrecherile ciștigate
Pe fiecare încrustate ;
Și ce eșarfe-avea, bogate,
De parcă curcubeul în casă-i răsărea !

Toți ceilalți capetele-apeacă
Și-n mare grabă iar se-mbracă...
Se tem de Lagalanto, dau dosul. Numai Cri,
Un băietan, plăpîndă mladă
(Dar cu picior de grea corvoadă),
Venit să-aducă o cireadă,
În acea zi, la Nimes : el singur îndrăzni.

Purtînd și eu pe-acolo pasul :
«La naiba ! mi se-nciudă glasul,
Noi nu fugim ?...» Dar cè spui, zănatîc bun de șfichi !
Toți mă-nconjoară : « Hai, aleargă ! »
Și eu : pe dealuri (treacă-meargă)
Și-ntre stejari, pe valea largă,
Pînă-atunci alergasem doar după potîrnichi !

N-aveam scăpare ! Mă zărește
Și Lagalanto și-mi grăiește :
«Să-ți legi cureaua bine ²⁴, și cată să dai zor !»
Și el, la rîndul lui, își trase,
Strînsă pe coapsele-i vîrtoase,
O izmănuță de mătase
Cu zurgălăi, vreo zece, de aur sclipitor.

Un fir de salce luăm în gură :
Suflări să-i păstrăm măsură.
Tustrei, ca trei prieteni, dăm miinile ; dar știu
Că fremătam de nerăbdare,
Cu sîngele ca dus de-o boare,
Și-nfipti pe dungă, fiecare
Doar așteptam semnalul !... S-a dat. Un fulger viu.

Hei, și-nghițim tustrei din cale !
Ori tu ! ori eu ! Și-n aspra vale
Nori grei stîrnim de colburi la fiecare salt,
Cu părul fumegînd de goană...
Ce-ncrîncenare ! ce prigoană !
Văzînd amarnica hîrjoană,
Toți cred că laolaltă dăm ultimul asalt !

O clipă, hei, conduc eu jocul !
Ci ăsta mi-este nenorocul !
Pentru că de îndată ce, falnic spiriduș,
Mă avînt iară, ca nebunul,
Îi mai întrec cu-un pas, cu unul,
Vai, și-nnălbindu-mă, eu, brunul,
De tot îmi pierd suflarea și-n țarnă vin de-a buș !

Dar ceilalți doi, precum dansează
În Ais căluții ²⁵, se-ncoordează
Săltînd, cu pasul sprinten. Faimosul marsiez
Credea-n izbînda lui deplină !...
Umbla un zvon : că n-are splină ;
Dar nici un sfînt nu-l mai alină,
Că își găsisese omul în Cri de la Mouriés ²⁶ !

Printre mulțimea vălurindă,
Par două fulgere spre țintă...
Să-l fi văzut, Mirèio; pe Cri al meu sărînd !...
În munți, în parcuri neștiute,
Nu-s iepuri, cerbi și nu sînt ciute
Să fugă-asemeni lor de iute !
Se-azvîrle Lagalanto, urlînd, ca lupu-n grind...

Iar Cri, slăvit cu osebire,
Ia-n brațe stîlpul de sosire !
Nimausii vin grămadă în jurul lui, și vor
Să știe cine-i și de unde ;
Sclipește talerul, rotund e,
Și bat paletele ²⁷ ; răspunde
Oboiul... Cri primește rîvnitul cositor.“

— „Și Lagalanto ?“-ntreabă fata.
— „Chircit acolo,-n măcinata
Țărină de mulțimea roind în preajma sa,
Cu miinile amîndouă-și freacă
Genunchii ; frînt, cu mintea seacă
De umilița ce-l îneacă,
Sudoarea de pe frunte cu lacrimi o sporea.

Dar vine Cri și-l ia de mină :
«Sub deasa boltă și bătrînă,
La cîte-o dușcă,-i spune, cu mare drag te chem !
Azi, voie bună, miine, gene
În lacrimi ! Bem safteaua, nene !
În dosul marilor Arene
Se află încă soare pentru-amîndoi, cît vrem !»

Dar celălaltul, alb la față,
Și prins de-un tremur ce-l îngheață,
Își scoate-mpodobiții cu zurgălăi nădragi :
«Eu, zice,-acu-s bătrînă gloabă,
De-aceea-ai tăi sînt, ia-i degrabă !
Cri, tinerețea vrea podoabă :
Nădragii celui tare-s ai tăi, să-ți fie dragi.»

Atîta spune,-așa grăiește.
Și în mulțimea ce-l privește,
Trist, ca un falnic frasin cu virful retezat,
Dispare-mpiedicat în pietre.
Nici la Sînt-Ion, nici la Sîn-Petre,
Niciînd, niciunde nu se vede
Să-alerge ori să sară peste-un burduf umflat.“

La Mas di Falabrego,-n noapte,
Aşa vorbea Vincèn, de fapte
Ştiute lui. Obrajii-i păreau de jărăgai,
Şi-n ochi îi scăpăra furtuna.
Povestea-şi întregea cu mîna,
Şi vorbele-i curgeau întruna,
Ca răpăitul ploii pe fin, în luna mai.

Uimiţi, în preajmă-i, şi-ascultîndu-l,
Toţi greierii îşi uită cîntul ;
Privighetori şi păsări de noapte, ca-n deochi,
Rămîn în crînguri amuţite ;
Şi stînd pe-un maldăr de răchite,
Adînc mişcată, pasă-mi-te,
Ea, pînă-n zorii zilei, n-ar fi închis un ochi.

— „Bag seama, ah, ea mamei-i spune,
Că povesteşte de minune,
Măcar că-mpletitor e !... O, mamă, nu mi-e greu
Să-adorm cînd iarna ne-mpresoară ;
Dar noaptea-acum e-atît de olară :
Să-l ascultăm, măicuţă, iară...
Eu, una, toată viaţa l-aş asculta mereu !“

CULESUL

Mirèio culege frunze de dud pentru viermii de mătase. Vincèn, împletitorul de coşuri, trece întâmplător pe o potecă din vecinătate. Copila îl strigă. Tînărul vine în goană şi se urcă în copac ca să-i ajute. Flecăreala celor doi copii. Vincèn o compară pe sora sa, Vinceneto, cu Mirèio. Cuibul de piţigoi albaştri. Creanga ruptă. Mirèio şi Vincèn cad din copac. Copila îşi mărturiseşte dragostea. Explozia de bucurie a tînărului. Capra de aur, smochinul, din Vau-Cluso. Mirèio este chemată de mama sa. Tulburarea şi despărţirea celor doi îndrăgostiţi.

Cîntaţi, cîntaţi, *magnanarele* ²⁸,
 Obila-n cîntec să se spele !
 Dorm viermii de mătase al treilea somn ²⁹, senin,
 Şi orengile de duzi, pe cline,
 De fete harnice sînt pline :
 Un roi de galbene albine
 Care-şi adună mierea din flori de rozmarin.

Ci desfrunzind la ramuri grele,
 Cîntaţi, cîntaţi, *magnanarele* !
 La frunză-i şi Mirèio în blînda zi de mai.
 Şi, după datina străveche,
 Cireşe mari, cite-o pereche,
 Purta la fiece ureche...
 Şi iar trecu pe-acolo flăcăul bucălai.

În scufa-i roșă, cum stă bine
La fii mărilor latine,
Își înfipsese, țăntoș, o pană de cocoș ;
Bătînd potecile-n poiană,
Punea șopîrlele pe goană
Și da cu bățul, ca-n hîrjoană,
Smulgînd sonore așchii din steii colțuroși.

— „Vincèn ! șăgalnica Mirëie
Dă glas din verdea ei aleie,
Unde grăbești tu pasul ?“ Și-ndată Vincenet
Întoarce ochii spre livadă
Și-o vede într-un dud pe fată,
Ca ciocîrlia cea moțată,
Și către ea dă fuga năvalnicul băiet.

— „Ei, merge bine desfrunzitul ?“
— „Curînd-curînd l-am isprăvitu-l...”
— „Vrei să-ți ajut ?“ — „Ajută-mi !“... Și într-un rîs nebun
Ea hohote de bucurie,
Văzînd cum el, ca pișul știe
Să urce din ierboasa glie.
— „Atîta fată are și meșterul Ramoun :

Apleacă ramurile-ncoace,
Să-ajung la vîrfuri !“ Și ea trage
Cu mina-ncet de-o creangă : — „Cu altul de muncești,
Uritul, zice, se destramă !
De una singură ți-e teamă !“
— „Și nu ai spor, de bună seamă,
Răspunde flăcăiandrul, adevărat grăiești.

Cînd ascultăm, din casă, zvonul
De valuri întetît de Ronul
„Ce minios înghite hălci de prundiș, mereu,
O, ce urît ne prinde seara !
Dar vara nu, căci toată vara
În cîrcă ne purtăm povara
Din *mas* în *mas* întruna, și eu, și tatăl meu.

Dar cînd se coace roșia coarnă,
Cînd ziua se scurtează,-a iarnă,
„Și veghea-i lungă ; -n jurul unui tăciune stins,
În timp ce latră spiridușii
Și miaună la cleampa ușii,
De mă-nfior cu greierușii —
Atunci aștept, ca tata, să fiu de somn învins.“

Ea-i face grabnică-ntrebare :
— „Dar mama ta, pe unde-i, oare ?“
— „E moartă !... O clipită el tace,-apoi, încet :
Cînd Vinceneto sta-mpreună
Cu noi, și toate mergeau strună
În mica noastră vîgăună,
Era nespus de bine !“ — „Cum asta ? Vincenet,

Tu ai o soră ?“ — „N-avea seamă
De inimoasă, mai cu seamă,
Răspunde-mpletitorul, căci azi la Font-dou-Rèi,
Tocma-n Bèu-Caire ³⁰, -și poartă pașii,
De cînd ne-au luat-o, -n zori, cosașii ;
Văzînd ce harnic copilaș îi,
Drept slujnică-au cerut-o, și ea s-a dus cu ei.“

— „Și-i semeni sorei tale,-așa e ?“
— „Eu ? Da' de unde ! Ea-i bălaie,
Eu oacheș, ca un flutur de noapte sînt, mă vezi...
Cu dumneata-mi pare surată !
Ca frunzele de mirt, săltată
Vă țineți fruntea, și bogată
Cosiță-aveți, că sînteți ca gemene, să crezi !

Dar dumneata pe fruntea dalbă
Mai bine-ți pui scufia albă,
Mirèio, și te prinde !... Nu-i soră-mea desen
Neiscusit, nici somnoroasă ;
Dar dumneata ești mai frumoasă !“
Aici, Mirèio, neculeasă,
Din mină scapă creanga. — „Oh, zice ea, Vincèn !“...

Cîntați, cîntați, *magnanarele*,
De frunze ramurile-s grele !
Dor viermii de mătase al treilea somn, senin ;
Livezile de dud, pe cline,
De fete harnice sînt pline :
Un roi de galbene albine
Care-și adună mierea din flori de rozmarin.

— „Și-ți par mai arătoasă ție
Ca sora ta ?“ cu bucurie
Întreabă ea. Și-i spune Vincèn : — „Cum alta nu-i !“
— „Ce am mai mult ?“ — „O, Doamne mare !
Sticlele mai mult ce are
Decît un pântăruș ? îmi pare
Că însăși frumusețea și însuși cîntul lui !“

— „Și încă ?“ — „N-ajungi tu, vreodată,
Ca albul aișor, surată !
Privirea Vincenetei ca marea,-ntins deșert,
E-albastră, limpede și moale...
Ca negrul *jai* ³¹ e-a dumitale ;
Și cînd te uiți la mine,-n cale,
Îmi pare că dau dușcă o cupă de vin fierț ³².

Cînd soră-mea, cu vocea-i blindă
Și olară, *Peirounello* cîntă,
Îmi place și mă bucur de nentrețutu-i viers ;
La dumneata, numai cuvîntul
Pe care mi-l aduce vîntul
Îmi fură inima și gîndul,
Și-mi farmecă urechea cu murmuru-i neșters.

Umblind tot cîmpul și izlazul,
Ca ramul de curmal obrazul,
Îi e pîrlit, și gîtul, de soarele-ndrăcit ;
Dar dumneata, o, dă-mi crezare,
Ești crinul-de-pădure-n floare ;
Și-a Verii mină arzătoare
Să te mîngie,-o dată, pe frunte, n-a-ndrăznit !

Ca libelula, primăvara,
Mi-i prea firavă surioara,
Că ea,-ntr-un an, crescut-a cam mulțisor, mă tem...
Dar dumneata ești toată,-aș spune,
Din talpă-n creștet o minune !“
Și fata iar, cu sfiiciune,
Din mină scapă creanga. — „Oh, zice ea, Vincèn !“

Ci, desfrunzind la ramuri grele,
Cîntați, cîntați, *magnanarele* !
Așa vorbind copiii în arborul frunzos,
La adăpost de vreo privire,
Cu tinăra neprihănire
Se deschideau către iubire.
Dar crestele se-acopăr, încet, cu-un vâl cețos.

Și peste colți de steiuri goale
Și turnuri prăbușite-n vale,
Unde vin, noaptea, prinții de Baus, zărești de-aici
Șoimi albi ³³ rotindu-se-n amiază,
Și aripa le scînteiază
În soarele cu-aprinsă rază
Ce dögore coroana stejarilor-pitici.

— „Rușine, vai ! Nu sîntem gata !
Se minie deodată fata.
Cică-a venit, poznașul, să-ajute la frunziș,
Cînd, doar mă zgîndăre, bag seama...
Mîini amorțite, sus, dați iama !
Ca nu cumva să spună mama
Că încă-s prea stîngace, da, pentru măritiș.

Dă zor, lăudăros cu toane !
Zălog să te fi pus, sărmane,
Că tu-mi culegi grămada, mă tem că-aș fi văzut
Pe ramuri frunza, și pe tine
Bătînd din buze de rușine !“
— „Mă crezi becisnic, rîzi de mine ?
Răspunde băietanul privind-o abătut.

Las' că-om vedea, dacă-i pe treabă,
Cine culege mai degrabă !"
Și iute-ncep să smulgă, spre ramuri să-și dea ghes,
Și parcă-au tras în dud cu-o praște !
Tot tac și smulg, și se cunoaște !
(Cînd oaia behăie, nu paște.)
Într-o clipită dudul de frunză-a fost cules.

Fac un popas umăr în umăr.
Minune-i, Doamne, să fii tînăr !
Dar cînd să vîre frunza pe văcălie ³⁴-n sac,
În degetele subțirele,
Și gîngăse-ale fetei mele
Izbiră degetele grele
Și-nfierbîntate ale flăcăului buiac.

Și ea, și el se înfioară ;
Obrajii li se-nvăpăiară,
Și amîndoi în inimi simțiră focul viu,
Nemaisimțit de ei vreodată.
Dar cînd fecioara speriată
Grăbește mîna să și-o scoată,
El, tulburat și galeș, o-ntreabă grijuliu :

— „Ce s-a-ntîmplat ? O viespe, oare,
Te-a speriat atît de tare ?“
— „Nu știu !“ plecîndu-și fruntea răspunde ea ca-n vis.
Și, ca și cum n-a fost nimică,
Mai desfrunzesc o rămurică.
Dar ochii-ntruna și-i ridică
Să vadă cine,-ntîiul, va hohoti de rîs.

Le bate-n piept o grea bătaie !
Și cade frunza, cade ploaie ;
Dar cînd sorocul vine s-o strîngă-n sac, curînd,
Minuța albă și cea brună,
Cu voie-ori fără, dimpreună
Se caută și se adună,
Și-aceeași bucurie-i cuprinde, rînd pe rînd.

Cîntați, cîntați, *magnanarele*,
Tot desfrunzind la ramuri grele !...
— „Ia uite,-aici !“ Mirèio dă glas, se face ghem.
— „Ce-i ?“ Ea cu-un deget peste gură,
Zvîcnind ca silvia-n răsură,
Alătura de creanga sură
Pe care sta, i-arată... — „Un cuib... și-o să-l avem !“

— „Așteaptă !“... Parcă se hîrjoane,
Ca pasărea peste olane,
Cînd sare dintr-o creangă în alta Vincenet.
În neagra scorbură afundă,
Căscată-n ramura rotundă,
De cum privirea și-o cufundă
Zărește pușorii cu-o umbră de penet.

Și-atunci pe ramura schiloadă,
Vincèn picioarele-și înnoadă,
Cu-un braț de trunchi se ține și-l vîră-n găunoii
Pe cellalt. Ridicată-n grabă,
Cu-o temătoare voce slabă :
— „Ce sînt ?“ Mirèio îl întreabă.
— „Pui de țicleți albaștri.“ — „Ce-s ăștia ?“ — „Pițigoi.“

Mirëio-n hohot ride,-anume.

— „Cunoști ce vorbă umblă-n lume ?

Cînd un băiat și-o fată dau peste-un cuib, în dud

Sau în alt arbore, semn bun e :

Sfînta biserică, se spune

Pînă-ntr-un an că-o să-i cunune...

Proverbul, mi-a zis tata, e-apururi de crezut.“

— „Da, băietanul îi răspunse,

Da-n el și semnul rău ascuns e,

Cînd pușorii scapă nainte să-i fi-nchis.“

— „O, Doamne, bagă-atunci de seamă !

Îi strigă tînăra și freamă ;

De noi e vorba, ia-i cu teamă !“

— „N-ai grijă, nu ! îi zice Vincen, și i-a mai zis :

Cel mai bun loc de-ascunzătoare

În sînul dumitale-mi pare...”

— „Da, dă-mi-i !...” Și băiatul în scorbura cătînd

Cu-o mînă meșteră și calmă :

Peste-o clipită i se-nvalmă

Patru puiuți în plina-i palmă.

— „O, Doamne, spune fata primindu-i, mulți mai sînt !

Cuib drag și darnic ! Iară vouă,

Pui gingași, un sărut, ba două !“

Și îi dezmiardă-ntruna, și le vorbește-ncet,

Și tot ea,-n șoaptă, le răspunde ;

Apoi cu dragoste-i ascunde

Prin gura rochiei rotunde...

— „Mai ține,-ntinde mîna !“ îi strigă Vincenet.

— „Oh, 'sînt albaștri din găoace !
Cu ochii mici, ca niște ace !“
Și-n temnicioara albă și netedă, cu zor,
Trei pui mai vîră de țiclețe ;
Și-n sînul cald al caldei fete
Strînși unii-n alții, pe-ndelete,
Se cred iar nou-născuții întorși în cuibul lor.

— „Cum, Vincènet, mai sînt, văd bine ?“
— „Da !“ — „Maică-sfîntă, ce-i cu tine :
Ai mina fermecată ?“ — „Să știi și dumneata
Că pițigoiul face nouă,
Și zece, și paisprece ouă.
Da-ntinde palmele-amîndouă :
Sînt cei mai mici !... Cu bine, cuib drag, nu te-oi uita !“

Doar s-a desprins de ram băiatul,
Și ea doar găta așezatul,
Cu multă gingășie, sub înfloritu-i strai...
— „Vai ! vai ! cu voce gîdiloasă
Dă țipăt lung și, rușinoasă,
Fecioara pieptul și-l apasă
Cu miinile-amîndouă. Vai, mor ! vai mie ! vai !

Ho ! ho ! mai hohote, sireapă.
Mă zgîrie, vai, și mă-nțeapă !
Sari, Vincenet, ajută-mi !“... De-o clipă — să vă spun ?
În mica temniță, de-o clipă,
Tumult și larmă se-nfiripă ;
Pornește-un freamăt de aripă
De cum sosesc mezinii la locul de surghiun.

Și în vilceaua strimțișoară
Toți pițigoi se-nvioară,
Încep să se foiască și-ncep să dea ocol,
Să miște aripe și gheare,
Cătîndu-și locul fiecare,
Fac tumbе unii și-ncercare
Să urce peste dîmburi, și vin de-a rostogol.

— „Vai ! strigă fata, sari de-i scoate !“
Și precum vița-n care bate
Și-o răvășește vîntul, ca vițelușa, cînd
Se pun tăunii s-o-nvenine,
Se zbate,-i geamăt și suspin e,
Copila de la Simbovine...
El zboară către dînsa... Cîntați, tot desfrunzînd,

Tot desfrunzînd la ramuri grele,
Cîntați, cîntați, *magnanarele* !
Pe creanga unde-i plînsет băiatul a zburat.
— „Te sperii de-o gîdilitură ?
O-ntreabă cu duioasă gură.
Dar dacă peste arătură
Sau prin urzici, desculță, ca mine,-ai fi umblat,

Ce te făceai ?“ Și ca să-și pună
Iar puîșorii împreună,
Rîzînd, el îi întinde scufa-i de marinar.
Mirînd-o viră mîna-ndată
În sîn, sub rochia umflată,
Și nu întîrzie să-i scoată,
Și-i lasă, cîte unul, în noul lor cuibar ;

Și-și pleacă fruntea, și-o roșeață
Sfiala-așterne-i peste față,
Dar zîmbetu-i se vede sub lacrimi înflorind,
Așa cum roua cu strelicii
Udă rochița-rîndunicii,
Umplînd deschisele-i calicii
Cu perle, și-i sorbită de soarele suind...

Și-atunci, sub dinșii, na poveste !
Se frînge creanga fără veste !...
De gîtul lui fecioara, cu-un țipăt ascuțit,
Se prinde-ndată, buimăcită ;
Și-alunecînd, într-o clipită
Cad de pe creanga povîrnită,
Uniți, ca niște gemeni, pe finul înflorit...

Vînt-larg, Vînt-grec ³⁵ și boare lină
Ce faceți frunza de se-nclină,
Oprîți-vă o clipă din veselul murmur,
Păstrați o clipă de tăcere !
Răsuflă molcom, adiere !
Lăsați-i, ah, din dulcea miere
A visului să guste, uitînd ce-i împrejur.

Încearcă susurul să-ncețini
Și tu, pîriule-prietin !
Să nu te-azvîrli în pietre cu-atîta larmă,-ți cer !
Căci sufletele lor pe fire
De vis, aprinse de iubire,
S-au dus, ca roiul în roire...
Lăsați-i să plutească spre stelele din cer !

Dar fata în curînd tresare,
Se smulge din îmbrăţişare...
Gutuiul n-are floarea mai palidă ca ea.
Din muchia dîmbului, înaltul,
Se uită,-apoi, unul la altul,
Cu ochi strălucitori ca smaltul,
Şi prinde glas feciorul de răchitar aşa :

— „Nu cîmva te-ai lovit, Mirèio ?...
Pe tine te blestem, aleio,
Pe tine, dud ce-n ziua de vineri eşti sădit,
Vedea-te-aş vlăguit de iască,
Toţi carii să te năpădească,
Stăpînu-tău să te urască !“
Dar ea, cu-o tremurare în glasul biiguit :

— „N-am, spune, nici o vinătaie !
Ci doar, ca pruncul în copaie
Ce plînge şi nu ştie de ce, la fel şi eu
De nu ştiu ce sînt tulburată ;
Nu văd, n-aud ca altădată ;
Îmi bate inima, sînt beată,
Şi n-am acelaşi sînge, cuminte,-n trupul meu !“

— „Ţi-e teamă, poate, el îi zice,
De-a mamei supărată price,
Că-ai zăbovit la frunză, aici, cam mulţişor ?
Ca mine, cînd veneam uşure,
Cu haina-n zdrenţe din pădure,
Mînjit, ca maurul, de mure...“
— „O, nu, Mirèio spune, de alt chin mă-nfior.“

— „Sau poate soarele prea iute
Te-o fi pălit pe neștiute ?
Știu, zice el, o babă la Baus, în munte, sus,
(Taven o cheamă) :-ți pune-n grabă
Pe frunte un pahar cu apă,
Și capul nu te mai înțeapă,
Căci, prin descîntec, răul cade-n pahar, răpus.“

— „Nu, nu ! orauanca spune iară ;
Nu-s fetele din Crau de ceară
Să pice toropite de soarele din mai !...
Dacă te mint, mă mint pe mine !
Nu, taina taină n-o pot ține !
Vincèn, mă crezi, Vincèn ? De tine
Sînt tare-ndrăgostită !“... Pe malul fără grai,

Și iarba-n floare, și văzduhul,
Și dese răchiți și stuhul
Rămîn ca fermecate în minunarea lor !...
— „Prințesă fără seamă-n lume,
Îi spune fetei el pe nume,
Chiar dacă dor îți e de glume,
Eu tot îmi plec genunchii, uimit și-ntrebător !

Cum, ești de mine-ndrăgostită ?
Cu viața-mi, încă fericită,
Să nu te joci, Mirèio, te rog, pe sfîntul cer !
Nu-mi susura minciuni deșarte,
Că eu le cred, plăcîndu-mi foarte,
Și-aducătoare-mi sînt de moarte !
Nu rîde, nu, de mine, Mirèio,-atîta cer !“

— „Să nu am parte de-o zi bună,
Cuvîntul meu dacă-i minciună !
Da, te iubesc, și nû vei muri din asta !... Dar,
Dacă ți-e inima-mpietrită
Și nu vrei, tu, să-ți fiu iubită —
Eu, de mîhnire pustiită,
Și-ngenunchînd, eu, una, topi-mă-voi de-amar !“

— „O, taci, te rog ! Vrea cruda soartă
Un labirint să ne despartă,
Îngaimă trist feciorul maestrului Ambroi.
La Mas di Falabrego,-n tine
Văd toți regina-ntre regine...
Eu, răchitar, ca vai de mine,
Știu numai să bat cîmpul și mladele să-ndoi !“

— „Ce-mi pasă că mi l-am găsit-u-l
Baron sau răchitar, iubitul,
Numai să-mi placă mie ! răspunde ea roșînd
Ca legătorele pe holde.
Nu știu în sine-mi ce imbold e,
Dar în rupturile-ți involte,
Vincèn, de ce te-oi vede frumos și strălucînd ?“

În fața răpitoarei fete,
Rămas-ai uluit, băiete,
Ca pasărea-amețită ³⁶ ce pică din senin.
— „Tu ești o vrăjitoare,-i spune,
De poți cu ochii-a mă supune,
Cu vocea de mă poți răpune,
De mi se-nvîrte capul, ca năucit de vin ?

Sub calda ta îmbrăţişare,
Nu simţi cum inima-mi dogoare ?
Pină-ntr-atit mă-nghite neistovitul sorb,
Că şi în rîs de-ar fi să-l iei, o !
Pe-mpletitorul de curmei, io
Tot te iubesc, iubesc, Mirëio !
Eu te iubesc, şi-mi vine să te mănînc şi sorb !

Eu te iubesc, că şi de-ai spune :
«Vreau Capra de-aur ³⁷», ce-n păşune
Nici dusă-a fost, nici mulsă cîndva de-un pămîntean,
Că-n Baus-Maniero ³⁸ stă cea loatră
Şi linge muşchiul de pe piatră —
Ori aş pieri-n colţoasa vatră,
Ori ţi-aş aduce capra cu părul roşcovan !

Eu te iubesc, că şi de-ai cere :
«O stea !», cu glasul tău de miere,
Nu ar fi apă, codru, n-ar fi puhoi, călău,
Nici foc, nici fier să mă oprească !
De pe vreo stîncă vulturească
O smulg din bolta ei cerească
Şi duminică steaua ţi-o prinzi la gîtul tău.

Mereu uitîndu-mă la tine,
Pesemne-am să orbesc de-a bine !...
În calea mea, odată, am dat peste-un smochin
De stîncă vlăguit cu-ncetul,
La peştera Vau-Cluso ³⁹, bietul :
Era firav, că tabietul
Şopîrla şi-l mutase la umbra de iasmin !

O dată-n an, spre rădăcină
Îi susură unda vecină ;
Și din fântina vie crescută pîn'la el,
Uscatul arbor bea cu sete,
Nesățios și pe-ndelete...
Tot anul viața-i să nu-ncete.
S-ar potrivi cu mine, ca piatra la inel.

Căci eu, Mirèio, sînt smochinul,
Iar tu, fântina și alinul !
Și să-mi ajute cerul, o dată-n an, măcar,
Să-ți cad, ca astăzi, la picioare,
Și la obrazu-ți, ca la soare,
Să mă-ncălzesc ! Aprinsă boare,
O, să-ți atingă mîna sărutul meu de jar !"

Mirèio,-n dragostea-i fierbinte,
Îl asculta... Și el o prinde,
Pierdut o prinde-n brațe ; pierdută,-o ține strîns...
Atunci : — „Mirèio ! dinspre casă
Răsună vocea minioasă
A mamei, viermii de mătasă
N-or să mănînce, oare, nimica azi la prînz ?"

De dintr-un pin, dîndu-și povețe,
Un stol de păsări certărețe
Însuflețesc adesea, cu-un vesel ciripit,
Răcoarea-amurgului complice ;
Dar cînd un strîngător de spice
Cu-o piatră-n pin le cată price,
Ele-o zbughesc, spăimoase, în orîngul liniștit.

Dînd și ei temerii ofrandă,
Așijderi o zbughesc prin landă
Copiii. Ea pornește spre părintescul *mas*,
Nici răsufîind, nici bine-ascunsă,
Purtînd pe cap sacul cu frunză...
El, trist, cu inima străpunsă,
.Cum pierе în pîrloage uitîndu-se-a rămas.

DESPRINDEREA COCONILOR ⁴⁰

Recoltele provensale. La Mas di Falabrego, o veselă ceată de tinere desprinde coconii de pe ramuri. Jano-Mario, mama Mirèii. Taven, vrăjitoarea din Baus. Ochiada înveninată. Ca să treacă vremea mai repede, fetele își construiesc *castele în Provența*. Trufașa Lauro, regina din Pamparigousto. Clemènço, regina din Baus. Ventourul, Ronul, Durènço. Azalaïs și Vioulano. Curtea iubirii. Dragostea dintre Mirèio și Vincèn dată în vileag de Nou-rado. Batjocura fetelor. Taven le impune tăcere : schimnicul din Leberoun și păstorul. Noro cîntă *Magali*.

Cînd e recolta-mbelșugată,
De curge-n chiupuri, pe livadă,
Pîriu, din butoiase, roșcatul untdelemn ;
Cînd pe drumeag și cîmp de drobii,
Gemînd își poartă carul snopii,
Hurducăind pe buza gropii
Și mai izbind ici-colo cu fruntea-i grea, de lemn ;

Gol și vînjos ca luptătorii,
Cînd Bacchus mină călcătorii
Și-ndrumă farandola ⁴¹ în strugurii din Crau ;
Din teascul plin pînă la gură,
Cînd lăudata băutură
Sub tălpile-nmustite cură
În butia-nspumată, pe-ntregul vranei șleau ;

Gingăși, pe drobița gălbuie,
Cînd viermii de mătase suie
Ca să-și urzească temniți ca aurul ; și cînd
Aceste-omizi neîntrecute
Se înfășoară, mii și sute,
În leagăne din fir țesute
Cu măiestrite raze de soare semănînd ;

Atunci, mai mult ca altădată,
Provența-ntreagă se desfătă !
Atunci muscat de Baumo ⁴², Ferigoulet ⁴³, turnat
Din sus, pe gît, se bea cu sete ;
Atunci viu cîntul se-ncumete ;
Atunci se văd băieți și fete,
În zvon de tamburine, dansînd alăturat.

— „Eu, vă spun drept, sînt fericită !
Pe gratiile de răchită
Coconii-mi stau ciorchine... Mai mătăsos frunziș,
Belșug mai mare,-n frumusețe
N-am pomenit să mă răsfețe,
Ca azi, de mult, din tinerețe,
Din binecuvîntatul meu an de măritiș.“

În vreme ce grămada crește,
Jano-Mario-așa grăiește,
Soția preaslăvită a maistrului Ramoun
Și mîndra mamă a Mirèii ;
Și, desprinzîndu-i coconeii,
Rîzînd, glumînd în jurul ei,-i
Dau ajutor mai multe vecine din cătun.

Dibace, mina lor desprinde ;
Mirèio, rînd pe rînd, le-ntinde
O creangă de gîrneată, un fir de rozmarin,
Pe care,-n mirosul de munte,
Urzindu-și ițele mărunte,
Omidă nobilă se-ascunde,
Că,-asemeni palmei de-aur, frunzișul to^t e plin.

— „Eu, pe altarul Maicii-bune,
Jano-Mario le mai spune
Cumetrelor vecine, n-am pregetat să duc
Cel mai bun fir, drept zeciuală :
Așa făcut-am rînduială,
Că ea-mi îndeamnă, cu migală,
Toți viermii de mătase să suie-ntru belșug

— „Eu, spune Zèu din Mas de l'Oste ¹⁴,
Mă țin că scump o să mă coste !
Cînd s-a pornit vîntoasa de dinspre răsărit
(Vă amintiți de ziua asta !),
Nu știu cum m-a-mboldit năpasta
Să las deschisă larg fereașta...
Vreo douăzeci, pe frunza din paturi, mi-au albit ¹⁵ !“

Taven, pe lungi cărări tăcute,
Din Baus venise să ajute.
Ea către Zèu grăiește : — „Hei, tinerii sînt proști
Crezînd c-au prins știința toată !
Dar trebui'viața să te bată,
Să gemi, să plîngi, și nu o dată :
Și, hăt, spre anii vîrstei, vezi mult și cunoști !

Ci dacă mult vă place vouă
Cum viermișorii ies din ouă,
Vă rezeziți smintite pe uliți flecărind :
«Prind viață viermii de mătasă !
Să vezi ce mindri-s ! Vîno-n casă !»
Și-atunci Invidia-nviază :
Pe urma ta,-n odaie, pășește mormăind.

«Frumoși ! îți spune vreo leliță ;
Hm, ești născută cu căiță !»
Și dacă-n altă parte tu capul ți-ai sucit,
Înveninată,-acea iscoadă
Le zvîrle repede-o ochiadă
Ce-i pîrjolește și-i înnoadă...
Tu : «Vîntul rău, vei spune, el mi i-a ghipsuit !»“

— „Nu zic, și-așa necazul vine,
Răspunde Zèu. Dar ce știi bine,
Știu că-am lăsat fereastra deschisă,-atîta doar !“
— „Și cum, nu crezi tu ochiu-n stare
Să farmece cu-o fulgerare,
Strigă Taven, și să omoare ?“...
Și către Zèu azvîrle privirile-i de jar.

— „Smintiții ! scurmă cu bricege
În moarte, cică spre-a-nțelege
Virtuțile albinei și taina mierii dulci !
Știi tu că-a ochiului scinteie
Nu poate fătul să-l descheie,
Pînă-n soroc, dintr-o femeie,
Și laptele din vacă să-l sece pînă-l mulgi ?

Vrăjit un stol de păsărele-i
Numai de chipul cucuvelei ;
De-a șarpelui privire și giștele-ameteșc...
Și vrei un vierme să nu cadă
Răpus de-a omului otheadă ?...
Dar cînd un tînăr o săgeată,
Cu ochi din care flăcări de dragoste țîșnesc,

Ce tînără n-o să se-mbete,
Pentru că nù vrea ?“ Patru fete,
Ca la un semn, dau drumul gogoșilor din mîini.
— „Că-i cireșar ori brumărel e,
Străpungi cu colțul vorbeii rele,
Ca o năpîrcă !-i strigă ele.
Băieții ?... Fă-i să vină cu ochii lor păgîni !

Nu ! strigă vesele. Nu ei-o
Să ne vrăjească ! Așa-i, Mirèio ?“
— „Nu-n orice zi, ea spune, se strîng gogoși, ca azi :
Știu o butelcă prin cămară
Ce minunată-o să vă pară.“
Și fata repede coboară
În casă, spre-a ascunde roșata-i din obraz.

— „Sărmană-s, fetelor, din fașă !
Începe Lauro cea trufașă.
Dar m-am gîndit și-n sine-mi așa am hotărît :
Cînd riga din Pamparigousta ⁴⁶
Mă va peți, nu dau năpusta,
Ci viața-i rod, precum lăcusta,
Ținîndu-l la picioare-mi ani șapte,-ndrăgostit !“

— „Eu, nu ! Clemenco-ndată sare.
De m-ar iubi, din întâmplare,
Vreun rege, ah, din parte-mi e slobod, mai ales
De-o fi isteț și tânăr, dragul,
Cel mai frumos din tot meleagul,
Eu mi-aș ucide-n piept artagul
Și lingă el, cuminte,-n palatu-i mi-aș da ghes.

Și după ce mă văd direasă
Stăpînă și împărăteasă,
Cu mantie măreață cusută în betea,
Și-mi pune-n jurul frunții calde,
Sclipind coroana, ca nealte,
De mărgărinte și smaralde,
Vin iară, eu, regina, în Baus, ce-i țara mea.

Din Baus mi-aș face capitală !
Pe stîncă unde ploaia-l spală
Aș reclădi castelul, ferindu-l de prăpăd :
Și încă-un turn, ca o păringă,
Pe fruntea albă nori să-l lingă,
Și fruntea-i stele să atingă !
Și cînd aș vrea, pe urmă, de soare să mă-mbăt,

În foișoru-i, ca-n hîrjoană,
Fără mantilă și coroană,
Mi-ar place mult cu prințul să urc, într-un repez.
Doar eu cu el, uniți în soarte,
Ce-ncîntător și bine-i foarte
Să tot privești pînă departe,
Cot lingă cot, alături, răzmați de meterez !

Să văd întreg, urmă Clemenço,
Regatul meu, numit Prouvènço,
Cu portocali în floare, ce miine-or şi rodi ;
 Şi marea,-n molcome murmure,
 Sub line şesurile-i sure,
 Şi bărcile săltînd uşure,
Cu pînzele umflate, sub vechiul Castèu d'I ⁴⁷ ;

 Şi pe Ventour ⁴⁸, fulgerătorul,
 Ventour, moşneagul, scrutătorul,
Săltîndu-şi peste munţii înghemuiţi sub el
 Albitul creştet pînă-n nouri,
 Ca un baci mare, ce-n platouri,
 Sub pini, făgeturi cu ecouri,
Îşi priveghează turma proptit în toiegel ;

 Şi Ronul, unde curg din sate
 Să-şi moaie buzele-nsetate,
Cîntînd a voie bună mulţimile sodom,
 Trufaşul Ron, ce de din vale
 De Avignoun ⁴⁹, pe-o nouă cale
 Întoarce undele-i domoale
Spre-a saluta pe sfînta Nosto-Damo de Dom ;

 Ah, şi Durènço ⁵⁰, o căpriţă
 Sălbatică şi strengărită,
Ce-nfulecă ienuperi şi multele cătini,
 O zgîtie ce-aduce plină,
 Grea ciutura de la fîntînă,
 Şi-i varsă apa cristalină
Prinzîndu-se-n hîrjoana unor flăcăi străini.“

Și tot vorbind așa, Clemenço,
Regina blindă din Prouvènço,
Ridică-se și șorțu-l deșartă, a răzbun,
În coșul plin ce lin răsună.
Azalaïs ⁵¹, o fată brună,
Și cu Vióulano ⁵², sora-i bună
(Stăpîni le sînt părinții-n castelul Estoubloun),

Azalaïs, o fată brună,
Și cu Vióulano, sora-i bună,
La Mas di Falabrego veneau din cînd în cînd.
Ci Amor, spiriduș fățarnic
Cu cei încrezători, și harnic
Cînd vrea să joace-un renghi amarnic,
De-un tînăr pe-amîndouă le-a-nvăpăiat rîzînd.

Azalaïs, la rîndu-i, sare :
— „Pentru că stăm la șezătoare,
Să zicem, spune fata, că sînt regina eu !
Și că Marsilia cu-a' ei vele,
Și La Cióutat ⁵³, zîmbind la ele,
Seloun ⁵⁴-ul, toate-s ale mele ;
Bèu-Caire, cu-a' lui pajiști, să zicem că-i al meu !

«Voi, fete, ce-mpînzîți poiana,
Din Arle ⁵⁵, Baus și Barbentana ⁵⁶,
Veniți în zbor, aș spune, la mine în palat !
Vreau să aleg șapte fecioare
Să pună dragostea-n cîntare,
Curată și amăgitoare...
Veniți cu toate șapte să ținem tainic sfat !»

Nu-i oropsită de ursită
Acea pereche-ndrăgostită
Ce mult prea multă vreme nu poate-a se uni ?
Ci eu, Azalaïs regina,
În toată-mpărăția-nclin a
Veghea ca, oricare-i pricina,
Cînd o pereche cată iubirea-a-și înlesni,

La judecata-a șapte fete,
Ele-ndurare să-i arete !
Dar cine cîntăretșe în aur cîntea ei
Și-n giuvaeruri, cine-și lasă
Iubita-n lacrimi și-o trădează,
La judecata nemiloasă
Să simtă răzbunarea deplină-a dragostei !

Cînd doi flăcăi sint deopotrivă
Atrași de-o fată ;-ori, dimpotrivă,
Cînd sint atrase două fecioare de-un fecior,
Tot judecata să dea știre
Cine iubește cu vădîre
Și cine merită iubire.
Și, ca să însoțească al fetelor sobor,

Poeți mai vreau să vină șapte ;
Și, născocind cuvinte-șoapte,
Spre-a-nflăcări alaiul de nobile femei,
Pe trunchiuri de copac să sorie,
Pe frunzele viței-de-vie,
Legea iubirii ; poezie
Și cînt să se reverse, ca mierea din știubei.“

Sub pinii zvelți, în altă vreme,
Poate Faneto de Gantèume ⁵⁷
A mai vorbit așijderi, cînd fruntea-i, ca o stea,
La Roumanin și peste-Aupiho
Strălumina-n fiece zio ;
Și poate doar contesa Dio ⁵⁸,
La Curtea-i de iubire, a mai vorbit așa.

Dar, cu butelca-n sfori și doaste,
Frumoasă ca o zi de Paște,
Se-ntoarce în odaia femeilor, estimp,
Zîbindu-le, Mirèio. — „Gata !
Bem cîte-o gură toată ceata,
Să meargă treaba ! spune fata.
Hai, țineți, vi se cade să hodiniți un timp.“

Și din butelca-mpodobită,
Licoarea, tainică ispită,
Din ceașcă-n ceașcă trece, ca firul aurit.
— „Eu singură-am făcut această
Licoare, spune ; ea adastă
Patruj'de zile pe fereastă,
Pînă ce bunul soare acrimea i-a-ndulcit.

Se țin trei ierburi de din munte
În must răvac, pîn'le pătrunde,
De-aceea-i simți mireasma ca un balsam în piept.“
— „Aba, Mirèio, zice-o fată,
Noi, n-am fost una întrebată
Dacă ne-am vrea cîndva bogată,
Că-am și călcat în pasul reginelor, de-a drept ;

Dar tu, Mirëio, fără șagă,
Tu ce-ți dorești, copilă dragă ?“
— „Ce să vă spun ?... Ferice sînt la părinți, nu mint,
În casa noastră-s mulțumită,
Și nu-mi doresc altă ursită.“
— „Așa e, spune-o îndrăcită,
Cînd cine-ți place nù e de aur sau argint !

Dar într-o zi, mi-aduc aminte...
(Tu, iartă-mă, că zic nainte !)
Plecasem după vreascuri ; era-ntr-o marți ; și știu
Că la Crous-Blanco ⁵⁹-ntoarsă cale
Făceam cu sarcina pe șale,
Cînd te străvād pe dumneatale,
În rămuriș, de vorbă cu unul hazuliu !“

— „Cum ? cine-i ? se-auzi. De unde ?“
— „Prea bine nu-l zăream, răspunde
Nourado, printre pomii din fața mea,-nfrunziți ;
Dar, cît mă bizui pe vedere,
Puteam să zic, într-o părere,
Că-i făcătorul de panere,
Vincèn din Valabrego, pe care cred că-l știți.“

— „Ah, strengărită, strengărită !
Rid celelalte și se-ațiță.
Un coșuleț, pesemne, și-o fi dorit cu foc,
Și l-a lăsat pe el să creadă
Că firul dragostei-i înnoadă !
Cea mai frumoasă-a lumii fată,
Al cărei curtezan e Vincèn-cel-sărăntoc !“

Și-o iau în rîs. Atunci, deodată,
Cu-o uitătură scurt plimbată
Pe fiecare-n parte, cu ochii în văpăi :
— „Afurisite și netoate !
Strigă Taven. Că nu vă-abate
Rounéco⁶⁰ mințile la toate !
Și Dumnezeu de-ar trece pe daurite căi,

Voi ați rînji, făr' de rușine !
Ah, pe Vincèn ușor vă vine
Să-l luați în rîs !... Și dacă-i în el un tainic rost,
Deși-i sărac ?... Știu un oracol :
Lîngă-nsoritu-i tabernacol
Făcut-a Cel-de-sus miracol !
Vă spun de-a fir-a-părul, că-n timpul meu a fost.

Era un vechi păstor : pribeagă
Își prăpădise viața-ntreagă
Pe Leberoun⁶¹-ul aspru umblînd cu turma sa.
Simțînd că fără de puteri-i,
Că-aproape-i ceasul mîngîierii,
La schimnicul din Sant Ouquèri
Vru să se spovedească, precum se cuvenea.

Stînd la Vau-Masco⁶²,-ntre sedile,
De pe la-ntile lui zile,
Sărmanul, în biserici n-a mai călcat, de cînd !
Și rugăciunile,-n pustie,
Le-a fost uitat... Încet, cum știe,
El urcă pîn'la schimnicie
Și-n fața-acelui schimnic se lasă la pămînt.

«O, frate,-n ce păcat te chinui ?»
Dă capelanul glas. «Mă-nvinui,
Răspunde-ncet bătrînul, de-un rușinos păcat :
Îmi tîrcolea, zburînd, cioporul
O codobiță (cu păstorul
Ea-i ca o soră)... Vai, și zborul
Sărmanei codobaturi cu piatra l-am curmat !»

«Dacă n-a rîs de cele sfinte,
Moșneagul e sărac de minte»,
Gîndi cellalt. Și-ndată, spovada-ntreîrînd :
«Mergi și-n acea prăjină-agață
Zăbunul, să nu-l ții în brață,
Îi spune și-l privește-n față,
Că vreau să-ți dărui, frate, iertarea Celui-sfînt».

Prăjina, însă, ce-o arată
Să-ncerce buna-i judecată,
O răză-era de soare ce pătrundea pieziș
În schimnicie. Dar bătrînul,
Încrezător, își ia zăbunul
Și-l zvîrle-n sus, cum zvîrle finul...
Și-n raza-aceea-și află zăbunul aniniș !

«O, Doamne bun ! Ca la poruncă,
Preotul în genunchi se-aruncă
În fața lui, și plînge cu lacrimi fierbinți :
Eu să te iert ? Dar scris din veci e
Ca plînsul ochii să-mi înece,
Deasupra-mi mina-ți să se-aplece,
Căci eu sînt păcătosul, tu, sfîntul între sfîni !»

Aşa Taven încheie spusa.
Un capăt rîsetelor pus-a.
— „Pricep de-aici, Laureto grăi cătînd în jur,
Pricep de-aici, şi bine-aşa e,
Că nu-i cîstit să rîzi de straie,
Nu-n orice blană-i o dihaie...
Dar, ascultaţi la mine. Ca strugurul, vă jur,

Stăpîna noastră cea mai mică
S-a-mpurpurat, nu din nimică,
Ci cînd plăcutul nume, Vincèn, s-a pomenit...
E-o taină-aici !... Nu ziua-ntreagă
Ai stat în dud, copilă dragă ?
Cu altul, trece vremea-n şagă,
Hei, cu-un iubit atîtea găseşti de gungurit !“

— „Desprindeţi, adunaţi coconii !
Destul aţi căutat dihonii !
Strigă Mirèio, vouă şi sfinţii vi-s duşmani !
Eu, ca să ştiţi şi să vă mire,
Decît să mă unesc cu-un mire,
Fug mai degrabă-n mînăstire
Să mă ascund, în floarea puţinilor mei ani !“

— „*Tan-deran-lan ! tan-deran-lana !*
Urmează-n grai cîntat hîrjoana.
Hei ! asta e povestea frumoasei Magali,
Căreia Magali nu-i place
Îmbietorul vino-ncoace,
Şi-n Arle, la Sant Blàsi face
Greu legămînt în văluri de maică-a se-nveli.

Hai, Noro ! Nu-ți găsești perechea
Cînd vrei, ci farmecă-i urechea
Cu Magali, ce fuge de glasul dragostei
Și-n fel și chip vrea să se-ascunză,
Se face pasăre și frunză
Și rază vie, neajunsă,
Dar care-ndrăgostită căzu, la rîndul ei.“

— „O, Magali, iubită fată !“...
Dă Noro viers ; și casa toată
Cuprinsă-i de cîntarea și-al inimii fior ;
Și, precum greierului serii,
Cînd suie-n slavă cîntul verii,
I se adaugă puzderii,
La fel cîntat refrenu-i de-al celorlalte cor.

MAGALI

„O, Magali, iubită fată,
Ieși la fereastra cu ușciori !
Ascultă-această serenadă
De tamburine și viori.

Pe cer sînt stele, fără nori
Și vînt-iscoadă,
Dar toate stelele-or păli,
Cînd te-or zări !“

„Nici cît o frunză cînd foşneşte
Cu serenada nu-mi iei timp !
Mă fac anghilă şi muteşte
Pe fundul mărilor mă plimb.“

„O, Magali, dacă te schimbi,
Vreodată-n peşte,
Eu, preschimbat într-un pescar,
Te trag afar' !“

„Dacă te faci pescar şi-n mare
Arunci vintirul să mă-nşfaci,
Eu mă fac pasăre ce-n zare
Se pierde-n zbor, pe sub copaci.“

„O, Magali, dacă te faci,
Tu, zburătoare,
Mă fac la rîndu-mi vînător —
Te prind uşor.“

„La potîrniche,-ntru ispită,
De ai să-ntinzi capcana ta,
Eu mă fac iarbă înflorită
Şi-ascunsă-n pajişte voi sta.“

„O, Magali, de te-oi vedea
O mîrgărită,
Tu, apă limpede mă vezi,
Şi te-mbăiez.“

„Dacă te faci tu apă clară,
Eu strai de nor voi îmbrăca,
Și zorii mâine-or să-mi răsară
Depart, în America !“

„O, Magali, de vei pleca
În altă țară,
Eu mă fac vînt șuierător —
Te duc în zbor !“

„Dacă te faci tu vînt de mare,
Scăparea tot mi-o întrevăd :
Eu mă fac dîra arzătoare
A soarelui ce-nmoaie-omăt !“

„O, Magali, dacă te văd
Rază de soare,
Chip de șopîrlă am să iau,
Ca să te beau !“

„Fii salamandră, nu-i pricină,
Dormi sub tufișuri la nămieș,
Eu mă voi face lună plină,
Pe vrăjitori să-i luminez !“

„O, Magali, de-o să te văz
Lună senină,
Ca vîlul ceții-am să mă-ntind,
Și te cuprind.“

„Și dacă ceață-o să mă-mbrace,
Tot nu dau vrerii tale bir ;
Ca trandafiru-mi voi desface
În lăstăriș al meu potir !“

„O, Magali, un trandafir
Dacă te-i face,
Eu mă fac fluture zălud
Și te sărut.“

„Aleargă tu, dar niciodată
N-ai să mă prinzi, flăcău sprințar !
Eu în pădurea-ntunecată
Mă-mbrac în scoarță de stejar.“

„O, Magali, tot în zadar,
Că eu pe dată
Ca iedera mă-nmlădiez —
Te-mbrățișez !“

„Tot nu-mi atingi nici o şuviță...
Lîngă stejar mofluz te las,
Și soră-am să mă fac, dălbîță,
În minăstire, la Sant Blas !“

„O, Magali, să fii și-un ceas
Călugăriță,
Duhovnic, eu te-oi spovedi,
Și auzi !“

Aici, femeile suspină ;
Coconii galbeni cad din mînă.
— „O. spune, spune ! toate mai mult să ştie vor :
Ce soartă-şi mai alege oare,
După ce-a fost (a cîtea oare ?)
Stejar şi floare, lună, soare,
Anghilă, fir de iarbă, şi pasăre şi nor ?“

— „Ajung să cînt, Noro cuvîntu-l
Şopteşte, cum se-ncheie cîntul.
Am arătat, îmi pare, cum fata adăpost
În mînăstire vrea să-şi cate,
Şi cum flăcău-nverşunat e
Chip de duhovnic să-i arate...
Dar, să vedeţi şi-acuma ce piedică-a mai fost.“

*„Dacă vei trece pragul porţii,
Găsi-vei trist de maici alai
Căindu-mi vitregia sorţii,
Pe mine-n giulgiu, fără grai !“*

*„O, Magali, de-o să te dai,
Sărmano, morţii,
Mă fac ţărină şi, aşa,
Vei fi a mea !“*

*„Încep să cred, de astă dată,
Că nu-n batjocură-mi vorbeşti.
Îţi dau inelul meu de fată,
De mine-n veci să-ţi aminteşti !“*

„O, Magali, mă ferecești !...
Stelele, iată,
O, Magali, cum te-au zărit,
Toate-au pălit !“

Și Noro tace ; tac cu toate.
Și-atita sînt de fermecate
De glasul ei, că fruntea și-o leagănă ușor,
Plutind cu sprintena cîntare :
Ca tufele de căprișoare,
Plecate și ascultătoare,
Ce s-au lăsat furate de iutele izvor.

— „E-o minunată vreme-afară !
Le zice Noro într-o doară...
Dar se și văd cosașii, în vale, la șuvoi,
Spălîndu-și coasele-n tăcere...
Să luăm, Mirëio, niște mere
Și brînză proaspătă-n panere,
Sub sîmbovinii pașnici să ne-nfruptăm și noi.“

PEȚITORII

Timpul viorelelor. Pescarii din Martegue. Trei pețitori năzuiesc la mîna Mirèii : Alàri, ciobanul ; Veran, paznicul de iepe ; Ourrias, văcarul. Alàri, mulțimea lui de oi. Tunsul oilor. Descrierea unei mari turme ce coboară din Alpi pentru a ierna. Întîlnirea lui Alàri cu Mirèio. Antichitățile de la Sant-Roumié. Darul ciobanului, cupa din cimișir sculptat. Alàri este respins. Veran, paznicul de iepe. Iepele albe de Camargo. Veran i-o cere pe Mirèio meșterului Ramoun. Bucuria și buna primire a bătrînului; refuzul Mirèii. Ourrias, îmblînzitorul de tauri. Taurii negri sălbatici. Ferrada. Ourrias și Mirèio la izvor. Văcarul este respins.

Vine un timp cînd, în poiene,
 Ies viorelele codrene
 Și n-or să ducă lipsă de-ndrăgostiți, ce vor
 La umbră să le-adune floarea !
 Vine un timp cînd însăși marea
 Își domolește răsufierea
 Și cînd din sinii vajnici răsufală mai ușor,

Și nu-i lipsi-vor *sicelande* ⁶³
 Ce, din Martegue, ou ghirlande,
 Ies să prindă-n *paiole* ⁶⁴ mereu rîvniții pești,
 Și pe aripi de visle,-n cete,
 Se duc pe valurile-ncete.
 Vine un timp cînd și la fete
 Ies mugurii-n lumină și nurii femeiești,

Cînd zvonul frumuseții iese
La păstorițe și contese,
Și nu-i lipsă-n castele și-n Crau de pețitori.
La Mas di Falabrego-asaltu-l
Dau trei : văcar e unul, altul
Cioban de oi, iar celălaltul
Un păzitor de iepe, tustrei frumoși feciori.

Întii ciobanul vine,-Alări.
O mie-avea de oi, în arii
De iarnă, lingă lacul Entressen⁶⁵, învăscut
În ierbi-sărate, pîn' la gură.
Cînd face griul legătură,
Răcoarea Alpilor îl fură
Spre pajiști unde-ndată le mînă la păscut.

Se spune că pe la Sîn-Marcu
Vin nouă meșteri și, din țarcul
În care tund, trei zile ei nu mai ies — și cred !
Și nu-l socot pe cel ce-n stîină
Așază alba tunsă lînă ;
Nici pe băiatul ce-ndemîină
Le ține plin stacanul, de tălpile nu-i șed.

Dar cînd arșița se domoale,
Și cînd pe creste neaua moale
Pornește-nvîrtejirea peste muntoase țări,
Pe-ntinsa Craului cîmpie,
Cu iarba iernii ce-o să vie,
Din Dauphiné — e-o bucurie
Să vezi întoarsă turma din zări și depărtări !

Să vezi mulțimea-aceea toată
Pe-un drum pietros desfășurată !
În frunte pasă mieii veniți pe lume-ntii,
Se hîrjonesc și fug din turmă.
Mielarul joaca le precurmă.
Măgari și măgărițe,-n urmă,
Și măgăruși cu olopot merg fără căpătii.

Călare pe catîrca brează,
Un măgar îi priveghează :
În coșuri împletite cum duc, și pe samar,
• Duc catrafuse,-agonisită,
Și băătură, și vreo pită
Și, de la vita jupuită,
Însîngerata piele și cite-un miel sugar.

Și, căpitani peste falangă,
Cu-aduse coarne și talangă
Bălăngănită, calcă alături, puși pe sfezi,
Și cu priviri bănuitoare,
Cinci țapi fudui nevoie mare ;
În urmă mamele flecare,
Și iadele vioaie și albiu sprinteni iezi.

O lacomă, hoinară ceată,
De-al caprelor păstor minată.
Semeți, vînjoși, berbecii conducători de oști,
Cu botu-n vînt, cu grasă carne,
Apar pe drumul ce-i intoarne ;
După-nvîrtitele lor coarne,
De trei ori împrejurul urechii,-i recunoști.

Și (semn cinstit, la urma urmei,
Că ei sînt seniorii turmei)
Împodobiți la spate-s și-n părți cu ciucurași.
În fața tuturoră pasă
Păstorul-baci, cu manta trasă
Peste făptura-i viguroasă.
Păstrează grosul oastei, în urmă-i, cițiva pași.

Și într-un nor de praf, cu mare
Năduf în glas, prevenitoare,
Tot merg și merg oi-mame și behăie prelung
Strunindu-și plozii, tînguioșii ;
Și-mpodobiți cu funde roșii,
Mieii cîrlani și mai linoșii
Mutînd cu-ncetul pasul, că drumu-i greu și lung ;

Poharii ce, din vreme-n vreme,
Dau gură cîinilor, să-i cheme ;
Și gloata fără număr, cu semn de smoală : oi
Cu pruncii luați, cu preducele,
Cu-al doilea rînd de miei ori miele,
Și oi cu gemenii în ele,
Tirîndu-și anevoie un pîntece greoi.

Un escadron, în zdrențe,-al spiții,
Cu sterpele și-mbătrîniții
Berbeci, învinși de ceilalți în lupte de amor,
Cu știrbii, șchiopii și schilozii
Înceie,-n fine, coada cozii,
Sleiți și triști, visînd, nerozii,
La coarnele pierdute și toată faima lor.

Și toate-s ale lui Alări,
Și oi, și capre, și măgarii,
Tot ce-i frumos și tânăr, cu har și fără har...
Și-n fața lui pe cînd coboară,
Cu sutele, pe drum de țară,
Privirea-i mîndră se-nvîioară..
Ca pe un sceptru-și poartă ciomagul de arțar.

Cu albi, mari dulăi de stînă,
Ce-i calcă-n pas și-l ling pe mînă,
Cu ghetrele ce-n piele genunchii-i învelesc,
Tăcut, cu fruntea gînditoare,
Frumosul rege David pare,
Din vremea cînd adăpătoare
El căuta cirezii la puțul strămoșesc.

„Mi-ai scos-o pe Mirëio-n poartă
La Mas di Falabrego, soartă !
Grăi ciobanul... Doamne, așa-i cum mi s-a spus :
Nici pe cîmpii, nici pe platouri,
Nici înde-aieve,-ori în tablouri
Și-n întrupările din nouri
Minuni care s-o-ntreacă în frumusețe nu-s !“

De mîndra turmei lui paradă
Se răzlețește, ca s-o vadă.
Și cînd în dreptul fetei ajunge : — „N-ai vroi,
Cu glasul tremurat îi zice,
Să-mi arăți tu pe ce potice
Ies mai curînd dintre colnice ?
De nu, mă tem, frumoaso, că nu mai pot ieși !“

— „Ții calea dreaptă, guralie,-i
Răspunde vergura cîmpiei,
Pe urmă prin deșertul din Pèiro-Malo treci,
Și mergi prin valea-ntortocheată
Pină-un portic ți se arată
Cu un mormînt, de unde cată
Doi generali de piatră ⁶⁶, stînd peste el din veci ;

Antichități, primit-au nume.“
— „Prea mulțumesc ! flăcăul spune...
Ci capete o mie, cu semnul meu în Crau
Sui-vor mîine către munte,
Și eu oștirii-i merg în frunte
Să-i caut locurile unde
Poate-nnopta și paște, să-i caut drum de șleau.

De rasă bună !... Și mi-ar place
Să-mi iau băciță ; ea n-ar face
Decît privighetoarea s-asculte fără șir...
De-ar fi, spre marea-mi bucurie,
Ca haina mea să te îmbie,
Îți dărui, nu aurărie,
Ci-un vas lucrat de mine din lemn de cimișir.“

Și după ce i se destaină,
Ca pe-o relicvă, de sub haină,
Cu grijă scoate-o cupă din cimișir de-un veac,
Că-n ceasurile-i de mîhnire
El își afla tămăduire
Cu-asemenea-ndeletnicire ;
Lucra de-a minunare, și numai din briceag !

Cu mâini măestre, pe-ndelete,
Sculpta perechi de castaniete,
Ca să-și îndrume turma prin beznă, pe cîmpii ;
Și pe cureaua de talangă,
Pe albul os ce se balangă,
Cu har tăia, ca-n lemn de oreangă,
Ivind și flori, și păsări, și tot ce vrea ivi.

Dar vasul ce din haină-l scoate,
Veți spune, știu, că nu se poate
Să-l fi atins briceagul vreunui cioban plăviț :
Un coșuleț de-nfloritură
Îi rotunjea deschisa gură ;
Și gingași trandafirii-i fură
Doi căpriori ca două tortițe alungiți.

Ceva mai jos, trei fete nalte,
Ca trei minuni, cum nu sînt alte !...
Și-alături, sub un jneapăn, un ciobănaș dormea.
Și ele, chihotind în sine,
Tiptil, se-apropie de-a bine,
Și-i pun pe gură un ciorchine
De strugure, din coșul ce una-l aducea.

Și ciobănașul se trezește,
Pe chip surîsu-i înflorește ;
Și-o fetișcană pare mișcată dinadins...
Fără culoarea rădăcinei,
Știu că, trăind aieve,-oricine-i
Va crede-n liniștea grădinei...
Și nou-nouț e vasul, de buză neatins.

— „Într-adevăr, Mirëio spune,
Nu haină ai, ci o minune...
Și seama-i ia. Și-n goană plecînd : Iubitul meu,
Mult mai frumoasă-o alta are :
Iubirea lui ! Cînd mă dogoare
Privirea-i, mă îmbăt de-o mare
Și dulce fericire, și ochii-mi plec mereu.“

Și pier și umbrele fecioarii,
Ca spiridușii... Iar Alări
Sub haină-ascunde vasul ; și-n scapăt, cătinel,
Se depărtează de *bastidă*
Cuprins de-o spornică obidă,
Că-a fost să fie-ndrăgostită,
Frumoasa-ntre frumoase, de altul, nu de el !

La Mas di Falabrego-ncepe
Asaltul paznicul de iepe,
Veran. Veran acesta de la Sambu ⁶⁷ venea.
Acolo,-n pajiștea știută,
În *cabridele* învăscută,
El albe iepe-avea, o sută,
Ce dădeau iama-n stuful din mlaștina-vîlcea.

Doar iepe albe avea, luați seama !
Ca papura din baltă, coama
Le unduie, stufoasă, căci n-a scurtat-o fier.
Și, în avîntul fără frîne,
Cînd pleacă-n tropote păgîne,
Ca vîlul alb al unei zîne
Peste-ncordatul greabăn le flutură în cer.

Ruşine, omeneasă rasă !
De pîntenul ce-o singerează,
O iapă de Camargo ⁶⁸ supusă n-am văzut,
Şi nici de mîini dezmierdătoare.
Căpăstruite prin trădare,
Din sărături cu iarba mare,
Surghiunite-s ele, departe,-n alt ţinut ;

Şi-odată, dintr-un salt năpraznic,
Zvîrlindu-şi călăreţul-paznic,
Bat douăzeci de leghe de mlaştină-n galop,
Cu nara-n vînt ! s-ajungă iute,
La Vacarés ⁶⁹, unde-s născute,
După ani grei de servitute,
Să soarbă libertatea-n săratul mării strop.

Că-n preajma mării,-această rasă
Sălbatică se simte-acasă :
Scăpată de la carul străbunului Neptun,
Şi-acuma-i toată-o spumă dalbă ;
Cînd marea suflă şi se-nhoalbă
Şi-i rupe navei pinza albă,
Atuncea armăsarul nechează mai nebun ;

Şi, fluturînd-o, coada-i lungă
Pocneşte ca un bici în strungă ;
Şi ricîie pămîntul, şi îi pătrunde-n trup
Tridentul zeului năpraznic,
Care-a stîrnit, la cruntul praznic,
Furtuna şi potopul glasnic,
Şi-adîncurile mării ce pînă-n slăvi irup.

Veran strunește herghelia.
O dată, străbătînd cîmpia
Din Crau, pîn'la Mirèio s-a-noumetat Veran :
Camargo, hăt, pînă-n cotlonul
Unde se varsă-n mare Ronul,
Era cuprinsă-atunci de zvonul
Despre mîndrețea fetei, și fi-va an de an !

Venea cu haina-arlesiană,
Gălbie, lungă în pulpană,
Zvîrlită peste umăr, semeț, ca o manta,
Cu cingătoarea-i cea pestriță,
Ca pîntecul de gușterită,
Și pălăria-i din pînziță
Cerată,-n care raza de soare strălucea.

În fața tatălui răsare :
— „Noroc, belșug și bună stare !
Sînt de pe lingă Ronul Camarguan, și sînt
Nepotul paznicului Pèire ;
Îl știi, nici vorbă, din vedere,
Căci armăsarii-i giuvaere
Ți-au treierat grînarul ani douăzeci, la rînd !

În mlaștina ce ne-nconjoară,
Trei roate ⁷⁰-avea bunicul, doară,
Și el te ține minte ! Dar, meștere,-au ajuns
Acum, puzderie ! Pot bate
Și secerile !-Avem de toate,
Șapte perechi și șapte roate !“
— „Băietе, multă vreme, bătrînu-i dă răspuns,

Da, multă vreme să-ți prăsească
Și iarba-n pajiște s-o pască !
Ți-am cunoscut bunicul ; și știu că ne-am privit,
Cîndva, prietenește-n față !
Dar, hei, cînd sîngele ne-ngheață
Și ne dorim tihnită viață,
Stînd la lumina lămpii ⁷¹ prietenii-au pierit !“

— „Dar n-am spus tot, flăcăul zice,
Nici pentru ce-am venit aici :
De multe ori crauanii cînd la Sambu sosesc
Otava galbenă s-o care,
Și-i ajutăm pe fiecare
Să lege funia la care,
De mîndrele copile din Crau ne povestesc.

Așa-nceput-a mult să-mi placă
Mirèio, unica, și dacă
De Veranet îți place, el ginere ți-ar fi...“
— „Ah, Veranet ! De-mi stă-n putere,
Strigă Ramoun, orice mi-ar cere
Urmașul paznicului Pèire,
I-aș împlini pe dată, o cinste-aș socoti !“

Și ca un om ce mulțumește
Înaltei pronii, bătrînește
El mîinile-și ridică spre cer, adăugînd :
— „Numai să-i placi și tu copilei
(Că ni-i precum lumina zilei),
Și, ca-nceput de zestre, milei
Celei-din-veci ruga-ne-om și cerului prea sfînt !“

Și repede copila-și cheamă,
De învoială îi dă seamă.
Și-ngălbenind, cu ceață pe genele ei lungi,
Și tremurînd înspăimîntată :
— „Dar ce s-a petrecut, o, tată,
Îi spune,-n mintea-ți luminată,
De vrei, copilă încă, de-acas' să mă alungi ?

Încet cu-ncetul, mi-ai spus mie,
Se-ajunge la căsătorie !
Să te cunoască omul, dar și tu să-l cunoști...
Iar a-l cunoaște, ce-nsemnează ?...“
Și-n ceața din privirea-i trează
Un dulce gînd i se-ntrupează.
Sub ploaia dimineții de dinspre munții noștri,

Prin apa tulbure deodată,
Așa vezi floarea înecată.
Răsuflă mama fetei, scoutită de alean,
Iar paznicul, zîmbindu-i gura :
— „Cu bine, ce mai tura-vura !
Că doar cunoaște-nțepătura
Țîntarului, un paznic de iepe camarguan.“

Spre *mas*, pe urmă,-o fugă trage,
Lăsînd pășunea din *Sóuvage* ⁷²,
Pentru-a vedea copila, și un văcăr, *Ourrias* ⁷³.
Sînt falnici în *Sóuvage* boii,
Și negri și-nrăiți — cioroii...
Sub via răpăială-a ploii,
Pe chiciură și brumă, pe vîpia de-amiaz,

Acolo, printre dobitoace,
Ourrias, văcarul veacu-și face.
Născîndu-se-n cireadă, crescut doar între boi,
Aduce-a bou la-nfățișare,
Posac e, sufletu-i barbar e,
Și-i rău și ochi sălbatici are.
Cu bîta-n mină, straiul zvîrlit pe-un mușuroi,

De cîte ori, din blinde sugeri,
De la rotunzii mamei ugeri
N-a smuls, ca să-i înțarce, nevolnicii viței !
Iară pe mama-nfuriată
A frînt ciomege nu o dată,
Pînă-a fugit, mugind turbată,
Sub pinii deși, cu spaimă privind în urma ei !

Și cîți juncani, cîte joiane,
Pe la *ferrade*⁷⁴ camarguane
N-a pus el jos, de coarne ! Între sprîncene-avea
Un semn adînc, cu negre bezne,
Ca norul spintecat de trăznet ;
Cu singele-i țîșnit din pleznet
El ierbile-sărate mult le-a-nroșit cîndva.

Era în ziua de *ferradă*.
Ca să-i adune-ntr-o grămadă,
Din Faraman⁷⁵, Li Santo, Aigui-Morto,-Aubaroun,
Prin țelini, călăreți în vlagă
Trimiși au fost o sută-ntreagă ;
Ca-n locul strîmt, ca o zănoagă,
Și unde,-n circ, poporul se frămînta nebun,

Urniți din pajiștea sărată,
Împunși de furca nendurată
Ce-o mînuia văcarul cu-un zgomotos curaj,
Juncanii, juncele spăimoase,
Să vină-n vuiet de vîtoase,
Strivind dioci și papuri grase,
Să vină vreo trei sute la locul de marcaj.

Înpăimîntate și tăcute,
Opri-s-ar gloatele cornute.
Dar fulgerate-n coaste cu pintenii, mereu,
Pe lîngă amfiteatru-ocoale
De trei ori dau, cum dă pe-o vale
Dulăul jderului tîrcoale,
Și-n Leberoun vultûrul cînd vede-un vindereu.

Să creadă cine,-ori să priceapă ?
Ourrias coboară de pe iapă.
La porțile arenei, deodată,-asurzitor
Toți boii bocăne și zbiară,
Și în arenă se strecoară
Cinci tăurași cu ochi de pară,
Dînd să străpungă cerul cu capetele lor !

Ourrias ca vîntul se avîntă,
Ca vîntul după nori îi zvîntă
Gonindu-i și din goană-i întepă fiecînd,
Și el mai repede-i la goană,
Și lancea-i zgîndăre o toană,
Și-n fața lor el se hîrjoană,
Și le dă ghionturi grele cu pumnul rînd pe rînd.

Ai ! privitorii bat din mînă :
Alb de-o olimpică țărînă,
Ourrias, cu-un salt, de coarne pe unu-l prinde-acum,
Și — cap și bot, care pe care !
Se zbate fiara neagră, sare,
Dar neavînd nici o scăpare,
Mugește de mînie și scoate foc și fum.

Se zbate-n van și se mînie !
Bouarul, hei, cu dibăcie,
Proptindu-se-ntr-un umăr sucește — parc-a frînt —
Spăimîntătorul cap al brutei ;
Și, cînd apoi, pe-o parte, iute-i
Dă brînci, ca proptele redutei,
Cad și creștin și vită, de-a valma, la pămînt.

De țipetele vii ce zboară,
Cătina-n preajmă se-nfioară :
— „Voinic ! Ourrias, voinicul !“ Și cinci flăcăi spătoși
Țin taurul. Beat de izbîndă,
Cu mîna încă tremurîndă,
Botează-ntîi, după orîndă,
Chiar el, Ourrias, arzîndu-l pe trup cu fierul roș.

Un zbor de fete-arlesiene,
În șea, cu sclipitoare gene,
Suflînd îmbujorate de-al iepelor galop,
Un corn cu vin vin să-i aducă ;
Și iar spre cîmp ele-o apucă,
Pierind din ochi, ca o nălucă...
Urmate-n zbor și-n tropot de călăreți potop.

Alți boi Ourrias vrea să supună...
Și mai sînt patru dimpreună ;
Și, după cum cosașul cosește mai cu spor
Cînd finu-i mult și mult rămîne,
Pe sortii-ntrecerii păgîne
Și el aidoma stăpîn e,
Și taurii, tuspatru, își pierd din vlaga lor.

Cu pete albe, mîndre coarne,
E scris pe unul să-l răstoarne.
— „Destul, Ourrias !“ văcarii bătrîni dau iute glas.
Dar el — n-aude și nu vede !
Pe taurul cu albe pete,
Cu furca-n mînă se repede,
Scăldat în nădușală, cu pieptul gol, Ourrias !

Zan ! numai botul i-l atinge,
Că-i zboară furca și se frînge.
Cumplita-mpunsătură deșteaptă fiara-n bic ;
Cu-un salt, Ourrias de coarne-l prinde ;
Și-ncep tot cîmpul să-l colinde,
Iarba-sărată,-n cerc, s-o zvînte.
Pe cai, și-n strămurare proptiți, tăcînd chitic,

Ceilalți văcari — Măritul ție-i ! —
Privesc vîrtejul bătaliei :
Inverșunați și-n furii, cum cearcă și nu pot
Omul pe bic să-l îmblinzească,
Nici bicul pe om să-l tîrască,
Și limba-n spume, tăurească,
Mereu din goană-o trece pe-nsîngeratu-i bot.

Dar, vai, de om și proasta-i deblă !
Ca un gunoi împins de greblă
De-a bușelea-n avîntu-i el vine-ntru prăpăd...
„Ucide-l, nu mai sta !“ Din glie,
Pe coarne bicu-l ia, cum știe,
Și, în sălbatica-i minie,
Șapte lungimi de trestii l-azvîrle îndărăt !

De țipetele vii ce zboară,
Cătina-n preajmă se-nfioară...
Cu fața-n jos, prin ierburi, departe, cade lat
Și frînt, Ourrias. De-atunci își poartă
Hidosul semn pe fruntea spartă.
Pe iapă, către-o nouă soartă,
Sosește la Mirèio, cu furca-i înarmat.

Din zori, fecioara se dusesese
La rîu, cum se ducea adese ;
Și, suflecîndu-și mînele și poale lungi, cu zor,
Spăla niște strecurătoare
De caș ⁷⁶, cu lucii brădișoare.
Minune fără seamăn pare
Cum merge-ncet prin apa de limpede izvor !

— „Hei, bun găsit, frumoaso !-i zice.
Îți speli sedilele aice ?
În limpezimea asta, hm, dacă te-nvoiești,
Mi-aș adăpa eu dalba-mi iapă !“
— „O, lipsă nu-i pe-aici de apă,
Răspunde fata : ți-o adapă
La stăvilar, devale, atita cît porțeste.“

— „Frumoaso, spune cea năpastă,
Ca pelerină sau nevastă
La Séuvo-Riau ⁷⁷, de unde simți marea, dacă vii,
Frumoaso, nu cunoști nevoia :
Căci vaca neagră-n toată voia
Se plimbă-acol', și nu-i nevoie-a
Fi mulsă, și femeia nu mișcă-un pai, să știi.“

— „În țara boilor, străine,
Din plictiseală moartea-ți vine.“
— „Frumoaso, plictiseală în doi, n-am pomenit !“
— „Străine, n depărtata-ți țară,
Cică se bea o apă-amară
Și vipia că că te doboară...“
— „Sub pini găsești, frumoaso, un adăpost umbrit.“

— „Străine, cică-n pini se suie
Dungata viperă verzuie !“
— „Acol-avem, frumoaso, flamingi, bitlani, și ei
Mantaua roșă și-o-nfoiază
Și, citu-i Ronul, le vinează...“
— „Străine (mă-nfior de groază !),
Sint prea departe pinii de simbovinii mei...“

— „Frumoaso, preotul, fecioara,
Nu-i chip să știe care-i țara
Unde-ntr-o zi, se spune, ei piine vor mânca.“
— „S-o-mpartă dragul meu cu mine,
Și nu-mi doresc mai mare bine,
Să plec din cuibul meu, străine.“
— „Dă-mi mie, atunci, frumoaso, hai, dă-mi dragostea ta !“

— „Ți-o dau, străine, ea-i răspunde.
Dar numai cînd pe-aceste unde
Vor face albiu nuferi ciorchini de struguri, sau
Cînd flori pe furcă-au să-ți răsară ;
Cînd s-or muia ca moalea ceară
Colinele ce ne-neonjoară,
Și vom pluti pe mare pîn'la orașul Bau !“

CÎNTUL AL CINCILEA

LUPTA

Văcarul se întoarce, furios că fusese respins de Mirèio. Dragostea dintre Mirèio și Vincèn. Florile de sîrmuliță. Întîlnirea dintre Ourrias și Vincenet și brutală agresiune a văcarului. Invecitivele : Jan de l'Ourse. Lupta pe viață și pe moarte a celor doi rivali în Craul pustiu. Victoria și generozitatea lui Vincenet. Mișelia văcarului. Ourrias îl străpunge pe Vincèn cu furca și fuge în galopul iepei sale. Ajunge la malul Ronului. Cei trei luntrași fantastici. Barca se răzvrătește sub povara uoigașului. Noaptea de Sant Medard : procesiunea înecaților pe malul fluviului. Ourrias este înghițit de apă. Dansul trevilor pe podul din Trenc-Taio.

Dinspre Ventour pornise vîntul,
Și umbra plopilor pămîntu-l
Acoperea, căci ziua trecuse de chindii ;
Și lucrătorii pe ogoare
Cătau adesea către soare
Dorind tihnită înserare
Și-acas', pe prag, să-și vadă voioasele soții.

Cale-ndărăt făcea văcarul,
Și-n piept îl pîrjolea pojarul
Jignirii fără seamăn răbdate la pîriu.
Și-i era mintea zbuciumată,
Și multa-i furie-adunată.
Făcea pe fruntea-i, nu o dată,
Rușinea grea din sînge să-i bată făr' de frîu.

Și galopînd peste cîmpie
Își mîriia crunta minie ;
Și-n ciuda-i clocotindă, pînă și pietrelor
De care Craul nostru plin é,
Cum de porumbe-un mărăcine,
Le-ar fi cătat pricini și vine ;
Ar fi străpuns cu furca și soarele-ărzător !...

Un porc-mistreț cînd ațîtat e
Tufișurile-ntîi le bate
Și sterpele coline pe vînătul Oulimp ⁷⁸,
Și pînă-a da, cum are-n seamă,
În haita de cățele-o iamă,
Cu țepii lungi zbîrliți pe coamă,
De toți stejarii colții el și-i ascute-un timp.

Și cum mergea pe-o scurtătură
Văcarul clocotind de ură,
Deodată-l vede-n cale-i pe mîndrul Vincenet,
Cu inima îmbucurată
Și azi de vorba minunată
Cu care-ndrăgostita fată
În dimineța-aceea, sub dud, l-a mîngîiet.

Ca trestia de Durênço nalt e ;
Și-n licărul privirii calde
Zvînesc nădejdea, dorul și-al dragostei pîrjol ;
Și prin cămașă i se-nfoaie
Aripa vîntului vîoiaie ;
Și peste multele pietroaie,
Ca sprintena șopîrlă, picioru-i pasă gol.

Adeseori, la ceasu-anume
Cînd umbra-așterne vâl pe lume,
Și-n pajiște cînd frunza trifoiului rotat
Dă, zgribulită, să se-nchidă,
El pînă-aproape de *bastidă*,
Unde-i frumoasa lui iubită,
Ca fluturile serii venea îmbucurat.

Și, pe furiș, cum avea darul
Să fluiera ca alunarul,
Pornea de mai departe melodiosul cînt :
Și ea, cu-același dor în vine,
Știînd de unde cîntul vine,
La gardul viu de mărăcine
Ieșea, tot furișată, cu pieptul fremătînd.

Și luna, ce presară vise
Peste bobocii de narcise ;
Și adierea verii ce mișcă-n asfințit
Țepoasa spicelor mustată,
Ce le dezmiardă și dă viață,
De unduie și se răsfată
Și saltă de iubire ca sînul pîrguit ;

Și bucuria viu trăită
De capra-neagră urmărită
Pe stîncile silhuie și dese din Queiras ⁷⁹
De vînătorii strînși în cete —
Cînd pe un pisc, ce se sumete
Ca turnul pînă-n nori, se vede
Ea singură, cu zăde și ghețuri la un pas ;

Ca picătura sînt de rouă,
În scurta fericire nouă
Ce o sorbeau Mirèio și dragu-i Vincenet...
Dar, gură-a mea, vorbește-n șoaptă,
Căci în tufiș urechi așteaptă !
Ascunși în umbra ce se-aiaptă,
Ei mîinile-ndeolaltă și le uneau încet.

Apoi tăceau — o, clipe grele ! —
Dînd cu picioru-n pietricele ;
Și, neștiind, pe dată, să spună altceva,
Îndrăgostitul meu novice
Se apuca, rîzînd complice,
Pățaniile lui a-i zice :
Și nopțile pe care sub stele le dormea,

Și mușcăturile de cîne,
Cu semnele ce-i vor rămîne.
Pe dată și Mirèio pornea să-i spună tot
Ce ieri și astăzi ea lucrat-a,
Și mama ce-a vorbit cu tata,
Și de căprița, căpiata,
Ce prăpădise bolta de viță cu-al ei bot.

Ci el, o dată, pacea-și pierde :
Cum sta în iarba landei, verde,
Tîriș, ca o pisică-sălbatică, și mut,
Către genunchii ei se-ndreaptă...
Dar, gură-a mea, vorbește-n șoaptă,
Căci în tufiș urechi așteaptă !
— „Îngăduie-mi, Mirèio a mea, să te sărut !

Mi-i hrană dragostea-ți, și ei-o
Să mă închin pe veci ! Mirèio,
În singele-mi vreau foarte să-nchid suflarea ta
Pe care vîntul mi-ar răpi-o !
Îngăduie-mi o dată-n zio,
Nu rochia a-ți coperi-o
Cu sărutări, ci poala-i, tîrîndu-mă spre ea !“

— „Vincèn, e greu păcat, se zice !
Vreun pițigoi ori pitulice
Trăda-vor taina noastră întregului pămînt.“
— „N-ai teamă, nu, că din cuibar le
Părădui neamul lor de șarle,
În citu-i Craul, pînă-n Arle !
Mirèio, eu în tine văd paradisul sfînt !

Ascultă :-n Ron crește-o minune,
Feciorul lui Ambròsi-i spune,
O iarbă, sîrmuliță-i numită ; două flori
Ea are,-aparte, și rotunde,
Pe două plante ; și le-ascunde
În mîlul răcoroasei unde.
Dar cînd le-mpinge vremea și-ai dragostei fiori,

Una din floricele suie
Pe zîmbitoarea apă șuie
Și soarelui i-ntinde bobocul desfăcut ;
Dar cînd o vede-așa, invoaltă,
Tresare floarea cealălaltă,
Și-mpinsă de iubire saltă
Spre ea și-noată-n preajmă să-i fure un sărut.

Și cîrlionții-și desfășoară
Din iarba care-o împresoară,
Pînă ce-și rupe, biata, pedunculul greoi ;
Și, liberă, dar muribundă,
Cu buza stăruie-o secundă
Pe sora-i ce-nflorește-n undă...
Vreau un sărut, Mirèio, și moartea-mi vreau apoi !“

Și o privea cu-nfiorare,
Stînd palidă... Și-odată sare
Spre ea, ca o pisică, și fata, în zadar,
Ferindu-și coapsa neatinsă,
Uimită și de spaimă prinsă,
Vrea să-i abată mîna-ntinsă,
Că-i și strîngea mijlocul ; și i-l mai strînge iar...

Dar, gură-a mea, vorbește-n șoaptă,
Căci în tufiș urechi așteaptă !
— „Dă-mi drumul !“ luptă fata, și nu-i lăsa răgaz.
El vrea, cu mîngîierea-i lină,
Obraz lîngă obraz s-o țină...
Dar, răsucindu-se haină,
Ea-l pișcă, se chircește, și scapă făcînd haz.

Și, ca-n batjocură, pe urmă,
Cîntarea nu și-o mai precurmă :
„*Lingueto* ⁸⁰ ! Hei, *lingueto* !“... Ei, în amurg, astfel
Își semănau grîu-mpreună
Ispititorul grîu de lună ⁸¹,
Merinde tainică și bună
Ce din belșug se află-n colibă și castel.

Deci, peste Crau cînd seara cade,
Frumosu-mpletitor de mlade
Deodată se ivește în calea lui Ourrias.
Cum trăznetul prăpădu-l face
În primul arbor ce-l atrage,
Cu furia ce-n pieptu-i rage,
Astfel îmblinzitorul de tauri prinde glas :

— „Tu ești, fecior de desfrînată,
Care-ai vrăjit-o pe-acea fată ?
Ci dacă spre Mirëio acuma te zorești,
Vreau, zdrențărosule, să-i spui că
De mutra ei de nevăstuică
Nici cît de rupta-ți cămășuică
Nu-mi pasă !... Auzit-ai, mă, fleacule ce ești ?“

Vincen tresare ; mîndrul suflet
Îi scapără dintr-un răsuflet ;
Și inima-i zvîcnește precum grecescul foc :
— „Ce, bătărane, vrei bătaie,
Vrei brîncă mea să te-ncovoie ?“
Face-ntrebare, cu-o văpaie
În ochi, ca leopardul cînd nu-și găsește loc.

Și-n furtunatică minie
Se zbate carnea-i viorie.
— „Cu capul, spune cellalt, peste pietriș te mîi !
Că mîna ta e vlăguită,
Și nu ești bun, liftă corcită,
Decît să-ndoi cîte-o răchită,
Să umbli tot pe umbră și fără căpătii !“

— „Cum iau răchita la suceală,
Strigă Vincèn ca-mpuns de pală,
Aşa-ţi suci-voi gîtul !... Fugi, cît e timp şi-ţi cer,
Fugi, nămetenie neroadă !
Sau, pe Sînt Iacob, niciodată
Cătina n-o să te mai vadă,
Că, os cu os, te sfărăm cu pumnul meu de fier !“

Uimit că şi-a găsit pe cine
Să-şi verse clocotul din vine :
— „O clipă ! îi răspunde văcarul certăreţ,
O clipă mi te ţine-n doage,
Să-aprindem pipa !“ Şi îşi trage
Punga de ţap de prin dăsage
Şi o lulea-nnegrită ; pe urmă, cu dispreţ :

— „Cînd te hrănea sub buruiănă,
Nu ţi-a zis maică-ta ţigană
Nimic de Jan de l'Ourse⁸² ? întrebă cam mirat.
Cînd Jan de l'Ourse-ntr-o fîrîşte
Trimis la muncă-a fost cu nişte
Boi mari, vreo patru, pe mirîşte,
I-a luat, cum ia păstorul un minz abia fătăt,

Gata-njungaţi i-a luat feciorul,
Şi dintr-un vîrf de plop cît norul
I-a azvîrlit în slavă, cu plug cu tot. Noroc
Cu carul însă-ai tu, vezi bine,
Că nu sînt plopî pe lîngă mine !“
— „Tu nu poţi scoate, porc-de-cîine,
Nici un măgar din holdă. Te lauzi doar !“ Şi-n loc,

Cum pe roșcat îl ține-ogarul,
Vincèn își ține adversarul.
— „Ascultă, tu, îi strigă, și glasul-i pare rupt,
Găman fudul cu mutră bleagă,
Vrei să cobori de pe mîrtoagă,
Sau te cobor?... Te-nmoi, beșleagă ?
Te-nmoi, cînd să se vadă care ce lapte-am supt ?

Și, ticălosule, porți barbă !
Am să ți-o secer, ca pe iarbă !
Disprețuit-ai floarea acestui mîndru plai,
Pe fata care n-i odorul ?
Da, eu, sfrijitu,-mpletitorul,
Ce-i caut urma și-i duc dorul,
Îți voi spăla disprețul în sînge, dacă-l ai !“

Ci urlă și Ourrias : — „Huo, boală !
Țigan iubeț cu burta goală !
Așteaptă, tu, așteaptă !“... Și sare la pămînt.
Își zvîrlu hainele-ntr-o parte ;
Pocnesc din mîini, suflarea arde ;
Sar pietre de sub tălpi, departe ;
Și se reped năpraznic, ca taurii, pe rînd.

Ca taurii, cînd pe savane,
Sub focul arșitei avane.
Văd strălucinda piele și rotunjitul șold
Al vacii tinere și brune
Mugind de dragoste-n pășune...
Și ca un vâl pe ochi le pune,
Îi arde și-i smimțește al dragostei imbold.

Și tropăie, în față-și cată,
Își iau avînt, izbesc o dată.
Și cînd se-avîntă iară, cu botul aplecat,
Izbesc ca trăznetu-n tărie.
Cumplită, lungă bătălie,
Căci Dragostea le dă tărie,
Îi mină și-mboldește, pe Dragoste se bat.

Și ei, în aprigul îndeștet,
Își iau avînt, se bat în creștet.
Întîiul pumn al luptei primit e de Ourrias ;
Dar cum și altu-i vine-n chică,
În aer mîna-i, deloc mică,
Precum măciuca și-o ridică,
Și în Vincèn izbește, să-l lase fără glas.

— „Păzea, puștane, că-i flămîndă !“
— „Ia, găligane, cu dobîndă !“
Unul la cellalt strigă. — „Socoate, țînc din flori,
Toți pumnii care mi te-ndoaie
Și-ți lasă cîte-o vînătaie !“
— „Socoate și tu, pocitaie,
Cît singe negru lepezi și cît ai pînă mori !“

Și se reped, care pe care,
Și se chircesc, sar în picioare,
Cu umărul în umăr, genunchiul în genunchi ;
Și brațul pe braț se-nfășoară,
Ca șerpîi-n dîrdora de vară ;
Și vinele zvîcnesc să sară
Și mușchii se-mcordează la pulpe și pe trunchi

Par stinci, o vreme, nemișcate ;
Doar le bat coastele, cum bate
Din aripioare puiul de dropie-n răzbun ;
Și, țepeni, cu-nclăștată gură,
Se sprijină-n împinsătură,
Ca stîlpi mari de-ntăritură
La podul ce pășește semet peste Gardoun ⁸³.

Dar iată-i, se despart, și iară
Se strînge-n pumn cumplita gheară,
Și maiul se pornește să bată-n piuă iar :
Și în turbarea ce-i unește
Fac dinții, unghiile clește...
Ah, ce dibaci Vincèn izbește !
Și, Doamne, cum izbește năpraznicul bouar !

Și lovituri năucitoare
Trimite-ntruna pumnu-i mare ;
Valabreganul însă izbește mai cu zor,
O grindină dezlănțuită,
Și-i dă ocoale-ntr-o clipită
Ca praștia învîrtejită.
— „Te macin bine,-i strigă, și te pisez cu spor !“

Dar cînd un pas în urmă-și dete,
Ca să-l cîrpească mai cu sete,
Bouarul dintr-o parte-l înhață ; și-ntr-un fel
Cum în Provența învățat-a,
Azvirle peste umăr prada,
Cum zvirle grîul cu lopata,
Și-n mijlocul cîmpiei, pe coaste, dă ou el !

— „Culege, da, culege rodul
Ogorului scurmat cu botul,
Și dacă țărna-ți place, poți, vierme, să te-nfrupți !“
— „Te lauzi, loază rotofeie :
Trei lovituri o luptă-ncheie !“
Și ochii lui Vincèn scînteie,
Și sîngele-i se urcă pînă la perii rupți.

Ca un dragon zvîcnește iară,
Și, vrînd să-nvingă ori să moară
Luptînd, el se aruncă-n primejdie de-a drept,
Unînd puterea-i cu elanul,
Deși copil e băietanul
Pe lingă-Ourrias, camarguanul,
Și-i trage-o lovitură ucigătoare-n piept.

Se clatină văcarul, cată
Să-și rezeme spinarea-i lată ;
Da-n ochii prinși de ceață îi pare, păs cu pas,
Că totu-n jur e-nvolburare ;
Îl scaldă-o undă de sudoare ;
Și ca un turn, cu vuiet mare,
Se prăbușește-n landă huiduma de Ourrias !...

În Crau e-o liniște de moarte.
Întinderea-i, pînă departe,
Se pierde, hăt, în mare și marea în văzduh :
Și lebede, rațe-cu-oglină,
Flamingi ce focul par să-aprindă
Vin spre lumina cea murindă
Din iazuri s-o salute și din umbritul stuh.

Iapa văcarului stejarii-i
Despoaie-nfulecînd lăstarii ;
Și scările,-atingînd-o în foale, uneori,
Pornesc a jale să suspine.
— „Te mișcă doar, și-i vai de tine !
Să simți, tîlhare, dacă-i bine
Cu șchioapa sau cu bita pe oameni să-i măsoari !“

În landa mută,-mpletitorul
Își ține apăsător piciorul
Învîgător pe pieptul văcarului spetîtor.
Sub talpa aprigă ce-l strînge,
Puterea lui Ourrias se frînge,
Pe nări și gură-mproașcă sînge,
Șiroaie negre varsă de sînge otrăvit.

De trei ori caută să scape
De talpa ce-l strînge-aproape ;
De trei ori hăietanul, cîrpindu-l cu dichis,
Îl face să-și înghită-amarul ;
Și spumegă-n pietriș văcarul,
Cu ochi buimatici, alb ca varul,
Și gura ca un diavol-de-mare o-a deschis.

— „Nu sînt toți oamenii, mișele,
Odrăslitura mamei tale !
Îi strigă răchitarul. La boi, în Séuvo-Riau,
De pumnul meu te du și zi-le !
Și rănile ascunde-ți-le,
Și umilința, cît ai zile,
'N Camargo, printre tauri, că ei rămasu-ți-au !“

Sloboade gadina păgînă.
La fel și cel ce tunde-n stîină
Între genunchi berbecul îl ține strîns ; iar cînd
De mantă-a isprăvit să-l prade
Îi trage-o palmă și-l sloboade.
Și colbuit, zvrîlind ocheade
De foc, o ia la goană văcarul spumegînd.

Un negru gînd, de mișelie,
Îl mină-ntins peste cîmpie ;
Și freamătă și urlă ; da-n zoru-i de proklet,
Printre stejari, prin iarba-naltă,
Ce caută el, ce unealtă ?...
Cu furca-n mîini deodată saltă,
Și, vai, se năpustește la bietul Vincenet !

Sub lancea grea ce se repede,
Fără speranță cînd se vede,
Pălește băietanul ca-n ceasul cruntei morți :
Nu pentru că-i e greu să moară,
Ci numai gîndu-l infioară
Că pradă-i cade, prea ușoară,
Unui mișel ce astfel întoarce-ai luptei sorți.

— „Cum, îndrăznești ?“ dă glas uimirii.
Și, hotărît, precum martirii
Rămine drept... Departe,-n frunzarul foșnitor,
Stă fata dragă peste fire.
Spre ea se-ntoarce cu iubire
Ca păstoriței a-i grăire :
„Privește-mă, Mirëio, ah, pentru tine mor !“

O, drag Vincèn ! la fata dragă
Visează inima-i întreagă...
— „Fă-ți rugăciunea !“ tună sălbaticul Ourrias,
Și vocea aspră-abia-i ajunge.
Repède fierul și-l străpunge.
Și-n cîmp, cu gemete prelunge,
Vincèn, nefericitul, stingîndu-se-a rămas.

Se pleacă iarba-nsîngerată ;
Pe stinsele-i picioare, iată,
Furnicile cîmpiei prind să-și croiască drum.
Galopul iepei scurt răsună...
— „Pe bolovani, sub clar de lună,
Glasul fugarului se-nstrună,
Vor ride-n Crau toți lupii ospățului de-acum !“

În Crau e-o liniște de moarte.
Întinderea-i, pînă departe,
Se pierde, hăt, în mare și marea în văzduh :
Și lebede, rațe-cu-oglină,
Flamingi ce focul par să-aprindă
Vin spre lumina cea murindă
Din iazuri s-o salute și din umbritul stuh.

Galop, văcare, dă zor mare,
Galop, nu sta pe loc, văcare !
„Hop ! hop !“ răsună glasul bitlanilor verzui,
Și iapa mișcă din ureche,
Din ochi și nările-i pereche.
Sub luna blîndă și străveche
Adoarme Ronu-n patul descoperit al lui,

Ca-n Santo-Baumo ⁸⁴ pelerinul
Ce-alină arșița și chinul
Culcindu-se-n răcoarea umbritului hogaș.
— „Hei, barca !... Vreau cu toată graba...
Hei, auziți ?... să trecem apa,
Pe punte,-n cală, eu și iapa !“
De mai departe strigă Ourrias spre trei luntrași.

— „Hai, vino iute, secătură,
Zeflemitoare-i zice-o gură,
Că vrea lămpașul nopții să-l vadă-n slăvi urcînd,
Și-ntre lopeți și cîngi se zbate
Și sare pește la cît poate...
Pornim la pescuit, bărbate !
Prielnică ni-i ora... Ci suie mai curînd.“

La pupă mîrșavul rămîne.
Bălana iapă-n urmă-i vine
Înot, avînd căpăstrul de-al navei zbir ⁸⁵ legat.
Și peștii mari, cu-aripi rotunde,
Lăsîndu-și grotele afunde,
Sfișie pașnicele unde
Și, strălucînd, la proră se-adună nencetat.

— „Hei, meștere cîrmaci, îmi pare
Că barca șchioapătă cam tare !“
Cu tălpile în bancă proptit, peste lopeți
Cellalt ca joarda se-ncovoale.
— „Da, bag și eu de seamă,-așa e...
Ceva spurcat mi-o îngreoaie“,
Îi dă răspuns cîrmaciul cu glasul-i pădureț.

Se clatină bătrîna barcă,
Plutește șovăind, de parcă
Se-mpleticește, gata să cadă,-un om băut.
Primejdioasă-i, pasă-mi-te,
Cu scîndurile-i putrezite...
— „La naiba !“ strigă, și-ngrozit e
Bouarul, și se-agață de cîrmă ca pierdut.

Dar o putere nelumească
O face să se răsucească,
Ca șarpele cu șira zdrobită de-un păstor
Cu piatra. — „Hei, ce-nseamnă-această
Scuturătură dintr-o coastă ?
Vreți să mă-nec cu barca voastă ?“
Se-nfierbînta bouarul ca varu-n obrăjor.

— „Nu știu s-o mai supun, grăiește
Cîrmaciul. Prea se răzvrătește
Sub mine și se zbate, ca un orăpcean vînat :
Tu ai ucis un om, mișele !“
— „Eu ?... Cine-a spus ?... Să-ajung în cele
Mai negre hăuri și mai rele,
Tras de-al Satanei clește, dacă-i adevărat !“

— „Ah, nu putu cellalt să rabde-a
Vorbi, uitasem că e noaptea
De Sant Medard. Acuma, sărmanii înecați,
Din volburi și vîltori în spume,
Și din genuni fără de nume,
Cu toții se întorc pe lume...
Ca-ntr-o procesiune, privește-i înșirați !...“

O, biete suflete-ntristate !
Pietrosul mal, care cum poate,
Desculți, cu toții-l suie : din părul picurînd
Și straiul learcă, flori adapă
Cu mari și tulburi stropi de apă.
Sub plopî, în umbră, fără grabă,
Cu torțe-aprinse-n mină, ei merg, tot merg în rînd.

Cum mai privesc în sus, la stele !
Dintre nisipurile grele
Picioarele smulgîndu-și, cu capetele, vai,
Cu brațele învinete,
Pe care mîlul plămădit e,
Ei sînt furtunile stîrnite
Ce tot izbesc în navă, de saltă ca un pai !

Mereu, mereu vreunul suie
Pe malul fără cărăruie.
Cum sorb văzduhul proaspăt, și nesfirșitul Crau,
Și mirosul de trifoiste !
Ce drag le este să se miște,
În straiul learcă, pe miriște !...
Mereu vreunul suie întortocheatul șleau...

Bătrîni, femei și tineri, iată-i
(Vocea vislașului mișcată-i...),
Cum scutură nămolul și spaimele din iaz :
Schelete goale, știrbe cranii ;
Pescari ce ani și ani, sărmanii,
Au prins țiparii și bibanii,
Și le-au slujit o vreme ei înșiși de izlaz.

Privește ceata :-ngreunîndu-l,
Mîhnită, ea străbate prundul..
Frumoase fetișcane care-au iubit cîndva,
Dar, vai, lăsate-n părăsire
De-alesul sufletului mire,
L-au fost rugat de găzduire,
Ca să-și înece-n Ronul adînc durerea grea.

Le vezi !... O, biete fetișcane !
În zarea umbrei diafane,
Gol le tresaltă pieptul, cu-un geamăt nelumesc,
Sub buruienile nămete,
Că din prelungul vâl de plete
De peste chip, nu știi, băiete,
Dacă le curge apă sau lacrimi șiroiesc.“

Rămîne mut cîrmaciul. Morții,
Purtînd în mîini lumina torții,
Pășeau tăcuți și-agale, că s-ar fi auzit
Și zborul muștei, ca o boare...
— „Cîrmaciule, mă-nșel eu, oare :
Nu caută ceva-n cărare ?“
Întreabă camarguanul de spaimă îngrozit.

— „Da, caută... Cu toții, iată,
Cum întorc capul, nu o dată !
Vor fapte bune, multe-puține, vechi și noi,
Să caute — pe care-anume
Le-au semănat pe-această lume.
Și dacă una văd — oricum e ! —,
Ca-nspre neghinta dulce puzderia de oi,

Zoresc, și-ndată ce-o adună,
Se schimbă-n floare fapta bună ;
Și cînd buchetu-i gata,-l ridică fermecați
Spre-a cerului divină toartă,
Și către-a lui Sîn Petre poartă
Pe fiecare floarea-l poartă.
Căzuți în hăul morții, sărmanii înecați

Găsesc, din mila Celui-mare,
Prilejul de răscumpărare.
Dar în mormîntul umed al rîului vrăjmaș,
Pînă ce zorii ies din ape,
Se-ntorc, și viermii n-or să-i scape,
Toți cei ce mila nu-i încapе :
Mișei, renegații, mîrșavii ucigași.

Tot caută vreo faptă bună,
Dar pe prundișuri le răsună,
Izbindu-le piciorul, în chip de pietre reci,
Numai păcate mari și crime.
Sfîrșit necăinat de nime !
În mugitoarea-ntunecime,
Iertarea milostivă ei o vor cere-n veci !“

Ourrias, ca hoțul la răscruce,
Se-ntinde cotul să-i apuce :
— „E apă, apă-n barcă !“ — „Acolo-i un căuș“,
Cîrmaciul lîniștit răspunde.
Și, zor, Ourrias, pe treabă pun'te !...
Nu te lăsa !... Dansînd pe unde,
La pod, în Trencu-Taio ⁸⁶, ies *trevii* ⁸⁷ jucăuși.

Dă zor, Ourrias, golește apa,
Dă zor, dă zor !... Nebună, iapa,
Căpăstrul vrea să-l rupă. — „Ce-i, Blanco ? Îți e greu
Să mori ?“ apucă el să-i zică,
Cu părul răvășit de frică.
Ursuză, apa se ridică
Pîn' la bordaj, și urcă mai sus, mai sus mereu.

— „Nu știu să-not !... O, căpitane,
Scăpa-vei barca ?“ — „Nu ! În van e !
Peste-o clipită numai se va lăsa la fund ;
Dar de pe mal, de-acolo, morții
Ce te-nspăimintă cu-a' lor torții,
Ne-azvîrle-o funie, a sorții.“
Ci Ronul, lacom, barca o trage în afund.

Și, iată,-n umbra de departe,
Din torțele aproape moarte,
Ce-n miini le poartă morții, o rază-a apărut,
Din mal în mal strălucitoare.
Și, pe cînd soarele răsare,
Și-ntocmai ca paingul care
Alunecă pe firul din trupul lui născut,

Pescarii (*trevi* erau !) se-agață
De raza cumpănită-n față,
Și,-alunecînd degrabă, se duc și iată-i duși.
Ourrias, cu brațe muribunde,
Minunea funiei rotunde
O caută... Dansînd pe unde,
La pod, în Trenco-Taio, ies *trevii* jucăuși !

VRĂJITOAREA

În zori, trei porcari îl descoperă pe Vincèn, scăldat în sînge, în deșertul Crau. Îl duc pe brațe la Mas di Falabrego. Digresiune : chemarea poetului adresată prietenilor săi, felibrii Provenței. Durerea Mirèii. Vincèn e dus la Peștera cu Zîne, bîrlagul duhurilor nopții și sălașul vrăjitoarei Taven, vindecătoarea tuturor relelor. Zînele. Mirèio își însoțește iubitul în scobiturile muntelui. Mandragora. Nălucile Grotei, Spiridușii, Duhul-Ciudat, Spălătoreasa din Muntele Ventour. Povestirile vrăjitoarei : liturgia morților, petrecerea vrăjitorilor, Garamaudo, Gripet, Bambaroucho, Coșmarul, Escarinchii, Dracii, dulăul din Cambau, baronul Castihoun. Mielul negru, Capra de aur. Taven descîntă rana lui Vincèn. Exaltarea și profețiile vrăjitoarei.

În zorii albi ai dimineții
 Se-ntrec în triluri cîntăreții.
 Și glia, după soare cu drag se uită,-n strai
 De aur roșu-nveșmîntată :
 Ca fata ce se vrea furată
 Și-n rochia-i cea mai bogată
 Iubitul și-l așteaptă să-i spună : „Mergem, hai !“

Agale,-n Crau, trei oameni pasă,
 Trei bravi porcari se-ntorc spre casă
 De la Sant-Chamas, unde fusese tîrg bogat.
 Vinduseră întreaga ciurdă,
 Și vorba harnică le zburdă,
 Că-ascunși au în mantaua scurtă,
 Zvirlită peste umăr, bănuții ce i-au luat.

Deodată : — „St ! tăceți ! le cere
Celorlaltți, unul. E-o părere,
Ori se aud suspine în buruieni, pe-aici.“
— „Nici vorbă,-arama din Maussano ⁸⁸
Ori Sant-Martin, sunînd avan, o
Auzi ; ori poate-i Tremountano ⁸⁹
Ce scutură coroana stejarilor-pitici.“

Cînd să pornească,-n loc îi ține
Un plîns ce din grozame vine,
Și-n inimă-i sfișie un geamăt lung și greu.
— „O, Doamne,-aici, li se năluce,
E lucru necurat !“ Fac cruce
Și pasul, măsurat, îi duce
Spre locul unde plînsul se întetea mereu.

Vai, ce priveliște ! În iarbă
Și peste colți de piatră stearpă
Zăcea Vincèn, cu chipul în jos, ca-n glie-ascuns :
Și-n juru-i e scurmat pămîntul,
Și parcă-i risipise vîntul
Răchita, și-i e rupt veșmîntul,
Și iarba-nsîngerată-i și pieptul i-i străpuns !

Lăsat cîinește pe cîmpie,
Cu stelele-n tovărășie,
Acolo toată noaptea zăcuse părăsit ;
Dar zorii reci, cu limpezi ape,
Trecîndu-i lin peste pleoape,
În vinele-nghețate-aproape
Aprins-au iară viața — și ochii-i se deschid.

Și tustrei oamenii, de treabă,
Uitate-și lasă drum și treabă ;
Și, aplecați cu toții, îi fac o targă din
Mantăile larg desfăcute ;
Îl saltă grijulii și, iute,
Îl duc pe brațe pricepute
La Mas di Falabrego, apropiat cămin...

Prieteni ai adolescenței,
Vestiți felibri ai Provenței ⁹⁰
Ce-mi ascultați cîntarea din vremi trecute-acum :
Tu, Roumaniho, ce-n sublimă
Poeme-ai prins, cum n-a prins nime,
Și vaietul scos de mulțime,
Și risul de fecioare și-al florilor parfum !

Tu, ce-n păduri și-n ape clare
Îi cauți umbră și-alinare
Aprinsei tale inimi de al iubirii foc,
Mîndre-Aubanèu ! și tu, ce-n lume,
O, Crousihat, croiești un nume
Touloubrei ⁹¹, căreia renume
Nu i-a dat Nostradamus ⁹², posacul astrolog !

La fel și tu, Matièu Ansèume,
Ce sub frunzar, din vreme-n vreme,
Sprintărele copile pe gînduri le privești !
Și tu, Pauloun, zeflemitorul ;
Și tu, care lucrezi ogorul,
Tavan, și versu,-ncîntătorul,
Cu-al greierilor cîntec umil ți-l contopești !

Și, în sireapa năboire-a
Durênței, tu, ce-ți moi gândirea,
Și încălzești franceza la mîndrii noștri sori,
O, Adoufe Dóumas : crescută,
Mirèio, pruncă-abia născută,
De tine,-n uluirea-i mută,
A fost prin tot Parisul plimbată-adeseori !

Și tu,-n sfîrșit, căruia pieptul
Furtuni și flăcări ți-l aieptu-l,
Fiu demn de mareșalul D'Alen, aprins Garcin !...
Spre-fructul copt ce ochii-mi fură,
O, voi, cu toții, pe măsură
Ce urc mai sus pe creanga pură,
Înviorați urcușu-mi cu suflul vostru lin !...

— „Maistre Ramoun, să nu te sparii !
Intrînd în curte,-i zic porcarii :
Am dat, din întîmplare, de-acest băiat murind,
În landă,-acolo ; cu băgare
De seamă fii și-ndeminare,
Că-n pieptu-i poartă-o rană mare.“
Și pe Vincèn pe masa de piatră îl întind.

Auzind vestea cea cumplită,
Mirèio-aleargă-nnebunită ;
Venea dinspre grădină purtînd un coș pe șold
Plin cu legume ; -aleargă-n pripă
Argații... Ridicate,-o clipă,
Mîinile fetii se-ntr-aripă.
— „O, maică sfîntă ! strigă, și coșu-i cade-n colb.

Vincèn, vorbește ! ce-i cu tine
De singerezi ?“ În preajmă-i vine
Și capul ridicîndu-i lung îl privește,-așa,
Într-o spăimatică tăcere,
Înmărmurită de durere.
Șirag de lacrimi-giuvaere,
Peste abia rotundul ei piept se risipea.

Băiatul recunoaște mina
Copilei care i-i stăpîna,
Și spune : — „Fie-ți milă ! cu glasul încă viu.
Simt cum mă sting, ca jaru-n spuză,
Preasfîntul fie-mi călăuză !“
— „Să-ți umezim aprinsa buză,
Grăiește tatăl fetei, cu-oleacă de rachiu ⁹³.“

— „Da, bea, că-i tare și-ntreamează !“
Dă glas copila. Și, vitează,
Ia sticla ; tot vorbindu-i, ajunge,-ncet, încet,
Licoarea-n gură să-i prelingă,
Pîrjolul cît de cît să-i stingă.
— „Necazul meu să nu te-atingă,
Și plată să-ți dea cerul, mai spune Vincenet.

O nuielușă-am vrut să spintec,
Și-avînd proptit mîneru-n pîntec,
Scăpatu-mi-a oțelul și-n piept mi-l înfipsei !“
Ca grindina — nu-i spune, iată,
Că se bătuse pentru fată...
Dar vorbele-i mereu dau roată,
Cum muștele dau mișerii, în jurul dragostei.

— „Durerea ce-ți închide gura,
Mai greu o-ndur ca tăietura !
Frumosul coș pe care ți-l împleteam senin,
Neterminat va să rămîie,
Smulse mlădițele-or să fie !...
Și tare drag mi-ar fi fost mie
Să-l văd întreg, Mirëio, de dragostea ta plin !

Ci stai așa !... Arată-mi fața,
O, lasă-mă să mai sorb viața
Din ochii tăi o clipă ! Aș cere, dacă vrei...
Ah, să-mplinești o rugămintă,
Ca panerarul să se-alinte :
E singur bietul meu părinte,
Încovoiat de muncă și frînt de anii grei.“

Ca pustiită-i fetișcana...
Ci nu se teme,-i spală rana,
Și pe cînd unul rupe scămoasa catifea,
Mai mulți s-ar duce, spre-a găsi o
Iarbă de leac, pînă-n Aupiho.
Da-i ține-n loc Jano-Mario :
— „La Peștera cu Zîne ⁹⁴, cred eu, s-ar vindeca !

O rană,-oricît de rea și mare-i,
Nu-i ca puterea vrăjitoarei !“
La Peștera cu Zîne, în valea rea, Infër,
Argații-l duc... Între-ascuțite
Mari steiuri, lanțul Baus numite,
De salamandre bînuite —
Văzută doar de zborul acvilelor pe cer,

O peșteră se află-ascunsă
De rozmarini cu verde frunză.
În ea, din vremea veche, de cînt Sant *Angelus*,
Întru slăvirea Maicii-bune,
Făcut-a bronzul să răsune,
În ea, deci, zînele străbune,
Pe veci ferindu-și boiul de soare,-n ea s-au dus.

Misterioase duhuri, între
Materie și formă, printre
Luminile-nserării dintîi au rătăcit.
Pe jumătate pămîntene
Și parte femeiască,-o vreme
Să zburde-n lanuri și poiene,
Stingînd sălbăticia din om, le-a fost merit.

Dar a-nceput să le pîrjoale
Minunea frumuseții sale ;
Și,-n loc să nalțe fiii acestui biet pămînt
Înspre țăriile albastre,
Robite dragostei măiastre,
În beznele ursitei noastre,
Ca păsările oarbe s-au prăbușit curînd.

La gura strîmtă, colțuroasă,
A-ntunecatei grote-l lasă
Pe Vincenet argații — tîrîș, pe drumul greu,
Cum va putea să se strecoare.
Mirèio doar curajul are
Să-l însoțească pe cărare,
Rugindu-se să-l aibă în paza-i Dumnezeu.

În hăul puțului ce-i soarbe,
Într-o lărgime-a grotei oarbe
Se pomenesc ; și-acolo, în mijloc, ca-ntr-un nor
De vise,-o deslușesc stăpînă
Pe vrăjitoarea cea bătrînă,
Cu-un spic de pășiță-n mînă...
Îl cerceta-ntristată cu ochiu-i sclipitor :

— „Biet fir de iarbă ! Una lume
Grîu-al-Satanei ți-a dat nume,
Zicea, și tu ești semnul Celui de-a pururi viu !“
Mirèio face-o plecăciune ;
Și-abia de răul ce-l răpune
Pe răchitar începe-a-i spune,
Că, fără-a-ntoarce capul, Taven șoptește : — „Știu !“

Pe urmă, vocea-i tremurată
Dezmiardă spicul încă-o dată :
— „O, floare din suhaturi, vlăstarii tăi săraci
Sînt hrana turmelor pe-aice ;
Cu cît te pasc, în loc să-ți strice,
Cu-atîta-ți cresc mai multe spice,
Și-n verde miazănoaptea și miazăziua-mbraci !“

Pe gînduri, vrăjitoarea tace.
O luminiță,-ntr-o găoace
De melc, arzînd pe-alături, vopsea în roș-gălbui
Peretele jilav de stîncă ;
Se năzărea în grota-adîncă
O cioară într-un par și încă
O găinușă albă și-o sită într-un cui.

— „Oricine sînteți, neguroasă
Le glăsuie Taven, ce-mi pasă ?
Credința dacă merge cu ochii-nchiși mereu,
Și Mila-i peste ei legată,
Din cale n-or să se abată...
Împletitorule, curată
Credință ai ?“ — „Curată !“ — „Urmează pasul meu.“

Și piere-ntr-un cotlon din spate,
Precum lupoia ce se bate
Cu coadă peste foale. Uimiți și-abia clipind,
Valabreganul și fecioara
Merg după ea. Îi stringe gheara
Cumplitei bezne, și-aud cioara
Cum zboară, și găina-mprejur cotcodăcind.

— „Hai, coborîți, sosit-a oră
Să ne-nounune mandragora !“
Și amîndoi, de mină, tîrindu-se, dau zor,
Urmînd supuși orice poruncă
Pe care baba le-o aruncă.
Dar se lărgeste-ntr-o speluncă
Mai mare, mult mai mare, drăcescul coridor.

— „Făptură-a orbului coclaur...
O, plantă sfîntă, ram de aur,
Slăvit de Nostradamus ! tu, ce i-ai fost toiag
Lui Iosif și lui Moise vargă !“
Dă vrăjitoarea glas, și-aleargă
Cununa-i de mătânii, largă,
Pe mlade s-o așeze ingenunchind cu drag.

Cînd se ridică : — „Hai, e ora
Să ne-nconune mandragora !“
Din planta ce răzbise prin crăpături de stînci
Ia trei lăstari : și, dimpreună
Cu cei doi tineri, se-nconună...
— „Veniți !“ Și iar, ca o furtună
Stîrnită, se avîntă în scorburile-adînci.

Cu luminițelē pe spate,
Să poată beznele străbate,
În față-i scarabeii, ca-ntr-un alai, gonesc.
— „Copii, prin purgatoriu are
Și toată gloria cărare...
Către Sabat ! vă temeți, oare.
Să mergeți, cită vreme eu vă călăuzesc ?“

Cînd tace glasul-i, alte-o mie,
Într-un vîrtej de vijelie,
Le taie răsuflarea. — „Să-ngenunchem ! Că noi
Stîrnit-am Spiridușii sprinteni !“
Ca boaba zvicnitoare grindeni,
Sub cripte,-n preajmă, pretutindeni,
Urlînd, aleargă-n volburi rătăcitorul roi.

Mai merg ; și-ntr-o sudoare rece,
Simt pe la tîmple cum le trece,
Cu pleznet, filfiitul aripilor de *trevi*,
Iscînd în ei fiori de moarte.
— „Mai zbguiți și-n altă parte,
Strigă Taven ciudoasă foarte.
Doborîtori de holde, nu căutați gilcevi !

Ah, păcătoșii ! oh, nebunii !...
Pe-asemenea flecari, cred unii,
Că-n binele ce-l facem ne-am bizui cumva !
Căci, după cum un doctor poate
Și binele din rău îl scoate,
Și noi, cu vorbe fermecate,
Silim adesea răul în bine-a se schimba ;

Căci sîntem vrăjitori. Ni-i rostul
Deschis să ținem ochiul nostru.
Și noi, unde mulțimea o piatră vede,-un ou,
O boală, un ciomag, o mlajă,
Simțim puterile de vrajă
Zvîcnind sub măestră coajă,
Ca drojdia cînd face să fiarbă vinul nou.

Dai cep butoiului : și-n toiul
Fierturii va țîșni șuvoiul ;
Descoperă, dar, cheia lui Solomon, de poți !
Vorbește-i pietrei cum i-i graiul,
Și muntele, cu tot alaiul,
În vale-și coborî-va plaiul !"
Și-n grotle din munte mereu se-afundă toți.

Din urmă,-o voce se sumete,
Ca fluieratul de sticlete :
— „Ho ! ho ! rîzînd glumeață, cumătră,-auzi, Taven !
Mătușa Jano-nvîrte roata,
Învîrte roata-ntruna, biata,
Zi-noapte, lînă depănat-a ;
Ea fir de lînă-l crede, și fin a strîns pe ghem !

Tu, bunicuțo,-nvîrți la roată !“
Și bolta hohotește toată,
De parcă-n ea o iapă-nțârcată-ar necheza.
— „Dar vocea cui se înfierbîntă,
Și-acuma rîde,-acuma cîntă ?“
Mirëio-n beznă se-nspăimîntă...
— „Ho ! ho ! repetă vocea în hohotirea sa

Prelungă și copilăroasă,
Dar cine-i tînăra frumoasă ?
Dă-mi, fată mică, voie basmaua să-ți ridic...
Dă-mi voie să-ți ridic... Alune
Porți dedesubt ori rodii, spune ?“
Și prunca landelor străbune :
— „Văleu !“ strigă. Iar buna Taven : — „Tăcere,-ți zic !

E-un spiriduș, nu-ți fie teamă,
În pozne-i meșter, mai cu seamă ;
Un Duh-Ciudat, nici vorbă, cam zăpăcit, și-nfipt :
În dușii-i buni — Cel-bun să-l țină ! —
Îți face cuhnia lumină,
Sporește ouăle-n găină,
Aprinde focu,-ntoarce pîrjoala cînd s-a fript.

Dar cînd e-n dușii răi, faci bine
Să te ferești !... E vai de tine !
Un drob de sare-ți zvîrle în oală ; cu-un vătrai
Îți stinge focul, să te-afume ;
Pleci să te culci ? feștila scrum e,
La slujbă mergi, la Sant-Trefume ⁹⁵ ?
Ți-ascunde-ori îți boțește sărbătoreșcul strai.“

— „Clonț răgușit, ce-atîta țipet ?
Cum merge ruginitu-i scripet !
I-o-ntoarce el. Ascultă, măslină stoarsă, da,
Cînd dorm copilele fecioare,
Eu le despoi de-nvelitoare ;
Și le văd goale, rotunjoare,
Cum se chircesc, nebune de spaimă,-n fața mea.

Văd cupele lor nebăute
Cum suie și coboară iute ;
Mai văd...“ Și Duhul pierde departe, hohotind
De rîs, mereu... În grota sumbră,
Vrăjitoriile se-adumbră ;
Și doar din liniște și umbră,
Picușul, peste piatra cu sunet de argint,

Picușul bolții se-nfiripă,
El singur, clipă după clipă.
Și, iată,-n necuprinsul din veci înnegurat,
Cum o făptură albă-așteaptă,
Cum de pe-o neagră-a stîncii treaptă,
Cu-un braț în șold, se naltă dreaptă.
Rămîne ca de piatră Vincèn, înspăimîntat ;

Și de-ar fi fost în preajma ei-o
Prăpastie, în ea Mirëio
Ar fi sărit, de groază. Taven strigă : — „Ce vrei ?
Ne crezi, lungano, neprietini,
De legănarea nu-ți încetini,
Ca plopul, toamna ?... Cum, prietini,
Apoi se-ntoarce către cei doi cu moartea-n ei,

Nu cunoșteți Spălătoreasa ?
Cînd pe Ventour (unde i-i casa)
Se-arată, ceilalți oameni ca pe-un nor alb o văd ;
Dar baci-u-n stîină nu-ntîrzie
Să-și mîne turma, cît e vie !
Aducătoare de urgie,
Toți norii-i strînge-n preajmă, învolburat prăpăd ;

Și cum le-a pus leșie,-odată
Ea se pornește, suflecată,
Să bată și să stoarcă : și-azvîrle de prin căni
Foc și potop cu mîna-i trează,
Că, jos, pe marea ce turbează,
În sfînta Maicii-bune pază
Luntrașii-și lasă prora cu șubrezite blăni !

Bouarul fuge-n goana mare
La grajd..." O larmă-asurzitoare
Deodată îi retează cuvîntul între dinți :
Mieunături de mîțe tînte,
Scînceli, scheunături flămînde,
Și zăngăniri și vorbe frînte,
Ce doar Satan le-ascultă fără-a ieși din minți.

Bing-bing ! bum-bum !... și iar... Ciocane
Bat în fantastice cazane ?...
Și sfișieri, oftături și risete, scrișniri,
Ca de femeie ce se zbate
Din greu să nască și nu poate ;
Și căscături, chemări ciudate,
Răsunătoare certuri și scîncete subțiri !

— „Dați miinile, să-mi stați aproape !
Și seama luați să nu vă scape
De dimprejurul frunții vrăjitele cununi !“
O turmă, ca de porci, pestriță,
În preajmă face răsmeriță :
Scrișnește, șuieră, guită.
Cînd sub lințoliul iernii dorm cîmpuri și pășuni,

Și-n noaptea limpede, pe-alocuri,
Cînd păsărarii aprind focuri
Și-ncep mărăcinișuri să bată, tot așa
Buimace vrăbii, cucuvele,
Fugind din cuib, ca vai de ele,
De multă spaimă și de jele
Ca niște foale suflă — și-n plase vor cădea.

Dar vrăjitoarea se-ncumete :
— „Arri !... lăcuste deșuchete !
Blestem pe capul vostru !... Pieriți din ochii mei !“
Și izgonind sfruntata hoardă
Cu sita ei, în bezna moartă
Largi cercuri face-n jur să ardă
Și raze de jăratice și rumene scînteii.

— „Ci zbiară, gloată ticăloasă,
Pe-aiurea !... Cine nu te lasă ?
Cînd spini de foc arșiță dau cărnii tale reci,
Nu știi că peste-Aupiho încă
Văpaia soarele-și aruncă ?
Anină-te în colți de stîncă !
E ziuă, și lumina nu-i pentru lilieci...”

Și pier jivinele-n unghere ;
Și larma,-ncet cu-ncetul, piere.
— „Lăcașu-acesta, spune Taven către cei doi,
E-a duhurilor vizuină
Cît timp pîrloaga cea gălbină
Belșugu-l trage din lumină ;
Dar cînd se lasă umbra cu vălu-i mort pe noi,

Sau cînd Bătrîna ⁹⁶, cu turbare,
Dă cu călciiele-n Februară,-
Voi, în biserici goale, închise cu trei chei,
Nu zăboviți, femei smintite,
Cu fruntea-n palme, adormite !...
Că-ncep prin beznă, pasă-mi-te,
Să se ridice lespezi, zăbavnice femei,

Și lumînări să se aprindă,
Și-n giulgiu morții se perindă,
Și în genunchi se lasă cînd la altar ajung ;
Un preot alb, ca o stafie
Citește-n șoaptă-o liturghie ;
Și clopotele nu-ntîrzie
Să plîngă de la sine și să suspine lung !

Să le-ntrebați pe cucuvele :
Din tîrle cînd coboară ele
Să soarbă untdelemnul din candelă,-auriu,
Și, cufundat în rugăciune,
Văd preotul ce slujba spune
Și în potire vinu-l pune,
Să le-ntrebați de nu e, din toți, el singur viu !

Pe cînd Bătrîna cu turbare,
Dă cu călcîiele-n Februară,
De spaimă dacă nû vreţi să-ncremeniţi, păstori,
Ani şapte ţepeni să rămîneţi,
Cu oile şi mieii vineţi,
Din stîină-afară să nu mîneţi,
Că Peştera sloboade sodom de zburători.

Şi-n Crau se-adună, că-i încape,
În zbor plutit şi-n patru labe,
Căzuţii la-nvoială ; vin pe cărări lumeşti,
Solomonari din Varigoulo ⁹⁷,
Solmoane din Fanfariguolo ⁹⁸,
Vin ca să bea (dansînd fudul o
Vioaie farandolă) din aurite ceşti.

Garrigo pînă-n zări dansează !
Fremătătoare în amiază,
De mult timp Garamaudo l-aşteaptă pe Gripet...
Fii, nărvito, de ocară !
Gripet îi prinde hoitu-n gheară
Şi-i trage maţele afară...
Şi pier... Şi iar se-ncinge hidosul zaiafet !

Cea care-o ia la sănătoasa
Cu greu tirîndu-se prin leasa
De buruieni, ca hoţul de noapte-ncovoiat,
E Bambaroucho încruntată !
Pe scăfîrlia-i cornurată
Şi-n ghearele-i de-o şchioapă, iată
Cum, goi, ea duce pruncii cu scîncet sugrumat...

Vedeți Coșmarul ? Prea adese
Din coșul negru-al sobei iese
Și, furișat, se-așază pe pieptul nădușit
Al vreunui om ce vrea să doarmă ;
Pe ciuci, tăcut și fără larmă,
El ca un munte pieptu-i sfarmă
Și-n vise dureroase îl ține-nvăluit.

E smulsă-o ușă din țîțînă ?
Pe cîmpuri Escarinchii mină,
Barban, Marmau pe cîmpuri, cu norii într-un pas...
Dinspre Cévenii albi de tîrle,
Cu pîntecele de șopîrle,
Haiticul Dracilor se-azvîrle
Să tragă-n jos, cu vuiet, vreun înveliș de *mas*.

Ce tărăboi !... O, Lună, Lună,
Grea supărare îți cășună
De treci, așa,-nroșită și mare, peste Bau ?...
Te latră-un cîine, Lună pură !
Ai grijă : dacă te ia-n gură,
Te-nghite ca pe-o prăjitură,
Căci pînditorul cîine-i dulăul din Cambau !

Dar cine clatină tufanii ?...
Ca feriga se zbat, sărmanii ;
Din focul lui Sant-Èume⁹⁹, săltînd făr' de răzbun,
Prind flăcări lungi să se-mpreune ;
Și pinteni, tropote nebune
Fac Craul aspru să răsune...
E,-ntr-un galop năpraznic, baronul Castihoun !“

Sfîrșită, gîfîind, își gată
Bătrîna vorba. Cînd, deodată :
— „Vă coperiți, le spune, urechile cu-un strai,
Și ploapele, de bună seamă,
Căci Mielul negru,-aud, ne cheamă !“
— „Dar cine-i el ? De ce ți-e teamă ?“
Zice Vincen. — „Înfundă-ți urechea, ce mai stai ?

Nu-și facă nime-aici popasul !
Mai de temut decît chiar Pasul
Sambuco ¹⁰⁰ este pasul smolitului Cornut.
Dacă-l ascuți, el pînă-n vale
Cu-un gingaș behăit de jale
Te-ademeneste și prăvale.
Nerodului i-arată ce nu s-a mai văzut :

Imperiul lui Irod și-argintul,
Și aurul lui Iuda, grindul
Sub care-a fost ascunsă, de neamul sarasin,
Capra de aur. Pin' la moarte
Să mulgă Capra are parte ;
Dar cînd de viață se desparte,
Cu-un ultim strigăt cere tot sprijinul divin !

Iar neagra, apriga năpaste
Îi trage-mpunsături în coaste.
Ci-n vremea noastră,-a celor mai silnice isprăvi,
Mînjită vreme de prihană,
Atîtea suflete, în goană
După cîștig, cad în capcană,
Tămîie Capra de-aur și o ridică-n slăvi !“

Glasul găinii,-aici, sfișie
De trei ori negura corbie.
-- „A treisprezecea grotă-i, cea de pe urmă,-aici !“
Taven le spune. Și văzură,
Vincèn și palida vergură :
Stînd lîngă-o sobă, la căldură,
Pe vatră-ntinse, șapte, ca păcura, pisici ;

Șapte motani păzind o oală
De fier, cu multă osteneală ;
Și doi dragoni, sub oală, pîrînd de jărăgai,
Zvîrleau din gurile imberbe
Văpăi albastre,-n două jerbe. .
— „Cu-astfel de lemne doar îți fierbe
Licoarea, bunicuțo ?“ — „Da, fătul meu, așa-i !

Scot flăcări mari, ușor se-ațîță.
N-au seamăn : sînt butași de viță
Sălbatică.“ Zîmbește Vincèn. — „Butași, butași,
Dacă așa-i numești, să fie...
Dar vreme nu-i de veselie.“
O masă mare, porfirie,
Își luminează,-n mijloc, conturul uriaș.

Alai solemn de albe stane,
Mii de coloane, diafane
Ca țurțurii iernatici de sub acoperiș,
Pornesc de-aici, și-or să se-afunde
Pe sub stejarii de pe munte
Și sub movilele mărunte :
Largi galerii de zîne tăiate-n curmeziș ;

Și,-abia zărite, mari portice
Din beznă-ncep să se ridice ;
Și temple, și palate, și peristiluri cresc,
Și parcă însuși labirintul,
Cum nu l-ar face, dăltuindu-l,
Nici Babilonul, nici Corintul —
Ci zinele pe toate, cu-un semn, le risipesc.

Pe-aici ies zine la plimbare :
Ca razele tremurătoare.
Cu cavaleri pe care i-au fermecat cîndva,
Ele-și duc viața de iubire,
Ies pe alei să se prefire
În liniștea de minăstire...
Tăceți ! tihnite-n umbră perechile să stea !

Deasupra capului, stăpîne,-i
Se nălță brațele bătrinei,
Coboară pîn' la glie și iară-n sus irup.
Întins pe masa ca porfirul,
Asemeni lui Laurèns-martirul,
Tăcut, așteaptă elixirul
Vindecător băiatul cu-adîncă rană-n trup.

Înflăcărată și mărită
De duhul care-n ea palpită
Și de un vînt profetic ce-i bate-n piept merei,
Taven, în oala zbuciumată
De clocotul ce-a prins-o toată,
Afundă lingura deodată.
Pisicile, uimite, stau roată-n jurul ei.

Și repede-aducînd licoarea,
Cu mîna stîngă vrăjitoarea
O toarnă peste pieptul rănitului băiat ;
Se uită,-apoi, cu ochii țintă,
La rana vie și-o descîntă,
Șoptind arar, cu voce frîntă :
„Crist s-a născut ! Prin moarte-a trecut ! Crist a-nviat !“

Și apăsînd, victorioasă,
Precum tigroaicele apasă
Pe victime cu gheara, stîrnindu-le fiori
În trupul înroșit de sînge —
Și-ntipărindu-l, cum atinge
Rănitul piept ce moartea-nfrînge,
Ea face semnul crucii, cu-un degăt, de trei ori.

Și din bătrîna-i gură arsă,
Vibrînd cuvîntul se revarsă
Peste pierdute-n ceață portaluri din alt veac :
— „Și va mai învia ! Știu bine !
Prin mărăcini, peste coline
Și printre pietre urcă, vine
Cu fruntea-nsîngerată de picături șirag !

Prin ștepi și steiuri urcă iară,
El singur ; crucea grea-l doboară...
Dar unde-i Veronica, să-l șteargă fiecînd ?...
Cirenianul unde-i, oare,
Ca să-l ridice în picioare ?
Și, despletite, bocitoare,
Mariile, tustrele, pe unde-s ?... Nu mai sînt !

La umbră,-n pulberea gălbuie,
Săraci și bogătani, cum suie,
Lung îl privesc și-ntreabă : «Unde-a pornit de-aici
Cu birna-i groasă peste șale
Și urcă-ntruna, spre cele cale ?...»
Sînge-al lui Cain, inimi goale,
De purtătorul birnei n-au pic de milă, nici

Cît dacă-n landă-ar vede mîine
Ucis cu pietrele un cîine !...
Neam vînzător de-a pururi ce mîina-ncerci s-o muști
Cînd ea-ți întinde o bucată,
Și-o lingi cînd saltă să te bată,
Pînă în măduva stricată
(Nu vrei tu ?) vei ajunge curînd să te dezguști !

Ci piatra pulbere-o să-ajungă...
Din spic și bob va să te-mpungă,
Înveninîndu-ți gura, tăciunele amar...
Și cite săbii și piroane !
Peste cadavrele, mormane,
Trecînd văd apele-n gîldane !
O, mare furtunoasă, strunește-ți valul iar !...

Străvechea barcă a lui Petre
Izbită-n colți de-ascunse pietre
S-a spart vuind !... Dar, iată ! pescarul încercat
Talazu-l taie, ceața groasă ;
În barca-i nouă și frumoasă
Pe Ron, ca peste glie, pasă
Și-aduce semnul crucii la cîrmă ridicat !

O, curcubeu ceresc ! Și mare,
Sublimă, veșnică-ndurare !
Zăresc o țară nouă, alt soare strălucind
Pe farandola-nfierbîntată
Sub măslinișul de-altădată,
Și pe orzoaica-n snopi legată
Zăresc secertătorii din butoiaș sorbind.

Și-n alte pilde și exemple,
Cel-sfînt e preamărit în temple..."
Și astfel vrăjitoarea vorbindu-le, cu-un braț
Le-arată calea spre ieșire,
De unde ziua, cu-o privire.
Încearcă bezna s-o răsfire...
Și ei pornesc în goană, buimaci și-ncovoiați.

La Peștera Cordo ¹⁰¹, pe-o strungă
Surpată, izbutesc să-ajungă ;
Și urcă iar spre soare... Pe-al coastei repeziș,
Bătrîn și ruinat, în soare,
Mount-Majour, locul de-nchinare,
Ca într-un vis frumos le-apare.
Se string o clipă-n brațe și-o iau prin stufăriș.

BĂTRÎNII

Așezați în fața colibei, bătrînul răchitar și fiul său împletesc un paner. Priveliștea malurilor Ronului. Vincèn îl îndeamnă pe tatăl său să se ducă și să ceară mîna, Mirèii, Refuzul și dojana bătrînului. Vinceneto, sora lui Vincèn, se alătură fratelui său pentru a-l îndupleca pe meșterul Ambroi, și povestește ce s-a întîmplat cu Sivèstre și Alis. Plecarea meșterului Ambroi la Mas di Falabrego. Sosirea și ospătarea secerătorilor. Meșterul Ramoun. Aratul. Istorisirea lui Ambrösi, răspunsul lui Ramoun. Masa de Crăciun. Mirèio își mărturisește dragostea pentru fiul împletitorului. Mînia, ocările și refuzul părinților. Revolta meșterului Ambroi. Napoleon și marile războaie. Furia meșterului Ramoun. Ostașul plugar. Farandola secerătorilor în jurul focului aprins în cinstea lui Sant Jan.

— „Ți-am spus și ți-o mai spun o dată
Că sînt nebun !... Nu-i glumă, tată !“
Striga Vincèn țintindu-l pe meșterul Ambroi
Cu neagra ochilor văpaie.
Mistralul, ce-mprejur îndoiaie
Înălții ploi de prin zăvoaie,
Îi îngroșa cuvîntul cu vuietu-i greoi.

Jos, unde Ronul se bulbucă,
În fața casei cit o nucă,
Pe un-buștean bătrînul stătea, la adăpost,
Cojind mlădiile răchite ;
De ușă fiul sprijinit e
Și miinile-i meșteșugite,
Închipuind panerul, le răsucea cu rost.

Stîrnit de vîntul din coclauri,
Ca pe cirezile de tauri
Spre mare-și mină Ronul talazurile-i ; doar,
Printre răchitele ce-mbie -
Cu pacea umbrei din vecie,
Un ochi de apă azurie,
Neclipitor, departe-i de clocotul fugar.

Pe prund, nepăsători și liberi,
Rod coaja sălciilor biberi ;
Puteți zări, mai colo, în apa-mărgărint,
Netulburată de alt nime,
Vioaie vidre, o mulțime,
Cum taie-adîncă albăstrime,
În goană după peștii de aur și argint.

În voia vîntului și-a ploii,
Cît ține malul, pițigoi
Și-au ridicat mici cuiburi ; țesute cu mult chin,
Precum o rochie brumată
De alba ce-o dau plopilor vată
Cînd înfloresc, de ei furată,
Se clatină pe trestii și ramuri de arin.

Roșcată ca o *turtiadă*¹⁰²,
O sprintenă copilă smeadă
Peste-un smochin, cum poate, întinde-o plasă grea
De apa lin picurătoare.
Plăpîndeale viețuitoare
Și pițigoi din cuibare
Nici cît de stuhu-n foșnet nu se feresc de ea.

E Vinceneto, chip duios,-ii
Copila maestrului Ambròsi.
Urechile ei nimeni nu le-a străpuns cu ac,
Și ochii-i sînt ca de porumbă,
Și sinii-abia de i se-mbumbă ;
Spinoasă caperă, preascumpă
Doar Ronului ce-i dornic s-o-mproaște după plac.

Cu lunga-i pîn' la coapse barbă,
Și-atît de aspră,-atît de albă,
Îi spune moș Abròsi băiatului :— „Nebun
Ești tu, pesemne, fătul nostru,
De nu-i mai judeci vorbeii rostul !“
— „Cînd trage-asinul de căpăstru,
O, tată,-i semn că gustul de iarbă-i tare bun !

Dar ce pot vorbele : -n zadar le
Tot potrivesc ! O știi !... În Arle,
Suratele-i din cale i s-ar feri plîngînd,
Căci după ea s-a spart tiparul...
Ea însăși, mie, răchitarul,
Mi-a spus : «Te vreau !» cu ochi ca jarul !“
— „Averea, sărăcia ți-or spune-altfel, curînd.“

— „O, tată, vreau din Valabrego
Să pleci la Mas di Falabrego :
Părinților ei totul le spune, cum și ce-i !
Pe om, să spui, la preț să-l ție
După-nsușiri, nu sărăcie ;
Să spui că știu munci la vie,
La prașilă și-n țarini pietroase, cu temei.

Să spui că multe le lor vite,
La plug de mine-or fi strunite ;
Să spui că știi bătrînii să-i preacînstesc ; și vroi
Să spui că dacă ne-or desparte,
În inimi ne pogoară moarte
Și de mormînt ne-or face parte !"
— „Se vede că ești tînăr ! oftează moș Ambroi.

Ou de găină albă-aici e !
Scatiu e-aici, pe rămurice !
Îl vrei ; și-l chemi la tine,-i făgăduiești taman
Plăcinta zi de zi visată,
Și-ai să te jelui viața toată...
Scatiu-n palmă niciodată
Nu-ți va veni, că nû ești decît un sărăcan."

— „Dar sărăcia-nseamnă ciumă ?
În tulburarea ce-l sugrumă
Strigă Vincen. Dar drept e slăvitul Dumnezeu,
De cată binele-a-mi luare
Fără de care viața-mi moare ?...
De ce sîntem săraci noi, oare ?
De ce din via plină de struguri copti, mereu

Doar fructa unii s-o adune,
Și doar boștina ceilalți, spune ?"
Dar, înălțîndu-și brațul, Ambroi : — „Ce vorbe-arunci !
Ia și-mpletește-aici, cuminte,
Cîrteala scoate-ți-o din minte !
De cînd i-i jordiei aminte
Să mustre tăietorul ?... Un șarpe,-o rîmă,-atunci,

Ar sta cu Domnul la toomele :
«De ce nu ne-ai făcut tu stele ?»
«De ce, i-ar zice boul, nu-s eu bouar ? Căci el
Ia boabele și pleava-mi lasă !...»
Dar nu, urită sau frumoasă,
Pe calea-i fiecare pasă...
Cinci degete-s la mână și ele nu-ș la fel.

Te-a rînduit șopîrlă Domnul ?
În crăpătura ta fă-ți somnul,
Bea raza ta de soare și mulțumit să fii !“
— „Dar ea mai sus în ochii mei-i
Ca soră-mea și dumnezeii !
Mor fără dragostea Mirèii !...“
Și, parcă vrînd să scape de grijile-i prea vii,

Pe malul fluviului în zvoană,
Frînt de durere,-o ia la goană.
Atuncea, Vinceneto, plîngînd înăbușit,
Îi spune tatălui, a rugă :
— „Nu-l pune, tată drag, pe fugă !
Ascultă-mă ! Unde-am fost slugă,
Un biet plugar fusese, ca el de-ndrăgostit ;

Sivèstre îl chema ; pe fată,
Alis : stăpînu-i era tată.
La muncă (într-atîta iubirea-i dădea ghes),
El era lup ! Și n-avea seamă
De blînd și vrednic mai cu seamă...
Dormeau stăpînii fără teamă.
Dar, într-o zi... acum ascultă, mai ales !

Dar, într-o zi, stăpîna prinde
Glasul flăcăului, fierbinte,
Mărturisindu-și tainic iubirea pentru-Alis.
Și, vai, cînd oamenii se-așază
În jurul mesei de amiază,
Din ochi stăpînu-l săgetează !
«Mișelule, ia-ți banii și cară-te !» i-a zis.

Și bunul slujitor se duce.
Noi ne făceam cu toții cruce,
Văzîndu-l luat la goană, înmărmuriți, buimaci..
Trei săptămîni, prin pălămide-i
Zărirăm chipul, cum e-al cridei,
Făcînd înconjurul *bastidei* ;
El, jigărit, acuma zăcea cu ochi posaci,

Acum fugea. Și-l auzeai că
Dă, noaptea, geamăt de ursoaică
Sub boltele de viță, chemînd-o pe Alis !...
Dar, într-o zi, o vîlvătaie
Scrumește șurile de paie,
Și, din adîncul puț, ne-nspaie
Un înecat ce-l scoatem ; atît, o, tată,-am zis !“

Aici, bătrînul se ridică.
— „Copilul mic, e-o grijă mică ;
Cel mare,-o mare grijă“, mărturisește-abia.
Și jambierele își pune,
De el cusute,-n vremi străbune,
Și ghetele cu ținte bune,
Și roșia-i scufie — și către Crau o ia.

E vremea cînd pămîntu-aşteaptă
Să-şi dăruie recolta coaptă :
Întîmplător, e tocmai ajunul lui Sant Jan ¹⁰³;
Pe drumuri şi cărări mărunte,
În cete mări, de dinspre munte,
Vin lucrătorii cei de frunte,
Vin colbăiţi şi oacheşi spre blondul nostru lan ;

Cu secerile noi pe spate,
În tolbe de smochin, vîrstate,
Ei, cîte doi, îşi poartă şi legătoarea-laţ.
Cu funde mari, o tamburină
Şi-un fluier cîntă în surdină,
Înveselind căruţa plină,
În care, frînţi de cale, bătrînii stau culcaţi.

Şi-n lungul holdelor învoalte,
Sub vînt sortite să tresalte,
Ca valurile : — „Doamne, ce falnic grîu, mai rar !
Şi des ! zic ei cu bucurie.
Să-l seceri, hei, parcă te-mbie !
Ci ia priviţi, de vijelie
Cum se apleacă-ntruna, ca să se-ndrepte iar !“

În cale,-acum, Ambroi le iese.
— „La fel de bine copt şi des e
Şi grîul în Provenţa, bătrîne, nu-i așa ?“
Îi face-un tînăr întrebare.
— „Cel roşu, fiule, mai are ;
Dar dacă vîntu-o să-l doboare,
Cum s-a pornit, mi-e teamă că nu veţi secera !

Cînd, de Crăciun, priviți la cele
Trei lumînări : le credeți stele ?
Va fi, dacă aceasta-i și voia Celui-sfînt,
Mult grîu !" — „Te-audă Ziditorul,
Bătrîne, și-ndoiască-ți sporul
Hambarului !" Cu-mpletitorul
De coșuri, între sălcii, secerătorii, blînd

Stăteau și pașnic la taclale,
Și astfel micșorau din cale.
Și Mas di Falabrego, să vină-n ceasul bun,
Își aștepta secerătorii.
Ramoun, pe lanuri, de cu zorii-i,
Că vîntu-i rău și stricător îi,
Și însuși vrea să vadă grînarele-i ce spun.

Cimpia galbenă de spice,
Din zare-n zare, pe potice,
Cu pasul o străbate ; și holda-n jurul lui :
„E vremea,-i murmură, stăpîne !
Mistralu,-l vezi, ca un păgîn e :
Vrea să mă scuture de pîne...
E vremea degetare de trestie ¹⁰⁴ să-ți pui !

Furnicile,-i șoptește iară,
Pe spice, vai, mi se urcară ;
Și bobul copt eu nû pot să mi-l păzesc de hoți...
Nu mai vin secerile-odată ?"
Stăpînul își întoarce, roată,
Privirea și,-ntre sălcii, iată,
Într-o clipită, ochii-i descoperă pe toți.

Și-ndată, secerile drage
Din tolbe ceata cînd le trage,
Cum mai scînteie-n soare ! Și-n iureș necurmat
Le flutură cu vîlvă mare,
Întru salut și sărbătoare.
Dar de mulțimea vuitoare
Ramoun, de mai departe, se face ascultat :

— „Zic bun venit întregii cete !
Dă strigăt ; cerul vă trimete !“
Legătorese,-o droaie, se string în jurul lui
Ca un inel. — „Atunci, ia bate,
Stăpîne, palma ! La bucate
Ești norocos și la de toate !
Și-n anu-acesta snopii în arie-o să-i pui !“

— „Să nu vă-nșele o părere,
Prietenii, de belșug ! Se cere
Prin bănițe să treacă tot lanul, ca să știm
De-a fost bogat. Că nu o dată
Ne-au dat recoltele făgadă
De douăzeci la *eiminadă* ¹⁰⁵,
Și-am luat trei biete baniți !... Dar mulțumiți să fim !“

Și larg zîmbindu-le, de-a valma
Le strînge oamenilor palma ;
Prietenos vorbește cu meșterul Ambroi,
Și-ndată ce picioru-l pune
În curte iar : — „Mirèio, spune,
Cicoare pregătită-adu-ne,
Și niște vin, că tare ni-i sete, *tron-de-goi* !“

Ea rînduie, cum se cuvine,
Gustările, din șorțuri pline ;
Ramoun se-așază, primul, într-un al mesei cap,
Și-n rînd ceilalți. Ca vai de ele,
Pier pîinile, în bucățele,
Sub strivitoarele măsele,
Și miinile se-azvîrle în bărbie de țap.

Spălată, masa se-nvioaie
Ca frunza de ovăz sub ploaie ;
Și usturoi năpraznic, înțepător *caciat* ¹⁰⁶,
Și vinete pe lungi grătare,
Ardei, gustări usturătoare,
Bălane cepe, la-ntîmplare
Alunecă pe masă, aduse nencetat.

Stăpîn la masă și la muncă,
Ramoun dă cînd și cînd poruncă,
Plin ridicînd paharul : — „Să bem o dușcă, toți !
Cînd landa-i cuib de pietrărie,
Ca să-i dăm secerii tărie,
Tăișul i-l udăm, se știe !“
Și, rînd pe rînd, paharu-l întind mesenii-soți.

— „Tăișul să-l udăm !“ Și vinul
Din vas se scurge, ca rubinul,
În asprele gîtlejuri. — „Pe urmă, dragii mei,
Răsună glasul-i peste masă,
Cînd foamea nu vă mai apasă
Și căpătați puteri, și ca să
O-ncepem bine, după străvechiul obicei,

Din cloambe, uscături și zascuri
Luai cîte-o sarcină de vreascuri
Și le clădiți grămadă. Și-n faptul serii, cînd
Ni-i rugul rug de pomenire,
Vom duce restul la-mplinire,
De-a lui Sant Jan sărbătorire,
Sant Jan secerătorul, prieten Celui-sfint !“

Îi ține-n frîu cu ușurință.
În marea, nobila știință
De a conduce-avutul, de-a porunci cu rost,
De-a face-n vînt să se ridice,
Sub valuri de sudoare,-aș zice,
Din negrii bulgări, blonde spice,
De nimeni de pe lume el întrecut n-a fost.

E cumpătat, stăpîn pe sine.
De munca țarinei haine
Și de povara vîrstei s-a-ncovoiat puțin ;
Dar, cînd e aria-nțesată,
El tinerilor, nu o dată,
Fălos, pe palmă, le arată
Cum două mari *setiere* ¹⁰⁷ pline cu grîu se țin.

El știe, doar privind la lună,
Dacă-i potrivnică sau bună,
Și se va-n loc de-o ține sau de-o ridică-n pai ;
Destul s-o vadă în tărie,
Cu cearcăn, albă, purpurie,
Și vremea cum va fi el știe.
O păsăruică,-o pîine cînd face mucegai,

Zilele Vacii ¹⁰⁸, nemiloase,
Și pictele de August scoase,
Rotunda parhelie și zorii lui Sant-Clar —
În zile umede și bune,
În păguboasă uscăciune,
În geruri lungi peste cătune
Și-n ani mănoși, pe toate, le tălmăcește clar.

La timpul potrivit aratul
Cînd se pornea, precum i-i datul,
Eu am văzut adesea cum plugul tras era,
Pe cîmp, de cîte șase vite ;
Priveliști scumpe și-ndrăgite !
Supus, pămîntul, pasă-mi-te,
De sub brăzdar, spre soare, tăcut se deschidea,

Și arătoasele catire
Pășeau în lungul negrei dire ;
Părea că știu și ele de ce pămîntu-l sparg :
Și nu mergeau de tot agale,
Dar nici prea repede pe cale,
Cu botu-n jos, suflînd din foale,
Și încordîndu-și gîtul asemeni unui arc.

La brazdă grijuliu, plugarul,
Și-n cîntec revărsîndu-și harul,
Mergea cu pasul moale, dar drept și apăsător
Ținînd de plug. La fel de bine
Și meșterul Ramoun își ține
Moșia-n mînă, cu depline
Puteri ocîrmuind-o, ca regele-un regat !

Curînd, mai-marele din ceată
Dă glas recunoştinţei, cată
Cu ochii înspre ceruri şi face sfîntul semn ;
Şi pleacă-ntreaga adunare
Să pregătească focul mare ;
Să taie zvelte căprişoare,
Şi crengi de pin uscate, şi-orice crîmpei de lemn. .

Rămas cu gazda, mîngîios îi
Grăieşte meşterul Ambròsi.
— „Ramoun, dă-mi o povaţă, să ştiu ce pot să fac.
Am un necaz ce prea devreme
Izvor de lacrimi, vai, mă tem e ;
Şi nu cred nici să vină-o vreme
Cînd singur mi s-ar stinge, nici să-i găsesc un leac.

Am un băiat, îl ştii : aş spune
Că-a dat dovezi de-nţelepciune
Destule, pînă-acuma. Mărturisesc cînstit
Că n-am avut o bănuială !
Dar pietrele fac ariceală,
Şi mieii spasme ce-i deşevală,
Şi undele-s viclene cînd dorm prea liniştit.

Ce mi se-ntîmplă cu feciorul ?
Îşi viră-n minte, visătorul,
O fată cu prăpăduri de holde şi pomăt...
Şi-o vrea, o vrea cu toată firea !
Şi-atît de mare i-i iubirea,
De jalnică nefericirea,
Că mă-nfior ! Degeaba îl muştru şi-i arăt

Că bogăția-n loc nu șade
Și sărăcia, că nu scade...
«O vreau, te du și-o cere de la părinții ei,
Mi-a zis ; pe om la preț să-l ție
După-nsușiri, nu sărăcie ;
Să spui că știu munci la vie,
La prașilă și-n țarini pietroase, cu temei.

Să spui că multele lor vite,
La plug de mine-or fi strunite ;
Să spui că știu bătrînii să-i preacinstesc ; și vroi
Să spui că dacă ne-or desparte,
În inimi ne pogoară moarté
Și de mormînt ne-or face parte !»
Ramoun, că știi, acuma, tot ce-a fost între noi,

Vreau mult să-mi spui de-ar fi a bine
Să cer, în zdreanța de pe mine,
Copila, sau copilul mi-l las să moară...“ — „Aș !
Pe-un vînt ca ăsta, cellalt spune,
Strîngi vela — lucrul cel mai bun e !
Să vezi, că moartea nu-i răpune !
Eu știu ce spun, de spaimă cuprins să nu te lași.

De m-ar privi pe mine treaba,
Ambròsi, n-aș cerca degeaba :
«Băiete, ține-ți firea, fii blînd ca-n alte dăți,
I-aș zice,-așa cu vorbă bună,
Ci dacă mintea ta nebună
Stîrnește cîmva vreo furtună,
Sarnipabiéune ¹⁰⁹ află că te-mblînzesc cu-un băț !»

Ambròsi : — „Cînd măgarul zbiară,
Să nu-i dau frunză, aşadară,
Ci să apuc o bîtă şi în băţai să-l rup !“
Ramoun : — „Un tată, e un tată ;
Voinţa-i trebuie urmată ;
Cînd turma nu e îndrumată,
De nu azi, mîine-ajunge în gura vreunui lup.

Cricnea copilul la părinte
Pe vremea noastră, Doamne sfinte !
L-ar fi ucis, pesemne !... Familia stătea
Unită strîns şi fără toane,
Şi trainică sub uragane
Cum rămurişul de platan e !
Nici vorbă, cîteodată vreo sfadă izbucnea.

Dar pe sub bolta ei înaltă,
Cînd seara sfîntă, laolaltă,
Strîngea strămoşul casei cu droaia de nepoţi,
.La masa ce slăvea Crăciunul,
Şi căreia-i era stăpînul —
O mîină ridica bătrînul,
A binecuvîntare, şi-i împăca pe toţi.“

Dar, palidă şi-nfrigurată,
Țîşneşte iubitoarea fată
Şi spune,-atunci : — „O, tată, ucide-mă, de vrei !
Vincèn de mine-ndrăgostit e,
Şi-n faţa Maicii preacinstite
Şi sufletu-mi de el rob e ...“
O linişte de mîarte-i cuprinde pe toţi trei.

Jano-Mario, muștrătoare,
Din scaun, cea dintii, răsare.
— „Copilă fără minte, să știi că vorba ta,
Îi spune fremătind haină,
E ca ocară ce-nvenină,
E ca un spin de pașachină
Ce pentru multă vreme ne-mpunge inima !

N-ai vrut ciobanul, pe Alări,
Cu mia lui de oi pe arii ;
De Veranet fugit-ai ; și nu ți-a fost pe plac
Ourrias, cu plinele-i ocoale
De vaci, și l-ai întors din cale !
Ca să te-nvinși de-un coate-goale,
De-un fleac de om, să cumperi drept pepene-un dovleac !

Prin țelini și din poartă-n poartă
Cu sărăcanul mi te poartă !
Ești liberă, țiganco, să pleci cu el, de tot !...
Cunună-mi-te ca Roucano
Și ca Beloun la Roubicano !
Pe trei pietroaie, fetișcano,
Ai să-ți afumi fiertura lingă-un picior de pod !“

Ramoun răgazu-i dă să spuie ;
Dar ochiu-i, ca o flăcăruie,
Sclipește și clipește și-aruncă-n jur scînteii,
Pe sub sprîncenele-i stufoase.
Dar, huruind, zăgazul tras e,
Și unda furiei ciînoase,
Bolborosind, se-azvîrle ieșind din matca ei.

— „Da, tot ca maică-ta zic : pleacă,
Furtuna-n zări să se petreacă !...
Ba nu, rămii, se-aude ?... Şi ferecată-n fier
Am să te țin de-acum nainte,
Şi-n fiare nările-ți voi prinde,
Precum catircei fără minte ;
Am să văd cum te bate cumplitul foc din cer !

Am să văd boala şi necazul
Topindu-ți ceas de ceas obrazul,
Cum soarele topeşte zăpada pe cîmpii !
Mirëio,-aşa cum ştii întoarsă
Această piatră-n vatră arsă ;
Cum ştii că Ronul se revarsă
Cînd ploaia-l umflă ; lampa, aşa cum lampă-o ştii,

Să ştii şi vorba mea de-acuma :
N-ai să-l mai vezi nicicînd !...“ Şi numa
Cu-un pumn zguduie masa izbind cu sete-n ea.
Ca roua peste cosiţele,
Ca un ciorchin ce,-n vînturi grele,
Îşi plînge perlele cu jele,
Mirëio lungi şiraguri de lacrimi revărsa.

— „Şi cine, Doamne,-mi spune mie,
Mai strigă el, orb de minie,
Şi cine-mi spune mie că n-ai fi pus, Ambroi,
La-ndemnu-acelei haimanale,
În negura colibei tale,
Răpirea-i josnică la cale !...“
Revolta-n celălaltu-i ţîsnire de suvoi.

— „O, Doamne sfînt ! la rîndu-i strigă,
Dacă averea noastră-i mică,
Noi inimă-avem mare, așa să știi, Ramoun !
În sărăcie bați cu biciul,
Și ea nu-i pată, necum viciu !
Ani patruzeci am de serviciu,
De bun serviciu-n oaste, sub bubuit de tun !

Abia-i prinsesem cîngii rostul
Cînd am plecat din satul nostru,
Ca marinar. Și-n largul albastrei mări pierdut,
Al mării blînde sau vuinde,-i
Văzui imperiul Melindei ¹¹⁰ ;
Eu cu Sufren am fost în Indii
Și zile mai amare ca marea am avut !

Soldat în marea-ncrîncenare
Am străbătut pămîntul mare
Cu-acel măreț războinic urcat din Miazăzi,
Ce mîna-i aspră și-o conduse
Din Spania-n stepele ruse ;
Și, lumea, păr sălbatic, nu se
Opri din zgîlțială, cît toba-i se-auzi !

Și-n spaima-atîtor abordagii,
Și-n groaza-atîtor naufragii,
Mulți bogătani alături de mine n-am zărit !
Și eu, sărman și de ocară,
Ce nu aveam pămînt, în țară,
Nici cît a trage-o brazdă, doară,
Ani patruzeci, din viață, eu țării i-am jertfit !

Și picoteam sub promoroacă,
Și pîine-aveam de tot săracă !
Și căutam măcelul și moartea, apărînd
Un nume sfînt, al Franței sfinte...
Dar nimeni nu-și aduce-aminte !
Sfîrșindu-și vorba, scos din minte,
Ambròsi își azvîrle mantaua la pămînt.

— „Te-ai dus să cauți Sant-Pieloun ¹¹¹-ul
Pe Mount-de-Vergue ¹¹² ?-l ia bătrînul
Ramoun în colț. Ei, bine, și eu am ascultat
Cum tunul la Touloun detună,
Cum sună valea și răsună ;
Văzut-am Arcole-n furtună,
Și în Egipt nisipul de sînge îngrășat !

Dar după anii de războaie,
Noi am scurmat în măruntaie
Pămîntul, ca să scoatem și măduva din el.
Am vrut ca ziua mai degrabă
Și decît zorii să ne-nceapă,
Și luna nopții, peste sapă,
Să ne privească-adeșea muncind cu-același zel.

Mereu s-a spus : Pămînu-i darnic !
Dar și alunu-l rogi zadarnic,
Și pînă nu-l bați zdravăn nimica n-o să-ți dea !
Pe orice *destră* ¹¹³ s-ar socoate
Țărîna brazdelor bogate
De-aceste mîini adăugate,
S-ar socoti sudoarea ce-a curs pe fruntea mea !

Să tac din gură, Sfintă Anna !
Muncesc ca robul, nu-nchid geana
Zbătîndu-mă pe cîmpuri, înfulec mai nimic,
Să prind temei de-mbelşugare,
Să-mi cresc belşugul în hambare,
Să-ajung la faima cea mai mare,
Ca să-mi dau fata după cel mai de jos calic !

La naiba ! Cîinele-ţi păstrează,
Eu lebăda-mi păstrez acasă !"
Aşa rosti, amarnic, Ramoun cuvîntul său.
Iară Ambròsi se ridică,
Îşi ia mantaua, bîta-i mică;
Şi zăboveşte să mai zică :
— „Rămii cu bine ! Nu ştiu de n-o să-ţi pară rău !

Cel-sfînt şi Maica-preacurata
Să mîne barca şi livada !"
Şi cum se duce,-odată cu scapătul mahmur,
Pe sub mistralul ce se-nfoaie,
Din vreascurile, clădăraie,
Se-nalţă-un corn de pălălaie.
Nebuni, secerătorii, de bucurie,-n jur,

Cu mîndre capete, semeţe,
În stinsa zilei frumuseţe,
Pămîntul îndeolaltă izbind cu paşi mărunţi,
La farandolă se îmbie.
Stîrnite ca de vijelie,
Mai mult şi flăcările-nvie,
Şi-aprinsa lor sclipire le joacă peste frunţi.

Spre nori pojarul își trimite
Scînteile învîrtejite.
Și cîntecul de fluier cu trosnetul de creci
Se-mperechează nebunatic,
Și unduie peste jărat
Ca vrabia de cîmp văratic...
Sant Jan, rodtia glie se bucură cînd treci !

Și focu-și scapără lumina ;
Și lung murmură tamburina,
Adînc și fără-oprire, cum murmură prelung
Tihnită mare și adîncă
Bătînd în țarmurii de stîncă.
O dată, și-apoi iar, și încă,
Trăgînd din tolbe seceri ce aerul străpung,

De trei ori face-ntreagă ceata
Deasupra focului *bravada* ¹¹⁴.
Și fiecare-n jarul cel purificator
Azvîrle cîte-o căpățînă
De usturoi ; și mîna plină
De sunătoare și verbină
Larg fluturînd-o — cîntul, cu-un strigăt tunător :

„Sant Jan ! Sant Jan ! Sant Jan !“ se-ncheie.
Colinele din jur scînteie,
De parcă peste ele cu stele-ar fi plouat !
Înaltă laude pămîntul,
Și, harnic, le ridică vîntul,
Cu flăcările, către sfîntul
Slăvit, care plutește-n albastrul scăpătat.

CRAU

Disperarea Mirèii. Găteala arlesienei. Copila fuge, în miez de noapte, din casa părintească. Pornește către mormîntul Sfințelor Marii, cu gîndul de a implora protectoarele Provenței să-i înduplece părinții. Constelațiile. Alergînd peste Crau, ea întîlnește păstorii tatălui său. Cîmpia Crau, războiul Giganților. Șopirlele, călugărițele, fluturii o previn pe Mirèio. Chinuită de sete, copleșită de arșiță, Mirèio îl imploră pe Sant Gènt, care o ajută. Întîlnirea cu Andreoun, culegătorul de melci. Elogiul orașului Arle. Povestirea lui Andreoun : legenda Grotei Capo, treieratul snopilor, treierătorii pier în adîncuri. Mirèio își petrece noaptea în cortul familiei lui Andreoun.

Ce poate oare-n loc să țină
Leoaica, dacă-n vizuină
Nu-și mai găsește puiul ? Flămîndă și urlînd,
Pe sterpe,-ncremenite șleauri,
Prin munți și barbarești coclauri
Gonește... Vinătorii mauri
Prin drobița spinoasă i-l mină galopînd.

Ce poate ține-o-ndrăgostită ?...
În cămăruța-i mohorîtă,
În care noaptea însăși deschide-un ochi posac,
Mirèio,-n patul ei culcată,
Bocește-amarnic noaptea toată,
Cu fruntea-n palme cufundată :
„Măicuță a Iubirii, o, spune-mi ce să fac !

O, soartă vitregă și calpă !
O, tată, ce mă calci sub talpă,
Însingerata-mi rană din suflet de-ai vedea,
De fiica ta te-ar prinde mila !
Micuța ta,-mi spuneai, copila
Și astăzi jugu-mi pui, cu sila,
Ca unui mînz, pe care-l deprînzi cu truda grea.

Că marea, vai, nu se revarsă,
Și valuri peste Crau nu varsă !
Să văd cum piere-avutul, cu țarine și lunci :
Pricină că-s acum pierdută !
De ce, de ce nu sînt născută
Dintr-o femeie neavută,
Și-n gaură de șarpe !... Și poate, poate,-atunci,

Dacă-un flăcău fără avere,
Vincèn atunci dacă m-ar cere,
M-ar mărita pe dată !... Vincèn, iubite-al meu,
Să pot trăi pe lîngă tine,
Ca iedera să te pot ține,
Ți-aș bea și urma pe coline !
Sărutul tău cel dulce m-ar sătura mereu !"

Și cum astfel, în patu-i, trează,
Copila plînge și oftează,
Cu sînul ars de jarul iubirii, cum, încet,
Prin față-i prind să se-nfiripe
Primele dragostei risipe
Și cele mai frumoase clipe,
Ea-și amintește sfatul ce-i dase Vincenet :

„Da, strigă ea, chiar tu, odată,
Așa mi-ai spus, țin minte, iată :
«Dacă un lup, un șarpe, șopîrlă sau dulău,
Ori altă scîrnavă jivină,
Te ia în colț și te-nvenină ;
Dacă-un necaz are să-ți vină,
O, să te duci Sfinte ! te duci, și scapi de rău !»

Ci azi mă-năbușe mîhnirea,
Mă duc să-mi caut fericirea !“
Așa zicînd, ea sare din albul așternut,
Și cu cheița sclipitoare,
Rîvnind unicele-i odoare,
Descuie garderobul mare
De nuc, pe care dalta în flori l-a învăscut.

Comorile-i de fetișcană
Se află-acolo : o coroană,
Păstrată de la-ntîia împărtășire-a ei ;
Un fir uscat de levănțică ;
O veche luminare mică,
Avînd puteri să-alunge, cică,
Și trăsnetul și norii smoliți ce-l poartă-n ei.

Cu-un alb șiret, copila dragă,
Deasupra coapselor își leagă
Juponul roș, pe care ea însăși l-a brodat
Cu pătrățele pîn'la gură,
O făr'de seamăn cusătură ;
Și peste firava centură
Un alt jupon își trage mai scump și minunat.

Într-un pieptar ca neagra smoală
Mijlocu-și strînge, cu migală,
Apoi, cu-un ac de aur se prinde și mai strîns.
În plete moi și lungi, taftaua
Cosîtei cade, ca mantaua,
Pe albiî umeri, cum e neaua ;
Dar ea cu miîni grăbite le-adună dinadins,

Le strînge și le răsucește,
Toți cîrlionții și-i pitește
Sub o dantelă fină și străvezie ; și,
Cu-ndemînare,-acum măiastră,
De trei ori, gîngaș, fata noastră
Le-nconjură cu-o fundă-albastră :
Diademă-arlesină pe frunte-i înflori.

Își pune șorțul ; și, în cruce,
Pe pieptu-i colțurile-aduce
De la baticul — umbră pe umerii-i abia.
Dar provensala pălărie,
Cu-ntinse aripi, scout să-i ție
Pe lîngă-a soarelui tărie,
Ea, din păcate,-o uită, vai, uită să și-o ia...

Sfirșind, copila nu amînă,
Își ia-ncălțările în mînă ;
Coboară-mcet pe scara de lemn, abia suflînd ;
Ridică drugul de la poartă ;
În voia Sfințelor, ce-i poartă
De grijă,-și lasă biata soartă,
Și-n noapte se pornește precum fugarul vînt.

Mulțimile de constelații
Fac semn luntrașilor, din spații.
Văzînd Evanghelistul, Vultûrul lui Sant Jan,
Spre naltele-i lumini albastre,
Din cîteșitrelele lui astre
Se uită cu priviri gingastre ;
Văzduhul strălucește senin și diafan.

Și pe cîmpiile-nstelate,
Cu roțile-i într-aripate
Începe Carul Mare, cu suflete-ncărcat,
Spre Paradis, pe-o cărăruie
Strălucitoare, să tot suie ;
Posaca munților statuie,
Cum zboară, lung se uită la Carul înstelat.

Și merge-ntruna, biata fată,
Ca Magalouno ¹¹⁵ altădată,
După iubitul-i Pèire de Prouvènço-n păduri,
Scăldată-n lacrimi amare,
Că i-l răpise crunta mare
Și-l căuta cu grijă mare.
Estimp, lîngă hotarul mănoaselor culturi,

În țarc, porniseră păstorii
Lui tată-său zorul mulsorii ;
Și vreo cîțiva, cu mîna luînd oile de bot,
Silindu-le să stea, hainii,
Cumînți în fața rogojinii,
Apropiiau la supt mezinii ;
Lungi behăieli sonore suiau de peste tot...

Iar ceilalți le-ndemnau în șoaptă
Spre mulgătorul care-așteaptă,
Și el, pe-o piatră,-un umbră, și mut ca noaptea, doar
Trăgea din ugerele grele
Călduțul lapte ; albe stele
Zburau pe valurile-acele
Vuinde și spumoase, stîrnite în șîștar.

Dormeau în voia lor dulăii
Greoi și albi, ca aiul văii,
De-a lungu-mprejmuirii, cu botul roșcovan
Ascuns în cimbrișor ; de-altminteri,
Domnea tăcerea pretutinderi,
Dormeau tăcutele întinderi...
Strălumina văzduhul senin și diafan.

Ca fulgerul Mirëio pasă
Pe lîngă țarc, și toți, în leasă,
Încovoind grumazul, ca zbuciumatul stuh,
Se bulucesc. Dar fata : — „Cine
Din voi se-ncumetă și vine
La Sfintele Marii cu mine ?“
Și trece mai departe, în goană, ca un duh.

Dulăii, rele nu dau semne :
O cunoscuseră pesemne.
Dar, clătînînd stejarii-pitici, ca viul vînt,
Și de ei trece, pe colnic e ;
Dar peste spini, și mazăriche,
Și camfor, fata-potîrniche
Tot zboară, zboară ! Talpa-i n-atinge de pămînt !..

Iar fluierarii, cînd ea trece
Stîrnind furtuna-n iarba rece,
Unde dormeau, sub bolta stejarilor de-aci,
Treziți din somnul lor noptatic,
Se-nalță-n zbor ca de jărat,ic,
Umplînd tot Craul singuratic
De strigăte : *Curreli ! curreli ! curreli !*

Cu păru-nrourat (e ora !),
De dinspre munte, Aurora
Cu pas mărunt coboară pe cîmp ; și ciocîrlia
Moțate,-n limpede cîntare,
Îi dau binețe ; către soare,
Și-Aupihō, cavernosul, pare
Să miște,-a-nchinăciune, din piscurile-i vii.

Părăginit, cu stearpă vatră,
Imensul Crau, un Crau de piatră
Se dă-n vileag cu-ncetul în zorii-acum iviți ;
Străvechiul Crau, unde strămoșii
Istoriseau, la focuri roșii,
Cum că Giganții, păcătoșii,
De un potop năpraznic au fost cîndva-nghițiți.

Neghiobii ! Ridicați pe-o scară,
Credeau vreodată că-l doboară
Cu-un iute vînt din umeri pe Cel-nenvins ! Ajung
- Lui Santo-Venturi ¹¹⁶, -ntr-o vreme,
Să-i frîngă-un pisc ; ajung să-l cheme
Pe-Aupihō, fără a se teme
Că-i greu să-l urce peste bătrînul munte ciung.

Dar Cel-preasfint deschide mîna :
Mistralul, Trăsnetul, Furtuna,
Tustrei pornesc din palma-i, ca vulturii în zbor,
Și mării, ce nîcîcînd nu doarme,
Îi naltă trimbele cu larme,
Patul de marmură să-l sfarme ;
Și cu o ceață deasă și neagră,-n goana lor,

Furtuna, Trăsnetul, Prăpădul
I-acoperă, de sus, cu totul,
Ca un capac — budinca... De-atunci, tăcutul Crau,
Deschisul Crau spre zece vînturi
Poartă pe sterpele-i pămînturi
Hidoasele coperămînturi...
Din ce în ce, Mirëio, de părintescul șleau

Se depărtează. Aurite
Mănunchiuri soarele trimite,
Și tremură văzduhul, el însuși aurit ;
Și greierii pe landa-aprinsă,
Ce dogorește iarba-ncînsă,
Cu aripa-cimbal întinsă
Mereu își tot repetă prelungul țîrîit.

Nici pom, nici umbră, nici un suflet !
Fugind de-al verii ars răsuflet,
Mari turme ce retează,-n iernaticile luni,
Mărunta iarbă, dar gustoasă
Din *garrigo*, de-aici, de-acasă,
S-au dus spre-o vale răcoroasă
Din Alpi, în căutare de proaspete pășuni.

În iunie, spre zarea largă,
Mirèio-aleargă,-aleară,-aleargă !
Și marile șopîrle ce-n borți, la umbră, stau,
Își zic : „A-nnebunit de-a bine,
De numai într-o fugă-o ține,
Cînd soarele peste coline
Face-a juca *murvenii* ¹¹⁷ și pietrele din Crau !“

Călugărițele-i ațin o
Clipită calea : „Pelerino,
Întoarce,-ntoarce-ți pasul ! o-ndeamnă. Dumnezeu
Cu apă-a dăruit izvoare,
Cu umbră pomii și răcoare,
Pentru obrajii tăi de floare,
Și tu ți-i arzi la jarul arșitelor mereu !“

Dar e-n zadar, n-o-ntorc din cale
Nici fluturii ce-i dau tîrcoale.
Aripile iubirii și al credinței vînt
O fură, cum furtuna sură
Bălanii goelanzi îi fură
Spre Aigui-Morto,-n sărătură.
Posacă și-ntristată răsare, cînd și cînd,

Pe cîmp, vreo stîină părăsită,
Cu papură acoperită...
Cînd singură se vede și însetată, biet
Copil, în țara de văpaie,
Fără de rîuri și pîraie,
Se sperie și se-ncovoiaie...
„Sant Gènt, dă glas, mărite sihastru din Bausset ¹¹⁸ !

Plugar frumos, care l-ai pusu-l
La plug, în hamuri, pe supusul
De tine lup din munte, o,-nsingurat divin,
Ce-ai scos din piatră, cu-o izbire,
De vin și apă, două fire,
Spre-a mamei tale izbăvire,
C-o mistuia arșița și-ar fi pierit în chin ;

Familia dormind, de-a bine
Ți-ai părăsit-o, ca și mine,
Și, singur, după mamă, în strunga din Bausset
Te-ai dus ! O, dă-mi, la fel, și mie
Un fir de apă viorie,
Slăvit Sant Gènt ! Mă ard o mie
De ace-n tălpi, și setea mă stinge-ncet, încet !“

Sant Gènt, de sus, din Empirei,-o
Aude-odată, și Mirèio
Străvede, pe colacul unei străvechi fintîni,
În zarea cîmpului, departe,
Sclipirea-n lespede cum arde.
Și-n două-arșița se desparte,
Ca unda sfișiată de zborul de lăstuni.

Fintînă-a turmelor, ea-i toată
În strai de iederă-mbrăcată.
Și-abia nălțîndu-și glasul senin, un băiețel
Pornise-o sprintenă cîntare
Sub jgheabul de adăpătoare,
Unde-i mai umbră și răcoare ;
Un coș cu melci, pe iarbă,-i alătura de el.

Și în căușul mîinii brune,
Copilul, cîte unul, pune
Melcuții de miriște în cîntul ce-l cînta :
„Ieși, melc-călugăr, melc de vară,
Ieși, cît te rog, din chilioară
Și scoate coarnele afară,
Sau te strivesc, pe tine și minăstirea ta !“

Crauanca, roșie ca mura,
În ciutură-și cufundă gura
Și, mai apoi, văzîndu-l pe micul cîntăreț :
— „Ce faci, copile ?“ — „Cînt în barbă !“
— „Melci somnoroși culegi din iarbă
Și de pe pietrăria stearpă ?“
— „Un coș întreg, ghicit-ai ! răspunde el semet.

Le cînt, și-i vezi : încep să miște !
Am melci-călugări, de miriște,
Melci codobelci...“ — „Și-acuma-i mănînci ?“ — „Eu ?
Nu, nici gînd !

Măicuța, vinerea, îi duce
La Arle,-n tirgul din răscruce,
Și piine,-n schimbul lor, aduce...
Ia spune,-ai fost vreodată în Arle ?“ — „Nu, nicicînd.“

— „N-ai fost în Arle, Doamne sfinte ?
Eu, ăsta,-am fost, și nu te-oi minte !
O, dacă-ai ști ce mare-i minunea de oraș !
Pînă departe, hăt, se-ntinde,
Că șapte brațe, vălurinde,
Cît are Ronul, le cuprinde...
În Arle, pe ostroave,-i cel mai bogat imaș ;

În Arle-s cai de rasă rară ;
În Arle seceri într-o vară
Atita griu, că-ajunge vreo șapte ani la rînd !
Pescari sînt, mulți, și-i cară-anume
Tot ce-și dorește de pe lume ;
Navigatori sînt cu renume,
Ce-nfruntă uragane pe mare fiecînd..."

Și cu mîndrie nesfiită
De mîndra-i patrie-nsorită,
Băiatul preamărește, în auritu-i grai,
Și valurile mării line,
Și Mount-Majour-ul cu asine,
Și coșurile cu măsline,
Și mugetul din mlaștini trezite de buhai.

Dar, o, cetate dragă mie,
De cea mai scumpă-a ta mîndrie
Copilul uită : Doamne, din veacuri pînă-acum,
Cu mîndre fete, gîngași muguri,
Fecundul Arle-ai vrut să-l bucuri,
Cum bucuri toamna-n veci cu struguri,
Și pasărea cu aripi, și munții cu parfum.

Cu mintea, însă,-n altă parte,
Mirèio se gîndea departe :
— „De vrei să vii, băiete, cu mine,-i dă cuvînt,
Cu mine vino ! Pînă-a sparge
Brotacul liniștea sub salce,
Piciorul trebuie să-mi calce
Pe cellalt mal de apă, în paza Celui-sfînt !“

Băiatu-i zice : — „Ai nimerit-o :
Sîntem pescari ; atît, zorito,
Că-i bine astă-noapte să dormi la noi, în cîrt,
Sub plopîi nalţi şi albi ca spuma,
Gata-mbrăcată, ca şi-acuma ;
Şi dis-de-dimineată, numa,
Cînd pleacă şi el, tata o să te ia la bord.“

— „Dar nu m-a istovit năpasta !
Pot să pornesc şi-n noaptea asta...“
— „Să te ferească Sfîntul ? Ori astă-noapte-ai vrea
Să vezi tînguitoarea ceată
Din Grota Capo furişată ?
Văleu, dacă te vede-o dată,
Mi te prăvale-n hăul fără fund, la ea !“

— „Cu Grota Capo, ce-i, băiete ?“
— „Mergînd, fetico, printre pietre,
Povestea ei ţi-oi spune-o !... Şi-ncepe, trăgănat :
Pe-o arie din vremi bătrîne,
Era potop de snopi şi grîne.
Pe malul rîului poţi, mîne,
Să vezi chiar locul unde isprava s-a-ntîmplat.

De-o lună-ntreagă, şi mai bine,
Pe-acel noian de spice pline
Răstropotea o roată de cai camarguani.
Odihnă, vai, nici o clipită !
Mereu cu piedici la copită !
Mereu, pe aria rotită
Creşteau năpraznic munţii de grîne, roşcovani !

Și soarele ardea !... Din paie
Părea că iese-o pălălaie.

Mereu furcile-n aer săltau vârtejul greu
De snopi, și nu pe îndelete ;
Mustăți și frunze deșuchete,
Ca lungi săgeți de arbalete,
Se înfigeau în nara căluților mereu.

De la Sant Pèire, la Sant Charle,
Voi bateți, clopote din Arle !
Dar sărbători, duminici nu-s pentru bieții cai :
Mereu de snopi dușmană oaste,
Mereu țepușele-ntre coaste,
Mereu, cu urlete,-o năpaste
De paznic îi zorește-n amiezi de jărăgai !

Și, ca să pună vîrf, stăpînul
Le-a prins și botnițe, hapsînul,
Albilor trudnici... Vine Nosto-Damo d'Avoust ¹¹⁹.
Pe aria cea fumegîndă,
Cu botu-n bale, ca-n osîndă,
Ei, plini de spume,-și tot perîndă
Ieșitele lor coaste din pîntecul prea-ngust.

Dar iată, se reped, ca una,
Și vijelia, și furtuna...
Pe arie, mistralul se năpustește-avan ;
Hapsînului (ce nu cîstește
O sfîntă zi) ochiu-i pleznește ;
Se clatină, prelung vuieste
Și se deschide cîmpul ca un smolit cazan !

Vîrtej e aria, năpraznic ;
Nici un furcaș și nici un paznic
Nu scapă din bulboana ce-i soarbe în afund !
Stăpînul, snopii, avuția,
Vînturătoarea, clădăria
De paie, caii, herghelia
Se prăvălesc, cu toții, în hăul fără fund !“

— „Ah, spune fata, mă-nfioară !...“
— „Și nu e totul, domnișoară !
Și poate-i zice mîine că-s un copil nebun,
Văzînd în albăstrimea apei
Cum linii dănțuie și crapii ;
Și, dinspre stuful ce pe-aproape-i,
Cum mierlele de mlaștini își fluieră-a răzbun.

Dar Nosto-Damo vine-ndată.
Purtînd cunună-nflăcărată,
Cînd sfîntul soare urcă spre-al său pontificat,
Să-ți culci urechea peste glie
Și pînda tainică să-ți fie :
Și vezi cum unda viorie
Se-ntunecă de bezna aceluia greu păcat !

Și din genunile ursuze,
Ca din aripile de gîze,
Ai să auzi cum crește încet un bizîit ;
Pe urmă,-un zvon de clopoțel e ;
Pe urmă, între cosițele,
Precum din amforele grele,
Spăimîntătoare glasuri spori-vor înmiit !

Pe urmă,-i trap de cai năpraznici,
Pe care nendurații paznici
Îi suduie întruna și-i mină de-a orbiș.
E-o tropotire chinuită ;
E-o glie aspră și-mpietrită,
Ce parcă sună sub copită
Ca aria de spice pe timp de treieriș.

Dar cînd începe să coboare,
Cu pasul molcom, sfîntul soare,
Blestemul greu se stinge și zgomotele mor ;
Și caii,-n hăurile-acele
Fug șchiopătînd ; sub coșitele
Pier firavele clopoșele,
Și iar fluieră mierle în stuful foșnitor.“

Vorbind de lucrurile-aceste,
Pășea naintea fetei, peste
Pămîntu-ncins, băiatul, purtîndu-și plinul coș.
Sclipind în asfințit, senină
Și limpede, stearpa colină
De cer cu-ncetul își anină
Albastrele-i redute și colții luminoși ;

Iar soarele ce,-ntr-o coroană
De raze,-nchide-aprinsa-i geană,
Stăpînă lasă pacea pe mlaștini și Grand-Clar ¹²⁰,
Peste Vau-Longo ¹²¹ și podgorii,
Pe Ronul multelor prigorii,
Și peste toți secerătorii
Ce sorb acum răcoarea Vînt-largului sprintar.

Deodată : — „Fetișcano, zice
Băiatul, poți zări de-aice
Pavilionul nostru cum flutură în vînt !
Și-n albul plop, din cărăruie,
Cum Not, frăține-meu, se suie !
Să prindă greieri dacă nu-i e
Aminte,-atunci se uită în calea mea scrutînd.

Ah, ne-a văzut !... De jos, ne vede
Și sor' mea Zeto... Se repede
Spre mama, ca să-i deie de veste — bănuiești ?
Că poate să ne pregătească
De-ndată ciorba pescărească.
Ea-ncepe să trebăluiască :
Privește-o cum, în barcă, se-apleacă după pești !“

Și amîndoi, ca o furtună,
Cum digu-l suie împreună :
— „Alei, strigă pescarul, nevastă, să mă crezi
C-avem pricină de mîndrie !...
De Andreoun, ți-am spus eu ție
Pescar de frunte c-o să fie !
Aduce pe regina anghilelor, cum vezi !“

ADUNAREA

Jalea maestrului Ramoun și a soției sale, Jano-Mario, cînd descoperă fuga Mirëii. Bătrînul trimite tuturor lucrătorilor săi poruncă să se adune grabnic în ogradă. Cosașii, greblașii, cositul, Căruțașii, strînsul finului. Plugarii. Secerătorii, secerișul, stringătoarele de spice. Ciobanii. Povestirea lui Laurèns din Gòut, mai-marele peste secerători : tăietura cu seceră. Povestirea cosașului Jan Bouquet ; cuibul năpădit de furnici roșii. Povestirea lui Marran, plugarul : prevestirea morții. Povestirea lui Antèume, ciobanul mulgător. Antèume a văzut-o pe Mirëio ducîndu-se la Sfintele Marii. Rătăcirea și blestemele mamei. Plecarea familiei pe urmele Mirëii.

Plîng și se vaită sîmbovinii ;
 Mîhnite,-n scorbura stupinii,
 Albinele uitării dau pajiștea din veac
 Cu cimbru și cu alioară.
 „Unde ni-i chipeșa fecioară ?“
 Cu jale nuferii-ntrebară
 Spre alcionii-albaștri încremeniți pe lac.

Ramoun, bătrînul, și nevasta.
 Cu moartea-n suflet, sub năpasta
 Ce i-a-necat de lacrimi, stau ca prostiți în mas
 Dospindu-și crîncena obidă :
 — „Ah, i-a fost mintea rătăcită !...
 Zăludă-a fost, nesăbuită !
 Sminteală-a tinereții, o, josnic, mîrșav pas !

Mirèio-a noastră, cea frumoasă,
Să fugă cu-un milog de-acasă !
Ruşine ! să se lase răpită de-un ȋigan !...
Dar cine, oare, ne arată
În ce cavernă-ntunecată
Ne-a dus besmetica de fată ?...“
Şi frunţile-nnegrite se zbuciumă cu-alean.

Cu măgăriţa şi-o coşarcă,
Un slujitor la uşă-ncearcă ;
Din prag : — „Stăpîne,-i zice, să iau mîncarea,-aş vrea,
De prînzişor, dacă-i făcută“.
— „Fugi îndărăt ! nu stă s-audă
Ramoun ; ca un stejar-de-plută
Mă simt prădat de scoartă, aşa sînt fără ea !

Fuga-ndărăt mi te repede,
Cît poţi de repede, băiete !
Să zbori, auzi ? pe cîmpuri, ca fulgerul te vreau !
Cosaşi, plugari să lase coase
Şi pluguri ! Seceri în popase
Secerătorii vreau să lase !
Aşijderea, ciobanii să lase turma-n şleau :

Şi-aici să vină, toţi !“ Porneşte,
Cu pas de capră, voiniceşte,
Băiatul : şi străbate meleagul împietrit,
Cu flori de dulcişor, roşcate ;
Pe sub stejarii-verzi răzbate ;
Taie cărările-ncurcate ;
Şi, iată-l, simte miros de proaspăt fin cosit.

Peste-nfloritele lucerne
Aude, aspru, cum se-așterne
Cuvîntul coasei ; vede înaintînd, cu-un pas
Statornic, și-aplecați în față,
Cosașii cu vînjoase brață ;
Oțelul, lacom de verdeață,
Le culcă-n rînduri drepte din primul zilei ceas.

Băieți și fete, dimpreună
Rîzînd, poloage verzi adună
Cu grebla ; alții-n preajmă olădesc pe vreun harag
Căpițe moi de fin ; ei cîntă,
Și greierii (ce se-nspăimîntă
De coasă)-ascultă și se-ncîntă...
Pe un car lung de frasin, la care boii trag,

Mai colo, vede, vie parcă,
Răpusa iarbă cum se-ncarcă :
Și căruțașul meșter cum strînge de la toți,
Vislînd cu brațul ca-ntr-o undă,
În iarbă pîn' la brîu se-afundă,
Și crește-o nămilă rotundă,
Acoperînd și oiște, și draghine, și roți.

Cu finul atîrnînd pe poale,
Cum merge carul, cu ocoale,
Plutînd în largul mării l-ai crede-o navă grea.
Dar dintr-odată-ncărcătorul
Se nălță drept, ca luptătorul,
Și-și umflă glasul, tunătorul :
— „Opriți, cosași ! îmi pare că s-a-ntîmplat ceva !“

Și ajutoarele, ce-i saltă
Otava-n olădăria naltă,
Își șterg ale sudorii sărate șiroiri ;
Și sprijinind de cingătoare
Mînerul coasei, fiecare,
Spre cîmpul săgetat de soare
Își atîntesc coșașii uimitele priviri.

— „Hei, oameni buni ! dă solul vestea,
Stăpinu-a poruncit acestea :
«Să zbori, mi-a zis, băiete, ca fulgerul te vreau !
Cosași, plugari să lase coase
Și pluguri ! Seceri în popase
Secerătorii vreau să lase !
Așijderea, ciobanii să lase turma-n șleau :

Și-aici să vină, toți !»“ Pornește,
Cu pas de capră, voinicește,
Băiatul : sare trunchiuri de care-ncet se prind
Garanțe-n purpurii veșminte,
De Alten ¹²² aducînd aminte ;
Rodirea vie-a gliei sfinte,
Ca pe-o tortă-n juru-i o vede aurind.

Pe-o țarină cu pălămide,
Urmînd catîrcele spetite,
Plugarii-i vede, vajnici, pe pluguri aplecați ;
Și din iernaticele paturi,
Pămîntul, răsturnat pe laturi,
Cum se trezește ; codobaturi
Cum se reped în brazde să scurme cu neșat.

— „Hei, oameni buni ! dă solul vestea,
Stăpînu-a poruncit acestea :
«Să zbori, mi-a zis, băiete, ca fulgerul te vreau !
Cosași, plugari să lase coase
Și pluguri ! Seceri în popase
Secerătorii vreau să lase !
Așijderea, ciobaniși să lase turma-n șleau :

Și-aici să vină, toți !»“ Pornește,
Cu pas de capră, voinicește,
Băiatul : sare șanțuri și, proaspăt, simte-n nări
Parfumul florilor din vale ;
Își taie prin ovăzuri cale,
Și-n lanurile cu mantale
De roșcovane spice se pierde-n depărtări.

Sînt patruzeci secerătorii
Și, ca pîrjolul, de cu zorii,
Aromitorul, mîndrul pămîntului veșmînt
Îl pradă lacomi ; se-ncovoie
Pe grîul copt și taie, taie,
Ca lupii naintînd ! Despoaie,
De aur și de floare, și vară, și pămînt.

În fire lungi, de jos tăiate,
Cît joardele de viță,-n spate,
Mănunchii cad întruna : și fetele, dînd zor,
Îi prind în brațele ca trunchii,
Și-n snopi alcătuind mănunchii,
Apasă-o dată cu genunchii,
Îi leagă strîns, la mijloc, și-i zvîrle-n urma lor.

Ca ăripile de albină
Scînteie seceri în lumină,
Ca veselele valuri pe mare, cînd țîșnesc
Spre soare cambule, să-l soarbă ;
Și răvășindu-și lungă barbă,
Înălții snopi, cu mare zarvă,
Mătăhăloasa claie, cu sutele, -o sporesc.

Cîmpia, -n larmă nentreruptă,
Aduce-a tabără de luptă :
Cum cea de la Bèu-Caire, din vremuri, cînd Simoun ¹²³,
Și cînd franceza cruciadă,
De omul papei comandată,
Ca hoarda-a năvălit, turbată,
Să gîtuie Provența, pe contele Ramoun !

Dar strîngătoarele de spice
Tot zburdă-n colo și pe-aice ;
Da-n trestii sau la umbra călduță-a clăilor,
Ades copilele nebune,
Sub vreo privire de cărbune,
Cuprinse sînt de moliciune :
Asemeni lor, și Amor e tot secerător !

— „Hei, oameni buni ! dă solul vestea,
Stăpînu-a poruncit acestea :
«Să zbori, mi-a zis, băiete, ca fulgerul te vreau !
Cosași, plugari să lase coase
Și pluguri ! Seceri în popase
Secerătorii vreau să lase !
Așijderea, ciobanii să lase turma-n șleau :

Și-aici să vină, toți !»“ Pornește,
Cu pas de capră, voinicește,
Băiatul : taie calea printre măslini ; e șfichi
De vînt ce răvășește norii
Și frunza viței din podgorii ;
Un fulger iute-alergător îi ;
Și iată-l unde-i cîntul tihnit de potîrnichi.

În zarea Craului ce arde,
Pe sub stejarii-strîmbi, departe,
El turma la răcoare-o descoperă curînd ;
Ciobanii, baciul dormitează
Pe iarba-mîței, de nămiază ;
Vin codobaturi și se-așază
Pe oi, să le privească alene rumegînd.

Ca spuma-n legănări ușoare
Se nălță-ncet, de dinspre mare
Albi-străvezii aburi : pesemne și-a desprins
Vreo sfîntă,-n limpedea tărie,
Lung vălu-i de călugărie,
Și-acum mai mic e, cu-o fișie,
Căci, fără a-și da seama, de soare l-a atins.

— „Hei, oameni buni ! dă solul vestea,
Stăpinu-a poruncit acestea :
«Să zbori, mi-a zis, băiete, ca fulgerul te vreau !
Coșai, plugari să lase coase
Și pluguri ! Seceri în popase
Secerătorii vreau să lase !
Așijderea, ciobanii să lase turma-n șleau !»“

Și coasele pe loc stătură,
Și plugurile-n arătură ;
Și patruzeci veniră muntenii,-ntregul cin,
Lăsându-și secerile-n pripă,
Cum vine roiul într-o clipă,
Pe nou-crescuta lui aripă,
Cînd îl momesc cimbale să se adune-n pin.

Veniră fete greblătoare,
Legătoarelele sprintare,
Veni și căruțașul cu ceata de flăcăi ;
Veniră-oierii de la stîna
Și toți plugarii dimpreună ;
Veniră cei ce snopi adună,
Lăsîndu-i pe miriște sub falnicele clăi.

În arie, privind țărîna,
Stăpînul casei și stăpîna,
Posomorîți i-așteaptă ; și-aceștia, mari și mici,
Luați cu toții de la treabă,
Fac roată-n jurul lor degrabă,
Și cu uimire-n ochi întreabă :
— „Ce s-a-ntîmplat, stăpîne, de ne-ai chemat aici ?“

Ramoun oftează : — „Totdeauna
La seceriș vine furtuna !
Vai nouă ! Dinainte să-ți fie cunoscut,
Și-n clești necazul tot te prinde !
Fără-a vă spune dinainte
Ce s-a-ntîmplat, vă rog fierbinte
Să-mi spuneți voi, prieteni, ce știți și ce-ați văzut.“

Laurèns din Gòut ¹²⁴ păşeşte-n faţă :
De mic copil, întreaga-i viaţă
Spre galbenele holde din Arle-a tot pornit
La drum, cu secerile-n torbă.
Un stei bătrîn, bătut, nici vorbă,
Mereu de-a valurilor zorbă,
Ca piatra din biserici i-i chipul înnegrit.

Vestit mînuitor de seceri,
Sub vînturile în petreceri
Şi sub arşiţe,-ntîiul la muncă şi-a dat ghes !
Tusşapte,-n jurul lui, feciorii-i
Avea, cu flacăra vigorii...
Pe drept cuvînt, secerătorii
Peste întreaga ceată mai-mare l-au ales.

— „Cum ştim că ninge-ori vine ploaia
Cînd zorii-s roşii ca văpaia,
Şi ce-am văzut eu astăzi, că nu-i de-a bine, ştiu,
Laurèns încheagă trist cuvîntul.
De nu s-ar zgudui pămîntul !
Dinspre Pounènt, cum i-i orindul,
Mijise-abia lumina, cu scilpet purpuriu,

Cînd noi ne-am risipit prin rouă
Să-ncepem la postaşa nouă.
«Prietenii, cu nădejde să secerăm !» strig eu.
Îmi suflec mînele-n grabă,
Mă-aplec, dar fieru-n mînă-mi scapă,
Şi mă aleg, cu ce podoabă !
Treizeci de ani fusesem ferit de Dumnezeu !“

Și degetele își arată,
Și toată mîna-nsîngerată.
Oftează greu părinții, cu ochii în pămînt.
Dar Jan Bouquet, cosașul, cere
Să-și spună și el o durere :
Tarasconez și cavalier e
De frunte al Tarascăi, dar om cinstit și blînd.

Cînd cu dihania (trăsneasc-o !),
Lagadigadèu ! la Tarasco !
Se cîntă, și de chiot, de joc și vîlmășag
Orașu-abia măsură-și ține,
În Coundamino, cine, cine
Mai iscusit ca el, mai bine,
Ar face să plutească o sulită, un steag ? ¹²⁵

Prîntre cosașii buni din lume
Ar fi avut mai bun renume,
Cărarea dreaptă-a muncii de-ar ține-o mai ales.
Dar el, cum vine-o sărbătoare,
Azvîrle coasa ! Sub umbrare,
Cinstind din plinele pahare,
La farandole,-ntreceri de tauri, prea ades,

În frunte-i doritor să iasă !
— „Pe cînd trăgeam de zor la coasă,
Începe el, descopăr un cuib de francolini
Ce se tot zbuciumă și-anină
Pe sub o tufă de neghină ;
Și către veșteda tulpină
Eu mă aplec, să-i număr, și nu erau puțini.

Dar, vai, ce soartă-aveau, ochioșii !
Furnici hidoase, mari și roșii,
Deplin înstăpînite roiau în cuibul lor :
Trei apucaseră să moară ;
Ceilalți, bătînd din aripioară,
Cu capetele scoase-afară
Din cuib, păreau să strige la mine : «Ajutor !»

Și veninoasele furnice
Se-ngrămădeau să-i tot urzice,
Smintite,-nverșunate și-n necurmat perind ;
Și eu, în zbaterea de moarte,
Priveam la fiecare-n parte ;
Și-n landă auzeam, departe,
Cum maica lor îi plînge, tot plînge piuind.“

Această jalnică poveste,
Ca lancea-n inimă le este
Părinților : se pleacă sub negre presimțiri.
Dar cum, în iunie, furtuna
Pe nesimțite suie-ntruna,
Și Tremountano-și sună struna,
Acoperind tot cerul, cu fulgere-n priviri,

Marran se-arată. În *bastide*,
Preacunoscut și renumit e ;
Și, seara, cînd sătuii catîri mai trag abia
Din iesle-o gură de lucerne,
Plugarii,-n tihna lungii jerne,
Ard untdelemnul din lanterne
Vorbînd de felu-n care el munca și-o tocmea.

La semănat venise-odată.
Ceilalți porniseră, pe dată,
Să și răstoarne brazda ; Marran, ca un năuc,
Se tot uita, pe sub sprinceană,
La plaz, ureche și cormană,
La răsturnata lighioană,
De parcă niciodată n-ar fi atins un plug.

„Te crezi plugar, neroadă loază,
Și nu știi plugul cum se-așază !
Îi strigă cel mai mare peste plugari. Un vier,
De-ar fi, și-l țin de rît mai bine
Decît tu plugul mi-l vei ține !“
„Fă rămășag, atunci, cu mine,
Dă glas Marran, pe-o brazdă, doar una,-atîta cer !

Cîștigătorului, nu laur,
Ci-i dăm trei ludovici de aur !“
Brăzdarele-amîndouă în țelini se-adîncesc.
Plugarii amîndoi se-avîntă,
Doi ploi înalți luînd drept țintă...
În glie două pluguri cîntă !...
Și două drepte brazde în soare strălucesc.

„Cu ce, minunea, s-o asameni’?
Se minunează ceilalți oameni.
Hei, meștere, frumoasă ți-e brazda, să ne crezi,
Și-a unei mîini defel stîngace !
Dar brazda asta, de dincoace,
Nici cu săgeata dacă-ai trage,
Mai dreaptă n-ai așterne-o, cum pînă-n zare-o vezi !“

Pe scurt, Marran cîștigă banii.
În sfatul tristei spovedanii
Își spune și el păsul, cu jalnic glas și-amar,
Pe chip cu-o stranie paloare :
— „Pe cînd aram, o, Doamne mare,
Încep să fluier ! Știu : cam tare,
Și-aș fi ținut-o-ntruna, iar știu, vreun ceas măcar.

Dar, vai, văd părul, ca o chică,`
De pe catiri cum se ridică ;
Văd, tremurînd de spaimă, cum ei rămîn pe loc,
Ciulind urechile-amîndouă ;
Și pluguri văd, eu însumi, două,
Văd iarba, strălucind de rouă,
Cum veștedă se-apeacă, pîrlită ca de foc.

Catirii-i mîngii : întristată
Baiardo ¹²⁶ -a mea în ochi îmi cată,
Dar nu se mișcă ; -n brazdă Falet amușina.
Și cînd, sub biciul ce-i atinge,
Pornesc gemînd, de parcă-ar plînge...
Grindeiul nou, de ulm, se frînge,
Și pleacă doar cu jugul ; și eu rămîn, așa,

Ca prins de ducă-se-n-pustie ;
Încep dureri să mă sfișie,
Să-mi clănțănească dinții ; mi-e frig și mă-nfierbînt ;
Și peste cărnurile-mi biete,
Peste zburлите-a' mele plete,
Ca măciulia de scaiete,
Simt dintr-odată Moartea cum trece ca un vînt !“

— „O, Maică-bună, cu mantila
Ta sfintă,-acoperă-mi copila !“
Sărmana mamă strigă cu-un glas sfișietor.
Și-ngenunchind în bătătură,
Spre nori deschide muta-i gură...
Cu-o apăsată călcătură,
Se-apropie Antèume, ciobanul mulgător.

— „De ce, fugind fără-ntreneri,
Bătea ea crîngul de ienuperi ?
Răsună-n sfat uimirea bătrînului oier.
Eram închiși, cu toții,-n stîină :
Luasem oile la mîină,
Să isprăvim mulsoarea, pînă
Nu suflă zorii-n spuza de stele de pe cer.

Un duh, o umbră, o nălucă,
Pe lingă țarcuri o apucă.
De se-mbulzește turma și cîinii amuțesc.
«Duh bun de-i fi, cuvînt ne spune,
Și pieri, de-i fi vreo spurcăciune !»
Gîndesc în sine-mi... Maicii-bune
N-am nici măcar răgazul un Ave să-i șoptesc.

«Cine se-ncumetă și vine
La Sfintele Marii cu mine ?»
O voce cunoscută ne strigă. Și-a pierit
În landă, cum din gene-ai bate.
Mă crezi, stăpîne-nlăcrimate :
Era Mirëio !“ — „Cum se poate ?“
Întreabă toți deodată cu-un singur glas uimit.

— „Mirèio ! am văzut că ea e,
În via stelelor văpaie ;
Și am văzut, mai spune Antèume, cum fugea ;
Dar nu era ca altădată,
Ci tristă, vai, și-n crîncenată ;
Aș fi jurat, sărmana fată,
Că un necaz năpraznic puterile-i sporea !“

Cînd vestea cruntă-o auziră,
Gemînd, toți oamenii-și pocniră
Muncitele lor palme, cu miros de pămînt.
— „La Sfinte duceți-mă-acuma !
Le strigă-ndurerată muma.
Cutreier lumea-ntreagă, numa
Să-mi caut potîrnichea și s-o vād mai curînd !

Dacă furnici or s-o atace,
Eu dinții meliță-mi voi face,
Să melițez și spulber furnici și furnicar !
Și dacă Moartea ticăloasă
Cu mîrșav gînd spre tine pasă,
Am să-i știrbesc tocita coasă,
Ca tu, prin stufărișuri, să fugi spre alt hotar !“

Și peste landa-ncremenită,
Jano-Mario, rătăcită,
Își seamănă ocara și crîncenu-i blestem.
— „Hai, căruțaș ! stăpînu-i spune,
Mergi pe Moureto-n ham de-o pune,
Căruța pregătită-adu-ne,
Căci e tîrzie ora și cale lungă-avem !“

În zgomotoasa trăsuriică
Jano-Mario se ridică,
Și tremură văzduhul de gemete și plîns.
— „Micuța, scumpa mea !... Cîmpie
De piatră,-ntindere pustie,
Mărite soare din tărie,
Copila rătăcită vegheați-mi-o-ntr-adins !

Cît despre tine, ticăloaso,
Ce fata-n grotă mi-ai atras-o,
Fierturile-ți să guste, ca să mi-o farmeci, sau
Să semeni între noi dihonii,
Taven ! dea Domnul ca demonii
Ce-au tăbărit pe Sant Antòni,
În veci să te tîrască pe stîncile din Bau !...“

În hopurile de pe cale
Se stinge strigătu-i de jale...
Și dacă lucrătorii nu mai văd chip de om
În zarea Craului fierbinte,
Se-ntorc la munca dinainte...
În roiuri dese, lărmuinde,
Se-ngrămădesc țînțarii la umbra vreunui pom !

CAMARGO

Mirèio thece Ronul în bărcuța lui Andreloun și își continuă goana prin Camargo. Malurile Ronului între mare și Arle. Descrierea deltei Camargo. Arșița. Mirajul. Dunele. Sansuirele. Mirèio, dogorită de arșița soarelui, cade pe marginea iazului Vaccarés. Țințarii o recheamă la viață. Pelerina iubirii se tirăște până la biserica Sfintelor Marii. Rugăciunea. Vedenia. Cuvîntul Sfințelor Marii. Zădărnicia fericirii în această lume, necesitatea și prețul suferinței. Pentru a întări puterile Mirèii, Sfintele îi povestesc încercările prin care au trecut ele pe pămînt.

Din Arle pînă hăt, la Venço ¹²⁷,
 Luați seama, oameni din Prouvenço !
 Dacă vi-i cald, prieteni, umbroasele poieni
 Să le-ncercăm, spre Durençolo ¹²⁸,
 Cu toții poposind pe-acolo !
 De la Marsilia-n Valensolo ¹²⁹,
 Cîntați-o pe Mirèio și-l plîngeți pe Vincèn !

Tăind, bărcuța, apa rece,
 Ca sola fără zgomot trece,
 Dibaci călăuzită de vrednicul băiat ;
 Și-n barcă,-ndrăgostita fată,
 Doar ea cu Andreloun plecată
 Pe-ntinsul Ron, stă așezată
 Și lung se uită-n valuri cu-un ochi încețoșat.

Vislește Andreioun și-i zice :
— „Vezi Ronul, cît de larg aici e ?...
Copilo,-ntre Camargo și Crau e, poți să juri,
O luptă, pentru el, de moarte !
Camargo, ce-o zărești în parte,
Se-ntinde pînă mult departe,
Și-l vede cum se varsă prin cele șapte guri.“

Și cît vorbește el, pe apa
Străluminată de pleoapa
Deschisă-ncet cu-ncetul a zorilor rozalbi,
Tartane lungi alene suie :
Bătînd în pînzele gălbuie,
Le mină-un vînt pe cărăruie,
Cum ciobănița mină o turmă de miei albi.

Mărețe, falnice umbrare !
Plopi albi și frasini, pînă-n zare,
Își oglindesc în apa domoală trunchii groși ;
Pe ei, bătrîne răuruște,
Ca-nfășuratele biciuște,
Pînă-a începe să se uște,
La soare își atîrnă ciorchinii noduroși.

Ținînd cu-un murmur slab isonul
Sleitei unde, curge Ronul ;
Și regretînd străvechiul palat din Avignoun,
O farandolă,-o simfonie
Ca un moșneag în agonie
Pare cuprins de-o jale vie
Că-și pierde-n mare apa și numele străbun.

Cînd sare-ndrăgostita fată
Pe mal și,-o clipă,-n juru-i cată :
— „Poteca-aceea,-i strigă băiatul, drept s-o ții !
Dar peste poate nicidecum e
Chiar Sfintele să te îndrume
Spre ele, zice una lume !“
Și își întoarce barca în undele-argintii.

În iunie, spre zarea largă,
Mirëio-aleargă,-aleargă,-aleargă !
Din soare pînă-n soare, din vînt în cellalt vînt ¹³⁰,
Ea vede searbăd cum se-ntinde
Un cîmp ce ochiul nu-l cuprinde ;
Doar ici și colo cum se-aprinde
Vreo floare de cătină... și marea apărînd...

Cu brîncă, brădișoară, sică,
Și căprișor și săricică,
O pajiște amară și un marin finaț,
Dar unde, lîngă negrii tauri,
Cai albi, ca florile de lauri,
Aleargă slobozi pe coclauri
Să prindă stropii mării de vînturi spulberați.

Adîncă și strălucitoare
Se luminează bolta-n soare,
Punînd cununi pe mlaștini cu-albastrul ei contur ;
Din cînd în cînd, spre zarea clară,
Se vede-un goeland cum zboară,
— Și umbra cum și-o desfășoară
Vreo pasăre sihastră spre iazuri de huzur.

E-un cavaler cu cizme roșii ¹³¹,
Vreun stîrc-bălan, căci sperioși-i
Sînt ochii și-și sumete egreta cu tipic,
Fălos de lungile-i trei fire...
Arșița-ncepe-a dogorire :
Și, încercînd o izbăvire,
Copila își dezleagă un capăt de batic.

Arșița însă-i tot mai mare,
Mai vie și mai arzătoare ;
Și soarele ce suie pe naltul cer senin
Să-azvîrle-ntruna se așază
Potop după potop de rază :
Un leu, aidoma,-n amiază,
Devoră cu privirea-i deșertul abisin!

Un fag, măcar, umbros, să fie !
Aprinsa pulbere-aurie
Cu-un roi de viespi aduce, un roi bîzîitor
De viespi ce zboară otrăvite,
Mișcînd aripile-ascuțite,
Ca niște lame de ouște.
Sleită, pelerina iubirii, de-atît zor,

Și-năbușindu-se de jarul
Arșiței, și de la pieptarul
Prea strîns ea scoate acul ; și zbuciumatu-i sîn,
Ca undele perechi, ce nù le
Destramă ciuda vreunei hule,
Leit e-acelor campanule ¹³²
Ce-aștern pe țărnul mării albeața lor de crin.

Dar vede, pas cu pas, fecioara
Tristețea cum și-o pierde țara ;
Și-n depărtare vede cum strălucește un
Albastru lac cu apă joasă :
Căci landa se lichefiază,
Și *daladere* ¹³³, iarba-grasă
Moi pălării de umbră jur-împrejur-i pun.

. Ca o-mplinire de dorințe-i,
O Țară a Făgăduinței !
Și-n lungul apei limpezi, cu mișcătoare dungi,
De-un orașel privirea-i dete,
Și-n el : un zid cu parapete,
Fântîni, biserici ea străvede,
Și, ridicate-n slavă, clopotnițe prelungi.

În port, cu fluturînde vele,
Corăbii intră și *pinele* ¹³⁴ ;
Și vîntul, după flamuri și-nchipuiri de steag,
Cu blînda-i adiere calmă
Printre catarge se învalmă.
Mirëio, cu-o ușoară palmă,
Își șterge de pe frunte sudorile-i șirag ;

Și-n fața mindrului spectacol :
„O, Doamne, strigă, o, miracol !“
Aleargă și tot crede că-i lîngă orașel,
Lîngă-ale Sfințelor morminte.
Aleargă, dar o ia nainte
Mirajul care ochii-i minte,
Mereu o ia nainte-i și-o trage după el.

Măiastră, fină-alcătuire
Din raze și-nsorite fire,
De-un Spiriduș urzită într-un fantastic joc :
Dar țesătura-i de năframă
Se rupe-n petece și scamă
Și precum ceața se destramă.
Tot singură-i Mirëio sub arșița de foc.

Și iar gonește — prin nisipul,
Val mișcător, ce-i arde chipul !
Gonește prin *sansuira* ¹³⁵ (cu flori de sare, tari)
Care se umflă și plesnește
Și-n soare licăre drăcește !
Prin ierbi de mlaștină gonește,
Prin stuf și căprișoare, sălașuri de țințari !

Cu Vincenet mereu în minte,
De la o vreme pasu-i prinde
Să bată povîrnitul meleag din Vacarés ;
Biserica o vede, iată,
Cum crește albă, dintr-odată,
Din mare parcă ridicată,
Ca nava ce din larguri spre țărmure-a purces.

Dar, din sclipirea-i arzătoare,
Deodată, nenduratul soare
O-mproașcă drept în frunte cu ațele-i văpăi :
Și iat-o cum, într-o clipită,
Pe malul nisipos, pălită
De moarte, cade... Veștejită,
O, Crau îți este floarea ! O, plîngeți-o, flăcăi !...

Cînd porumbește la izvorul
Din vale vede vînătorul
Cum beau și cum se spală nîcîcînd îndeajuns,
El, furișat în ierbi și strunge,
Cu arma-n preajma lor ajunge ;
Și plumbul repede-o străpunge
Pe cea mai minunată : cum soarele-a străpuns !

Se prăbușise leșinată
De-a latul dunei, biata fată.
Și cum pe-acol' un pașnic roi de țințari trecea,
Văzînd-o tresărînd de moarte,
Cu ochii căutînd departe,
Și în arșița care-o arde
Nici firul de ienupăr că n-o acoperea,

Muscutele cu grijă mare
Viori își fac din aripioare
Și-i cîntă : „Fată mică, ridică-te, ce stai ?
Ridică-te, că prea te bate
Căldura mlaștinei sărate !“
Și-o-mpung cu acul, înciudate.
Și-nvîrtejindu-și, marea, jilavul ei pospai,

Pe chip și pleoapele-amîndouă
Îi zvîrle-amara-i fină rouă.
Mirèio se ridică. Cu jale,-abia șoptînd :
„Vai, capul, capul meu !“ ca oarbă,
Copila,-ncovoiată coarbă,
Se tirîie din iarbă-n iarbă ;
La Sfintele slăvite ajunge șovăînd.

Cu ochii grei de lacrimi grele,-i
Izbește-n lespedeaa capelei,
Din veacuri umezită de zbuciumul marin,
Izbește creștetul frumoasei !
Și pe aripile vîntoasei,
Către tăriile sticloase-i
Pornesc șoptita rugă și-amarnicu-i suspin :

*O, Marii preasfinte,
Ce în flori vegheați
Lacrimi să schimbați,
Jalea mea fierbinte,
Rogu-vă,-ascultați !*

*Cunoscîndu-mi bine
Păsul arzător,
Lacrima de dor,
Ați veni la mine,
Milostivelor !*

*Sînt o fată care
Iubesc un băiet,
Dragul Vincenet !
Și cu fermecare
În iubire cred.*

*Cum iubesc izvorul
Tărmii ce-nfloresc,
Îl iubesc, iubesc !
Cum dorește zborul
Pasărea,-l doresc !*

*Ei ar vrea să-mi stingă
Focul întetît,
De mine hrănit !
Ei ar vrea să-mi frîngă
Pomul înflorit !*

*O, Marii preasfinte,
Ce în flori vegheați
Lacrimi să schimbați,
Jalea mea fierbinte,
Rogu-vă,-ascultați !*

*Vin la voi cu trudă
Pacea să-mi cerșesc.
Craul strămoșesc,
Mama abătută
Pașii nu-mi opresc !*

*Soarele ce arde,
Înroșitii-i dinți,
Acele-i fierbînți
M-au rănit de moarte
Și m-au scos din minți !*

*Credeți, nu-i minciună !
Dacă vă-ndurați
Pe Vincèn să-mi dați,
Vom veni-mpreună
Să ne-ncununăți.*

*Și atunci, din tîmple,
Focul mi-ar scădea ;
Lacrima, azi grea,
Ce privirea-mi împle,
Floare mi-ar părea.*

*Tata neclintit e :
Nu ne vrea uniți ;
Singure voi știți,
Sfintelor slăvite,
Cum să-l îmblinziți !*

*Și măslina-i tare,
Dar de vîntul bun,
Pină la Crăciun,
Copt străluce-n soare
Obrăjoru-i brun.*

*Și moșmana-i acră
Cînd o stringem noi,
Dar de-o ții în foi,
Sau în fin pe lacră,
O-ndulcești și-o-nmoi.*

*O, Marii preasfinte,
Ce în flori vegheați
Lacrimi să schimbați,
Jalea mea fierbinte,
Rogu-vă,-ascultați !*

Oare am vedenii ?
Paradisul văd ?...
Peste cer străvăd
Plutind, sumedenii,
Stele de omăt !

Binecuvîntată-s !
Iată, din tării,
Sfintele Marii
Cum coboară, iată,-s
Lîngă mine, vii !

Sfintelor, voi sunteți ?
Voi veniți în zbor ?...
Raza, vă implor,
Din cununi vă-ascundeți,
De nu vreți să mor !

Oare-al vostru-î glasul ?...
Ochii-mi sînt orbiți,
Din nori nu ieșiți !...
Unde vi-i popasul ?
Mie îmi vorbiți ?..

Și în extazul care-o poartă,
Abia suflind, aproape moartă,
Mirëio-ngenuncheată pe lespede stătea
Cu brațele spre cer săltate,
Privind, cu capul dat pe spate ;
Și-i pare,-n porțile sculptate,
Că vede-o altă lume, de dincolo de ea.

Și buzele-i nu mai suspină ;
Se pierde chipu-i în lumină,
Și sufletul și trupu-i plutesc în zbor vrăjit :
Cînd zarea auru-l adună
Să-așeze plopilor cunună,
La fel pălește,-n văgăună,
Lămpița ce veghează vreun deznădăjduit.

Și trei femei de tot frumoase -
Pe tainice poteci de raze
Coboară-ncet din slavă ; și, cum o turmă-n zori
Se risipește,-ntr-o clipită,
Înălții stîlpi de la absidă
Și larga boltă arcuită
Se mișcă și-ntr-o parte se dau din calea lor.

Strălucitoare ca trei stele,
Plutind, Mariile tustrele
Coboară-ncet din slavă : și una, strîns la piept
Își ține-un vas de alabastru ;
Doar luminosul nopții astru.
Făclie-a baciului sihastru,
Ar aminti de fruntea-i senină, vă spun drept.

Cu păr bălai, ce i se-nvoaltă
În joaca vîntului, cealaltă,
Cu-o ramură în mină se-apropie sfios ;
A treia, încă o copilă,
Ascunde-n alba ei mantilă
Arsa obrazului argilă,
Și ochii — diamante cu scilpet neguros.

Deasupra fetei obidite
Rămîn tustrele neolintite
Și îi vorbesc. Și-atîta-i de dulce-al lor surîs
Și de blajină spusa limbii,
Că-n inima copilei ghimpîi
Martiriului, de la un timp îi
Înmuguresc a floare de farmec și de vis.

— „Alină-te !-i grăiesc Mirëii.
Sîntem Mariile Iudeii !
Alină-te, noi sîntem sfințitele din Bau !
Alină-te, noi sîntem cele
Ce smulgem valurilor grele
Primejduitele vîntrele —
Și mărire chip pașnic sub ochii noștri iau.

Privește bolta pînă-n zare !
Vezi calea lui Sînt Iacob oare ?
Tocmai priveam din cerul senin și străveziu
Mulțimea cum tot vine, de la
Mari depărtări, la Compostela ¹³⁶,
Lăcașu-nconjurînd, capela,
Unde-i mormîntul celui ce ni-i nepot și fiu.

Cîntau și tineri și bătrînii...
Și blîndul murmur al fîntîinii,
Și dangătul de clopot, și-al zilei asfințit,
Și pelerinii din medan îi
Dădeau cînstire în litanii
Apostolul mîndrei Spanii,
Fiu și nepot, Sînt Iacob cel Mare și slăvit.

Și buouroase de cînstirea
Ce-i ține vie amintirea,
Noi presăram pe fruntea oricărui pelerin
Senina rouă argintie,
Și pace-n piept și bucurie.
Cu ace,-atunci, de foc, o-mie,
Ne-a-mpuns deodată plînsul și-amarul tău suspin.

Copilo, mult ești credincioasă ;
Dar ce vrei tu grozav ne-apasă !
Din iezerul curatei iubiri să sorbi ai vrea ;
Și pînă moartea nu te-nhață,
Ai vrea să sorbi aprinsa viață
Ce dăruie-o cerească față !
Văzut-ai fericirea, acolo,-n lumea ta ?

La cel bogat ? Ci el se-ncîntă,
Puhav, de propria-i izbîndă,
Tăgăduind în sine-și pe-Acela ce-l slăvim ;
Dar, plină, lipitoarea cade...
Ce va păstra din tot și toate
În ceasul greu, cînd judecat e,
De cel ce va să intre cîndva-n Ierusalim ?

Pe fruntea tinerei lăuze,
Cînd îi apropie de buze
Întîia oară sînul copilului de-un ceas ?
De-ajuns e lapte rău să tragă-n
Gurița-i pruncul ; peste leagăn
Ș-o vezi, cu mintea neîntreagă,-n
Săruturi coperindu-și odrasla-i fără glas !

Pe fruntea vrednicei mirese,
Cînd pe cărări anume-alese
La cununie merge cu-alesul inimei ?...
Dar nu-s cărări ale luminii,
Ci presărate-s cu toți spinii
Ce-i poartă-n landă mărăcinii,
Căci totu-i suferință și trudă-n viața ei !

La voi, și undă cea mai clară,
De-o sorbi, se face rea și-amară ;
La voi, și viermii-odată cu fructul viață prind,
Te-nspaimă totul și te-nșeală...
E-n van să cauți cu migală :
Gustoasa, dulcea portocală
Se amărăște-odată cu-al zilelor perind.

Așa trăiți, și lumea-i plină
De inimile ce suspină !...
Dar ca să bei din apa de limpede izvor,
Din veșnic proaspete irumperi,
Cu suferințe să le cumperi !
Din multe sfărmături și rumperi
Dă stîncă la iveală argintu-i sclipitor.

Om fericit e cine-ndură
Și fapta bună-i e măsură ;
Și cine plînge-aievea de plînsul oarecui ;
Și cine mantia și-o scoate
S-o pună celui gol pe spate ;
Și cine slabului i-i frate
Și celui ce îngheață-i dă foc din focul lui !

Cuvîntul ce-i apare-n față
Acesta-i : Moartea este viață !
Cei buni, și blînzi și simpli sînt astfel fericiți !
O lină, pașnică vîntoasă
Îi suie-n slava luminoasă,
Și, albi ca niște crini, ei lasă
O lume unde sfinții cu piatra sînt loviți !

O, de-ai vedea, sărmană fată,
În naltul Empireu urcată,
Tot universul vostru cit pare de plăpînd,
Și că-i smintită nălucire
Via materiei iubire
Și spaima pentru cimitire,
Iertarea ți-ai dori-o și moartea mai curînd !

Dar bobul, ca să urce-n spice,
În glie trebuie să pițe !
Așa, din veci, e legea... Pînă-a purta cununi,
Noi am băut venin și fiere ;
Și ca să-ți dăruim putere,
În viața noastră de năiere
Ce-am pățimit să-ți spunem, ce spaime și furtuni.“

Și Sfintele tăcură-o clipă.
Și valurile mării,-n pripă,
Ca să nu piardă-o șoaptă, spre țarmure-și dau ghes.
Arinilor fac pinii semne ;
Și lișițele-n zbor, solemne,
Și goelanzii văd, pesemne,
Cum mai aproape vine și largul Vacarés.

Și soarele și luna plină
Din sus de mlaștine-și înclină
Întru cinstire fruntea ; tresare lung și ea,
Camargo,-ntinderea sărată !..
Și vocea Sfintelor, curată,
Spre-a întări puterea-n fată
Peste-o clipită-ncepe să povestească-așa.

SFINTELE

Sfintele Marii povestesc cum, după moartea lui Crist, fiind lăsate în voia valurilor, împreună cu mulți alți discipoli, acostează în Provența și convertesc popoarele de pe aceste meleaguri. Călătoria pe mare. Furtuna. Sosirea în Arle a sfinților exilați. Arle, cetatea romană. Sărbătorirea zeiței Venus. Cuvintul sfințului Trefume. Convertirea arlesienilor. Tarasconezii vin să ceară ajutorul sfintei Marta. Tarasco. Sfântul Marciau la Limoge; sfântul Savournin la Toulouso; sfântul Estrôpi în Aurenjo. Sfânta Marta o îmblânzește pe Tarasco și apoi convertește Avignoun-ul. Papalitatea la Avignoun. Sfântul Lazăr la Marsilia. Sfânta Magdalena în grotă. Sfântul Massemin la Ais. Sfintele Marii în Baus. Regele Reinié. Provența unită cu Franța. Mirëio, fecioară și martiră.

Pe muntele Iudeii încă
 Mai străjuia, înfipt pe stîncă,
 Arborul crucii : peste Ierusalim crescut
 Și roș de sînge, cu asprime-i
 Striga, striga cetății crimei
 Care dormea-n întunecime-i :
 „Ce-ai făcut cu-mpăratul în Betleem născut ?“

De pe străduțele deșarte
 Pierise urletul de moarte.
 Cedronul doar cu jale se deslușea bocind ;
 Și trist, posomorît, sărmanul,
 Zorea spre alt meleag Iordanul
 Să-și plîngă jalea și aleanul
 La umbră de lentiscă și verde terebint.

Și gloatele mult erau triste
Fiindcă vedeau că-acela Crist e
Ce lespedeau în lături de pe mormînt a dat ;
Discipolilor, pe-nserate,
Venise-apoi să li se-arate ;
Și-odată cheile-nmîinate
Lui Petre, ca un vultur în slăvi s-a ridicat !

Ah, tînguit era-n Iudeea
Dulgherul blond din Galileea
Care știa să-aline și suflete și sorți
Cu pilda mielului sublimă,
Și care cu un semn, o schimă,
Hrănea mulțimea cu azimă,
Și atîngea leproșii și-i învia pe morți !

Dar regii, preoții,-nvățații,
Toți vînzătorii și-alungații
Din templul lui vreodată de marele stăpîn :
„Cum va putea să piară zvonul
Din lume, pregăteau canonul,
Dacă Samaria, Sionul
Văd că lumina crucii nu-i stînsă pe deplin ?

Și-atunci turbații se mînie,
Și stau martirii mărturie :
Atunci Ștefan ucis e cu pietrele de viu,
Atunci de spadă Iacob moare —
Pe ruguri alții și altare !...
Și-n fața morții, fiecare
Striga : „Nazarineanul e-al Celui-veșnic fiu !“

Iar noi ce l-am urmat în lume,
Surorile și frații,-anume,
Pe-o navă prăpădită, în voia cruntei mări,
Fără de vîsle, fără vele
Am fost lăsați. Vărsau mărgele,
Femeile, de lacrimi grele ;
Spre cer priveau bărbații, și-ascunsele-i cărări.

Se și vedeau fugind în spate
Măslini, și turnuri, și palate ;
Se și vedea Carmelul pietros și sfîrtecat
Cum scade-n zările deșarte...
Cînd țipete-auzim, de moarte :
Ne-ntoarcem și, pe țarm, departe,
Zărim o fetișcană. Cu brațul ridicat,

Ea ne striga, smintită parcă :
— „Luați-mă cu voi în barcă,
Luați-mă, stăpîne ! Vreau, pentru Cel-umil,
Și eu ca voi să duc povara !“
Ah, era sclava noastră, Sara ;
Și azi pe cer se vede, seara,
Cu-un nimb în jurul frunții, ca zorii de april.

Ne lua spre larg, cu sine, vîntul ;
Dar Salomeea are gîndul
În valuri să azvîrle neprihănitui-i voal...
Și, o, minune !... Peste unde
Albastre, albe și afunde,
Fără cu-atît să se scufunde,
Spre vasul nostru șubred ea vine de la mal ;

Și vîntul o-mpingea nainte,
Și voalul o purta cuminte.
Dar cînd vedem, prin ceață, cum pier și munți, și lunci,
Și țara cu străbune moaște,
Cum marea-ncepe să ne-mproaște,
Trebuie' s-o-ncerci, pentru-a cunoaște
Tristețea fără margini ce ne-a cuprins atunci !

„Rămii cu bine, sfintă țară !
Va să te-aștepte-o soartă-amară,
Că-ți prigonești aleșii, pe fiul tău dintii !
Smochinii, vița ta de vie
Hrăni-vor lei din pustie,
În ziduri șerpi or să-ți învie !...
Rămii cu bine țară, cu bine,-n veci, rămii !“

O plează-a vîntului, deodată,
Zburînd pe marea-nfricoșată,
Izbește biata navă : Marciau și Savournin,
Spăimoși la pupă-ngenuncheară ;
Îngîndurat, Trefume doară
Mai strîns în mantă se-nfășoară ;
În preajmă-i șade bunul episcop Massemin.

Pe punte, Lazăr, cel ce poartă
De-a pururea paloarea-i moartă
De cînd stătuse-n giulgiu și în mormînt culcat,
Pare-a-nfrunta zîbind gheena ;
Pe Marta mai ducea carena
Și pe Maria Magdalena,
Ce-ntr-un ungher durerea și-o plînge nencetat.

Pe nava ce-o-mpungeau demòni
Estròpi mai era, Sidòni,
Iosif de-Arimateea, Marcella și Cleoun ;
Și-adeșea-n liniștile calmei
Întinderi, ridicîndu-și palmii,
Ei începeau să cînte Psalmii,
Și repetam cu toții : *Laudamus te Deum !*

Ah, pe lucioasa mare-albastră,
Cum mai zbura bărcuța noastră !
Și azi vedem în largul noianului amar
Cum se-nvîrt apele-n bulboane,
Pospaiul destupatei vrane.
Cum se-ntrupează în coloane
Ce,-asemeni unor duhuri, se nălță și dispar.

Urca din mare sfintul soare
Și-avea culcușul tot în mare ;
Și rătăceam întruna, purtați, din val în val,
De vîntul cu aripi deschise.
Și ne ferea de stînci și clise
Cel ce demult ne hărăzise
La legea lui să-aducem poporul provensal.

Într-o anume dimineată
Priveam pe lina apei față
Cum noaptea cu lămpița-i în mină se grăbea,
Ca o vădană-n zori trezită
Să-și ducă la cuptor o pită ;
Albastra undă, liniștită,
Bătînd în coapsa bărcii o deslușeam abia.

Din zare, însă, se pornește,
Se umflă, miriind drăcește,
Necunoscut un zgomot, un muget vuitor,
Ce aspru-n suflet ne pătrunde,
Ce-i urlet, geamăt din afund e.
Rămînem muți ! Scrutăm în unde
Pînă de tot departe, cu ochiul pînditor.

Pe marea, și ea-nspăimîntată,
Furtuna alerga turbată
Venind spre noi ! Ca moartă-n veșmîntu-i de smaralt
Stătea, și rău-prevestitoare,
În preajma noastră,-aceeași mare...
Deodată, crește-n depărtare
Un munte nalt de apă, vai, pîn' la cer de nalt !

Purtînd cununi de nori pe frunte,
Întregul, uriașul munte,
Suflînd, mugînd năpraznic se-azvîrle peste noi :
În negre hăuri de genune
Ne prăvălim cu repejune,
Dar ne ridică, o, minune,
Pe crestele de valuri un înspumat șuvoi !

Sminteală ! spaimă ! grozăvie !
Fulgere bezna o sfișie
Și tunete răsună pe vuitorii munți !
Și iară, lacomă, gheena
Vrea să ne mistuie carena.
Și Labechado ¹³⁷-și plimbă trena
Izbind de puntea navei bieteale noastre frunți.

Cînd pe talazuri mișcătoare
Ne saltă-nfuriata mare ;
Și cînd spre negre hăuri, pe unde rătăcesc
Păuni-ai-mării singuratici,
Ursuze foci, rechini sălbatici
Pornim — să ascultăm buimatici
Plînsuarea ce-necații întruna și-o sporesc.

Ne și vedeam pierduți ! De ape
Sorbiți fuseserăm aproape,
Cînd Lazăr : — „O, Stăpîne, cîrmaciul nostru fii !
M-ai smuls din moarte altădată...
Ajută-ne ! ne pierdem, iată !“
Ca porumbelul, ruga-i biată
Răzbate prin furtună și zboară spre țării.

Din tronul lui unde tronează,
Prietenul, pălit de groază,
Isus pe mare-l vede : o clipă, și-nghițit
Va fi de valuri, doar o clipă.
Și mila-n ochii-i se-nfiripă
Văzîndu-ne pe toți : și-n pripă,
Din chiar furtună,-o rază de soare-a strălucit.

Aleluia ! pe apa-amară
În sus și-n jos purcedem iară ;
Dar istoviți, uzi learcă, amaru-l azvîrlim.
Se domolește cruda teamă,
Se stinge fierberea infamă
Și norii-n zare se destramă
Și, printre ei, pămîntul, plai verde,-l năzărim.

Talazurile, aspre gheme,
Izbesc în navă încă-o vreme.
Dar se dezbină-n față-i, și le simțim, curînd,
Că-n val prietenos se schimbă ;
Corabia, ca o colimbă ¹³⁸,
Printre ascunse stînci se plimbă,
Mari caiere de spumă cu chila spintecînd.

Un mal, încununînd izbava,
Aleluia ! atinge nava ;
Și-ndată, pe nisipul jilăv ne prosternăm
Strigînd : — „Cu toții, toată ceata,
Ce-ai smuls-o morții, sîntem gata
Să înfruntăm pînă și spada
Vestindu-ți legea-n lume, Cristoase ! Îți jurăm !“

Cînd ne aude, viu, cuvîntul,
Parcă se zgîlție pămîntul
Cel nobil al Provenței ; și, auzind ce-am spus,
Păreau că freamătă-n vîntoase
Pădurea, landele ierboase,
Precum un ciine ce-și miroase
Stăpînul drag și-n față-i se gudură nespus.

Scoici, pe tot malul, fel de fel is...
Pater noster, qui es in coelis,
Înfometării noastre ce mai ospăț așezi ;
Și ce fîntînă-n samulastră
Îvești să-astîmperi setea noastră ;
Și astăzi, limpede și-albastră,
Țișnind miraculoasă,-n biserică o vezi !

Credința, peste noi stăpînă,
Pe Ron în sus curînd ne mină ;
La întîmplare,-o vreme, din smîrc în smîrc trudim ;
O urmă,-apoi, ne iese-n cale
De plug lăsată-n glia moale ;
Stindardele imperiale,
Pe turnurile nalte din Arle,-apoi, zărim.

Secerătoare ești acumă,
Cetate Arle ! Hei, și numa
Visînd la vechea-ți faimă te prinde-un mare dor ;
Căci,tu regină-ai fost și mamă
Unor vîslași fără seamă,
Că vîntul se pornea să geamă
Cînd trebuia să treacă pe lîngă flota lor !

Și Roma-n strai de albe pietre
Înveșmîntase-a' tale vetre :
Arene-aveai, cu-o sută și douăzeci de porți,
Și circ măreț ; și-ți deschisese,
Prințesă-aleasă-ntre prințese,
Un apeduct cu ape-alese,
Un hipodrom și-un teatru ce pînă azi îl porți !

Pătrundem în cetate : printre
Cei ce, dansînd, grăbeau să intre,
Urcăm și noi spre teatru. Către palate mari
De marmură, la zbenguială,
Dădeau mulțimile năvală,
Urlînd cum urlă-o răpăială
De ploaie-n văgăuna umbrită de arțari.

Batjocură ! nelegiure !
În sunet languros de lire,
Pe podina din teatru, cu pieptul dezvelit,
Un zbor învîrtitor de fete,
Cu voci tăioase, deșuchete,
Dansează-n jurul unei biete
Bucăți de piatră albă, ce Venus o-au numit ¹³⁹.

Aprinsă, ațîțată, gloata,
În strigăte le dă răsplata ;
Femei, bărbați repetă întruna : „S-o cîntăm !
Pe Venus s-o cîntăm, zeița
Care ne farmecă arșița !
S-o preamărească-ntreagă spița
Pe Venus, care-i mama țărinii ce-o călcăm !“

Cu nări deschise, mirt pe frunte,
Părea că idolul răspunde,
Prin norii de tîmîie zîmbindu-le trufaș ;
Dar cu-o minie ce-nspăimîntă,
Curmînd hirjoana, larma tîntă,
Trefume între ei se-avîntă
Cu brațele întinse — și glasul-i de unchiaș :

— „Popor din Arle ! se-ntumultă,
Ascultă vorba mea, ascultă !
Lui Crist dă-i ascultare !“... Atîta spune el.
Și, olătinîndu-se, cu teamă
Începe idolul să geamă
Și de pe soclu se dăramă !
Și cele dansatoare se prăbușesc la fel !

Un strigăt uriaș răsună.
Mulțimea, sub portal, nebună
Se-nghesuie, și-n Arle dă buzna-n viu colind ;
Patricienii-azvîrle doară
Cununile și, foc și pară,
Strigînd : „Pe ei !“, ne înconjoară...
Mii de pumnale-n aer se naltă strălucind.

Dar pe veșminte pare-li-se
Că sarea-n flori ni se-ntărise ;
Pe fruntea lui Trefume ei văd deodată-un nimb ;
Și decît Venus cea-nghețată,
Mult mai frumoasă-o văd deodată
Pe Magdalena-nlăorimată —
Și toate, toate-acestea pe loc îi ține-un timp.

Și-atuncea : — „Luați aminte, iar le
Dă glas Trefume, frați din Arle,
Lovîți, dar luați aminte întii la ce vă zic !
Ca sticla dumnezeul vostru
Se sfarmă-n fața a lui nostru !
Nu-n glasul meu se află rostul
Puterii lui : noi, bieții, noi nu-nsemnăm nimic !

Cel ce pe idoli vi-i abate
Nu are temple ridicate !
Doar ziua și doar noaptea spre el aruncă punți ;
Dînd rugăciunii ascultare,
El crima-n mila lui n-o are ;
El a făcut pămînt și mare,
El a făcut și cerul și-nzăpeziții munți !

Dar a văzut, plin de obidă,
Că-n bunul lui roade-o omidă ;
Dar a văzut din plînsu-i cum se adapă-un sclav,
Și mîngîiat de către nime-i !
Păcatu,-n haina preoțimei,
El l-a văzut slujind mulțimei ;
Și a văzut mînjindu-ți copilele-un mîrșav !

Și vrînd gunoiștea să spele,
Să pună capăt caznei grele
Căreia omenirea-i plătea un greu tribut,
Pe Fiu-i să ni-l dea cutează :
Neaurit de nici o rază,
Gol și sărman se intrupează,
Dintr-o fecioară, Fiul ; pe paie s-a născut !

Popor din Arle, pocăință !
I-am fost ciraci întru credință
Și faptele-i cunoaștem : într-un meleag străin,
Unde Iordanul biet balsam e,
Între copii, bătrîni și mame,
În zdrențe și lihniți 'de foame,
Noi l-am văzut adesea în alb veșmînt de in !

Spunea că-i bine-a ne privire
Unii pe alții cu iubire ;
De cel Atotputernic și drept ne tot spunea,
De-a Tatălui împărăție,
Unde trufașii n-or să fie
Primiți, nici răii, pe vecie,
Căci loc numai umilii și bunii află-n ea.

Temei doctrinei și preț mare
El îi dădea mergînd pe mare ;
Tămăduia bolnavii cu-un semn, cu-o vorbă doar ;
Pe morți îi învia : dovadă
E Lazăr, cel ce altădată
A stat în cripta ferecată...
Dar pentru-aceste pricini, stîrniți, ca un viespar,

L-au prins mai-marii din Iudeea,
L-au dus pe-un munte după-aceea,
Și ținuit de-un arbor, făcîndu-i în necaz,
În față l-au scuipat, cu silă,
Și-apoi netrebnică prăsilă
La răstignit ! "... — „Ah, milă, milă !
Se-aude în mulțimea cu lacrimi pe obraz ;

Ah, milă pentru noi ! Ce poate
Pe Tată-a-l îmbuna ? O, frate,
Sfînt frate, spune, spune ! Mult sînge de-o fi vrînd,
Noi jertfe-i dăruim o sută !"
— „Jertfiți-i desfătarea slută
Și neagra viciului cucută !
Dă sfîntul glas, și-n hohot se-aruncă la pămînt.

Nicicînd măcelurile ție
Plăcute, Doamne, n-or să-ți fie,
Nici templele de piatră : căci tu la suflet ai
Bucata ce se dă de pîine,
Și ai fecioara care vine
Sfioasă, gîngașă la tine,
Să-ți dea neprihănirea-i de floare-a lunii mai !"

De pe-a apostolului gură,
Ca mirul, noua-nvățătură
Se revărsa : și plînsul zbugnea din piepturi, greu,
Și cei sărmani, sorbindu-i graiul,
Îi sărutau pînă și straiul,
Și idolii, ca putregaiul,
Pe treptele din templu erau zvîrliți mereu !

Estimp, ca semn al sfintei pronii,
Născutul orb (era Sidòni)
Și-arată ochii limpezi poporului uimit ;
Iar Massemin, spunînd ce știe
De Răstignitul care-nvie,
La pocăință îi îmbie...
În ziua-aceea Arle botezul l-a primit !

Asemeni vîntului ce-ntinde
Și mină flacăra nainte,
Ne împingea Slăvitul cu nevăzutu-i braț.
Dar, cînd plecam, sosită-n pripă,
Iată-o solie se-nfiripă
Cerîndu-ne cu-amar : — „O clipă,
Trimiși ai Izbăvirii, o clipă ascultați !

Aflînd de marele miracol,
De noul, ce-l vestiți, oracol,
Cetatea noastră,-n jale, trimisu-ne-a la voi...
Sîntem uciși ! Dăm bir de viață
Și sînge-n fapt de dimineață
Unei dihănii ce ne-nhață
Din văgăuni și codri... Aveți milă de noi !

Ochi roșii, de cinabru, are,
Și coadă de balaur, mare,
Și solzi grozavi pe spate și țepi spăimântători !
Cu bot de leu, și fălci virtuase,
Picioare iuți, de om, vreo șase,
Ea printre steiurile roase
De Ron își cară prada, la vizuină,-n zori.

Zi după zi, de colții fiarii
Pierind, ni se răresc pescarii !“
Bocea, în soli, întregul popor tarasconez.
Și căutind cu ochii poarta :
— „Plec cu Marcella ! strigă Marta.
Mă-ndeamnă inima și soarta
Să-ncerc nefericitul lor neam să-l liberez.“

Ne-mbrățișăm, știind anume
Că nu ne-om mai vedea pe lume,
Ci doară în lăcașul din ceruri, mai târziu.
Marciau către Limoge ¹⁴⁰ pornește ;
Pe Savournin îl logodește
Toulouso ¹⁴¹ ; iar Estròpi crește
În falnicul Aurenjo ¹⁴² nou-semănatul grîu.

Dar tu, fecioară, und' te-i duce ?...
În mină cu-un sfeștoc și-o cruce,
Către Tarasco, Marta își ține calea drept :
Păgînii, adunați grămadă,
În brațu-i neputînd să creadă,
Dar bătălia vrînd s-o vadă,
În pini urcau degrabă, că-i mult mai înțelept.

Din cuib, de-ai fi putut-o vede
Dihania cum se repede !...
Dar și, sub ploaia sfântă, de-ai fi văzut-o cum
Se frînge, șuieră și zbiară !...
Cum într-o zgardă,-apoi, de sfoară,
Se gudură lîngă fecioară !...
Mulțimea,-ntru slăvirea-i, spre Marta-și face drum.

— „Să fii Diana cea divină ?
O-ntreabă unii pe creștină,
Sau casta și nenvinsa Minervă ?“ — „Nu ; eu sînt
Doar biata Domnului meu slugă !“
Și vorba repede-i subjugă,
Și toți la vorba ei, a rugă,
Supuși ingenunchează în fața Celui-sfînt.

Curata-i vorbă și adîncă
La Avignoun izbește-n stîncă...
Și astfel într-o undă credința a țîșnit,
Că și Clementii și Grigorii
Aveau s-o soarbă ca prihorii.
Și-n spaima zdruncinatei glorii,
Ani șaptezeci chiar Roma, ea însăși, a trăit ¹⁴³.

Provența, floare-n ofilire,
Cînta un cîntec de-nnoire
Întru-ncîntarea Celui din ceruri : n-ai văzut,
Cum iarba,-ngălbenita foaie,
Sub picăturile de ploaie,
Se bucură și se-nvioaie ?
Și inimile,-atuncea, deplin au renăscut.

Și tu, Marsilie semeată, ,
Că-albastra mare te răsfată,
De nu ți-ai mai întoarce privirea de la ea,
Tu ce-ndrăgești doar zaiafetul,
Și aurul să-l strîngi cu-ncetul,
La vorbele lui Lazăr, bietul,
Îți aplecaseși ochii privind-ți noaptea grea !

Uvèuno ¹⁴⁴, care poartă-n gene-i
Și astăzi plînsul Magdalenei,
Spălatu-ți-a obrazii de prihănie plini...
Ci iară-ncepi să-ți ieși din minte...
Pînă ce răul nu se-ntinde,
Ai vreme să-ți aduci aminte
Că plînsul Magdalenei hrănește-ai tăi măslini !

Coline de la Ais, abrupte
Culmi pe Sambuco ¹⁴⁵ nentrerupte,
Murveni din Trevaresso ¹⁴⁶ și pini ce-ați pus veșmînt
Pe Esteréu ¹⁴⁷ crescîndu-i glia,
Vorbiți-ne de bucuria
Ce v-a-nsoțit copilăria
Cînd îl vedeați, cu crucea-i, pe Massemin trecînd !

O vezi pe-aceea ce se roagă,
Acolo,-n grotă, ziua-ntreagă ?
De mult ce și-i îndoaie pe colțuroșii stei,
Ca arși genunchii-i sînt de rane,
Și-nveșmîntată an de an e
Doar în cosițele-i bălane,
Și doar făclia lunii veghează-n preajma ei.

Și ca s-o vadă pe străină,
Tăcînd, pădurea lung se-nclină ;
Și îngerii, oprindu-și bătaia inimii,
O clipă din priviri n-o scapă,
Și boabă adunînd cu boabă
De lacrimi-perle,-n mare grabă
Cu drag i le adună în cupe aurii.

O, Magdaleno,-ajunge,-ajunge !
Zefirul, prin păduri și strunge
De zeci de ani ți-aduce iertarea, și nu-l crezi !
Tu faci și piatra să bocească ;
Faci lacrimile-ți să-nsoțească
Pe veci iubirea femeiască,
Cu proaspăta din ele albeață de zăpezi !

Dar în căința-i veșnic vie,
Nimic nu poate s-o mîngîie :
Nici slobodele păsări ce-n Sant-Pieloun-ul sur,
Cinstind-o, cuibul și-l agață ;
Nici îngerii ce-o poartă-n brață,
O leagănă și-o duc prin ceață,
De șapte ori pe ziuă, prin văile din jur.

Cinstirea, Doamne, pururi nouă,
Ți se cuvine-ntreagă ! Nouă
Doar cînd și cînd ni-i datul să te vedem cum ești !
Femei sărmane, exilate,
Dar de iubirea ta-mbătate,
Din strălucirea ta, noi, toate,
Doar am zvîrlit o rază pe țărmerii acești.

Coline vechi din Baus, albastre
Culmi din Aupiho, spusei noastre
Ecolul peste veacuri mereu îl veți purta,
Și-n piatră urma-ntipărită ¹⁴⁸.
Din bălți stătute și răchită,
Camargo,-n fiecă clipită,
Pindindu-ne cu moartea, din rosturi ne scurta.

Ca tot ce-acoperă pământul,
Uitarea ne-a umbrit mormântul.
Cînta, cînta Provența și vremea-n loc n-a stat ;
Și cum Durênço-n Ronul vajnic
Curînd își pierde cursu-i dajnic,
Provența și regatu-i pašnic,
Curînd, la sînul Franței, odihnei s-a lăsat.

„Eu, Franță, mor : îndrumă-ți sora !
Le-a spus un rege-amîndurora.
Purcedeți mină-n mină spre viitoare punți
Și spre menirea ce vă-mbie...
Frumoasă-i ea, tu ai tărie :
Pieri-va noaptea plumburie
Văzînd cum străluci-vor, unite,-a' voastre frunți !“.

Reinié ¹⁴⁹ fu regele. 'Ntr-o noapte,
Pe cînd dormea, cu blînde șoapte
Îi arătarăm locul unde-ngropate-am fost :
Și cu episcopi, echipagii,
Cu-ntreaga-i curte și toți pajii,
Plecîndu-și peste mal grumajii,
Sub ierbile-sărate el datu-ne-a de rost.

Plecăm, Mirèio !... Timp puțin e,
Și viața pîlpiie în tine
Precum sărmana lampă ce-nchide ochii grei...
Dar cît timp sufletu-l mai are,
Să ne zorim, dragi surioare !
Spre culmile odihnitoare
Se cade să ajungem mai înaintea ei.

Să-i facem rochie rozalbă
Din roze și zăpadă albă :
Fecioară și martiră-a iubirii, în curînd
Ea va muri ! Cu strălucire
Vă-așterneți daurite fire -
În cale-i !... Tatălui mărire,
Și Fiului de-a pururi și Spiritului sfînt !

MOARTEA

Țara cu naramze. Sfintele se întorc în cer. Sosirea tatălui și a mamei. Santenii o urcă pe Mirèio în capela de sus, unde sînt depuse moaștele. Lăcașul Sfintelor Marii. Rugămințile. Meleagul camarguan. Sosirea lui Vincèn, izbucnirea durerii sale. Imnul santenilor. Ultima vedenie a Mirèii : Sfintele Marii i se arată în largul mării. Cele din urmă cuvinte și luminoasa moarte a fecioarei. Plînsetele, deznădejdea.

Din țara cu naramze,-n ceasul
Cînd ziua-și alungește pasul,
Și cînd în bărci pescarii pe după stîncă vin,
Cu ochii țintă la voloace ;
Și, dînd culesei ramuri pace,
Pe creștet sau pe șold, dibace,
Cînd fetele,-ntre ele, își saltă coșul plin ;

De pe Argens ¹⁵⁰-ul strîns în maluri,
De pe cîmpii, cărări și dealuri
Se naltă-n depărtare un cor de lungi cîntări.
Dar behăieli de capre, cînturi
În care,-Amor, din veci te vînturi,
Încet cu-ncetul pier în vînturi,
Și umbrele, tristețea coboară peste zări.

La fel, zburînd spre cer, cuvîntul
Mariilor pierrea cu vîntul,
Din nor în nor de aur abia simțit pierrea :
Ca zvonul imnului de slavă
Ca blînda muzică suavă
Purtată peste vechea navă
De repede-a-i aripă... Ea parcă doarme, ea

Parcă visează-ngenuncheată,
Și străluciri de nestemată
Îi încunună fruntea cu stranii frumuseți.
Dar căutînd-o-n landa sură,
Părinții, și prin sărătură,
De urmă iată că-i dădură
Și în pridvor, stînd dreaptă,-o privesc cu ochii beți.

Și totuși apă iau sfîntită
Să-și ude fruntea o clipită.
Pășesc, apoi, pe lespezi femeie și bătrîn...
Ca presura, cînd vînătorii-i
Zărește, o cuprind fiorii :
— „Vai, tată, mamă ! Dar ce zor îi
Pe voi, unde-ați pornit-o ?“ Și cu-un oftat păgîn,

Mirëio cade. Se repede,
Cu ochii-n lacrimi, cînd o vede,
Și-n brațe-o strînge mama, și-i spune : — „Ce-i, ce ai ?
Și fruntea ta de ce-i fierbinte ?
Nu visul rău, nu el mă minte,
Ci ea s-a prăbușit, Preasfinte,
Copila mea !“... Și plînge, și ride-n hohot, vai !

— „Mirèio, chipeşa mea fată,
Eu îţi strîng mîna-nfierbîntată,
Eu, tatăl tău !“... Şi tatăl, gemînd, şi iubitor,
Cu mîna-i mîna i-o dezmiardă.
Dar vîntul vestea-n lume-o poartă,
Şi iată că pe uşa-poartă
Se-ngrămădesc santenii ¹⁵¹-n biserică de zor.

— „Urcaţi-o, ridicaţi bolnava !
Să-atingă moaştele ! Izbava,
Sus, în capelă,-i este ! vii strigăte se-aprind.
În raclele miraculoase
Pe Sfinte buzele să-şi lase,
Să-atingă sfintele lor oase !“
Şi, cite două,-n braţe femeile-o cuprind.

În susul zidurilor grele
Sînt trei altare, trei capele,
Şi ridicate una peste cealaltă sînt.
În cea de jos e sfînta Sara
Ce-o preamăresc ȕiganii seara ;
În cea de-a doua un altar a
Fost aşezat, la mijloc : altarul Celui-sfînt.

Pe stîlpii care-o înconjoară,
Strîmta capelă mortuară
A Sfintelor boltită-i spre ~~cerul~~ cerul luminos,
Cu moaşte vechi şi vechi legate
Din care ploaia milei cade...
Cu patru chei sînt încuiate
Minunile de racle din lemn de chiparos.

O. dată-n veac sînt dezvelite.
Ah, bucuros și fericit e
Creștinul ce le vede și-atinge. Vînturi vii
 Și bune barca or să-i mîne,
 Și poama-n pomi îi va rămîne,
 Și va avea de toate mîne,
Iar sufletul lui parte de veșnice-avuții.

Comoara sacră-i apărată
De-o ușă din stejar, sculptată
De beu-caireni ¹⁵² și-adusă lăcașului în dar.
 Ci ocrotită-aieva nu e
 De-această ușă ce se-ncuie,
 De zidul ca de cetățuie :
Ocrotitor i-i sfîntul, venit din ceruri, har.

Pe scara-ngustă, răsucită,
Pin' la capelă ea-i suită.
În alb stihar un preot împinge ușa grea.
 Și-n colbul adunat aice,
 Ca orzu-ngreunat de spice,
 Căruia vîntu-i cată price,
Se-apleacă toți pe lespezi și toți se roagă-așa :

— „O, Sfintelor îndurătoare,
Balsam ceresc și alinare !
Aveți de fată milă !“ — „O, milă-aveți ! gemînd,
Dă mama glas. Scăpați-mi fata,
 Și vă dau crucea și-nflorata
 Mea verighetă, și sînt gata
Pe cîmpuri și prin sate-ndurarea să v-o cînt !“

— „O, Sfintelor, ea mi-i prigoara !
O, Sfintelor, ea mi-i comoara !
Se zbuciumă în umbră și meșterul Ramoun,
Și capul greu în piept și-l lasă.
O, Sfintelor, ci ea-i frumoasă,
Ea-i tină ră, de viață-i pasă
Și mult i se cuvine ; eu, un moșneag, sînt bun

Doar bălării să-ngraș și nalbă !“
Cu ochii stinși, cu fața albă,
Mirëio zace mută. Puțin mai are, vai !
Și cum zefirul prin cătină
Trezise-ntinderea vecină,
Pe coperiș, către lumină,
Fusese așezată, spre largul mării plai.

Căci marele portal (pleoapă
Fiind capelei și podoabă)
Peste lăcaș privește : de-acolo,-n depărtări,
Se vede alba linioară
Care unește și separă
Rotundul cer de unda-amară ;
Se vede-ntinsa mare, noian de frămîntări.

Coline vii se văd cum saltă,
Se-azvîrle una-n cealălaltă,
Ca să se sfarme-n biata grămadă de nisip ;
Pe țărm, un cîmp fără de capăt ;
Nici o movilă, nici un treapăt
Din răsărit și pînă-n scapăt ;
Un cer întins, ca smalțul, peste-al savanei chip.

Cătine-a căror frunză verde
Zefirul cată s-o dezmierde ;
Pirloage lungi, și-n valuri oum lebedele-ades
Își spală alba lor eșarpă ;
Și-alătura, -n *sansuira* stearpă
Cum boii pasc sărata-iarbă
Sau trec înot bătrînul și blindul Vacarés.

Mirèio, -noet, cu-o arșă gură,
Cuvînt de ea-nșeles murmură :
— „Dinspre pămînt și mare, șoptește greu și rar,
Vin două răsuflări spre mine :
Răcoritoare una vine,
Ca diminețile senine ;
Dogoritoare-i alta și plină de amar“.

Și tace... Spre cîmpie, -n spate,
Și către apele sărate
Dacă se-ntorc santenii deodată și privesc :
Ei văd un ins venind prin colburi
Iscînd în juru-i nalte volburi,
Sub talpă adîncite sorburi ;
Cătinele se-apleacă în față-i și descresc.

E Vincenet, e răchitarul !...
Bietul băiat, l-a frînt amarul !
De cum îndureratu-i părinte i-a grăit :
„O, fiule, nu pentru tine-i
Aleasa floare-a simbovinei !“
Spre ea, în umbrële grădinei
Vrînd s-o mai vadă-o dată, -a plecat ca un bandit.

I-au spus în Crau : „S-a dus la Sfinte !“
Nici Ron, nici bălți, nici Crau fierbinte
Nu l-au oprit din goană : nisipurile-abia...
Iar în biserica înaltă,
Cînd vede lumea laolaltă,
Îngălbenind, pe tălpi se saltă
Și-odată strigă : — „Unde-i ? Spuneți-mi unde-i ea ?“

— „Sus, în capelă, und' să fie ?
Zbătîndu-se în agonie !“
Și ca smintit pe scară se-avîntă fătul meu.
Și cînd o vede, către fată
Se naltă cu ființa-i toată :
— „Atîta scîrbă de-mi arată,
Cu ce i-am greșit, strigă, bunului Dumnezeu ?

I-am stins vieța-n miez de noapte
Celei ce m-a hrănit cu lapte ?
Nelegiuit, luleaua-n biserică-am aprins,
La flacăra de luminare ?
Tirît-am crucifixul, oare,
Precum iudeii prin ponoare ?
Ce ți-am făcut, eu, Doamne, că-n ura ta m-ai prins ?

N-a fost de-ajuns că nu mi-au dat-o,
Acum mi-au și martirizat-o !“
Și o cuprinde-n brațe ; și oamenii văzînd
Durerea neagră ce-i cășună,
Mai mult în juru-i se adună,
Și inimile se-mpreună
Întru aceeași jale și-același plîns ourînd.

Și ca torentul cînd, la vale,
Cu mare larmă se prăvale,
Cutremurînd păstorul din vîrf de munte,-așa
Țișnește din lăcaș chezașul
Glas al mulțimii, uriașul,
Cutremurînd întreg lăcașul
Cu cîntecul pe care santenii-l știu cînta :

„O, Sfintelor ce-ați fost năiere,
Și-n asprele de-aici unghere
Ați vrut să se ridice zimțatul zid și gros
Bisericii voastre bălane,
Ce face, cînd bătut avan e
Bietul năier de uragane,
Dacă nu-i veți trimite un vînt prietenos ?

Ce face, vai, sărmana oarbă ?
Nu-i fir de jaleș, fir de iarbă
Ce jalnica ei soartă s-o vindece-ar putea ;
Neliniști sufletu-i apăsu-l,
Ci ea-n tăcere-și duce păsul...
O, Sfintelor, redați-i văzul,
Căci bezna și tot bezna e moartea cea mai grea !

Regine-n Paradis, stăpîne
Pe cîmpul de amărăciune,
Ne dăruiți cu pește-n năvoade, cînd vroiti ;
Dar bieteii păcătoase gloate,
Ce, plînsă,-n poarta voastră bate,
O, flori din landele sărate,
Dacă-și vrea pacea, pace deplină-i dăruiți !“

Aşa îşi strigă-n viers santenii
Mîhnirea naltei milostenii.
Şi Sfintele, sărmanei ce zace-acolo, sus,
O undă-i suflă de vigoare ;
Şi pe obrazul ei de floare,
O dulce bucurie-nfloare,
Căci a-şi vedea alesul o bucura nespus.

— „O, dragul meu, tu eşti aice ?
Îţi mai aduci aminte,-i zice,
Cum flecăream acasă, doar noi, lîngă pîrâu
Sau pe sub bolta viţei largă ?
«Vreun neajuns dacă te-ncearcă,
La Sfintele Marii aleargă,
Aşa-mi spuneai pe-atuncea, te duci şi scapi de rău.»

O, Vincenet, în bietu-mi suflet
Poţi tu citi după răsuflet ?
De orice rău scăpat e şi mult mi-l simt uşor !
Ca un izvor ce apă varsă,
Din el şi dragoste neştearsă
Şi fericire se revarsă !...
Văd îngerii în ceruri cum se adună-n cor...”

Aici, Mirèio-o clipă tace,
Cătînd spre-o depărtată pace :
Părea că-n altă lume privirile-i irup,
Că-i ride ochiul şi vrăjit e.
Şi iar, cu vorbe-nvălmăşite :
— „O, sufletele-s fericite
Cînd pe pămîntul searbăd nu le mai ţine-un trup !

Vincèn, văzut-ai ce suavă
Lumină-aveau suind în slavă !...
Ah, minunată carte, mai zice, s-ar fi scris
Din toate vorbele acele
Pe care mi le-au spus tustrele !"
Vincèn, zbucnind în lacrimi grele,
De la un rînd de vreme ce-n sine-și le-a închis :

— „Să le zăresc pe cărărușă,
Dă jalnic glas, ca o căpușă
De straiele lor albe aș ști să mă agaț...
O, le-aș ruga, regine sfinte,
Speranța bieteii noastre ginte,
Luați gurii mele orice dinte,
Luați capului meu ochii și degetele-mi luați !

Numai pe zîna mea cea dragă,
O, dați-mi-o pe ea întreagă !"
— „Ah, iată-le,-n veșminte de in venind solemn !"
Se-aude glasul fetei moale.
Și repede vrînd să se scoale,
De jos, din poala mamei sale,
Cu mîna către mare, departe, face semn.

Dar, întorcînd privirea trează,
Cu toții marea o scrutează,
Ducînd la frunte palma : — „Noi nu vedem nimic,
Spun ei, nimic de-această oară ;
Pesemne-i alba linioară
De dintre cer și apa-amară...
Nimic, nimic nu vine“... — „Priviți mai bine, zic !

Sînt într-o barcă fără vele...
Strigă Mirèio. 'N jur de ele,
Voi nu vedeți cum marea bulboanele și-a stins ?
Da, ele sînt ! Văzduhul clar e,
Și le împinge-o blindă boare
Atît de lin că par să zboare...
Și păsările mării salută dinadins.“

— „Cum aiurează, biata fată !...
Pe marea limpede, roșcată,
Doar soarele în scapăt îl deslușim acum.“
— „Da, ele sînt ! bolnava spune,
Să vadă, ochiu-mi încă bun e ;
Suind și coborînd, minune,
Bărcuța lor ușoară spre mine-și taie drum !“

Dar chipu-i de pe-acum albit e,
Ca floarea albei mărgărite,
De soare pirjolită abia cînd s-a deschis ;
Și Vincenet, pălit de groază,
Lîngă iubită-ngenunchează,
Sfintei Fecioare-o-ncredințează,
Și cetelor de sfinte și sfinți din Paradis.

Dar luminări în preajmă-nvie...
În etolă liliachie,
Cu pîine îngerească, preotul, gurii ei
Încearcă-a-i lua din dogorire ;
În șapte locuri, din potire,
Cea de pe urmă miruire
I-o face, după vechiul catolic obicei.

Deplină liniște-i acuma ;
Pe lespede plutește numa
Oremus, ca un murmur. Pe-o lature de zid,
Tăcuta ziuă ce-n declin e
Mai zvîrle sclipete blajine,
Și marea doar, cu unde line,
Se-apropie cu-ncetul și-l mîngîie timid.

Vincèn căzut lingă perete-i
Cu tatăl și cu mama fetei,
Și cînd și cînd suspină și hohotește-a plîns.
— „Ah ! spune iar sărmana fată,
Ni-i despărțirea-apropiată...
Să ne dăm mîna de-astă dată,
Căci nimbul de pe fruntea Mariilor s-a-ntins.

În fața lor, flamingi ca focul
De dinspre Ron pornit-au jocul...
Cătinele,-a-nchinare, potirele-au deschis.
O, Sfintele-mi fac semn, mă cheamă
Să merg cu ele fără teamă,
Și barca lor, de bună seamă
(Așa văd ele-n aștri), ne duce-n Paradis.“

Ramoun ii spune : — „Fată dragă,
Făcut-am holde din pîrloagă,
Și care mi-i folosul cînd a-ți lua zborul vrei ?
Întreaga rîvnă-n tine-mi stete !
Arșița m-a bătut în spete,
Și focul gliei mi-a dat sete...
Ca tu să-mi iei arșița și setea să mi-o iei !“

— „Cînd la lămpaş vedea-vei, seara,
Sclipind un flutur aripioara,
Să ştii că eu sînt, tată... Mariile, demult,
La proră-aşteaptă,-n mica navă...
O clipă, nu vă fac zăbavă...
Dar vin încet, că sînt bolnavă...”
Şi izbucneşte mama : — „O, nu, nu, e prea mult !

Nu vreau, nu vreau, nu vreau să moară !
Cu maica ta rămîi, fecioară !
Şi-om merge, Mirèiouno, cînd 'bine socotim,
Pe la mătuşa ta Aurano,
Să-i ducem rodii dulci, codano :
Din Baus nu-i mult pîn' la Maiano ¹⁵³,
Şi într-o zi de vară ne-om duce şi venim.”

— „O, mamă, nu, nu-i mult, ştiu bine,
Dar te vei duce fără mine !...
Dă-mi, maică-a mea, găteala, găteala albă dă-mi...
Vezi mantiile albe, ce le
Poartă Mariile pe ele !
Nu cerne-omătul pe muncele
Mai vii, mai orbitoare, mai falnice dulămi !”

Iar Vincenet, frînt de durere :
— „Tu, ce-mi eşti viaţă şi avere,
Şi mi-ai deschis palatul iubirii minunat,
Milă dîn milă,-a ta iubire !
Tu, în a cărei oglindire
Mocirla-mi prinse strălucire,
Fără-a se teme cûmva de zvonu-nveninat ;

Tu, perla perlelor Provenței,
Tu, soarele adolescenței,
Se poate, vai, de-a morții sudoare chipul drag
Să ți-l văd astăzi cum scăldat e ?
O, Sfintelor, dar cum se poate
Să-i priviți moartea nemișcate —
A-mbrățișat zadarnic sfințitul vostru prag ?“

Atunci, cu voce rară,-nceată,
Răspunde-i muribunda fată :
— „O, Vincenet, sărmane, dar ce văd ochii tăi ?
Ce-i moartea, de care ți-e teamă ?
O ceață doar, ce se destramă
Cu dangătele de aramă,
Un vis, ce piere-odată cu zorii-n vîlvătăi !

Nu, eu nu mor ! Am pus piciorul
În barcă doar, cu binișorul...
Rămii, pe veci, cu bine !... Am și ajuns în larg !
Cîmpie răscolită, marea,
Spre Paradis ea ni-i cărarea,
Căci valurile-i duc în zarea
Senină și albastră-grăbitul lor catarg.

Ai !... cum ne leagănă-nde ele...
Am să găsesc pesemne-n stele
O inimă sau două ce s-or putea iubi
În toată voia !... Bune Sfinte,
Ce orgă s-a pornit să cînte ?“...
Și fruntea, cu-un suspin fierbinte,
Și-o-ntoarce într-o parte, ca pentru-a adormi...

Pribindu-i fața zîmbitoare,
Ai crede că-a vorbi mai are...
Dar iată că santenii pornesc în jurul ei
Tăcuța, sloboda colindă,
Și luminarea și-o perindă,
Și semnu-l fac, după orîndă...
Încremenîți, părinții se uită lung la ei.

Nu galbenă la chip și trasă
Le pare lor, ci luminoasă ;
În van o simt ei rece, nemîngîiați, zdrobiți,
Nu vor să creadă, nu pot crede.
Vincen, el singur, cînd o vede
Cu fruntea-i atîrnînd cum șede,
Cu-nțepenite brațe și ochi pînjenîți :

— „E moartă !... nu vedeți că-i moartă ?“
Și cum se răsucește-o joardă
Mlădie de răchită, el pumnii-și răsucea ;
Și, brațele nălțînd, smintită
Țîșnește jalnica-i obidă :
— „Nu numai tu vei fi bocită !
Din rădăcini, cu tine, s-a smuls și viața mea !

E moartă !... Moartă ! Nu se poate !
Din cale-un demon mi-o abate...
Vreau, oameni buni, să-mi spuneți să-mi spuneți că nu-i
chip,
Doar ați văzut făptură moartă :
Cînd trece-a veșniciei poartă
Suris pe buze nu mai poartă !...
Ori ea, luați-i seama, nu-i veselă la chip ?

Dar ce fac ei ?... Înlăcrimate
Priviri întorc ! Adevărat e !
Cuvîntul, glasul-ți dulce n-am să le mai ascult !...“
Santenii,-aici, din pleoapa arsă,
Șuvoi aprins de lacrimi varsă,
Și plînsul marea și-l revarsă
Pe țărmul ce vîiește de geamăt și tumult.

· La fel, într-o cireadă mare,
Cînd o sârmană juncă moare,
Vițe le vin și tauri, cu mers dibuitor,
În juru-i, nouă seri de-a rîndul
S-o plîngă, trupu-i lung privindu-l,
Și unda, mlaștina și vîntul
Răsună nouă zile de mugetele lor.

— „Meștere-Ambroi, să-ți plîngi feciorul !
Vai, vai ! bocește-mpletitorul.
Santenii, cu ea în groapă vreau să mă coborîți...
Mereu de darurile Milei
Să-mi spună buzele copilei...
Și cu puzderii de cochilii
O, voi, furtuni din larguri, vreau să ne-acoperiți !

Santenii, mă-ncred în voi de-a bine :
O, faceți asta pentru mine !...
Un doliu ca acesta cu lacrimi nu-l petreci !
Săpați-ne-n arena vie
Un singur leagăn, ei și mie !
Cu pietre-l astupați, o mie,
Ca să nu ne despartă vreun val în veci de veci !

Pe urmele-i de altădată,
Cu fruntea-n lut ei or să bată
Mustărindu-se — în vreme ce-n tihna blîndeii mării,
Noi, sub același strai de ape,
Da, eu cu tine vom încape,
Îmbrățișați și stînd aproape !
Mereu și pe vecie pierduți în sărutări !“

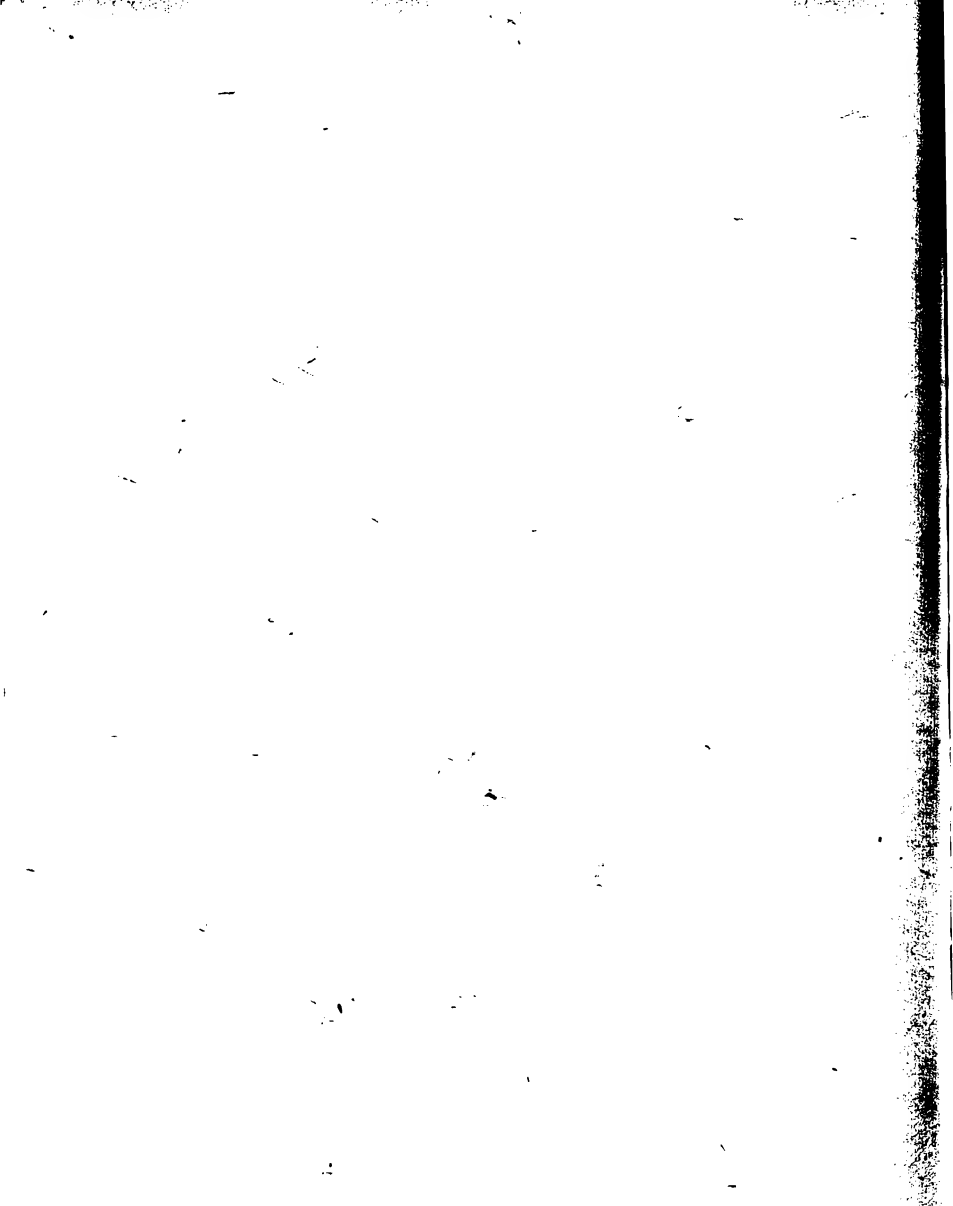
Și răchitarul, scos din minte,
În brațe moarta o cuprinde,
Și o sărută-ntruna, și-ntruna glasul-i frînt
Noi șoapte-i picură-n ureche...
Jos, în biserica străveche,
Cîntarea, tot pe-atît de veche,
Mai limpede, mai vie se-aude răsunînd :

„O, Sfintelor, din veci stăpîne
Pe cîmpul de amărăciune,
Ne dăruiți cu pește-n năvoade, cînd vroiți :
Dar bieteii păcătoase gloate,
Ce, plînsă,-n poarta voastră bate,
O, flori din landele sărate,
Dacă-și vrea pacea, pace deplină-i dăruiți !“

MAIANO

(Buoco-dóu-Rose),

în frumoasa zi a Întîmpinării Domnului,
anul 1859

NOTE

CÎNTUL ÎNȚII

¹ Cuvîntul *mas*, casă țărănească, fermă, teren arendat, este folosit cu precădere în arondismentul Arles și în Languedoc. În estul Provenței se întrebuintează, cu același înțeles, termenul *bastido*, iar la nord de Avignon cel de *granjo*. Fiecare *mas* poartă un nume distinctiv și caracteristic: *lou Mas de la Font* (Casa — ferma — cu Fîntînă), *lou Mas de l'Oste* (Casa Ospitalieră), *lou Mas di Falabrego* (Casa cu Sîmbovine). *Falabrego* este fructul unui arbore mare, obișnuit în decorul Provenței, numit *falabreguié* (*celtis australis*). Cei doi termeni, *mas* și *falabrego* sînt de origine celtică. Se afirmă că însăși Marsilia (lat.: *Massalia*) și-ar trage numele de la *Mas Salium*, locuința tribului franc al salienilor (n.a.). Arborele din familia ulmaceelor *falabreguié*, înalt de pînă la 25 m în Provența, este cunoscut și în România sub numele de *sîmbovin*; la noi, el crește pe stîncile de la Vîrciorova și în Dobrogea, unde atinge însă înălțimi mult mai mici, de 10—15 m; face flori verzui și produce un fel de drupe negre, puțin cămoase, numite *sîmbovine*.

² Primindu-și numele de la romani, *Provincia Romana*, ca urmare a creării, la sfîrșitul secolului al II-lea î.e.n., a primei lor provincii în sudul Galiei, pentru a-și asigura trecerea către Spania, cucerită cu cîteva decenii mai înainte, Provența se numește în limba lui Mistral: *Prouvènço*; termen folosit, în anumite situații, și în traducere.

³ *Crau* — întinsă cîmpie aridă și pietroasă, mărginită, la nord, de lanțul munților Alpilles (prov.: *Aupiha*), la sud, de Marea Mediterană, la răsărit, de mlaștinile din Martigue (prov.:

Martegue), iar la apus de fluviul Ron (prov. : *Rose*). Numită și Arabia Pietroasă a Franței (n. a.).

⁴ *Magalouno* (fr. : *Maguelonne*) — mică localitate pe țărmul Mediteranei, la sud de Montpellier, în departamentul Hérault ; fostă colonie grecească.

⁵ *Vènt-larg* (prov.) — vînt ce suflă din larg, briza mării (n. a.).

⁶ *Rau, Rousau* — vînt din vest, care de cele mai multe ori aduce ploaie ; vîntul Ronului (n. a.).

⁷ *Baus, Bau* (fr. : *Les Baux-de-Provence*) — vechi orașel avînd importante ruine ale unei cetăți, fostă capitală a casei princiare de Baus, așezat pe un pînten al munților Alpilles, în arondismentul Arles ; aici s-au descoperit primele zăcămintele ale minereului numit *bauxită*. În provensală, *baus* înseamnă pantă abruptă, ripă, prăpastie.

⁸ *Valabrego* (fr. : *Valabrègue*) — sat așezat pe malul stîng al Ronului, între Avignon și Tarascon (n. a.).

⁹ *Font-Vièio* (fr. : *Font-Vieille*) — așezare într-o vale a munților Alpilles, în apropiere de Arles (n. a.).

¹⁰ În limba provensală se numesc „oglinzi“ (*mirau*) cele două membrane sclipitoare și sonore de sub abdomenul greiere-lui, prin a căror frecare se produce așa-zisul lui cîntec. „Are oglinzile sparte“ (*A li mirau criba*), se spune într-un proverb provensal, despre o persoană cu glasul răgușit din pricina vîrstei (n. a.).

¹¹ *Pierre-André, baiili de Suffren* (1726—1788) — amiral francez, născut în Provența, la Saint-Cannat ; învingător al englezilor în India. A fost *lou baile* (judecător reprezentant al regelui sau al seniorului) în Ordinul de Malta, titlu sub care este înde-obște desemnat.

¹² *Tòuloun* (fr. : *Toulon*) — oraș și important port militar în sudul Franței.

¹³ Înjurătură provensală.

¹⁴ *Antibo* (fr. : *Antibes*) — orașel în Provența cu întinse livezi, port la Mediterana și stațiune balneară.

¹⁵ *Ai, Ais* (fr. : *Aix-en-Provence*) — vechi centru universitar situat la nord de Marsilia avînd celebre fîntîni și importante monumente din secolele XI—XII, fosta capitală a regatului și comitatului Provenței ; locul de naștere al lui Vauvenargues, J. B. Vanloo, Cézanne etc. Fondat de romani în 123 î.e.n., în apropierea orașului, care se numea *Aquae Sextiae*, Marius i-a învins pe teutoni în anul 102 î.e.n.

¹⁶ *Martegau* (prov.) — locuitor al orașelului *lou Martegue* (fr. : *Martigue ; martégal*), o localitate de pescari construită pe mai multe insule, înconjurată de mare și de nenumărate lacuri și străbătută de canale în loc de străzi, ceea ce i-a adus denumirea de *Veneția provensală* (n. a.).

¹⁷ Expresie proverbială, avînd înțelesul : „pe vremea fericită de odinioară“ ; cu aluzie, probabil, la Marta, gazda lui Isus care, conform legendei, după ce a izbăvit Tarasconul de monstrul (*Tarasco*) ce-i pustia împrejurimile, și-a sfîrșit zilele într-o colibă de pe malul Ronului, tocînd lînă în mijlocul neofiților ei (n. a.).

¹⁸ *Cabridello* (prov.) — plantă ce crește în mlaștinile din Sud (*aster tripolium*) (n. a.).

¹⁹ *Garrigo* (prov.) — cîmp, landă unde nu cresc decît stejari-pitici (n. a.).

²⁰ După o foarte răspîdită legendă provensală, cîțiva dintre discipolii lui Isus au fost îmbarcați cu de-a sila pe o corabie stricată și lăsați în voia valurilor. Corabia a ajuns în Provența, la extremitatea de sud-vest a deltei Ronului, în Camargo (fr. : *Camargue*), de unde supraviețuitorii s-au răspîdit în întregul ținut ca propovăduitori. Maria Magdalena, una dintre cele trei Marii aflate pe navă, s-a retras în pustiu la Santo-Baumo, ca să-și plîngă păcatele. Celelalte două, Maria Iacobeea, mama lui Iacob cel Mic, și Maria Salomeea, mama lui Iacob cel Mare, însoțite de sclava lor, Sara, după ce au convertit unele populații din vecinătate, s-au întors să-și sfîrșească zilele la locul de debarcare. Peste mormintele celor trei Marii s-a ridicat o biserică, iar în jurul ei a luat naștere un orașel, *Li Santo* (fr. : *Les Saintes-Maries-de-la-Mer*). În fiecare an, la 25 mai, pelerini din toată Provența vin să vadă raclele cu moaște, aflate într-o capelă con-

struită în partea de sus a lăcașului, de unde sînt coborîte în naos cu ajutorul unor frînghii.

²¹ *Exvoto* (lat. : *ex*, după, *voto*, voință) — tablou, inscripție sau obiect depus într-o capelă în dorința de a se obține o binefacere sau ca mulțumire pentru aceasta.

²² *Nîmes* (fr. : *Nîmes*) — oraș în departamentul Gard, cu frumoase arene și alte monumente romane ; locul de naștere al lui Alphonse Daudet.

²³ *Jan Cueisso* (*Jean de Cossa*) — senior napolitan, mare seneșal (șeful justiției în statul feudal) al Provenței, mort în 1476. Foarte popular în Tarascon, unde este înmormîntat, în biserica Sainte-Marthe, a cărei construire i se atribuie. (n. a.).

²⁴ Expresie provensală, cu înțelesul : „pregătește-te pentru o cursă rapidă“ (n. a.).

²⁵ Cai de carton pictat, folosiți la serbările publice din Provența, îndeosebi la Aix-en-Provence, de Rusalii. Tinerii și-i fixează de centură și străbat cu ei străzile dansînd în sunetul tamburinei (n. a.). A se compara cu reprezentările de căiuți din nordul Moldovei și Bucovina din cadrul obiceiurilor tradiționale românești de iarnă.

²⁶ *Mouriés* (fr. : *Mouriés*) — sat așezat în sudul munților Alpilles (n. a.).

²⁷ *Li palet* sau *cimbalito* (prov.) — discuri de oțel care se izbesc unul de altul ca și cimbalele de aramă (n. a.).

CÎNTUL AL DOILEA

²⁸ *Magnanarello* — cuvînt provensal ce desemnează femeile a căror ocupație este creșterea viermilor de mătase, *magnan* (n. a.).

²⁹ Viermii de mătase trăiesc în stare de larvă în jurul a treizeci și patru de zile și în acest timp își schimbă de patru ori pielea. În preajma fiecărei năpîrliri cad într-un fel de toropeală, asemănătoare cu somnul, și încetează să mai mănînce. Se spune, în provensală : *dourmi de la proumiero, di dos, di tres, di quatre*,

ceea ce înseamnă : a dormi primul somn, al doilea, al treilea, al patrulea (n. a.).

³⁰ *Bèu-Caire* (fr. : *Beaucaire*) — orășel în arondismentul Nîmes, pe malul Ronului, vestit odinioară pentru târgul ce se ținea aici. În apropierea lui se află Font-dôu-Rèi (Fîntîna Rege-lui).

³¹ *Jai* (prov.) — cărbune natural, dur, de un negru lucios.

³² De îndată ce vinul s-a scurs din teasc, provensalii îl pun să fiarbă un anumit timp într-o căldare, apoi îl trag în sticle și, după un an de zile, obțin un vin de culoarea și gustul celor mai alese vinuri spaniole (n. a.).

³³ *Capoun-fèr* (prov.) — o specie de șoim alb, foarte mare, din Europa meridională și Asia, numit și șoim egiptean (*vultur perenopterus*).

³⁴ *Arescle* (prov.) — cerc de lemn ce se fixează la gura unui sac pentru a-l ține deschis. Termenul *arescle* este folosit pentru a desemna orice fel de vâcălie : de sită, ciur, dirmon, obroc etc. (n. a.).

³⁵ *Gregali, greyau*, ori numai *Grè* (prov.) — vînt de nord-est (n. a.).

³⁶ Termenul *pivela* sau *pipa* din original semnifică acțiunea reală sau imaginară prin care o reptilă atrage la sine o pasăre sau chiar un om (n. a.).

³⁷ *Cabro d'or* (prov.) — comoară sau amuletă despre care se crede că sarasinii ar fi ascuns-o în Provența : sub mausoleul de la Saint-Rémy, în Peștera Cordo sau printre stîncile din Baus (n. a.).

³⁸ *Baus-Maniero* (fr. : *Baus-Manière*) — pantă abruptă la nord de Baux (n. a.).

³⁹ *Vau-Cluso* (fr. : *Vaucluse*) — platou calcaros unde se află și o peșteră, în departamentul Vaucluse, la cca 25 km de Avignon.

CÎNTUL AL TREILEA

⁴⁰ *Cocon* — gogoșa viermelui de mătase.

⁴¹ *Farandoulo* (prov.) — vechi dans popular provensal, cu

un tempo viu, rapid ; ținându-se de mână, dansatorii descriu spirale, cercuri și execută diferite figuri, acompaniați de tamburină și *galubet* (un fluier mic, la care se cîntă cu o singură mână). Melodia farandolei a fost folosită de Charles Gounod în opera *Mirèille*, inspirată de poemul lui Mistral.

⁴² *Muscat de Baumo* — vin foarte prețuit produs în satul cu același nume (fr. : *Baumes*), din departamentul Vaucluse (n. a.).

⁴³ *Ferigoulet* (prov.) — excelent vin produs pe colinele Graveson (Bouches-du-Rhône). *Ferigoulo*, înseamnă *cimbrișor*, în provençală, iar vinul, după cum indică chiar numele său, amintește în chip plăcut de mireasma acestei plante (n. a.).

⁴⁴ *Zèu* — forma provençală a numelui Iseult (Isolda) ; *Mas de l'Oste* — Casa, ferma Ospitalieră (vezi nota 1).

⁴⁵ Albesc și mor viermii de mătase atinși de cumpăta boală numită *muscardină*, pricinuită de un mucigai, *botrytis*, care îi înțepenește făcându-i să pară de ghips (n. a.).

⁴⁶ *Pamparigousto* (prov.) — țară imaginară (n. a.).

⁴⁷ *Castèu d'I* (fr. : *Château d'If*) — castel fortificat în insula cu același nume din Mediterana la 2 km de Marsilia, construit de Francisc I (1515—1547) și care a servit multe secole ca închisoare de stat.

⁴⁸ *Ventour* (fr. : *Ventoux*) — munte la nord de Avignon, înalt de 1912 m ; domină toate înălțimile din zonă și este acoperit cu zăpadă șase luni pe an (n. a.).

⁴⁹ *Avignoun* — denumirea provençală a orașului Avignon.

⁵⁰ *Durènço* — râul Durance, afluent al Ronului.

⁵¹ *Azalais* — forma provençală a numelui Adelaide.

⁵² *Viôulano* — Violane.

⁵³ *La Ciôtat* (fr. : *La Ciotat*) — port și stațiune balneară în apropiere de Marsilia.

⁵⁴ *Seloun* (fr. : *Salon-de-Provence*) — orașel la vest de Aix-en-Provence, avînd un castel din secolele XII—XVI.

⁵⁵ *Arle* — denumirea provençală a orașului Arles.

⁵⁶ *Barbentano* (fr. : *Barbentane*) — mică așezare situată nu departe de Baux.

⁵⁷ *Faneto de Gantèume* — *Estefanette* sau *Fanette*, din nobila familie *Gantelme*, prezida, către anul 1340, Curtea de iubire de la castelul Roumanin (pe versantul nordic al munților Alpilles). Se știe că aceste Curți de iubire erau adunări poetice în care femei de viță nobilă, frumoase și erudite, judecau probleme de curtoazie, litigii de iubire și decernau premii poeziei proven-sale. Din această Curte a făcut parte și Laura de Noves sau de Sade (1308—1340), denumită Frumoasa Laura și imortalizată de Petrarca ; era nepoata Fanettei de Gautelme (n. a.).

⁵⁸ *Contesa Dio* (fr. : *Die*) — celebră poetă-trubadur de la mijlocul secolului al XII-lea (n. a.).

⁵⁹ *Crous-Blanco* (fr. : *Croix-Blanche*) — Crucea Albă.

⁶⁰ *Roumèco* (fr. : *Roumèque*) — un soi de vampir meridional (n. a.).

⁶¹ *Leberoun* (fr. : *Lubéron*) — lanț muntos în departamentul Vaucluse (n. a.).

⁶² *Vau-Masco* (fr. : *Valmasque*) — Valea-Vrăjitorilor, în munții Lubéron (n. a.).

CÎNTUL AL PATRULEA

⁶³ *Sicelando* (prov.) — un tip de navă pescărească (n. a.).

⁶⁴ *Paiolo* (prov.) — plasă pescărească mare cu ochiuri strîmte (n. a.).

⁶⁵ *Entressèn* (fr. : *Entressen*) — lac în Crau (n. a.).

⁶⁶ La poalele munților Alpilles, în apropiere de Saint-Rémy, se află două monumente romane : un arc de triumf și un magnific mausoleu roman construit în trei nivele, împodobit cu bogate basoreliefuri și susținut de zece coloane corintice printre care se înalță două statui. Sînt ultimele vestigii ale coloniei marsilize Glanum, distrusă de barbari (n. a.).

⁶⁷ *Sambu* (fr. : *Sambuc*) — cătun situat nu departe de Arles, în Camargo (n. a.).

⁶⁸ *Camargo* (fr. : *Camargue*) — vastă deltă formată de bifurcarea Ronului (Marele și Micul Ron), de la Arles pînă la Marea Mediterană, bogată în heleșteie, cirezi de tauri și herghelii de cai sălbatici, amintind de pampasurile Americii de Sud (n. a.).

⁶⁹ *Lou Vacarés* (fr. : *le Vacarés*) — imens ansamblu de mlaștină, heleșteie sărate și lagune în Camargo. Termenul, compus din cuvîntul *vaco* și desinența provenșală *arés*, desemnează locul unde se află cirezi de vaci (n. a.).

⁷⁰ Folosiți la treieratul prin călcare a snopilor, caii sălbatici din Camargo se numără cu *roata* (prov. : *rodo*) ; o roată are șase perechi (*liame*), adică doisprezece cai (n. a.).

⁷¹ În original *moco* — un crîmpei de trestie prins de grinda sufrageriei din *mas*, care susține lampa romană numită, în provenșală, *calèu* (n. a.).

⁷² *Souveau* (fr. : *Sauvage*) — întins ținut nelocuit, numit și Camargo-cea-Mică, mărginit de Micul-Ron, care îl desparte de Marea-Camargo, de Ronul-Mort, canalul Aigues-Mortes și Mediterana. Principalul loc de pășunat al taurilor negri (n. a.).

⁷³ *Ourrias* — forma provenșală a numelui propriu *Elzéar* (n. a.).

⁷⁴ *Ferrado* (prov.) — operație care se celebrează la Arles cu mult fast și constă din adunarea tuturor tăurașilor într-un spațiu anumit pentru a fi însemnați cu fierul roșu (n. a.).

⁷⁵ *Faraman, Aubaroun* (fr. : *Faraman, Albaron*) — cătune în Camargo ; *Aigui-Morto* (fr. *Aigues-Mortes*) — mic port la Mediterana, în departamentul Gard ; de aici s-a imbarcat Ludovic al IX-lea cel Sfînt pentru a pleca în cruciadă ; aici s-au întîlnit Francisc I și Carol Quintul în 1559 (n. a.). Pentru *Li Santo*, vezi nota 20.

⁷⁶ În original *fiscello* — vase de lut cu găurele pe fund, în care se încheagă și se scurg brînzeturile (n. a.).

⁷⁷ *Séuvo-Riau* (fr. : *Sylvaréal*) — pădure de pini coconari (specifici Provenței și Italiei de nord), situată în Camargo-cea-Mică. Ruinele unui mic fort din acest ținut poartă același nume (n. a.).

CÎNTUL AL CINCILEA

⁷⁸ *Oulimp* (fr. : *Olympe*) — munte înalt, situat la hotarele departamentelor Var și Bouches-du-Rhône (n. a.).

⁷⁹ *Queiras* (fr. : *Queyras*) — vale în Hautes-Alpes (n. a.).

⁸⁰ *Lingueto* — cuvînt intraductibil, care se repetă în bătaie de joc către o persoană arătîndu-i-se ceva în depărtare sau în sus (n. a.) ; un fel de : sîc !

⁸¹ *Griu de lună* (prov. : *blad de luno*) — la propriu, *faire blad de luno* însemnează a fura griu de la părinți sub clar de lună ; la figurat, *blad de luno* desemnează jocurile, dezmierdările îndrăgostiților (n. a.).

⁸² *Jan de l'Ourse* — erou legendar, un fel de Hercule provençal, căruia i se atribuie o mulțime de fapte vitejești. Era fiul unei păstorite și al unui urs, care l-a crescut, și avea ca tovarăși de glorie doi aventurieri de o forță nemaipomenită : Arrache-Montagne și Pierre-de-Moulin (Smulge-Munte și Piatră-de-Moară) (n. a.). Eroului provençal Jan de l'Ourse îi corespunde, în basmele românești, personajul Făt-Frumos — care este adesea născut dintr-un animal : iapă, ursoaică etc. — iar însoțitorilor săi le corespund personaje năzdrăvane : Sfarmă-Piatră, Piatră-de-Moară, Strîmbă-Lemne etc.

⁸³ E vorba de celebrul viaduct roman din Gard, lung de 5 km, conservat pînă azi.

⁸⁴ *Santo-Baumo* (fr. : *Sainte-Baume*) — celebră peșteră, aflată în mijlocul unei păduri virgine, în apropiere de Saint-Maximin (departamentul Var), în care s-ar fi retras Maria Magdalena. (Vezi sfîrșitul cîntului al unsprezecelea) (n. a.).

⁸⁵ *Zbir* — bucată de frînghie legată de cele două capete ale unei corăbii, avînd diverse întrebunțări.

⁸⁶ *Trenco-Taio* (fr.: *Trinquetaille*) — foburg în Arles, situat în Camargo și unit altădată de oraș, printr-un pod de vase (n. a.).

⁸⁷ *Li Trêvo* (prov.) — spiriduși care dansează pe undele apei cînd soarele sau luna se oglindesc în ele (n. a.).

CÎNTUL AL ȘASELEA

⁸⁸ *Maussano, Sant-Martin* (fr.: *Maussane, Saint-Martin*) — sate din Crau (n. a.).

⁸⁹ *Tremountano* (fr.: *Tramontane*) — vîntul de nord-est și, prin extensie, „nord-estul“ (n. a.).

⁹⁰ *Felibri* — poeți sau prozatori de limbă oc, membri ai asociației literare a felibrilor, fondată la 21 mai 1854, pentru a restitui provensalei rangul său de limbă literară și poetică. Termenul se pare că a fost luat de Mistral dintr-o veche cantilenă în care Fecioara Maria povestește cum într-o zi l-a surprins pe fiul ei printre cei șapte *felibre de la lèi*, și i-a dat înțelesul de „doctori în legi“. Sînt propuse multe alte etimologii: cuvîntul spaniol *feligres*, „fidel unei parohii“, derivat el însuși din latinul *filius ecclesiae*, „fiul bisericii“; cuvîntul latin *felibris* sau *fellebris*, un prunc care încă se hrănește cu lapte, de unde: „prunc al Muzelor“; precum și *fe-libre*, „credință liberă“, și *fa-libre*, „faptă liberă“ sau „face-cărți“.

Felibrii invocați în strofele următoare sînt contemporani cu Mistral, fondatori ca și el ai mișcării renașterii limbii oc și scriitori în provensală: *J. Roumaniho* (*Roumanille*, 1818—1891), *Th. Aubanèu* (*Aubanel*, 1829—1886), *A.-B. Crousihat* (*Crousillat*, 1814—1899), *M. Ansèume* (*Anselme*, 1829—1895), *Paulon* (*Paul Giéra*, 1816—1861), în al cărui castel din Font-Ségugne, lîngă Avignon s-a ținut adunarea inaugurală a felibrilor, *A. Tavan* (*Tavan*, 1833—1905), *A. Dóumas* (*Dumas*, 1806—1861).

⁹¹ *Touloubro* (fr. : *Touloubre*) — mic rîu care se varsă în heleșteul Berre, după ce străbate ținutul Salon, patria poetului Crousihat (n. a.).

⁹² *Michel de Nostre-Dame* sau *Nostradamus* (1503—1566) — astrolog, născut la Saint-Rémy și mort la Salon, în Provența. După ce a profesat medicina prin marile orașe ale Franței și Italiei și la curtea ultimilor regi din dinastia Valois, s-a stabilit la Salon, unde a practicat astrologia. În 1557 a publicat o culegere de „profeții” intitulată *Centuries*, care l-a făcut popular (n. a.).

⁹³ E vorba de o băutură provensală, *agrioutat*, obținută din rachiu și zahăr în care s-a pus la macerat o anumită cantitate de cireșe (n. a.).

⁹⁴ *Trau di Fado* (prov.) — imensă peșteră situată într-o zonă sălbatică a văii *Infèr* (fr. *Enfer*) din Baux.

⁹⁵ *Sant-Trefume* (fr. : *Saint Trophime*) — biserică în Arles, construită în secolul al VII-lea ; în ea a fost încoronat Frederic Barbarossa în anul 1178 (n. a.).

⁹⁶ Aluzie la o legendă provensală referitoare la ultimele trei zile ale lunii februarie și primele trei zile din martie : păzindu-și oile, o Bătrînă își bate joc de Februarie, sigură că a scăpat de Iarnă ; dar, la rugămintea lui Februarie, vecinul său, Martie, vine cu un ger cumplit care îngheață iarba și ucide oile, în timp ce Bătrîna, furioasă, izbește zadarnic cu călcîiele în Februarie (n. a.).

⁹⁷ *Varigoulo* (fr. : *Varigoule*) — întinsă peșteră în munții Lubéron (Vaucluse) (n. a.).

⁹⁸ *Fanfarigoulo* (fr. : *Fanfarigoule*) — vale în Crau, pe coasta Istre (Bouches-du-Rhône) (n. a.).

⁹⁹ Focul lui Saint Elme (prov. : *Sant-Èume*) este o jerbă luminoasă de natură electrică ce apare uneori la vârful vergelor, catargelor etc.

¹⁰⁰ *Lou Pas de la Sambuco* (fr. : *Le Pas de la Sambuque*) — defileu temut de călători, în munții cu același nume, la răsărit de Aix (n. a.).

¹⁰¹ *Trau de Cordo* (prov.) — peșteră aflată la răsărit de Arles ; descoperită cu milenii în urmă de celti, se spune că ea ar fi fost legată printr-un coridor, situat în locul unde astăzi se întinde o mlaștină, de Peștera cu Zine. Numele i l-au dat sara-sinii, în amintirea orașului lor Cordoba. În fața peșterii, pe colina Mount-Majour, se găsesc ruinele mănăstirii cu același nume (n. a.).

CÎNTUL AL ȘAPTELEA

¹⁰² *Tourtihado* (prov.) — prăjitură în formă de coroniță, făcută din aluat, zahăr, ouă și anason (n. a.).

¹⁰³ Sărbătorirea lui Sant Jan, la 24 iunie, coincide, în Provența, cu începutul secerișului.

¹⁰⁴ *Degetare* (prov. : *dedau*) confecționate din trestie, pe care secerătorii și le pun pe degetele mâinii stîngi pentru a nu se răni cu secerea (n. a.).

¹⁰⁵ *Eiminado* (prov.) — măsură de suprafață, 8,75 ari, variabilă după țări (n. a.).

¹⁰⁶ *Cachat* (prov.) — brînză frământată care, prin fermentare, capătă un gust excesiv de picant ; ea se află zilnic pe masa lucrătorilor de pe ogoarele provenșale (n. a.).

¹⁰⁷ *Setier* — veche măsură franceză de capacitate pentru grîne și lichide, avînd 0,466 l (prov. : *sestié*).

¹⁰⁸ Aluzie, în continuare, la legenda provenșală menționată la nota 96, referitoare de data aceasta la ultimele trei zile ale lunii martie și primele patru zile din aprilie : cumpărînd, după pierderea oilor, o cireadă de vaci, Bătrîna își bate joc de Martie, sigură că a scăpat de orice necaz, dar, la rugămîntea acestuia, Aprilie trimite un ger aspru care vestejește iarba și o face pe Bătrîna să-și piardă și vacile (n. a.).

¹⁰⁹ Înjurătură provenșală.

¹¹⁰ E vorba de sultanatul Melindei, creat de arabi către sfîrșitul secolului al XVII-lea, la gurile fluviului Zambezi, în jurul orașului care i-a dat și numele.

¹¹¹ *Lou Sant-Pieloun* (fr. : *le Saint-Pilon, le Saint Puy*) — numele piscului sub care se află peștera Mariei Magdalena (n. a.).

¹¹² *Mount-de-Vergue* (fr. : *Mont-de-Vergue*) — colină la răsărit de Avignon (n. a.).

¹¹³ *Dèstre* (prov.) — măsură agrară, a suta parte din eimnadă, aproximativ 9 centiari (n. a.).

¹¹⁴ *Bravado* (prov.) — salvă de muschete care se trăgea odinioară în momentul când se aprindea focul lui Sant Jan ; prin extensie, astăzi : ceremoniile preliminare și săritura peste acest foc (n. a.).

CÎNTUL AL OPTULEA

¹¹⁵ E vorba de eroina unui vechi roman cavaleresc, Magalouno, fiica regelui Neapolului, care își caută îndelung iubitul, pe contele Pèire de Prouvenço, pornit într-o luntre în urmărirea unei păsări de pradă (îi răpise prințesei o bijuterie de santal) și ajuns la curtea sultanului din Egipt. După nenumărate aventuri, cei doi se întâlnesc în Provența, unde Magalouno, devenită stareță, întemeiasse un azil, în preajma căruia s-a ridicat mai târziu mica localitate ce-i poartă și astăzi numele.

¹¹⁶ *Santo-Venturi* (fr. : *Sainte-Victoire*) — culme muntoasă, la răsărit de Aix-en-Provence, al cărei nume evocă marea victorie a lui Marius asupra teutonilor, reputată în vecinătate, la actualul Pourrières (n. a.). Celebru și prin picturile lui Cézanne.

¹¹⁷ *Li mourven* (prov.) — ienuperi de Fenicia (*juniparus Pheniceo*) (n. a.),

¹¹⁸ Aluzie la legenda plugarului din Monteux care, la începutul secolului al XI-lea, s-a retras, ca sihastru, în strunga din Bausset (în apropiere de Vaucluse). Sihăstria creată de el și izvorul care, după tradiție, ar fi țîșnit din stîncă la simpla izbire a degetelor lui sînt și astăzi obiectul multor pelerinaje (n. a.).

¹¹⁹ Ziua de Sfînta Maria (15 august).

¹²⁰ *Grand-Clar* (fr. : *Grand-Clar*) — mare heleșteu în Crau, între Baux și Arles (n. a.).

¹²¹ *Vau-Longo* (fr. : *Vallongue*) — vale în munții Alpilles (n. a.).

CÎNTUL AL NOUĂLEA

¹²² *Jean Althen* (1711—1774), agronom, născut în Persia, care a introdus cultura garanței, plantă tinctorială, în sudul Franței (Comtat Venaissin). În 1850 i s-a ridicat o statuie în Avignon.

¹²³ Referire la singeroasele războaie religioase purtate de Simon de Montfort, conte de Leicester (cca 1150—1218) legatul papei Inocențiu al III-lea și conducătorul cruciadei organizate de regii francezi împotriva lui Raymond al VI-lea, conte de Toulouse (1194—1222), susținătorul și apărătorul sectei albigenzilor, care respingea autoritatea papală.

¹²⁴ *Gòut* (fr. : *Goult* sau *Agoult*) — sat în departamentul Vaucluse, care și-a dat numele uneia dintre cele mai ilustre familii din Provența (n. a.).

¹²⁵ Aluzie la jocurile și întrecerile inițiate, în 1474, de regele Reinié (René) în cinstea eliberării Tarasconului de către Sfînta Marta din ghearele unui monstru, Tarasco, care, potrivit legendei, pustia malurile Ronului. Cu acest prilej se cîntă celebra riturnelă a cîntecului popular *Lagadigadèu ! la Tarasco !*, atribuit regelui provensal Reinié I cel Bun (1409—1480), în timp ce pe străzi este purtată în goană imaginea monstrului (balaur cu cap de leu, avînd șase picioare), în cele două ipostaze : devoîndu-i pe cei opt tineri și împlînzit de Sfînta Marta. *Coundamino* (fr. : *Condamine*) — cartier din Tarascon.

¹²⁶ Nume de catîri, provenite de la culoarea părului ; *Baiardo* ar însemna *Murga*, *Murgana*, *Falet* — *Cenușiul*, și, spre sfișitul cîntului (p. 180), *Moureto* — *Neagra*.

CÎNTUL AL ZECELEA

¹²⁷ *Venço* (fr. : *Vence*) — orașel din departamentul Var, în extremitatea sud-estică a Provenței (n. a.).

¹²⁸ Se numesc *Durençolo* (fr. : *Durançoles*) diversele canale derivate din riul Durance (n. a.).

¹²⁹ *Valensolo* (fr. : *Valensole*) — orășel din nord-estul Provenței, în Basses-Alpes (n. a.).

¹³⁰ Expresie folosită în Provența cu înțelesul : din răsărit pînă în apus, din nord pînă în sud (n. a.).

¹³¹ Acest nume desemnează mai multe păsări din ordinul Picioroangelor, printre care marele și micul cavaler cu picioare (cizme) roșii (*scopolax calidrix*, *tringa gambetta*) (n. a.).

¹³² Autorul a vrut să se refere aici la frumoasa floare numită în provensală *ile de mar* — crin de mare (*pancratium maritimum*) (n. a.).

¹³³ *Li daladèr* (prov.) — tufă înaltă, din familia iasomiei (*phyllirea latifolia*) (n. a.).

¹³⁴ *Pinello* (prov.) — ambarcație provensală de transportat mărfuri.

¹³⁵ *Sansouiro* (prov.) — mari întinderi de pământ sterpe și acoperite de eflorescențe saline datorită vecinătății și infiltrării mării (n. a.).

¹³⁶ *Compostela* — localitate în Galicia, Spania, important loc de pelerinaj al catolicilor din Occident la mormîntul sfîntului Iacob cel Mare (*Santiago di Compostela*).

CÎNTUL AL UNSPREZECELEA

¹³⁷ *Labechado* (din ital. : *libecciate*) — furtună stîrnită de vîntul de sud-vest, numită *Labé* (n. a.).

¹³⁸ *Cplymbe* (fr. prov. : *plauco*) — pasăre din ordinul palmipedelor (*prodiceps cristatus*) (n. a.).

¹³⁹ La Luvru se află o splendidă statuie a zeiței, provenită din Arles ; numită *Venus din Arles* ea a fost restaurată în secolul al XVII-lea de François Girardon (1628—1715).

¹⁴⁰ *Limoge* (fr. : *Limoges*) — oraș în departamentul Haute-Vienne, cu poduri și o catedrală din secolele XIII-XV ; vestit și pentru porțelanurile sale.

¹⁴¹ *Tolouso* (fr. : *Toulouse*) — oraș în departamentul Haute-Garonne, fostă capitală a Languedoc-ului ; vechi biserici și catedrale (secolele XI—XIV), academie, universitate, loc de pelerinaj. Aici a fost ucis Simon de Montfort, în anul 1218 (vezi și nota 123).

¹⁴² *Aurenjo* (fr. : *Orange*) — localitate în Vaucluse, arondismentul Avignon ; a fost capitala unui domeniu care nu s-a unit cu coroana franceză decît în 1673 ; ruine ale unui teatru și ale unui amfiteatru roman, arc de triumf ridicat în cinstea împăratului Augustus.

¹⁴³ Aluzie la mutarea sediului papalității de la Roma la Avignon (1309—1378) unde, printre alții, au fost doi papi cu numele Clement (al V-lea și al VI-lea) și unul cu numele Grigore (al XI-lea).

¹⁴⁴ *Uvèuno* (fr. : *Huveaunne*) — mic rîu care izvorăște din Sainte-Baume (Var) și se varsă în mare, la Marsilia ; într-o legendă provenșală obîrșia sa este atribuită lacrimilor plîse de Maria Magdalena (n. a.).

¹⁴⁵ *Sambuco* (fr. : *Sambuque*) — munte la răsărit de Aix (n. a.).

¹⁴⁶ *Trevaresso* (fr. : *Trévaresse*) — lanț muntos între rîurile Touloubre și Durance și canalul Craponne (n. a.).

¹⁴⁷ *Esteréu* (fr. : *Esterel*) — munte și pădure seculară în departamentul Var (n. a.).

¹⁴⁸ După o tradiție păstrată printre locuitorii din Baux, cele trei Marii, pentru a-și eterniza amintirea propovăduirilor, și-ar fi întipărit în chip miraculos imaginile pe o stîncă. La răsărit de stîncă Baux se poate vedea și astăzi acest misterios și străvechi monument : un enorm bloc de piatră, așezat vertical pe un povîrniș, pe a cărui parte dinspre răsărit sînt sculptate trei grandioase chipuri, obiecte ale venerației populațiilor din vecinătate (n. a.).

¹⁴⁹ E vorba de regele *Reinié* (*René*) I cel Bun, după a cărui moarte (1480) a avut loc unirea Provenței cu Franța.

CÎNTUL AL DOISPREZECELEA

¹⁵⁰ *Argens* (fr. : *Argens*) — rîu în departamentul Var ; se varsă în Mediterana lingă Frejus.

¹⁵¹ *Li Santen* (prov.) — locuitori ai oraşului Li Santo (Les Saintes-Maries-de-la-Mer).

¹⁵² *Li Bèu-Cairen* (prov.) — locuitorii oraşului Beaucaire (prov. : Bèu-Caire).

¹⁵³ *Maiano* (fr. : *Maillane*) — sat în arondismentul Arles, locul de naştere al autorului (n. a.).

MAGALI

MELODIE PROVENSALE POPULARĂ

transcrisă de

FR. SEGUIN

Allegretto

CHANT

O Ma-ga - li, ma tant a -
O Ma-ga - li, iu - bi - tă

PIANO

ma - do, Me - te la tès-to-au fe - nes-troun: Es-cou-tou-
fa - tă, lègi la fe - rea-stra cu us - ciori: A-scul-tă-a

pau a-ques-to-au-ba - da De tam-bou-rin e de viou-
 cea-stă se-re-na - dă De tam-bu-ri-ne și vi-

loun. Ei plen d'es-tel-lo-a-pe-ra - mount! L'au-ro-es toum-
 ori. Pe cer sint ste-le, fă-ră nori, Și vint i-

ba - do, Mailis es - tel-lo pa-li - ran, Quand te vei-ran!
 scoa-dă; Dartoa-te ste-le-or pă - li, Cînd te-or ză - ri!

CUPRINS

<i>Prefață</i>	V
<i>Tabel cronologic</i>	XXXVIII
<i>Nota traducătorului</i>	LII

MIREIO

<i>Lui Lamartine</i>	3
Cîntul întîi	
Mas di Falabrego	5
Cîntul al doilea	
Culesul	26
Cîntul al treilea	
Desprinderea coconilor	44
Cîntul al patrulea	
Pețitorii	64
Cîntul al cincilea	
Lupta	83
Cîntul al șaselea	
Vrăjitoarea	104
Cîntul al șaptelea	
Bătrînii	128
Cîntul al optulea	
Crau	149
Cîntul al nouălea	
Adunarea	166
Cîntul al zecelea	
Camargo	182
Cîntul al unsprezecelea	
Sfintele	199

Cîntul al doisprezecelea	
Moartea	219
Note	237
Magali , melodie provensală populară	254

Lector : ELENA MURGU
Tehnoredactor : POMPILIU STATNAI
*Bun de tipar 17.IV.1979. Tiraj 30 130 ex.
broșate. Coli ed.*12,57. Coli tipar 9,75.*

Tiparul executat sub comanda
nr. 5 049/1979 la Întreprinderea
poligrafică Bacău, str. Eliberării
nr. 63.

REPUBLICA SOCIALISTĂ ROMÂNIA

Lucrarea a fost tipărită pe hîrtie fabricată
la I.C.H. Bușteni.
